

Jules Verne

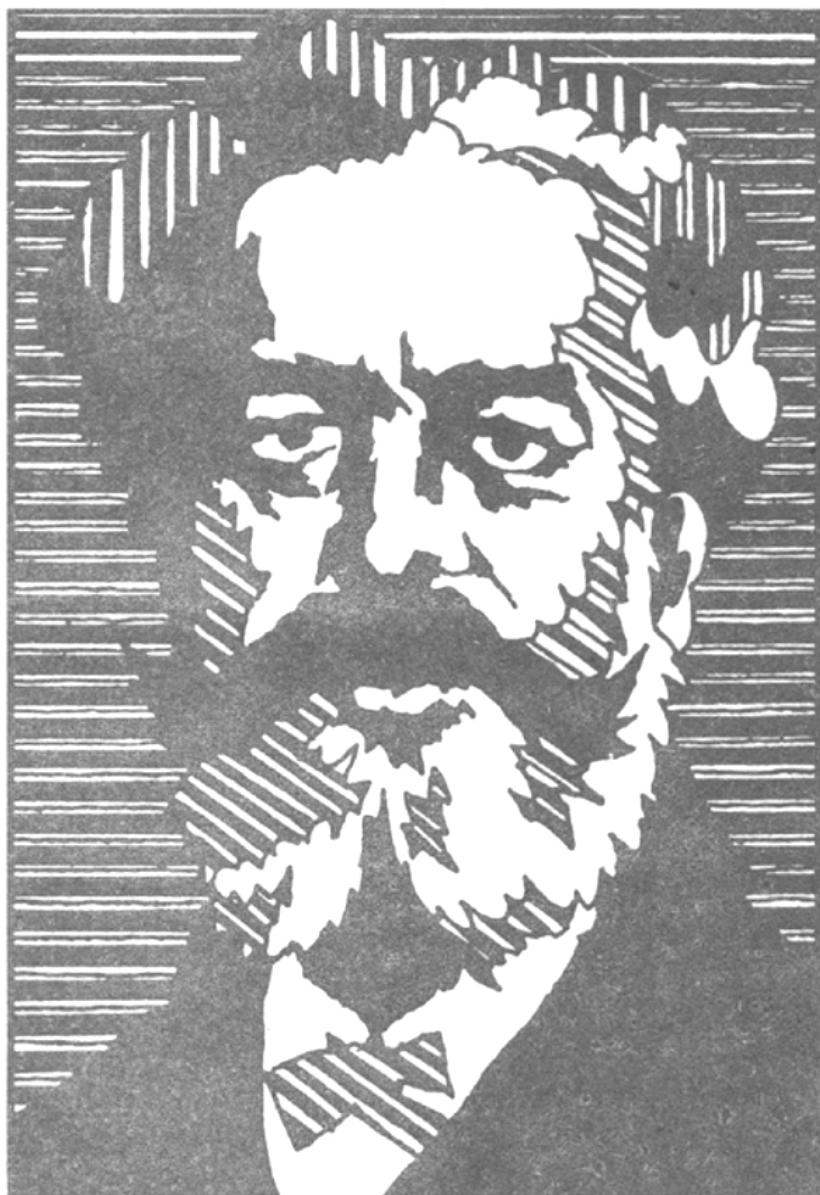
**20000 de leghe
sub mări**

EDITURA ION CREANGĂ

Jules Verne

13

Jules Verne
20.000 de leghe sub mări

Traducerea de Lucia Donea Sadoveanu și Gellu Naum
Prezentarea grafică: Val Munteanu
Editura Ion Creangă
1977

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I

O stâncă mișcătoare

În anul 1866 s-a petrecut o întâmplare ciudată, un fenomen nelămurit și neînțeles, pe care fără îndoială că nimeni nu l-a uitat. Dacă lăsăm la o parte zvonurile care-i nelinișteau pe locuitorii porturilor și frământau opinia publică de pe întregul glob, trebuie să spunem că întâmplarea aceea i-a tulburat îndeosebi pe marinari. Ea a dat foarte mult de gândit negustorilor, armatorilor, comandanților de vapoare, skipperilor și masterilor din Europa și America, ofițerilor din marina militară a tuturor țărilor și, odată cu ei, guvernelor din diferitele state ale celor două continente.

În adevăr, de câtva timp, mai multe vase întâlniseră pe mare «ceva uriaș», un fel de obiect lunguiet, în formă de fus, câteodată fosorescent, și cu mult mai mare și mai rapid decât o balenă.

Toate faptele în legătură cu această apariție, consemnate în diferite jurnale de bord, se potriveau destul de bine între ele în ceea ce privește structura lucrului ori ființei aceleia, viteza incalculabilă a mișcărilor sale, puterea uimitoare cu care înainta, vitalitatea rară cu care părea înzestrată.

Dacă ar fi fost un cetaceu, el ar fi întrecut în mărime pe toți cei cunoscuți de știință până atunci. Nici Cuvier, nici Lacépède, nici Dumeril, nici de Quatrefages n-ar fi admis existența unui asemenea monstru, afară de cazul când l-ar fi văzut ei însăși cu propriii lor ochi de savanți.

Luând media observațiilor făcute în diferite rânduri, înălăturând evaluările timidă, care atribuiau acestui obiect o lungime de două sute de picioare, respingând părerile exagerate care îl descriau lat de o mie și lung de trei mii de picioare, se putea afirma că această ființă nemaipomenită, dacă ea există totuși, întreceea cu mult toate dimensiunile admise până atunci de către ihtiologi.

Or, ea exista; faptul în sine nu mai putea fi tăgăduit și, ținând seama de înclinarea care îmboldește creierul omenesc spre supranatural, se va putea înțelege emoția stârnită în întreaga lume de această apariție de necrezut. Iar ca să o treci în rândul basmelor era cu neputință.

Într-adevăr, la 20 iulie 1866, vaporul *Governor-Higginson*, aparținând Companiei «Calcutta and Burnach steam navigation», întâlnise această namilă mișcătoare la cinci mile spre răsărit de coastele Australiei. La început căpitanul Baker crezu că se găsește în fața unei stânci necunoscute.

El se pregătea chiar să-i determine poziția exactă, când două coloane de apă, zvârlite de ciudatul obiect, se înălțără și urând la o sută cincizeci de picioare în aer. Deci, afară de cazul că prin stâncă ar fi putut străbate țășnirile intermitente ale vreunui gheizer, *Governor-Higginson* avea de-a face, fără doar și poate, cu un mamifer acvatic, necunoscut până atunci, care arunca prin nările sale coloane de apă amestecată cu aer și aburi.

Un fapt asemănător a mai fost observat în ziua de 23 iulie a aceluiași an, în apele Pacificului, de către vasul *Cristobal-Colon* al Companiei «West India and Pacific steam navigation». Deci, acest cetaceu neobișnuit putea să se miște dintr-un loc într-altul cu o iuțeală uimitoare, dat fiind că *Governor-Higginson* și *Cristobal-Colon* îl întâlniseră într-un răstimp de trei zile în două puncte diferite ale globului, despărțite unul de altul printr-o distanță de peste șapte sute de leghe marine.

Cincisprezece zile mai târziu, la două mii de leghe de acolo, *Helvetia* al «Companiei Naționale» și *Shannon* al Companiei «Royal-Mail», mergând în direcții opuse, prin partea Atlanticului cuprinsă între Statele Unite și Europa, își semnalară reciproc apariția monstrului la $42^{\circ}15'$ latitudine nordică și $60^{\circ}35'$ longitudine vestică de la meridianul Greenwich. În urma acestei observații simultane, se crezu că lungimea minimă a mamiferului poate fi evaluată la peste trei sute cincizeci de picioare englezesti¹, prin faptul că *Shannon* și *Helvetia* erau mai mici decât el, deși fiecare din cele două vase avea câte o sută de metri de la prova la pupa. Or, cele mai mari balene, acelea care trăiesc prin apele insulelor Aleutine, Kulammak și Umgullik, n-au depășit niciodată lungimea de cincizeci și șase de metri – dacă o ating și pe aceasta.

Rapoartele sosite unul după altul, noile observații făcute pe bordul transatlanticului *Pereire*, o ciocnire între *Etna*, de la linia Inman, și monstru, un proces-verbal încheiat de ofițerii fregatei franceze *Normandie*, o foarte serioasă dare de seamă obținută de statul-major din partea comandanțului Fitz-James, de pe bordul vasului *Lord-Clyde*, tulburără adânc opinia publică. În țările cu locuitori veseli din fire se făcură glume pe seama fenomenului, dar țările serioase și cu spirit practic, ca Anglia, America, Germania, fură viu preocupate de această problemă.

Pretutindeni în marile orașe, monstrul ajunsese la modă. A fost cântat în cafenele, prezentat în teatre și luat în batjocură în ziare. Știrile fantziste au

avut de asemenea un prilej minunat să se răspândească în fel de fel de variante. În ziare apărură din nou toate ființele uriașe născocite de mintea omului, de la balena albă, îngrozitoarea Moby Dick din regiunile hiperboreneene, și până la uriașul Kraken, ale cărui tentacule pot să înlănțuie un vas de cinci sute de tone și să-l tragă în adâncurile oceanului. Au fost reproduse chiar și mărturii din vremuri vechi, părerile lui Aristotel și ale lui Pliniu, care admiteau existența unor asemenea monștri, apoi povestirile episcopului norvegian Pontoppidan, descrierile lui Paul Eggede și în sfârșit rapoartele domnului Harrington, care trebuie crezut când afirmă că a văzut de pe bordul lui Castillan, în 1857, șarpele uriaș ce bântuise până atunci numai mările vechiului «Constitutionnel»².

Atunci izbucni nesfârșita polemică în rândul societăților și al ziarelor științifice, între cei ce credeau în existența monstrului și cei care nu voiau să o recunoască. «Problema monstrului» înflăcăra spiritele. Ziariștii care țineau parte științei, în luptă cu cei care mănuiau subtilitățile spiritului, vărsară valuri de cerneală în timpul acestei campanii de neuitat; unii vărsară chiar și două sau trei picături de sânge, fiindcă de la șarpele de mare se ajunse și la insulți dintre cele mai jignitoare.

Războiul acesta ținu șase luni, în care timp izbânda păru că trece când de o parte, când de alta. Articolelor de fond publicate de Institutul geografic al Braziliei, de Academia regală de științe din Berlin, de Asociația britanică sau de Institutul Smithsonian din Washington, discuțiilor din «Indian Archipelago», din «Cosmos»-ul abatelui Moigno, din «Mitteilungen» al lui Petermann sau cronicilor științifice ale marilor zare din Franța și străinătate, tuturor acestora le răspundeau ziarele mai mărunte, cu o vervă nesecată. O mâna de ziariști inteligenți, parodiind un cuvânt al lui Linne, pe care niște adversari ai monstrului îl citaseră, susțineau cu tărie că «natura nu face prostii» și își rugau stăruitor contemporanii să nu o facă de ocară dând crezare povestirilor despre Krakeni, despre șerpi de mare, despre Moby Dick sau despre alte năluciri ale marinilor în delir. În sfârșit, cel mai iubit dintre redactorii unui ziar satiric foarte temut, într-un articol de-al său, trecând peste toți și toate, se năpusti asupra monstrului, ca Hippolyt³, îi aplică o ultimă lovitură și îl dădu gata în mijlocul unui hohot de râs universal. Spiritul învinsese știința.

În timpul primelor luni ale anului 1867, toate acestea păreau a fi înmormântate și nu se credea că ar mai putea renaște, când o serie de fapte noi fură aduse la cunoștința publicului. Acum nu mai era vorba de a rezolva o problemă științifică, ci de a se înlătura un pericol real și serios. Problema luă o infățișare cu totul nouă. Monstrul deveni iarăși insulă, stâncă, dar o stâncă mișcătoare, care nu putea fi nici determinată, nici atinsă.

La 5 martie 1867, vasul *Moravian* al Companiei «Montreal Ocean», găsindu-se în timpul nopții la $27^{\circ}30'$ latitudine și $72^{\circ}15'$ longitudine, izbi cu tribordul o stâncă a cărei existență prin meleagurile acelea nu era semnalată de nicio hartă. Datorită puterii vântului și a celor patru sute de cai putere, vasul *Moravian* înainta cu o viteză de treisprezece noduri. Nu începe îndoială că, fără calitatea superioară a blindajului său, *Moravian*, nepregătit pentru această izbitură, s-ar fi scufundat, împreună cu cei două sute treizeci și șapte de pasageri pe care îi aducea din Canada.

Accidentul se întâmplase în zori, către orele cinci dimineața. Ofițerii de cart se năpustiră înspre partea de dinapoi a vasului. Ei cercetă oceانul cu cea mai desăvârșită atenție. Nu văzură însă altceva decât o vâltoare puternică la vreo șase sute de metri depărtare, unde se părea că valurile fuseseră lovite cu o forță neobișnuită. După ce stabili poziția exactă a locului, *Moravian* își continuă drumul, fără stricăciuni vădite. Se lovise oare de o stâncă submarină, sau de resturile uriașe ale unui vas naufragiat? Aceasta nu s-a putut afla. Dar mai târziu, pe șantierele de reparații, examinându-i-se carena, se văzu că o parte din chila vasului era sfărâmată.

Accidentul, deși deosebit de grav, ar fi fost poate uitat ca atâtea altele, dacă, după trei săptămâni, nu s-ar fi ivit un altul asemănător. Numai că, de data asta, datorită naționalității vasului căzut victimă cât și renumei companiei căreia îi aparținea, evenimentul avu un răsunet deosebit.

Toată lumea cunoștea numele celebrului armator englez Cunard. Industriașul acesta intelligent a înființat, în 1840, un serviciu poștal între Liverpool și Halifax, folosind trei vase de lemn cu zbaturi, care aveau o putere de patru sute de cai și o capacitate de o mie o sută șaizeci și două de tone. După opt ani, inventarul companiei crescuse cu alte patru vase de șase sute cincizeci de cai putere și cu o mie opt sute douăzeci de tone, iar doi ani mai târziu, cu încă două vase, superioare ca putere și tonaj. În 1853, Compania «Cunard», al cărei privilegiu pentru transportul scrisorilor fusese tocmai reînnoit, își mări pe rând inventarul cu navele *Arabia*, *Persia*, *China*,

Scoția, Iava, Rusia – toate de primă categorie și totodată cele mai mari vase, care, după *Great-Eastern*, străbătuseră vreodată mările. Astfel că în 1867, compania avea douăsprezece vase, dintre care opt cu zbaturi și patru cu elice.

Dacă dau aceste amănunte, foarte restrânse de altfel, o fac pentru ca fiecare să cunoască importanța acestei companii de transporturi maritime, vestită în întreaga lume pentru activitatea ei șicusită. Nicio întreprindere de navigație transoceanică n-a fost condusă cu mai multă destoinicie, nicio afacere nu s-a bucurat de un succes mai deplin. Timp de douăzeci și șase de ani, vasele Companiei «Cunard» au străbătut de două mii de ori Atlanticul. Datorită muncii fără răgaz a echipajelor, nicio călătorie n-a fost întreruptă sau oprită, nu s-a întâmplat niciodată vreo întârziere, nu s-a pierdut niciodată vreo scrisoare, vreun om sau vreun vapor. După cum reiese dintr-o dare de seamă întocmită după documentele oficiale din ultimii ani, călătorii preferă și astăzi Compania «Cunard» oricarei alteia, cu toată concurența puternică pe care i-o face Franța. Acestea fiind spuse, nimeni nu se va mira de răsunetul pe care l-a stârnit accidentul întâmplat unuia dintre cele mai frumoase vase ale sale.

La 13 aprilie 1867, pe o mare liniștită, bătută de un vânt ușor, vasul *Scoția* se găsea la $15^{\circ}12'$ longitudine și $45^{\circ}37'$ latitudine. El mergea cu o viteză de treisprezece noduri și patruzeci și trei de sutimi, împins de cei o mie de cai putere ai săi. Zbaturile loveau marea cu o regularitate perfectă. Corpul vasului era afundat cu șase metri și șaptezeci de centimetri, deplasând un volum de șase mii șase sute douăzeci și patru metri cubi.

La ora patru și șaptesprezece minute, spre seară, pe când călătorii se strânseseră în salonul cel mare să ia gustarea, se simți o ușoară zguduitură, urmare a unei lovitură pe care *Scoția* o primi în coastă, cam în spatele zbatului de la babord.

Scoția nu lovise ceva, ci fusese lovită de un corp ce părea mai degrabă a fi ascuțit sau sfredelitor decât strivitor. Atingerea păruse atât de neînsemnată, încât pe bord nu s-ar fi neliniștit nimeni, dacă oamenii din cala vasului n-ar fi dat buzna pe puncte strigând: «Ne scufundăm, ne scufundăm!»

La început călătorii se înspăimântară, dar căpitanul Anderson se grăbi să-i liniștească. Într-adevăr, nimic grav nu se putea întâmpla îndată după ciocnire, deoarece *Scoția*, împărțită în șapte compartimente prin pereți care

nu lăsau să pătrundă apa, era în stare să facă față fără nicio grijă unei spărturi în corpul său.

Căpitanul Anderson coborî imediat în cală. El își dădu seama că al cincilea compartiment fusese inundat, iar repeziciunea cu care creștea apa îi dovedi că spărtura era foarte mare. Din fericire, cazanele nu erau instalate în acest compartiment, altfel focul s-ar fi stins de îndată.

Căpitanul Anderson opri numai decât vasul, și unul dintre marinari se scufundă în apă ca să vadă ce stricăciuni s-au produs. Câteva clipe mai târziu se constată existența unei spărturi de doi metri în carena vaporului.

O asemenea spărtură nu putea fi astupată pe loc și *Scoția* trebui să-și urmeze drumul, cu zbaturile aproape încenate. Toate acestea se petrecuseră cam la 300 mile depărtare de Capul Clear, de aceea vasul sosi în port cu o întârziere de trei zile, fapt care neliniști foarte mult populația din Liverpool.

Cercetând vasul pe șantierele de reparații, inginerii abia putură să-și creadă ochilor văzând spărtura în formă de triunghi isoscel, deschisă la doi metri și jumătate sub linia de plutire. Spărtura în placa de fier era atât de perfectă, încât nici cu un instrument special n-ar fi putut fi făcută mai bine. Se vede că unealta care străpunsese fierul era de un fel neobișnuit și că, după ce fusese aruncată cu o forță extraordinară, perforând un blindaj de patru centimetri grosime, ea se retrăsese de la sine, printr-o mișcare de neînțeles.

Acesta a fost faptul care a pasionat din nou, pentru multă vreme, opinia publică. De atunci, toate naufragiile ale căror cauze n-au putut fi cunoscute au fost puse pe seama monstrului marin; și, din nenorocire, ele sunt în număr foarte mare: din trei mii de vase, a căror pierdere este semnalată în fiecare an Biroului «Veritas», numărul celor care dispar în mod misterios cu toată încărcătura lor nu este mai mic de două sute de vase, cu aburi sau cu pânze.

Pe drept sau pe nedrept, de dispariția acestor vase a fost acuzat «monstrul» și, datorită lui, comunicațiile între diferitele continente devenind din ce în ce mai periculoase, publicul călător ceru, în mod hotărât, ca mările să fie scăpate cu orice preț de îngrozitorul cetaceu.

Capitolul II

Pentru și contra

În vremea când se petreceau toate acestea, eu mă întorceam dintr-o explorare științifică pe care o făcusem în ținuturile pline de primejdii din Nebraska, în Statele Unite. Fusesem trimis acolo de guvernul francez în calitatea mea de profesor suplinitor la Muzeul de istorie naturală din Paris. După șase luni petrecute în Nebraska, către sfârșitul lui martie m-am întors la New York, aducând cu mine colecții prețioase. Plecarea spre Franța îmi era fixată pentru începutul lunii mai. În așteptarea ei, mă ocupam cu clasarea bogățiilor mineralogice, botanice și zoologice, pentru muzeu. Atunci avu loc accidentul vasului *Scoția*.

Cunoșteam toate discuțiile în legătură cu monstrul marin; și cum s-ar fi putut să nu le cunosc? Citisem și recitisem pe rând toate ziarele americane și europene, fără însă a mă lămuri prea mult. Taina aceasta îmi dădea de gândit, și pentru că nu puteam să-mi formezi o părere, treceam de la o extremă la alta. Fără îndoială că la mijloc era ceva neobișnuit; neîncrezătorii puteau merge să vadă spărtura misterioasă a vasului *Scoția*. Când am ajuns la New York, faptele erau discutate cu înflăcărare. Părerea că ar fi vorba de o insulă plutitoare sau de o stâncă invizibilă, aşa cum susțineau necunosătorii, fusese părăsită. Într-adevăr, în afară de cazul când stâncă aceasta ar fi avut în ea o mașină, cum s-ar fi putut deplasa cu o viteză atât de mare?

De asemenea, tot pe baza uimitoarei viteze de deplasare fusese respinsă și ideea existenței unei epave marine uriașe. Rămâneau deci numai două explicații posibile, și partizanii lor se împărțiseră în două tabere: de o parte, cei care susțineau teoria existenței unui monstru de o forță colosală, de cealaltă parte, cei care vorbeau cu convingere despre un vas «submarin», de o forță motrice extraordinară.

Or, această ultimă ipoteză, admisibilă la urma urmelor, căzu în fața cercetărilor făcute în cele două continente. Nu prea era cu puțină ca un simplu particular să aibă un asemenea aparat. Unde și când l-ar fi putut construi și cum ar fi reușit el să păstreze secretul construcției?

Numai un guvern putea avea o astfel de mașină distrugătoare, pentru că în vremurile acestea nenorocite, în care omul se străduiește să mărească puterea armelor de război, e de crezut ca un stat să încerce, fără sătirea celorlalte, o mașină atât de groaznică. După puștile cu tragere rapidă, torpilele; după torpile, berbecii submarini; apoi – cel puțin aşa sper – mijloacele de apărare împotriva lor. Dar ipoteza unei mașini de război căzu

și ea în urma declarațiilor guvernelor. Pentru că era vorba de un interes public – doar sufereau comunicațiile transoceanice – sinceritatea guvernelor nu putea fi pusă la îndoială. De altfel, cine ar fi fost în stare să creadă că construcția unui vas submarin s-ar fi putut face în secret? A păstra secretul în asemenea împrejurări e foarte greu pentru un particular și cu siguranță că este imposibil pentru un stat, ale cărui acțiuni sunt supravegheate cu deosebită atenție de către puterile rivale.

Deci, după cercetări făcute în Anglia, Franța, Rusia, Prusia, Italia, America și chiar în Turcia, ipoteza unui vas submarin fu definitiv îndepărtată.

Monstrul marin reveni astfel la ordinea zilei, în ciuda nenumăratelor glume și atacuri ale ziarelor de mâna a doua. Porniți pe această cale, oamenii își dădură frâu liber imaginăției, făurind cele mai nesăbuite și mai năstrușnice închipuiri în domeniul ihtiologiei.

La sosirea mea în New York, mai multe persoane îmi făcură onoarea de a-mi pune întrebări cu privire la monstru. Publicasem în Franța o lucrare în două volume intitulată «Misterele din adâncul mărilor». Cartea, foarte bine primită în lumea savanților, mă făcea să trec drept un specialist în acest domeniu destul de puțin cunoscut al istoriei naturale. Mi se ceru părerea. Atâtă timp cât am putut să neg realitatea faptului, am tăcut cu îndârjire. Curând însă, «strâns cu ușa», a trebuit să dau explicații. Deci, «onorabilul Pierre Aronnax, profesor la Muzeul din Paris», a fost somat de ziarul «New York Herald» să-și spună părerea. Fiindcă nu puteam să tac, am vorbit. Am discutat chestiunea sub toate aspectele ei politice și științifice; dau mai jos un extras dintr-un articol bine documentat pe care l-am publicat în numărul din 30 aprilie:

Prin urmare, spuneam eu, după ce am cercetat una câte una diferitele ipoteze, după ce a fost înălțaturată orice altă presupunere trebuie să admitem neapărat existența unui animal de o putere neobișnuită.

Marile adâncimi ale oceanului ne sunt cu totul necunoscute. Sondele cercetătorilor n-au ajuns încă până la ele. Ce se petrece oare în aceste abisuri? Ce fel de ființe trăiesc și ar putea trăi la douăsprezece sau cincisprezece mile sub apă? Ce fel de organism au aceste animale? Cu greu ne putem închipui.

Totuși, soluția problemei pe care o am de rezolvat poate să ia forma unei dileme; sau cunoaștem toate varietățile de ființe care trăiesc pe planeta

noastră, sau nu le cunoaștem.

Dacă nu le cunoaștem pe toate, dacă natura mai are încă pentru noi secrete în ihtiologie, nimic nu e mai ușor decât să admitem existența unor pești sau a unor cetacei de specii sau de genuri necunoscute, cu un organism parcă anume făcut ca să «perforeze», locuind în abisurile de nepătruns, și pe care o întâmplare oarecare, o fantezie sau o toană îi ridică din când în când, la mari intervale de timp către suprafața oceanelor.

Dacă, dimpotrivă, cunoaștem toate speciile existente trebuie neapărat să căutăm animalul de care e vorba printre acelea care sunt determinate, și în cazul acesta m-aș simți îndemnat să admit existența unui narval uriaș.

Narvalul obișnuit sau licornul de mare atinge adesea o lungime de șaizeci de picioare. Înmulțiți cu cinci sau chiar cu zece această mărime, dați cetaceului nostru o putere proporțională cu mărimea sa, sporiți-i armele de atac și veți obține animalul dorit. El va avea proporțiile determinate de ofițerii de pe Shannon, va avea unealta trebuincioasă pentru străpungerea vasului Scoția și puterea necesară pentru a sparge blindajul unei nave. Într-adevăr, narvalul este înarmat cu un fel de spadă de fildeș, cu o halebardă – după cum îi spun unii naturaliști – un dinte principal care are tăria oțelului. Asemenea dinți s-au găsit înfipăti în corpul balenelor pe care narvalul le atacă totdeauna cu succes. Alții au fost smulși cu foarte mare greutate din carenele vaselor pe care le sfredeliseră dintr-o parte într-alta, aşa cum un burghiu sfredelește un butoi. La muzeul Facultății de Medicină din Paris se găsește unul dintre acești dinți, lung de doi metri și douăzeci și cinci de centimetri și având la bază patruzeci și opt de centimetri!

Ei bine, închipuiți-vă această armă de zece ori mai tare și animalul de zece ori mai puternic, zvârliți-o cu o viteză de douăzeci de mile pe oră, înmulțiți greutatea ei cu pătratul vitezei și veți obține o lovitură în stare să dea naștere catastrofei despre care vorbim. Deci, până la informații mai amănunțite, părerea mea este că avem de-a face cu un cetaceu de o mărime uriașă, înarmat nu cu o halebardă, ci cu un adevărat pinten ca al fregatelor cuirasate, cu care s-ar asemăna atât în ceea ce privește volumul cât și puterea de mișcare.

Astfel s-ar explica acest fenomen inexplicabil – afară de cazul în care, în ciuda celor văzute, simțite și resimțite, nimic nu ar fi adevărat, ceea ce iarăși este cu puțință!

Ultimele cuvinte erau o lașitate din partea mea; dar voiam să-mi apăr până la un anumit punct demnitatea de profesor și să nu mă fac de râs în fața americanilor, care știu să râdă atunci când au de ce. Îmi păstram astfel o ieșire. Dar, în fond, admiteam existența monstrului.

Articolul meu fu discutat cu multă apreンドere, fapt care-l făcu foarte cunoscut și îmi aduse un număr oarecare de partizani. De altfel, soluția propusă lăsa frâu liber imaginației. Spiritului omenesc îi place să-și plăsmuiască tot felul de făpturi supranaturale, și marea este cel mai bun loc în care pot să se nască și să se dezvolte acești uriași pe lângă care animalele de pe pământ, ca elefanții sau rinocerii, nu sunt decât niște pitici. Întinderile de apă poartă în adâncurile lor cele mai mari specii de mamifere cunoscute și ascund poate moluște de mărimi nemaipomenite, crustacee însăjimantătoare la vedere, cum ar fi, de pildă, homari având o sută de metri, sau crabi cântărand două sute de tone! Și de ce nu? Pe vremuri, animalele de pe pământ, viețuitoare ale erelor geologice, patrupedele, quadrumanele, reptilele și păsările erau făcute pe măsuri uriașe, pe care timpul le-a micșorat puțin câte puțin. De ce oare marea n-ar fi păstrat în adâncurile ei necunoscute aceste probe gigantice ale vietii unei alte epoci, ea care niciodată nu se schimbă, pe cătă vreme sămburele pământesc se schimbă întruna? De ce oare n-ar ascunde în sânul ei ultimele varietăți ale acestor specii de titani, ce trăiesc secole în locul anilor și milenii în locul secolelor?

Dar prea mă las dus de visuri care n-ar trebui să mă preoாupe într-o asemenea măsură. Să pun deci capăt închipuirilor pe care timpul mi le-a schimbat ulterior în realități de necrezut. Repet: se formase atunci o părere despre natura fenomenului, și oamenii credeau pe de-a-ntregul în existența unei ființe uimitoare care nu avea nimic comun cu fabuloșii șerpi de mare. Dar dacă unii n-au văzut în aceasta decât o problemă pur științifică, alții, mai practici, mai ales din America și din Anglia, erau de părere că oceanul trebuie curățat de periculosul monstru, pentru ca astfel să se asigure comunicațiile transoceane. Ziarele industriale și comerciale, mai ales, insistară asupra acestui lucru. «Shipping and Mercantile Gazette», «Lloyd», și «Paquebot», «Revue maritime et coloniale», toate ziarele devotate companiilor de asigurare, care amenințau să ridice taxele de asigurare, au fost în unanimitate de acord asupra acestui punct.

După ce opinia publică și-a dat astfel verdictul, Statele Unite luară, primele, o hotărâre. La New York se organiză o expediție destinată urmăririi cetaceului. O fregată de mare viteză, numită *Abraham Lincoln* fu pregătită să cerceteze în cel mai scurt timp apele. Arsenalele au fost deschise comandanțului Farragut, care grăbi echiparea fregatei.

Și, după cum se întâmplă totdeauna, din clipa în care se luă hotărârea ca monstrul să fie urmărit, el nu mai apăru. Timp de două luni nu se mai auzi nimic despre el. Nicio navă nu-l mai întâlni. Se părea că cetaceul aflase de comploturile care se urzeau împotriva lui. Se vorbise atâtă despre monstru, chiar și prin cablul transatlantic! De aceea unii glumeți pretindeau că, printr-un şiretlic, monstrul oprișe în drum vreo telegramă, aflând astfel de toate uneltirile și punându-se la adăpost.

Deci acum nu se mai știa în ce parte să fie trimisă fregata, pregătită pentru o lungă călătorie și echipată cu unelte de pescuit din cele mai bune. Și nerăbdarea crescu mereu, până când, la 2 iulie, se află că un vas, care naviga pe ruta San Francisco – Șanghai, văzuse animalul cu trei săptămâni mai înainte în apele nordice ale Pacificului.

Știrea aceasta dădu naștere unei emoții de nedescris. Comandanțului Farragut nu i se mai îngădui nici măcar un răgaz de douăzeci și patru de ore. Proviziile erau încărcate. Cazanele de cărbuni erau pline până la refuz. Toți oamenii din echipaj se găseau la posturi. Căpitanului nu-i mai rămânea decât să-și aprindă cuptoarele, să le încingă și să pornească. Nu i s-ar fi iertat nici măcar o jumătate de zi întârziere. De altfel, comandanțul Farragut nu dorea nici el altceva decât să plece cât mai curând.

Cu trei ore înainte ca *Abraham Lincoln* să părăsească cheiul din Brooklyn, am primit o scrisoare redactată în felul următor:

Domnului Aronnax

Profesor la Muzeul din Paris

Hotel «Fifth-Avenue»

New York

Domnule,

*Dacă doriți să faceți parte din expediția de pe *Abraham Lincoln*, guvernul Statelor Unite ar fi încântat ca Franța să fie reprezentată prin dv. în această expediție. Comandanțul Farragut vă ține la dispoziție o cabină.*

Cu cele mai bune sentimente

J.B.HOBSON,

secretarul Ministerului Marinei

Capitolul III

Cum dorește domnul!

Cu trei secunde înainte de a sosi scrisoarea lui J. B. Hobson, nu mă gândeam la urmărirea narvalului, cum nu mă gândeam la nicio altă călătorie fără rost. Trei secunde după ce am citit scrisoarea onorabilului secretar al Marinei, mi-am dat în sfârșit seama că adevărata mea chemare, singurul scop al vieții mele era să vânez monstrul acela primejdios și să scap lumea de el.

Dar, pentru că abia mă întorsesem dintr-o călătorie grea și obosită, aş fi vrut nespus de mult să mă odihnesc. Tânjeam de dorul de a-mi revedea țara, prietenii, mica mea locuință din Jardin des Plantes și dragele, prețioasele mele colecții! Nimic însă nu m-a putut opri. Am uitat de toate – de oboseală, de prieteni, de colecții – și am primit, fără să mai stau pe gânduri, oferta guvernului american.

«Oricum, mă gândeam, toate drumurile duc spre Europa, și monstrul are să fie atât de cumsecade încât să mă ducă spre coastele Franței. Animalul acesta de treabă se va lăsa prinț în mările Europei pentru plăcerea mea personală, și nu vreau să aduc Muzeului de istorie naturală din Paris mai puțin de jumătate de metru din halebarda lui de fildeș».

Dar până una-alta, trebuia să cauț narvalul în nordul Oceanului Pacific, ceea ce însemna că trebuia să pornesc pe un drum opus aceluia care duce spre Franța.

— Conseil! am strigat cu o voce nerăbdătoare.

Conseil, servitorul meu, era un Tânăr cinstit care mă întovărășea în toate călătoriile; un flamand cumsecade, pe care-l iubeam și care la rândul său mă iubea, un om de un sânge rece puțin obișnuit, ordonat din principiu, harnic din deprindere, nemirându-se niciodată de nimic, foarte îndemânicat, priceput la orice, și care, în ciuda numelui său, nu dădea niciodată sfaturi⁴ – nici măcar atunci când nu-i erau cerute.

Având mereu de-a face cu savanții care trăiau cu noi în Jardin des Plantes, Conseil începuse să știe câte ceva. Devenise un specialist în clasificările biologice, putând să străbată cu o ușurință de acrobat toate îcrengăturile, grupele, clasele, subclasele, ordinele, familiile, genurile, subgenurile,

speciile și varietățile. Dar știința lui se oprea aici. Clasificarea era viața lui și altceva nu-l mai interesa. Foarte priceput în teoria clasificării, dar foarte puțin priceput în practică, el n-ar fi putut deosebi, cred, un cașalot de o balenă! Și totuși, ce băiat cumsecade și vrednic!

Timp de zece ani, Conseil mă urmase pretutindeni unde mă chemase știința. Și niciodată n-am auzit de la el vreo vorbă despre lungimea sau despre oboseala vreunei călătorii. Niciodată nu se codea când își închidea valiza ca să plece într-o țară oarecare, China sau Congo, oricât de îndepărtată ar fi fost acea țară. Mă urma oriunde, fără să stea pe gânduri. Se bucura de o sănătate de fier, de mușchi solizi, și era de un calm desăvârșit.

Avea treizeci de ani și vîrstă lui față de a mea era ca cincisprezece față de douăzeci. Cer iertare dacă spun în felul acesta că aveam patruzeci de ani.

Totuși, Conseil avea un cusur: fiind de un formalism îndrăcit, nu mi se adresa niciodată decât la persoana a treia, fapt care uneori mă cam scotea din sărite.

— Conseil! am strigat din nou, începând plin de nerăbdare să mă pregătesc de călătorie.

Firește, nu puneam la îndoială devotamentul acestui Tânăr. De obicei nu-l întrebam dacă vrea sau nu să mă urmeze în călătoriile mele; de data aceasta însă era vorba de o expediție care putea să se prelungească la nesfârșit, de o călătorie plină de primejdi, în urmărirea unui animal în stare să scufunde o fregată ca pe o coajă de nucă. Toate acestea puteau să dea de gândit chiar omului cel mai calm din lume. Oare ce avea să spună Conseil?

— Conseil! am strigat pentru a treia oară.

— Domnul m-a chemat? întrebă el întrând.

— Da, băiete! Fă-mi bagajele și pregătește-te de plecare. Peste două ore pornim.

— Cum dorește domnul, răspunse liniștit Conseil.

— N-avem nicio clipă de pierdut. Pune în geamantanul meu tot ce trebuie pentru călătorie: haine, cămăși, ciorapi, fără să le numeri, cât poți mai multe, și grăbește-te!

— Și colecțiile domnului? se interesă Conseil.

— O să ne ocupăm mai târziu de ele.

— Cum? Și arhiopterium, hiracoterium, oreodon, heropotamus și toate celealte schelete...

— Vor fi păstrate la hotel.

— Și babirussa⁵?

— Are să fie hrănita cât timp o să lipsim. De altfel, am să dau ordin ca toată menajeria noastră să fie trimisă în Franța.

— Nu ne întoarcem la Paris? întrebă Conseil.

— Ba da... desigur... am răspuns șovăind. Facem însă un ocol.

— Ocolul care îi va plăcea domnului.

— A! Nu va fi mare lucru! Un drum mai puțin direct, atâtă tot. Vom călători pe *Abraham Lincoln*.

— Cum dorește domnul, răspunse liniștit Conseil.

— Știi, prietene, este vorba de monstrul acela... de faimosul cetaceu... mergem să curățim mările!... Autorul unei lucrări în două volume despre «Misterele din adâncul mărilor» nu poate să lipsească de la expediția aceasta interesantă pe care o conduce comandantul Farragut. E o misiune glorioasă... dar plină de primejdii! Nu se știe încotro mergem. Animalele astea pot fi pline de toane. Totuși vom pleca. Avem un comandant care nu se teme de nimic.

— Ce va face domnul voi face și eu, răspunse Conseil.

— Gândește-te bine! Nu vreau să-ți ascund nimic. E vorba de una din acele călătorii din care poți să nu te mai întorci.

— Cum dorește domnul.

Peste un sfert de ceas bagajele noastre erau gata. Deși Conseil le făcuse la repezeală, eram sigur că nu lipsea nimic, căci băiatul acesta se pricepea să aranjeze cămașile și hainele tot atât de bine pe cât știa să claseze păsările și mamiferele.

Ascensorul hotelului ne lăsa în vestibulul cel mare. Am coborât câteva trepte care duceau la parter. Aici am achitat nota de plată la biroul veșnic asaltat de o mulțime imensă și am dat ordin să fie expediate la Paris baloturile cu animale împăiate și cu plante uscate. Nu am uitat nici să las banii necesari pentru hrana babirussei și, urmat de Conseil, am sărit într-o trăsură.

Pentru douăzeci de franci cursa, trăsura coborî Broadway-ul la Union Square, merse pe Fourth-Avenue, până la întretăierea cu Bowery-street, o luă pe Katrin-street și se opri pe cheiul treizeci și patru. Acolo, bacul *Katrin* ne transportă, oameni, cai și trăsură, la Brooklyn, periferia cea mare a New York-ului, aşezată pe malul stâng al râului, în partea de răsărit, și în câteva

minute am ajuns la cheiul lângă care *Abraham Lincoln* vârsa nori negri de fum prin cele două coșuri ale sale.

Bagajele ne-au fost duse îndată pe puntea fregatei. Am alergat pe bord și am întrebat de comandantul Farragut. Unul din marinari mă conduse pe dunetă. Acolo am dat de un ofițer cu înfațișare plăcută, care mi-a întins mâna.

— Domnul Pierre Aronnax? mă întrebă el.

— Chiar el, am răspuns. Comandantul Farragut?

— În persoană. Fiți binevenit, domnule profesor! Cabina dumneavoastră este pregătită.

Am salutat și, lăsându-l pe comandant la treburile lui, m-am îndreptat spre cabina ce-mi fusese destinată.

Abraham Lincoln fusese bine ales și pregătit pentru noua sa misiune. Era o fregată de mare viteză, prevăzută cu aparate de supraîncălzire care puteau ridica puterea aburilor până la șapte atmosfere. La presiunea aceasta, *Abraham Lincoln* atingea o viteză mijlocie de opt-sprezece mile și trei zecimi pe oră, viteză foarte mare, ce e drept, dar nu de ajuns pentru a lupta cu giganticul cetaceu.

Interiorul vasului corespundea însușirilor sale nautice. Cabina mea, aflată la prova și dând spre careul ofițerilor, mi-a plăcut.

— Ne vom simți foarte bine aici, i-am spus lui Conseil.

— Tot aşa de bine, nu vă fie cu supărare, răspunse Conseil, pe cât se simte un crustaceu în scoica unei moluște.

L-am lăsat pe Conseil să orânduiască bagajele și m-am urcat pe punte, ca să urmăresc pregătirile de plecare. În clipa aceea, comandantul Farragut dăduse ordin să fie desfăcute ultimele odgoane care-l mai legau pe *Abraham Lincoln* de cheiul Brooklyn. Prin urmare, dacă fi întârziat cu un sfert de oră sau chiar cu mai puțin, fregata ar fi plecat fără mine și n-aș fi putut lua parte la această expediție neobișnuită, supranaturală și de necrezut, care, deși povestită aşa cum s-a întâmplat, va găsi totuși câțiva neîncrezători.

Dar comandantul Farragut nu voia să piardă niciun minut măcar, nerăbdător să ajungă în mările în care fusese semnalat animalul.

El îl chemă pe inginer.

— Avem presiune?

— Da, domnule, răspunse acesta.

— Go ahead! strigă comandantul Farragut.

Când auziră ordinul, transmis în sala mașinilor cu ajutorul unui aparat cu aer comprimat, mecanicii puseră în mișcare roata de pornire. Se auzi un ţuierat, datorită aburilor care intrară cu iuțeală în sertărașele întredeschise. Pistoanele orizontale și lungi găseau și împingeau bielele. Aripile elicei băteau din ce în ce mai repede valurile și *Abraham Lincoln* înainta mărăț printre cel puțin o sută de ferryboat-uri și pilotine pline de spectatori, care alcătuiau alaiul.

Cheiurile Brooklyn-ului și cartierele orașului New York, care se întind pe malul de răsărit al râului, erau înțesate de curioși. De trei ori la rând izbucniră strigăte de «ura!», din peste cinci mii de piepturi. Mii de batiste fluturau deasupra mulțimii și continuă să-l salute pe *Abraham Lincoln* până ce vasul pătrunse în apele Hudsonului, pe la vârful peninsulei lunguiete pe care e așezat New York-ul.

Atunci fregata, plutind spre New Jersey pe lângă malul drept al fluviului, acoperit de vile, trecu printre forturi, care o salutară cu salve de tun. *Abraham Lincoln* răspunse înălțând și coborând de trei ori pavilionul american, pe care străluceau cele treizeci și nouă de stele; apoi, schimbându-și direcția ca să intre în canalul ce se curbează spre golful format de istmul Sandy Hook, trecu de-a lungul țărmului nisipos de pe care miile de spectatori îl aclamară încă o dată.

Alaiul de bacuri și de pilotine continua să urmeze fregata și n-o părăsi decât în dreptul vasului-far, care arăta cu cele două ochiuri de lumină ale sale căile de acces ale New York-ului.

Era ora trei. Pilotul coborî în barcă și se îndreptă îndată spre goeleta care îl aștepta. Cuptoarele fură înțețite; elicea bătu mai repede valurile; fregata trecu pe lângă Long Island, de-a lungul coastei joase și gălbui, și, la ora opt seara, după ce luminile din Fire Island se pierdusează înspre nord-vest, se îndreptă cu toată viteza către apele întunecate ale Atlanticului.

Capitolul IV

Ned Land

Comandantul Farragut era un marinări priceput, demn de fregata pe care o comanda. El era sufletul vasului și împreună cu echipajul său forma un tot de nedespărțit. Comandantul nu se îndoia de existența cetaceului și nici nu îngăduia ca vreunul dintre oamenii de pe bord să pună la îndoială acest fapt.

Credea în el, aşa cum unele femei bătrâne cred în Leviathan⁶ – cu inima, nu cu judecata. Monstrul exista cu siguranță, și comandantul își jurase că are să scape mările de ticăloșiiile lui, pornind să-l înfrunte ca legendarul cavaler de Rhodes sau ca neînfricatul Dieudonne de Gozon, care se luptase cu șarpele ce-i pustia insula. Farragut era hotărât să lupte pe viață și pe moarte. Altă cale nu exista.

Ofițerii de pe bord împărtășeau părerea comandantului lor. Trebuia să-i auzi vorbind, discutând, certându-se, cântărand posibilitățile întâlnirii și cercetând întinderea nesfârșită a oceanului. Mulți stăteau de pază cocoțați pe catarge fără ca nimeni să le-o ceară, făcând astfel o corvoadă pe care în orice altă împrejurare ar fi blestemat-o. Atât timp cât soarele era pe cer, catargele erau pline de mateloți care nu puteau răbda să stea liniștiți pe punte. Și cu toate acestea, *Abraham Lincoln* nu apucase încă să despice apele suspecte ale Pacificului.

Cât despre echipaj, n-avea altă dorință decât să întâlnească monstrul, să-l prindă cu cangea, să-l tragă pe bord și să-l taie în bucăți. Oamenii supravegheau marea cu o atenție încordată. De altfel, comandantul Farragut pomenise de o sumă de două mii de dolari, destinată oricărui marină sau ofițer care va semnala primul apariția animalului. Înțelegeți, deci, cu cât zel scrutau marea cei de pe *Abraham Lincoln*.

Nici eu nu mă lăsam mai prejos decât ceilalți, făcându-mi, la rândul meu, partea de observații zilnice. Pentru că toți cei de pe vas erau «numai ochi», cred că fregata ar fi putut mai curând să se numească *Argus*. Singur Conseil, prin nepăsarea lui, nu se potrivea deloc cu entuziasmul care domnea pe bord.

Spuneam că Farragut își înzestrase vasul cu aparate potrivite pentru pescuitul uriașului cetaceu. În privința aceasta nu l-ar fi întrecut nici chiar un vas de vânat balene. Avea toate uneltele cunoscute, de la cangea care se aruncă cu mâna, până la săgețile dințate și gloanțele explozive. Pe bord se afla chiar și un tun perfecționat care se încărca pe la chiulasă și care avea pereții groși și gura îngustă; cred că modelul lui trebuie să se găsească la Expoziția universală din 1867. Instrumentul acesta prețios, venit din America, zvârlea la o distanță de vreo 16 km un proiectil conic care cântărea 4 kg. Deci vasului nu-i lipsea niciun mijloc de distrugere. Dar asta nu era totul; pe vas se afla și Ned Land, regele vânătorilor cu cangea.

Ned Land era un canadian uimitor de îndemânic; nimeni nu-l întrecea în primejdioasa lui meserie. Pe lângă îndemânare, avea sânge rece, îndrăzneală și viclenie, aşa că trebuia ca o balenă să fie tare isteață sau un cașalot din cale afară de şiret, ca să scape de lovitura cangei sale.

Ned Land avea vreo patruzeci de ani. Era un bărbat înalt, puternic, cu o înfățișare serioasă, tacut și câteodată violent, mai cu seamă atunci când îl nemulțumea cineva. El atrăgea privirile tuturor, iar ochii săi pătrunzători îi dădeau o înfățișare și mai gravă.

Comandantul Farragut dăduse doavadă de multă înțelepciune atunci când îl angajase pe omul acesta care, datorită ochilor și brațelor sale, făcea cât tot echipajul la un loc. N-aș putea să-l asemăn mai bine decât cu un telescop puternic, care ar fi totodată și un tun gata oricând de tragere.

Cine zice «canadian», zice «francez» și, oricât de puțin vorbăreț era Ned Land, trebuie să mărturisesc că prinseșe pentru mine o oarecare simpatie. Pesemne că îl atrăgea naționalitatea mea. Era pentru el un prilej de a vorbi, iar mie îmi dădea puțină să aud limba veche a lui Rabelais, care e folosită încă în unele provincii canadiene. Familia lui trăia în Quebec și era atât de numeroasă încât forma un întreg trib de pescari îndrăzneți, încă de pe vremea când orașul acesta ținea de Franța.

Încetul cu încetul, Ned prinse gust de vorbă; mie îmi plăcea să-l ascult istorisindu-și întâmplările petrecute în mările polare. Era nespus de multă poezie în povestirile sale despre pescuitul de balene și despre lupta cu uriașele mamifere. Punea în ele atâta viață, încât mi se părea că ascult vreun Homer canadian care îmi cântă o nouă Iliadă, petrecută în regiunile Nordului.

Îl descriu pe tovarășul acesta îndrăzneț aşa cum îl cunosc eu astăzi, când am devenit prieteni buni, legați cu acea dragoste nezdruncinată care se naște și se întărește în împrejurările cele mai înfricoșătoare. Ah, viteazule Ned! Aș vrea să mai trăiesc încă o sută de ani, numai ca să-mi amintesc cât mai mult timp de tine!

Și acum, care era părerea lui Ned Land despre monstrul marin? Trebuie să mărturisesc că, dintre toți oamenii de pe bord, el singur era acela care nu credea deloc în existența monstrului. Ba chiar se ferea să vorbească despre aceasta; dar într-o zi am căutat să aflu ce gândeau.

La 30 iulie, deci cam la trei săptămâni după plecarea noastră, fregata se găsea în dreptul Capului Blanc, la treizeci de mile sub vântul care bătea

dinspre coastele Patagoniei. Era o seară minunată. Trecuserăm de Tropicul Capricornului. Până la Strâmtoarea lui Magellan, în sud, nu mai aveam de străbătut nici șapte sute de mile. În mai puțin de opt zile, nava *Abraham Lincoln* trebuia să brăzdeze valurile Pacificului.

Stăteam pe punte unul lângă altul, Ned Land și cu mine, vorbind vrute și nevrute și privind apele acestei mări misterioase, ale cărei adâncuri nu fuseseră străpunse până atunci de privirile oamenilor. Am adus în mod firesc vorba despre cetaceul uriaș, cântărind sorții de izbândă sau de nereușită ai expediției noastre; văzând însă că Ned mă lasă să vorbesc fără ca el să spună mare lucru, l-am întrebat de-a dreptul:

— Cum se poate, Ned, să nu crezi în existența cetaceului pe care-l căutăm? Ai oare motive deosebite ca să fii atât de neîncrezător?

Vânătorul cu cangea mă privi câteva clipe fără să-mi răspundă, își lovi fruntea largă cu palma, aşa cum îi era obiceiul, închise ochii ca și cum ar fi vrut să se gândească și, în sfârșit, îmi spuse:

— Tot ce se poate, domnule Aronnax.

— Cu toate acestea, Ned, un vânător de balene ca dumneata, un om obișnuit cu mamiferele din apele oceanelor, ar trebui să credă fără să stea prea mult pe gânduri că există cetacei uriași; dumneata s-ar cuveni să fi ultimul dintre oamenii de pe bord care să te îndoiești de asta, în împrejurările de față!

— Vă înșelați, domnule profesor! răspunse Ned. Se prea poate ca unii oameni nepricepuți să credă în comete extraordinare care străbat cerul sau în monștri antediluvieni care sălășluiesc în inima pământului; dar nici astronomul și nici geologul nu va admite asemenea născociri. Așa e și cu vânătorul de balene. Am urmărit mulți cetacei, am vânat cu cangea și am ucis destui. Dar oricât ar fi fost ei de puternici și de bine înarmați, n-ar fi putut numai cu cozile și cu colții lor să găurească plăcile de fier ale unui vapor.

— Și totuși, Ned, știm că sunt vapoare care au fost străpunse de colțul narvalului.

— Corăbii de lemn s-ar putea să fie, îmi răspunse canadianul, cu toate că eu nu le-am văzut niciodată. Așa că până una, alta, nu cred că balenele, cașaloți sau narvalii ar putea săvârși asemenea isprăvi.

— Ascultă-mă, Ned...

— Nu, domnule profesor, asta n-o cred nici în ruptul capului. Poate să fie altceva... vreo meduză uriașă...

— Ba nu, Ned, meduza nu e decât o moluscă și însuși numele ei arată cât de moale îi este carne; chiar dacă ar avea lungimea de cinci sute de picioare și tot ar fi nevătămătoare pentru nave ca *Scoția* sau *Abraham Lincoln*, aşa că isprăvile monștrilor de teapa Krakenilor nu sunt decât povești.

— Atunci, domnule naturalist, îmi spuse Ned Land cu un ton cam ironic, dumneata continui să crezi că există un cetaceu uriaș?

— Da, Ned, și-o repet, și credința mea se sprijină pe logica faptelor. Cred în existența unui mamifer puternic din încrengătura vertebratelor, ca balenele, cașaloții sau delfinii, înzestrat cu un colț în formă de corn, a cărui putere de pătrundere este extraordinară.

— Hm! făcu vânătorul de balene, scuturând din cap ca un om care nu vrea să se lase convins.

— Gândește-te, bravul meu canadian, că dacă un asemenea animal există și trăiește în fundul oceanului la o adâncime de câteva mile, apoi trebuie să aibă un organism cu o putere de rezistență fără seamăn.

— Pentru ce? întrebă Ned.

— Pentru că este necesară o forță nemaipomenită ca să te menții în straturile de apă de mare adâncime și să reziste la presiunea lor.

— Adevărat? făcu Ned, clipind din ochi.

— Sigur. Și cifrele și-o vor dovedi îndată.

— Ei, cifre! o întoarse Ned. Cu cifrele poți să faci ce vrei!

— Asta când e vorba de afaceri, Ned, dar nu când e vorba de matematică. Ascultă-mă: să zicem că presiunea unei atmosfere este cât a unei coloane de apă înaltă de treizeci și două de picioare. De fapt, înălțimea coloanei de apă ar trebui să fie mai mică, pentru că e vorba de apa de mare, care are o densitate mai mare decât a apei dulci. Prin urmare, Ned, când te scufunzi, la fiecare treizeci și două de picioare de apă pe care le ai deasupra suporți o presiune egală cu câte o atmosferă, adică tot atâtea kilograme pe fiecare centimetru pătrat al suprafeței corpului. De aici urmează că la trei sute douăzeci de picioare presiunea este de zece atmosfere, la trei mii două sute de picioare este de o sută de atmosfere și că ea ajunge de o mie de atmosfere la treizeci și două de mii de picioare, adică la aproape două leghe și jumătate. Așa că, dacă ai putea ajunge la această adâncime în ocean, fiecare

centimetru pătrat de pe suprafața corpului dumitale ar suferi o apăsare de o mie de kilograme. Și știi dumneata, dragă Ned, ce suprafață ai în centimetri pătrați?

— Habar n-am, domnule Aronnax!

— Cam vreo șaptesprezece mii.

—ât de mult?

— Și cum în realitate presiunea atmosferică este mai mare decât apăsarea unui kilogram pe centimetru pătrat, cei șaptesprezece mii de centimetri pătrați ai dumitale suportă în această clipă o presiune de șaptesprezece mii cinci sute șaizeci și opt de kilograme.

— Fără să bag de seamă?

— Fără să bagi de seamă. Și dacă nu ești turtit de o asemenea apăsare, aceasta e din pricina că aerul care-ți pătrunde în interiorul corpului are o presiune egală. Există un echilibru desăvârșit între apăsarea exterioară și cea interioară, care se neutralizează și care îți îngăduie să le suporți fără greutate pe amândouă. Dar în apă lucrurile stau altfel.

— Da, înțeleg, răspunse Ned, care începuse să fie ceva mai atent, apa mă înconjoară, dar nu mă pătrunde.

— Întocmai, Ned. De aceea, la treizeci și două de picioare sub apă ai suferi o apăsare de șaptesprezece mii cinci sute șaizeci și opt de kilograme; la trei sute douăzeci, o presiune de zece ori mai mare, deci o sută șaptezeci și cinci de mii șase sute optzeci de kilograme; la trei mii două sute de picioare, de o sută de ori această presiune, adică un milion șapte sute cincizeci și șase de mii opt sute de kilograme; la treizeci și două de mii de picioare, în sfârșit, de o mie de ori această presiune, deci șaptesprezece milioane cinci sute șaizeci și opt de mii de kilograme, adică ai fi turtit, ca și cum ai fi scos dintr-o presă hidraulică.

— Drace! se miră Ned.

— Ei bine, dragul meu vânător, dacă niște vertebrate lungi de câteva sute de metri și proporțional de groase pot să stea la asemenea adâncimi, ele a căror suprafață reprezintă milioane de centimetri pătrați, înseamnă că apăsarea pe care o suportă ajunge și ea la miliarde de kilograme. Socotește și dumneata acum ce rezistență trebuie să aibă scheletul lor și cât de puternic trebuie să le fie organismul, ca să reziste la o asemenea presiune.

— Ar trebui să fie făcute din plăci de fier groase de opt degete, ca fregatele cuirasate, răspunse Ned Land.

— Aşa e, Ned, şi gândeşte-te numai ce stricăciuni poate produce o asemenea namilă, care vine asupra unei nave cu iuţeala unui expres.

— Da... e adevărat... se poate, răsunse canadianul, a cărui neîncredere era zdruncinată de aceste cifre, dar care tot nu voia să se dea bătut.

— Ei bine, te-am convins?

— Nu m-aţi convins decât de un lucru, domnule naturalist, anume că, dacă în fundul mărilor există asemenea animale, ele trebuie să fie atât de puternice cât spuneţi dumneavoastră.

— Dar dacă n-ar exista, încăpătânările, cum îţi explici accidentul întâmplat *Scoției*?

— Știu eu?... Poate că... zise Ned, şovăind.

— Hai, spune!

— Poate că... nu este adevărat, răsunse canadianul, repetând fără voie un răspuns celebru al lui Arago.

Dar răspunsul acesta nu dovedea decât încăpătânarea vânătorului de balene şi nimic altceva. În ziua aceea l-am lăsat în pace. Accidentul vasului *Scoția* nu putea fi negat. Spărtura a existat şi a trebuit să fie astupată; cred că existenţa ei nu putea fi demonstrată mai lămurit. Spărtura aceasta nu se făcuse singură; şi cum nu fusese pricinuită de stânci sau de maşini submarine, fără îndoială că se datora armei perforatoare a vreunui animal.

După mine, pentru toate motivele arătate mai sus, animalul acesta aparținea încrängăturii vertebratelor, clasei mamiferelor, grupului pisciformelor, în sfârşit, ordinului cetaceelor. Cât despre familia din care facea parte, balenă, caşalot sau delfin, sau genul şi specia în care se cuvenea să fie aşezat, aceasta era o chestiune pe care trebuia să-o lămuresc mai târziu. Pentru a o lămuri, trebuia mai întâi să disec monstrul necunoscut; pentru a-l diseca, trebuia să-l prindem; pentru a-l prinde, trebuia să-l vânăm cu cangea, şi asta era treaba lui Ned Land; pentru ca Ned să-l vâneze, trebuia să-l vedem, şi asta era treaba echipajului; iar pentru a-l vedea, trebuia să-l întâlnim – şi asta nu depindea decât de întâmplare.

Capitolul V

La întâmplare

Câtva timp, *Abraham Lincoln* călători liniştit, până într-o zi când o împrejurare neaşteptată scoase la iveală dibăcia neîntrecută a lui Ned Land şi ne dovedi câtă încredere trebuia să avem în el.

În apropierea insulelor Maluine, la 30 iunie, fregata întâlni câteva baleniere americane, care, după cum am aflat, nu aveau nicio știre despre narval. Căpitanul vasului *Monroe*, știind că Ned Land se afla pe bordul lui *Abraham Lincoln*, îl rugă să-i ajute la prinderea unei balene ce se găsea prin apropiere. Comandantul Farragut, dornic să-l vadă pe Ned la lucru, îi dădu voie să treacă pe *Monroe*. Norocul îl ajută atât de bine pe canadianul nostru, încât, printr-o dublă lovitură, în loc de o balenă, el lovi două; pe una o atinse drept în inimă, iar pe cealaltă o prinse după câteva minute de urmărire!

Hotărât lucru, dacă monstrul nostru va avea vreodată de-a face cu cangea lui Ned Land, n-am să pun rămășag că victoria va fi de partea cetaceului.

Fregata dădu ocol cu o viteză uimitoare coastei de sud-est a Americii. La 3 iulie ne găseam la intrarea Strâmtoarei Magellan, aproape de Capul Fecioarelor. Dar comandantul Farragut nu voia să ia acest drum întortocheat și manevră astfel încât ocoli Capul Horn.

Întregul echipaj se declară de acord cu hotărârea lui. S-ar fi putut oare să întâlnim cetaceul într-un loc atât de îngust? Mulți dintre mateloți erau de părere că monstrul n-ar fi putut trece pe acolo, pentru că «era prea mare pentru strâmtoarea asta!»

La 6 iulie, pe la ora trei după-amiază, *Abraham Lincoln*, găsindu-se la cincisprezece mile mai spre sud, dădu ocol singuraticei insule, acelei stânci pierdute la marginea continentului american, căreia niște marinari olandezi i-au dat numele orașului lor natal, Capul Horn. Pornirăm spre nord-vest și a doua zi elicea fregatei bătea în sfârșit apele Pacificului.

«Fiți cu ochii în patru! Fiți cu ochii în patru!» spuneau întruna marinarii de pe *Abraham Lincoln*.

Și toți îi deschideau peste măsură de mari. În fața nădejdii de a câștiga două mii de dolari, ochii și lunetele nu mai aveau o clipă de răgaz. Zi și noapte se cerceta suprafața oceanului, iar nictalopii, care puteau să vadă și în întuneric, aveau o dată mai mult, față de ceilalți, putința de a câștiga premiul.

Cu toate că pe mine nu mă atrăgeau banii, cercetam totuși cu cea mai mare atenție întinderea oceanului. Eram în stare să nu părăsesc nicio clipă puntea vasului; mâncam repede, dormeam puțin și nu-mi păsa nici de soare, nici de ploaie. Stăteam apăcat peste parapet când în partea din față a vasului, când în partea de dinapoi, cercetând cu lăcomie dâra pufoasă care albea marea spre orizont. Și de câte ori n-am simțit aceeași strângere de

inimă laolaltă cu ofițerii și cu echipajul, când vreo balenă plină de toane își arăta spinarea neagră deasupra valurilor! Atunci, puntea fregatei se umplea într-o clipă cu mateloți și cu ofițeri care, cu răsuflarea întretăiată, cu ochii tulburi, urmăreau fiecare mișcare a cetaceului. Priveam și eu până-mi obosea vederea, în timp ce Conseil, tot atât de netulburat ca de obicei, îmi spunea liniștit:

— Dacă domnul ar avea bunăvoiță să nu-și holbeze ochii atât de tare, ar vedea mai bine!

Emoții zadarnice! *Abraham Lincoln* își schimba direcția, urmărea animalul semnalat, o simplă balenă sau vreun cășalot obișnuit, care dispărea curând în mijlocul unui cor de blestemem.

Călătoria se desfășura în cele mai bune condiții. Timpul se menținea frumos. Cu toate că eram în cel mai rău anotimp din Emisfera Australă, unde luna iulie corespunde lunii ianuarie din Europa, marea rămânea liniștită și putea fi cercetată cu ușurință, până la mari depărtări.

Ned Land arăta încă cea mai dârză neîncredere; se prefăcea chiar că nu se uită în larg decât atunci când era de serviciu sau când se zărea vreo balenă. Și de cât ajutor ne-ar fi putut fi privirea lui atât de pătrunzătoare! Dar canadianul acela încăpățânat citea sau dormea în cabina lui timp de opt ore din douăsprezece. De o sută de ori l-am dojenit pentru nepăsarea pe care o arăta.

— Ei și! răspundeau el. Nu-i nimic, domnule Aronnax; chiar dacă ar fi vreun animal, cum am putea noi să-l descoperim? Nu mergem oare la întâmplare? Animalul acesta invizibil a fost văzut, după spusele unora, în apele de nord ale Pacificului. Să zicem că-i aşa; dar au trecut de atunci două luni și, dacă ținem seama de obiceiurile cetaceului dumneavoastră, trebuie să nu uităm că lui nu-i place să muzezească mult timp prin aceleași meleaguri! Se mișcă dintr-un loc într-altul cu o ușurință nemaipomenită. Și dumneavoastră știți mai bine decât mine, domnule profesor, că natura nu face nimic pe dos și că n-ar fi dat ea unui animal greoi de felul lui puința de a se mișca atât de repede, dacă el n-ar avea nevoie de asta. Deci, dacă animalul există, acum e departe!

La asemenea argumente nu aveam ce să mai răspund.

Într-adevăr, mergeam la întâmplare. Dar cum am fi putut face altfel? Așa că sortii noștri de izbândă erau foarte puțini. Totuși, încă nu se îndoia

nimeni de succesul expediției și niciun marină de pe bord n-ar fi pus rămășag împotriva existenței narvalului sau împotriva apropiaței lui apariții.

În ziua de 20 iulie am tăiat Tropicul Capricornului pe la 105° longitudine, iar la 27 ale aceleiași luni am trecut Ecuatorul pe la meridianul 110. Fregata se îndreptă spre apus și intră în apele centrale ale Pacificului. Comandantul Farragut gândeau, pe bună dreptate, că e mai bine să intrăm în apele cele mai adânci și să ne îndepărtem de continent sau de insule, de care monstrul părea că se ferește întotdeauna – «fără îndoială pentru că nu era destulă apă pentru dânsul!» după cum spunea șeful echipașului. Trecuram deci pe lângă insulele Pomotu, Marchize și Sandwich, tăiarăm Tropicul Cancerului la longitudinea 132° și ne îndreptărăm către mările Chinei.

Eram în sfârșit în locurile unde monstrul își săvârșise ultimele isprăvi! și pot spune că pe bord nu se mai ducea o viață normală. Inimile băteau să spargă piepturile, pregătindu-se parcă pentru viitoare boli fără leac. Întregul echipaj se găsea într-o stare de nervi pe care cu greu aş putea să descriu. Nimeni nu mai mâncă, nimeni nu mai dormea. De douăzeci de ori pe zi, o alarmă falsă sau o închипuire a vreunui matelot care scruta valurile ne producea emoții atât de puternice, încât, repetându-se întruna, ele ne țineau într-o încordare prea mare ca să nu aibă urmări.

Și într-adevăr, urmările se văzură curând. Vreme de trei luni în care fiecare zi ni se păru un secol, în care timp *Abraham Lincoln* străbătu toate apele de nord ale Pacificului, alergând după toate balenele semnalate, schimbându-și fără veste direcția, oprindu-se pe neașteptate, mărindu-și sau micșorându-și viteza, cu primejdia de a strica mașinile vasului, niciun petic de apă, începând de la malurile Japoniei până la coastele Americii, nu rămase necercetat. Și nu zărirăm nimic, nimic altceva decât imensitatea valurilor pustii! Nimic asemănător unui narval gigantic, nici unei insule submarine, nici unei epave naufragiate, nici unei insule mișcătoare, nimic care să pară supranatural!

Consecințele nu întârziară să se arate. Mai întâi descurajarea puse stăpânire pe gândurile oamenilor, apoi ea făcu loc neîncrederii. Un simțământ nou, amestec de rușine și mânie se ivi pe bord. Oamenii se simțeau rușinați că s-au lăsat «duși» de o închipuire, dar mai cu seamă erau furioși! Dovezile adunate una câte una, timp de un an, se prăbușiră dintr-o dată și fiecare nu se mai gândi decât să recâștige, odihnindu-se și dormind, timpul pe care îl sacrificase prostește.

Și cu nestatornicia firească sufletului omenesc, oamenii căzură dintr-o extremă în cealaltă. Cei ce fuseseră partizani înflăcărăți ai expediției deveniră acum aprigii ei bârfitori. Împotrivirea porni din pântecele corăbiei, ajunse până la careul ofițerilor și, desigur că, fără încăpățânarea neobișnuită a comandantului Farragut, fregata s-ar fi îndreptat definitiv către sud.

Totuși, cercetarea aceasta nefolositoare nu mai putea fi mult timp prelungită. Fregatei nu i se putea aduce nicio vină; făcuse tot ce fusese cu putință ca să izbutească. Nicicând echipajul vreunui vas al marinei americane nu dovedise mai multă răbdare și mai multă tragere de inimă. Nereușita expediției nu putea fi pusă pe seama oamenilor. Nu ne mai rămânea altceva de făcut decât să ne întoarcem.

Lucrul acesta a fost adus la cunoștința comandantului, dar el se împotrivi. Mateloții nu-și ascundeau nemulțumirea și asta se vedea după munca lor care începuse să nu mai meargă aşa cum trebuie. Nu vreau să spun prin asta că s-ar fi ivit vreo revoltă pe bord. După o scurtă perioadă de încăpățânare, comandantul Farragut ceru trei zile de răgaz, aşa cum altădată ceruse Columb. Dacă-n aceste trei zile monstrul nu s-ar fi ivit, cârmaciul trebuia să învârtă de trei ori roata și *Abraham Lincoln* avea să pornească spre mările europene.

Ca primă urmare a acestei făgăduieri, făcută la 2 noiembrie, poate fi socotit faptul că ea a reînsuflat echipajul. Lăsând la o parte nepăsarea, oamenii cercetară din nou cu atenție oceanul. Fiecare voia să-i mai arunce o ultimă privire. Lunetele intrară din nou în funcțiune. Era sfidarea cea de pe urmă adusă narvalului uriaș, care, după toate socotelile, nu se putea să nu răspundă acestei somății.

Mai trecu două zile. *Abraham Lincoln* înainta cu viteză redusă. Oamenii foloseau tot felul de mijloace ca să trezească atenția monstrului sau să-l scoată din amorteală, în cazul când el s-ar fi găsit prin aceste meleaguri. Pentru asta au fost atârnate în partea de dinapoi a vasului niște bucăți mari de slănină, care, trebuie să spun, au făcut nespusă plăcere rechinilor. *Abraham Lincoln* se opri de câteva ori și bârcile străbătură apele în toate direcțiile împrejurul său, astfel încât niciun colț de mare n-a rămas necercetat. Dar veni și seara de 4 noiembrie, fără ca taina abisurilor marine să fie descoperită.

A doua zi, 5 noiembrie, la amiază, urma să ia sfârșit termenul fixat. După aceea, comandantul Farragut, potrivit făgăduelii sale, trebuia să îndrepte

fregata spre sud-est și să părăsească cu totul regiunile nordice ale Pacificului.

Fregata se afla atunci la $31^{\circ}15'$ latitudine nordică și $136^{\circ}42'$ longitudine estică. Țărmurile Japoniei erau la mai puțin de două sute de mile de noi. Se aprobia noaptea. Trecuse de ora opt. Nori groși acoperiseră luna, care se găsea în primul ei pătrar. Fregata despica cu ușurință valurile liniștite.

În clipa aceea stăteam în partea din față a vasului, sprijinit de parapetul tribordului. Conseil se afla lângă mine, privind și el valurile. Echipajul, cocoțat pe catarguri, cerceta zarea care se îngusta și se întuneca încetul cu încetul. Din când în când oceanul sclipea sub razele lunii, strecurate printre spărturile norilor. Apoi, orice urmă luminoasă se pierdea în întunecime.

Uitându-mă la Conseil, mi se păru că și pe el îl cuprinsese, cât de cât, starea de spirit a celorlalți. Cel puțin aşa am crezut! Poate că pentru prima dată era stăpânit de oarecare curiozitate.

— Ce zici, Conseil? îl întrebai. Mi se pare că asta este ultima ocazie de a pune mâna pe cei două mii de dolari.

— Ba, dacă domnul îmi permite, răspunse Conseil, eu n-am pus niciodată temei pe premiul acesta și, după mine, guvernul Statelor Unite ar fi putut făgădui o sută de mii de dolari, că tot n-ar fi pierdut nimic.

— Ai dreptate, Conseil. La urma urmei e o prostie treaba asta în care ne-am vîrât cu atâta ușurință. Cât timp pierdut, câte emoții zadarnice! Încă de acum şase luni puteam fi în Franța...

— În căsuța dumneavoastră, adăugă Conseil, în muzeul dumneavoastră! Până acum aş fi terminat de clasificat și fosilele. Iar babirussa ar fi fost instalată în cușca ei din Jardin des Plantes și ar fi atras pe toți curioșii din capitală.

— Ai dreptate, Conseil, și unde mai pui că acum toată lumea o să râdă de noi!

— Așa este, răspunse liniștit Conseil, lumea o să cam râdă de domnul. Și dacă mi-e îngăduit să spun...

— Spune, Conseil.

— Ei bine, domnul nu va primi decât ceea ce merită!

— Adevărat!

— Când are cineva norocul să fie un savant ca domnul, nu-i este îngăduit...

Conseil n-a mai avut când să isprăvească complimentul, pentru că în mijlocul tăcerii generale se auzi o voce. Era vocea lui Ned Land:

— Hei! Obiectul cu pricina în direcția vântului, în fața noastră!

Capitolul VI

Cu toată viteza

La strigătul acesta, întregul echipaj alergă spre Ned Land: comandanțul, ofițerii, maștrii, mateloții, mecanicii, care lăsară mașinile, și chiar fochiștii, care părăsiră cazanele. Se dădu ordin de oprire și fregata nu mai înainta decât datorită vitezei avute până atunci.

Era un întuneric atât de adânc, încât, oricât de buni ar fi fost ochii canadianului, mă întrebam cum a văzut și ce a putut el să vadă. Inima îmi bătea să se spargă.

Dar Ned Land nu se înșelase și curând zărirăm cu toții obiectul pe care nici arăta cu mâna. La vreo patru sute de metri de *Abraham Lincoln*, în coasta tribordului, marea părea a fi luminată pe dedesubt. Fără îndoială că nu putea fi vorba de un simplu fenomen fosforescent. Monstrul scufundat la câțiva metri de la suprafața apei arunca această lumină puternică și ciudată, de care pomeniseră în rapoartele lor mai mulți căpitanii. O strălucire atât de minunată nu putea fi produsă decât cu o mare putere de luminare. Partea luminoasă apărea din mare ca un oval uriaș foarte alungit, având în mijloc focarul, a cărui strălucire orbitoare slăbea treptat.

Unul dintre ofițeri strigă:

— Nu-i decât o îngrămadire de molecule fosforescente!

— Nu, domnule, i-am spus eu convins; nici foladele, nici salpele nu dau o lumină atât de puternică. Strălucirea aceasta este fără doar și poate de natură electrică... Dar ia uitați-vă! Se mișcă! Se apropi! Dă înapoi! Se aruncă asupra noastră!

Din toate colțurile fregatei izbucniră strigăte.

— Tăcere! spuse comandanțul Farragut. Bara la vânt, iute! Înapoi!

Mateloții alergă spre bară, mecanicii la mașini. Se dădu drumul aburilor și *Abraham Lincoln*, virând spre babord, se întoarse în semicerc.

— Bara dreaptă, mașina înainte! strigă din nou comandanțul Farragut.

Ordinele fură executate și fregata se depărta cu viteză de focarul luminos.

Ba, mă înșel! Voi să se îndepărteze, dar monstrul se aprobia cu o viteză de două ori mai mare decât a vasului.

Toți gâfâiam, stând muți și nemîșcați, mai mult de uimire decât de teamă. Animalul se aprobia de noi, parcă în joacă. Dădu ocol fregatei, care alerga cu paisprezece noduri pe oră, și o învălui în lumina sa, ca într-un nor de praf strălucitor. Apoi se depărta cu vreo două sau trei mile, lăsând în urma lui o dâră fosforescentă, asemenea aburului pe care-l lasă în urmă locomotiva unui expres. Deodată, din marginea orizontului, monstrul se năpusti cu o iuțeală însăpăimântătoare asupra lui *Abraham Lincoln*, se opri brusc la douăzeci de picioare de el, se stinse, nu scufundându-se în apă, pentru că atunci strălucirea i-ar fi scăzut treptat, ci dintr-o dată, de parcă i-ar fi secat într-o clipă izvorul de lumină! Apoi reapăru de cealaltă parte a fregatei, ca și cum ar fi înconjurat-o sau ar fi trecut pe sub ea. Oricând ne puteam ciocni, și aceasta ar fi însemnat pentru noi sfârșitul.

Dar ce mă uimea mai mult erau manevrele fregatei. Ea fugea și nu ataca. Era urmărită tocmai ea, care avea misiunea să urmărească. I-am spus aceasta comandanțului Farragut. Chipul său, de obicei atât de nepăsător, arăta o mirare fără margini.

— Domnule Aronnax, îmi spuse el, nu știu cât este de îngrozitoare ființa cu care am de-a face și nu vreau să-mi pun în primejdie fregata pe bezna asta. Și, de altfel, cum poți lupta cu ceva necunoscut și cum poți să te aperi? Să se facă ziua și atunci rolurile au să se schimbe.

— Domnule comandant, nu mai aveți acum nicio îndoială în privința animalului, nu-i aşa?

— Nu, domnule, cu siguranță este un narval gigantic și totodată un narval electric.

— Tare mi-e teamă că nu-i chip să te apropii de el, aşa cum nu-i chip să te apropii de un țipar sau de o torpilă!

— Așa este, răspunse comandanțul; iar dacă are și puterea de a trăsni, atunci fără îndoială că este cel mai grozav animal care a existat vreodată. Din pricina asta sunt prevăzător, domnule.

Toată noaptea echipajul rămase de pază. Nimănuia nu-i dădu prin minte să doarmă. *Abraham Lincoln*, neputând să-și întreacă în vitează adversarul, își încetinise mersul. La rândul său, narvalul, imitând fregata, se lăsa legănat de valuri și părea hotărât să nu-și părăsească poziția.

Totuși, către miezul nopții, el dispăru, sau, ca să întrebuițez un cuvânt mai potrivit, se «stinse», ca un uriaș vierme luminos. Fugise? Ne temeam că da. Dar la ora unu fără șapte minute se auzi o șuierătură asurzitoare,

asemănătoare cu aceea produsă de un ūvoi de apă împins cu o putere grozavă. Comandantul Farragut, Ned Land și cu mine ne aflam în clipa aceea pe punte, străpungând cu privirea întunericul de nepătruns.

— Ned Land, întrebă comandantul, dumneata desigur că ai auzit de multe ori balenele mugind?

— De multe ori, domnule, dar niciodată n-am auzit balene care să mă facă să câștig două mii de dolari de la prima vedere.

— Așa este, ai dreptul la premiu. Dar ia spune-mi, Ned, zgomotul care se aude nu seamănă cu acela pe care-l fac cetaceele când aruncă apa afară?

— E la fel, domnule, doar că ăsta este de o mie de ori mai puternic, aşa că nu ne putem însela; avem în fața noastră un cetaceu, și, cu voia dumneavoastră, adăugă vânătorul, mâine, în zori, am să-i spun o vorbă la ureche.

— Numai să aibă poftă să te asculte, meștere Land! am adăugat eu cu oarecare îndoială în glas.

— Să mă apropii numai cât trebuie de dânsul, îmi tăie vorba canadianul, și o să trebuiască să mă asculte.

— Și pentru asta, întrebă comandantul, vrei să-ți pun la dispoziție o balenieră?

— Fără îndoială, domnule.

— Și viața oamenilor mei de pe balenieră va fi în pericol?

— Tot atât cât și a mea! răspunse simplu vânătorul de balene.

Către ora două dimineață, focarul luminos reapăru la fel de puternic și la cinci mile depărtare de *Abraham Lincoln*. Cu toată distanța, cu tot zgomotul vântului și al mării, se auzeau limpede grozavele bătăi de coadă ale animalului și chiar respirația sa gâfăitoare.

În clipa în care monstrul ieșea la suprafața oceanului ca să respire, părea că aerul năvălește în plămâni săi, aşa cum aburii năvălesc în cilindrii uriași ai unei mașini de două mii de cai putere.

«Hm! mă gândeam eu, strănică balenă mai trebuie să fie aceea care are puterea unui regiment de cavalerie!»

Am rămas de veghe până-n zori și ne-am făcut pregătirile de luptă. Uneltele de pescuit au fost așezate în lungul bastingajului. Secundul puse să se încarce tunulețele, care aruncă o cange până la distanța de o milă, și puștile lungi, ale căror gloanțe explozive pot ucide cele mai mari animale.

Ned Land se mulțumi să-și ascuță numai cangea care, ce e drept, în mâna sa era o armă grozavă.

La ora șase se lumină de ziua și, odată cu primele luciri ale zorilor, dispără și strălucirea electrică a narvalului. La șapte se făcu ziua de-a binelea, dar o ceată deosebit de deasă, pe care cele mai bune ocheane nu puteau s-o străbată, împiedica vederea, stârnind dezamăgire și furie.

M-am urcat pe catargul dinapoi. Cățiva ofițeri se cățăraseră până-n vârful catargelor mari.

La opt, ceața se rostogoli greoi deasupra valurilor și coloanele ei răsucite se ridică și se împrăștiară încetul cu încetul. Zarea se curăți, limpezindu-se în același timp. Deodată se auzi vocea lui Ned Land:

— Obiectul cu pricina la babord, înapoi!

Toate privirile se îndreptară într-acolo.

La o milă și jumătate de fregată, un corp lung și negricios ieșea până la un metru deasupra valurilor. Coada lui, care se zbătea cu putere, stârnea un adevărat vîrtej. Niciodată o coadă de animal marin nu lovise apa cu o asemenea forță. O dâră imensă de spumă, de o albeață strălucitoare, arăta drumul străbătut de animal și descria o curbă alungită.

Fregata se apropiе de cetaceu. L-am cercetat cu cea mai mare atenție. Rapoartele date de *Shannon* și de *Helvetia* îi cam exageraseră dimensiunile; lungimea, după socoteala mea, nu-i trecea de două sute cincizeci de picioare. Cât despre grosime, n-am putut decât cu greu să o măsur; în general, însă, corpul animalului mi s-a părut minunat de bine proporționat.

Pe când cercetam această ființă neobișnuită, ea zvârli două coloane de aburi și de apă, care se ridică până la o înălțime de patruzeci de metri, ceea ce m-a lămurit asupra modului său de respirație. Am tras concluzia definitivă că făcea parte din îcrengătura vertebratelor, clasa mamiferelor, subclasa monodelfilor, grupul pisciformelor, ordinul cetaceelor, familia... În privința aceasta nu mă puteam pronunța încă. Ordinul cetaceelor, cuprinde trei familii: balenele, cașaloții și delfinii, iar narvalii se găsesc tocmai printre aceștia din urmă. Fiecare dintre cele trei familii se împarte în mai multe genuri, fiecare gen – în specii, fiecare specie – în varietăți. Îmi mai lipseau, aşadar, varietatea, specia, genul și familia. Dar nu mă îndoiam că îmi voi completa clasificația cu ajutorul Cerului și al comandantului Farragut.

Echipajul aștepta cu nerăbdare ordinul comandantului. Acesta, după ce observă animalul cu atenție, îl chemă pe mecanicul șef, care veni în grabă.

— Domnule, îl întrebă comandantul, aveți presiune suficientă?

— Da, răsunse mecanicul.

— Bine, întețeți focul și dați-i drumul cu toată viteza!

Trei urale întovărășiră ordinul comandantului. Ceasul luptei sosise. Peste câteva clipe, ambele coșuri ale fregatei aruncau valuri de fum negru și puntea se cutremură de vâjâitul cuptoarelor.

Abraham Lincoln, împins înainte de elicea sa puternică, se îndrepta în direcția animalului. Acesta, nepăsător, îl lăsa să se apropie până la vreo sută de metri, apoi, fără să caute să se scufunde, se prefăcu că o ia la fugă și se mulțumi să-și mențină distanța. Urmărirea ținu vreo trei sferturi de ceas, fără ca fregata să se apropie cât de cât de cetaceu. Era limpede că, mergând astfel, nu-l va putea ajunge niciodată.

Comandantul Farragut își răsucea nervos firele de păr din barba-i stufoasă.

— Ned Land, strigă el.

Canadianul apăru.

— Spune, meștere Land, mă mai sfătuiești să dau drumul bărcilor?

— Nu, domnule, răsunse Ned Land, căci lighioana nu o să se lase prinșă decât atunci când va avea ea poftă.

— Atunci ce-i de făcut?

— Dacă puteți, măriți viteza, domnule. Eu, cu voia dumneavoastră, se-nțelege, mă voi așeza lângă bompres și, odată ajuns aproape de fiară, am să arunc cangea.

— Du-te, Ned, răsunse comandantul. Mecanici, strigă el, măriți presiunea!

Ned Land se duse la postul său. Focurile fură întețite și mai mult; elicea se învârti de patruzeci și trei de ori pe minut, aburi ieșiră prin supapă. Indicatorul de viteză fu pus în funcțiune și văzurăm că *Abraham Lincoln* alerga cu optsprezecete mile și cinci zecimi pe oră.

Timp de o oră fregata înainta astfel, fără a câștiga cât de puțin din distanța ce-o despărțea de animal! Lucrul acesta era umilitor pentru unul dintre cele mai rapide vase ale marinei americane. Echipajul se înfuriase de-a binelea. Mateloții înjurau monstrul, care, de altfel, nu binevoia să le răspundă.

Comandantul Farragut nu se mai mulțumea să-și răsucească barba, ci și-o mușca.

Mecanicul șef fu chemat din nou.

— Ați atins maximum de presiune? îl întrebă comandantul.

— Da, domnule, răsunse acesta.

— Supapele sunt încărcate?

— La șase atmosfere și jumătate.

— Încarcă-le la zece atmosfere!

Iată un ordin cât se poate de americanesc. Nici pe Mississippi nu s-ar fi putut organiza o cursă mai grozavă pentru a lăsa în urmă un «concurrent».

— Conseil, îi spusei vrednicului meu ajutor, care se găsea în apropiere, știi că s-ar putea să sărim în aer?

— Cum dorește domnul!... răsunse Conseil.

Ei bine, mărturisesc că doream să fac o asemenea încercare.

Supapele au fost încărcate, cărbunii umplură cupoarele. Ventilatoarele trimiseră curenti de aer asupra cărbunilor aprinși. Viteza lui *Abraham Lincoln* crescă. Catargele se cutremurau de sus până jos, iar coloanele de fum abia puteau să iasă prin coșurile prea strâmte.

Indicatorul de viteză fu aruncat încă o dată.

— Ei, cum stăm, cârmaciile?... întrebă căpitanul Farragut.

— Nouăsprezece mile și trei zecimi, domnule comandant.

— Înțețiți focurile!

Mecanicii se supuseră ordinului. Manometrul arăta zece atmosfere. Dar cetaceul se «încălzi» și el, fără doar și poate, fiindcă porni, la rândul său, fără să-i pese, tot cu nouăsprezece mile și trei zecimi.

Ce urmărire! Nu, nu pot să descriu emoția care făcea să-mi tremure toate fibrele ființei mele. Ned Land stătea la postul său, cu cangea în mână. De mai multe ori mi se păru că ne apropiem de animal.

— Îl ajungem, îl ajungem! striga canadianul.

Dar în clipa în care se pregătea să-l lovească, cetaceul o lua la goană cu o iuțeală ce putea fi socotită la treizeci de mile pe oră. Și chiar când fregata gonea cu cea mai mare viteză, își râse de noi, dându-ne târcoale. Pe drept cuvânt, oamenii erau furioși.

La amiază ne găseam în aceeași situație ca la ora opt dimineață. Comandantul Farragut se hotărî să întrebuițeze mijloace mai tari.

— Ei, spuse el, animalul acesta aleargă mai repede decât *Abraham Lincoln!* Bine! Vom vedea dacă o să întreacă și ghiulelele noastre. Oamenii să treacă la tunul din față!

Tunul fu îndată încărcat, gata de tragere.

Lovitura porni, dar ghiuleaua trecu la câteva picioare deasupra cetaceului, care era la o distanță de o jumătate de milă.

— Altul mai îndemânic! strigă comandantul. Pun la bătaie cinci sute de dolari pentru acela care va nimeri lighioana astă drăcească!

Un tunar bătrân, cu barba albă – parcă îl văd și acum – cu privirea liniștită și cu o înfățișare hotărâtă veni lângă tun, îl potrivi bine și ochi îndelung. Izbucni o detunătură, căreia i se adăugară uralele echipajului.

Ghiuleaua își atinse ținta, dar lovi pieziș și, alunecând pe suprafața rotundă a animalului, se pierdu la două mile mai departe în mare.

— Al naibii! scrâșni plin de furie bătrânul tunar. Dobitocul ăsta e acoperit cu plăci de metal de șase degete grosime!

— Fir-ar blestemat! strigă comandantul Farragut. Urmărirea reîncepu și, aplecându-se spre mine, comandantul îmi spuse: Mă voi ține după el, să știu de bine că sar în aer cu fregată cu tot!

— Da, i-am răspuns, aveți dreptate.

Speram că animalul va obosi cândva, deoarece era o ființă și nu o mașină cu aburi. Dar nu s-a întâmplat aşa. Orele se scurgeau fără ca el să dea vreun semn de oboseală.

Totuși, trebuie să spun, spre lauda lui *Abraham Lincoln*, că vasul a luptat cu o dârzenie neistovită. Cred că în timpul acelei nenorocite zile de 6 noiembrie el a străbătut o distanță de cel puțin cinci sute de kilometri! Dar noaptea se lăsă curând, învăluind cu umbrele sale întinderea furtunoasă a oceanului.

Atunci am crezut că expediția noastră s-a încheiat și că nu vom mai întâlni niciodată animalul acela nemaipomenit. Mă înșelam însă.

Cam pe la orele zece și cincizeci de minute seara, lumina electrică apără din nou, la distanță de trei mile în fața fregatei, tot atât de puternică, tot atât de lăsată ca și noaptea trecută.

Narvalul părea nemîscat; poate era ostenit de goana din timpul zilei și acum dormea, legănat de valuri. Lucrul acesta însemna pentru noi un noroc peste care puteam să nu mai dăm a doua oară, de aceea comandantul Farragut se hotărî să-l folosească.

Se făcură toate pregătirile. *Abraham Lincoln* fu ținut sub presiune mică și înainta cu cea mai mare băgare de seamă, ca nu cumva să trezească dușmanul. În largul oceanului se pot întâlni adesea balene adormite, care pot fi atacate cu succes; și Ned Land răpusese multe dintre acestea. Canadianul își luă postul în primire, agățat de partea de jos a bompresului.

Fregata se apropiе fără zgomot și, oprindu-și motorul la patru sute de metri de animal, înainta apoi împinsă numai de viteza rămasă. Pe bord nu se mai mișca nimeni. O liniște adâncă domnea peste tot. Ne găseam cam la o sută de picioare depărtare de focarul arzător, a cărui strălucire creștea mereu, luându-ne vederea. În clipa aceea, aplecat peste balustrada punții, îl vedeam pe Ned Land sub mine, ținându-se cu o mâna de martingală, iar cu cealaltă învârtind grozava lui cange. Numai douăzeci de picioare îl mai despărțeau de animalul nemîscat.

Deodată, Ned Land întinse brațul și zvârli cu putere cangea. Am auzit arma izbindu-se cu zgomot, ca și cum ar fi nimerit într-un corp tare.

Lumina electrică se stinse brusc și două enorme coloane de apă se abătură peste puntea fregatei, curgând ca un șuvoi de la un capăt la altul, răsturnând oameni și distrugând tot ce întâlneau în cale.

Se produse o ciocnire înfiorătoare și, aruncat peste balustradă, fără să mai am vreme să mă agăț de ceva, căzui în mare.

Capitolul VII

O balenă de specie necunoscută

Cu toate că m-a buimăcit căderea aceea neașteptată, tot ce am simțit atunci mi-a rămas foarte limpede întipărit în minte.

Mai întâi m-am scufundat la o adâncime de vreo douăzeci de picioare. Sunt un bun înotător, deși nu mă pot măsura cu Byron sau cu Edgar Poe, care au fost ași în arta natației – astfel că nu mi-am pierdut cumpătul. Din câteva lovitură puternice de picioare m-am ridicat la suprafața apei.

Prima mea grija a fost să văd ce s-a întâmplat cu fregata. Îmi observase cineva dispariția? Își schimbase oare *Abraham Lincoln* direcția?

Trimisese comandantul Farragut o barcă după mine? Puteam să nădăjduiesc că voi fi salvat?

Prin întunericul de nepătruns, se întrezărea o umbră neagră dispărând spre răsărit. Luminile ei se pierdură în depărtare. Era fregata. Mă socoteam pierdut.

— Ajutor! Ajutor! strigai, înotând cu disperare spre *Abraham Lincoln*.

Hainele mă stinghereau. Apa mi se lipea de corp, zădărcindu-mi orice mișcare. Mă cufundam, mă sufocam.

— Ajutor!

A fost ultimul meu strigăt. Gura mi se umplu de apă. Mă zbăteam târât spre adâncuri.

Deodată cineva mă apucă de haină, mă trase la suprafața apei și am auzit, da, am auzit cuvintele acestea:

— Dacă domnul ar avea bunăvoița să se sprijine de umărul meu, ar putea să înoate mult mai ușor.

M-am agățat de brațul credinciosului Conseil:

— Tu ești, Conseil, tu?

— Chiar eu, îmi răspunse Conseil. Sunt la ordinele dumneavoastră.

— Ciocnirea te-a aruncat în apă odată cu mine?

— Deloc. Dar fiind în serviciul domnului, l-am urmat.

Conseil găsea că toate acestea sunt foarte firești!

— Și fregata? îl întrebai eu.

— Fregata, răspunse Conseil întorcându-se pe spate, sunt de părere că domnul nu trebuie să se mai bizuie pe ea.

— Ce spui?

— În clipa în care mă aruncam în mare, am auzit oamenii de la cârmă strigând: «Elicea și cârma sunt sfărâmate».

— Sfărâmate?

— Da, sfărâmate de dinții monstrului. Cred că e singura stricăciune pe care a suferit-o *Abraham Lincoln*. Dar, din nenorocire pentru noi, fregata nu mai poate fi cârmită.

— Atunci suntem pierduți!

— Poate, răspunse liniștit Conseil. Totuși mai avem câteva ore înaintea noastră și în acest timp se pot întâmpla încă multe lucruri.

Calmul de neclintit al lui Conseil mă îmbărbăta. Am înotat cu mai multă vigoare; însă din cauza hainelor care mă strângneau ca într-un clește, abia mă puteam ține la suprafață. Conseil băgă de seamă lucrul acesta.

— Să-mi dea voie domnul să-i fac o tăietură la haină, îmi spuse el. Și strecurând un cuțit sub hainele mele, le despici de sus până jos.

Apoi mi le scoase cu dibăcie. În timp ce eu înotam pentru amândoi. I-am făcut, la rândul meu, aceeași operație lui Conseil, continuând să «navigam»

unul lângă altul.

Totuși, situația nu era mai puțin gravă. Poate că dispariția noastră nici nu fusese observată, și chiar dacă ar fi fost, fregata nu putea să se întoarcă spre noi din cauza cârmei rupte. Nu puteam nădăjdui decât în trimiterea unei bărci.

Conseil se gândi cu sânge rece la această presupunere și își făcu un plan. Ciudată fință! Băiatul acesta era atât de liniștit, de parcă s-ar fi aflat la el acasă!

Am hotărât, dat fiind că singura noastră scăpare nu putea fi decât o barcă de pe *Abraham Lincoln*, să ne pregătim să-o aşteptăm cât mai mult timp. Și pentru ca în aşteptarea bărcii să nu ne sleim puterile, ne-am gândit la următoarea soluție: în timp ce unul dintre noi va pluti pe spate, nemîșcat, cu brațele încrucișate, cu picioarele întinse, celălalt va înota împingându-l înainte. Rolul acesta de remorcher nu trebuia să dureze mai mult de zece minute și în felul acesta aveam putință să înnotăm încă vreo câteva ore, poate chiar până la răsăritul soarelui.

Slabă nădejde! Dar speranța este atât de adânc înrădăcinată în sufletul omului! Și apoi, eram doi. În sfârșit, deși pare de necrezut, trebuie să spun că dacă aş fi vrut chiar să-mi nimicesc orice nădejde și să mă las cuprins de desesperare, tot n-aș fi putut!

Ciocnirea dintre fregată și cetaceu avusese loc cam pe la unsprezece noaptea. După socoteala mea, trebuie deci să rezistăm încă opt ore până la răsăritul soarelui – lucru care ar fi fost cu putință dacă puneam în practică planul nostru. Marea, destul de liniștită, nu ne obosea prea tare. Din când în când încercam să străbat cu privirea întunericul adânc, pe care-l întrerupea doar fosforescența provocată de mișcările noastre. Priveam valurile luminoase care se spărgeau sub mâna mea și a căror fâșie sclipitoare era acoperită de umbre plumburii. Am fi putut crede că suntem cufundați într-o baie de mercur.

Pe la unu noaptea mă simții foarte obosit. Brațele și picioarele îmi înțepeniseră din pricina unor cârcei puternici. Conseil mă sprijini, și salvarea noastră nu mai atârna acum decât de el. Curând îl auzii gâfâind: respirația îi era scurtă și repede. Am înțeles că nu va mai putea să reziste multă vreme.

— Lasă-mă! Lasă-mă! îi spusei.

— Să părăsesc pe domnul? Niciodată! strigă el. Sper să mă înec eu mai întâi.

Chiar atunci, printre norii groși, pe care vântul îi mâna spre răsărit, se ivi luna. Sub razele ei, marea străluci. Lumina aceea binefăcătoare ne împrospăta puterile. Ridicai capul și privii în toate părțile. Fregata abia se mai zărea, ca o masă întunecată, cam la vreo cinci mile de noi. De bărci însă nici urmă!

Am vrut să strig, dar la ce bun, când ne găseam la o asemenea depărtare! Buzele mele umflate nu mai erau în stare să scoată niciun sunet. Conseil bâigui câteva cuvinte și mi se păru că-l aud repetând de mai multe ori:

— Ajutor! Ajutor!

Oprindu-ne o clipă, am ascultat. Mi se părea că mai aud ceva. Și nu puteam să fiu sigur dacă era săngele care-mi vâjâia în urechi sau dacă era un strigăt care răspundea chemării lui Conseil.

— Ai auzit? șoptii eu.

— Da! Da!

Și Conseil strigă din nou, cu desperare.

De data aceasta nu mă puteam însela! O voce omenească ne răspunse. Era oare vocea unui nenorocit părăsit în mijlocul oceanului, a unei alte victime de pe vasul nostru, sau mai degrabă ne chema din întuneric o barcă trimisă de fregată?

Conseil făcu o ultimă sfotjare și, sprijinindu-se de umărul meu, în timp ce eu rezistam cu cele din urmă puteri, ieși pe jumătate din apă, după care căzu iar, istovit.

— Ce-ai văzut?

— Am văzut... șopti el, am văzut... dar să nu mai vorbim... să ne păstrăm puterile!...

Ce văzuse oare? În clipa aceea, nu știi de ce, amintirea monstrului îmi reveni pentru prima oară în minte... Dar vocea?... S-au dus de mult vremurile când de-alde Ionas își găseau adăpost în pântecele balenelor! În acest timp, Conseil mă trăgea mereu după el, ridicând din când în când capul, privind înainte și scoțând câte un strigăt, căruia îi răspundea o voce din ce în ce mai apropiată. Abia îl mai auzeam. Puterile mă părăsiseră; degetele mi se răsfirau; mâinile nu-mi mai erau de niciun ajutor, gura mereu deschisă mi se umplea de apa sărată a mării; mă cuprinse frigul. Ridicai capul pentru ultima oară, apoi mă scufundai... În clipa aceea m-am lovit de

ceva tare, de care m-am agățat. Am simțit că sunt tras la suprafața apei, că pieptul mi se dezumflă și am leșinat. Îmi revenii curând, datorită frecțiunii străsnice care mi se făcea. Am întredeschis ochii...

— Conseil! am șoptit.

— Domnul m-a sunat? răsunse Conseil.

Atunci, la lumina ultimelor raze ale lunii care apunea, am zărit o figură care nu era a lui Conseil, dar pe care am recunoscut-o îndată.

— Ned! am strigat.

— Da, domnule, Ned, în persoană, alergând încă după premiu! îmi răsunse canadianul.

— Ai fost aruncat în mare când s-a ciocnit fregata?

— Da, domnule profesor, dar fiindcă sunt mai norocos decât dumneavoastră, am nimerit îndată pe o insulă plutitoare.

— O insulă?

— Da, sau, și mai exact, am nimerit pe cetaceul dumneavoastră uriaș.

— Vorbește mai limpede, Ned.

— Numai acum am înțeles de ce cangea mea nu i-a putut pătrunde și s-a tocit de pielea lui.

— De ce, Ned, de ce?

— Pentru că monstrul ăsta, domnule profesor, e făcut din plăci de oțel!

Aici trebuie să mă opresc puțin, să-mi reîmprospătez amintirile și să-mi controlez spusele.

Ultimele cuvinte ale canadianului pricinuiră o schimbare bruscă în mintea mea. M-am cățărat repede deasupra finței sau obiectului pe jumătate ieșit din apă, care ne servea de adăpost; l-am încercat cu piciorul. Aveam de-a face, fără îndoială, cu un corp tare, de nepătruns, și nu cu acea substanță moale din care sunt făcute marile mamifere marine.

Dar acest corp tare putea să fie o carapace osoasă, asemenei aceleia pe care o aveau animalele antediluviene, și aş fi putut foarte bine să clasez monstrul printre reptilele-amfibii, cum sunt broaștele țestoase sau aligatorii.

Dar nu! Spatele negricios pe care stăteam era neted, lucios, fără solzi. Când îl loveai, scotea un sunet metalic și – mă credeți sau nu – părea că este, dar ce spun eu, nu părea, ci chiar era făcut din plăci nituite.

Nu mai încăpea nici urmă de îndoială! Animalul, monstrul, fenomenul care dăduse de gândit întregii lumi savante, care tulburase și înșelase

închipuirea marinilor de pe cele două continente, trebuia să o recunosc, era un fenomen mai uimitor încă, un fenomen ieșit din mâna omului.

Descoperirea existenței unei ființe mitologice, de necrezut, nu m-ar fi uimit atât de mult. Dar să te pomenești dintr-o dată în fața ochilor cu un lucru atât de uluitor, făurit de mâna omului într-un mod misterios, era ceva care te putea face să-ți pierzi mintile!

Cu toate acestea, nu mai încăpea nicio îndoială! Ne găseam pe spatele unui fel de vas submarin, care avea, după cum am putut să-mi dau seama, forma unui imens pește de oțel. Ned Land avusese dreptate. Conseil și cu mine ne-am văzut siliți să ne alăturăm părerii lui.

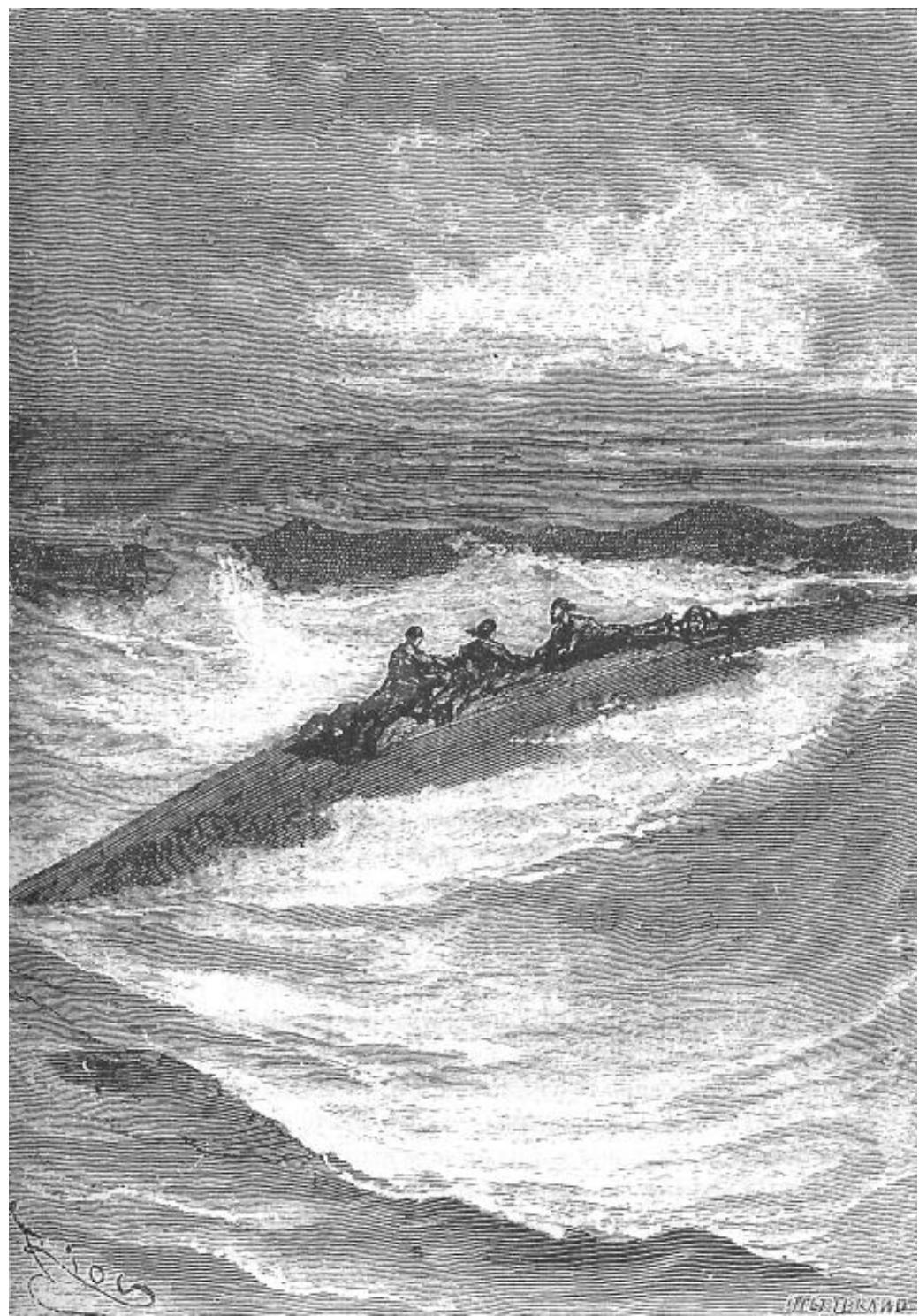
— Bine, spusei eu, dar atunci aparatul acesta trebuie să aibă intr-însul mașini și un echipaj care să le manevreze...

— Nici vorbă că da, îmi răspunse Ned, și totuși, de trei ore, de când stau pe insula asta plutitoare, n-a dat nimeni niciun semn de viață.

— Vasăzică, vasul nu s-a mișcat din loc.

— Nu, domnule Aronnax, se lasă legănat în voia valurilor, dar nu pornește mai departe.

— Totuși știm că e înzestrat cu o mare iuțeală. Și, pentru că e nevoie de o mașină care să producă viteza aceasta și de un mecanic care să conducă mașina, e sigur că suntem salvați.

— Hm! făcu Ned cu îndoială. În clipa aceea, vrând parcă să întărească cuvintele mele, se auzi o bolboroseală în partea dinapoi a acestui aparat ciudat, al cărui propulsor era cu siguranță o elice. Vasul porni. Abia am avut timp să ne agățăm de partea sa care se ridica cu optzeci de centimetri deasupra apei. Din fericire, însă, viteza nu era prea mare.

— Atât timp cât merge la suprafață, bodogăni Ned Land, n-am nimic de zis. Dar dacă îi dă prin minte să se scufunde, atunci pielea mea nu mai face nici doi bani!

«Ba încă și mai puțin!» ar fi putut spune canadianul. Trebuia deci să intrăm numaidecât în legătură cu cei ce se aflau înăuntrul aparatului. Am cercetat partea de deasupra, căutând o deschizătură, un capac, un «loc de trecere», ca să zic aşa; însă plăcile erau atât de bine prinse una de alta, încât totul părea neted și uniform.

De altfel dispăruse și luna și se făcuse întuneric beznă. Acum trebuia să așteptăm să se lumineze de ziua, ca să găsim un mijloc de a pătrunde în interiorul vasului submarin.

Așadar, scăparea noastră era în mâna misterioșilor cârmaci care conduceau aparatul, și dacă ei ar fi dorit să-l scufunde, eram pierduți! Dar dacă aceasta nu avea să se întâmple, atunci era sigur că vom face cunoștință cu dânsii. Fără îndoială că dacă nu găsiseră un sistem de a-și produce singuri aerul, trebuiau să se ridice din când în când la suprafața apei, ca să-l ia. Deci trebuia să existe o deschizătură care să pună în legătură interiorul vasului cu aerul.

Cât despre nădejdea de a fi salvați de către comandantul Farragut, trebuia să renunțăm cu totul la ea. Ne îndreptam spre apus. După socotelile noastre, viteza cu care înaintam era destul de potrivită, cam de douăsprezece mile pe oră. Elicea bătea valurile cu o regularitate desăvârșită, ieșind din când în când la suprafață și făcând să țâșnească apa fosforescentă la o mare înălțime.

Pe la patru dimineață, aparatul își mări viteza. Rezistam cu greu la iuțeala sa amețitoare, mai ales când valurile ne șfichiua fața. Din fericire, Ned descoperi sub mâna sa un inel de prins odgoane, fixat în partea de sus a învelișului, și izbutirăm să ne agățăm de el.

Astfel se scurse întreaga noapte. Amintirile mele nelămurite mă împiedică să descriu pe rând tot ce s-a întâmplat. Îmi amintesc bine de un singur amănunt: în timpul când marea și vântul se potoliseră, mi s-a părut de mai multe ori că aud niște sunete nelămurite, un fel de armonie nedeslușită,

formată din acorduri îndepărțate. Care era misterul acestui vas submarin, căruia întreaga lume îi căuta în zadar o explicație? Ce fel de ființe locuiau pe vasul acesta misterios? Care era mecanismul ce-i dădea putința să se miște cu o viteză atât de uimitoare? În sfârșit se iviră zorile. Ceața dimineții ne învălui, apoi se risipi curând. Eram gata să încep o cercetare amănunțită a învelișului care alcătuia, în partea de sus, un fel de punte, când am simțit că ea se scufundă încetul cu încetul.

— Ei, la naiba! strigă Ned Land, lovind cu piciorul în plăcile sonore, deschideți odată, navigatori neospitalieri!

Dar din pricina zgomotului asurzitor al elicei, era greu să-l audă cineva. Din fericire, însă, mișcarea de scufundare încetă.

Deodată, dinăuntrul vasului se auzi un zăngănit puternic de fiare. O placă fu ridicată și un om își făcu apariția. La vederea noastră el scoase un strigăt ciudat și dispărut.

După câteva clipe, opt voiniți cu față acoperită apărură pe tăcute și ne traseră în mașina lor fantastică.

Capitolul VIII

Mobilis in mobile

Răpirea noastră atât de neașteptată se săvârșise cu iuțeala fulgerului, fără ca vreunul dintre noi să-și poată da seama de ceea ce se întâmplă. Nu știu ce vor fi gândit tovarășii mei, văzându-se tărâți în această închisoare plutitoare, dar eu am simțit cum mă trec fiorii. Cu cine aveam de-a face? Fără îndoială că era vorba de niște pirați de o specie nouă, care foloseau metode proprii pentru a jefui pe mare.

De abia se închise capacul îngust de deasupra noastră, când m-am pomenit într-o întunecime de nepătruns. La început, ochii mei, obișnuiți cu lumina de afară, n-au putut desluși nimic în jur. Simții sub tălpile goale treptele unei scări de fier. Ned Land și Conseil, împinși cu putere din spate, veneau în urma mea. O ușă se deschise la capătul scării și se închise apoi repede, cu zgromot, după noi. Eram singuri. Unde? N-aș fi putut spune și nici nu-mi puteam închipui, întunericul era atât de adânc, încât nici după câteva minute ochii nu mi se obișnuiseră cu el. Nu se zărea nicio licărire, cât de slabă, cum se zărește de obicei chiar în noptile cele mai întunecoase.

Ned Land, înfuriat de felul cum se purtau cu noi, își dădu frâu liber mâniei:

— Lua-i-ar naiba! strigă el. Grozave gazde am mai nimerit! Parcă ar fi caledonieni! N-ar mai lipsi decât să fie și mâncători de oameni! N-ar fi de mirare, dar, în ce mă privește pe mine, vă spun că n-am să mă las mâncat cu una, cu două...

— Liniștește-te, Ned, liniștește-te! vorbi Conseil care, ca de obicei, își păstra săngele rece. Nu-ți pierde cumpătul de pe acum. Nu ne-au pus încă la frigare.

— La frigare nu, dar la cuptor ne-au pus, răspunse canadianul. E groaznic de întuneric. Noroc că am «bowie-knife-ul»⁷ la mine și, cu toată bezna asta, am să știu să-l mânuiesc. Primul dintre bandiți care va încerca să pună mâna pe mine...

— Nu te enerva degeaba, Ned, i-am spus eu. Și nu ne face de râs cu ieșirile astea de prisos. Poate că cineva ascultă tot ce vorbim. Mai bine am încerca să vedem unde suntem.

Am păsit bâjbâind. După cinci pași am dat cu mâna de un perete făcut din plăci de fier nituite. Apoi, întorcându-mă, m-am izbit de o masă de lemn și de niște scaune. Podeaua închisorii noastre era acoperită cu o rogojină de formium, care înăbușea zgomotul pașilor. Pe pereți n-am găsit nici urmă de ușă sau de fereastră. Conseil, care își începuse cercetarea pornind în partea cealaltă, se ciocni de mine, și astfel ne-am întors amândoi în mijlocul cabinei, care părea să aibă douăzeci de picioare lungime și zece lățime. Cât despre înălțimea ei, nici chiar Ned Land, cât era de înalt, n-o putea măsura.

Trecuse vreo jumătate de oră fără ca să se schimbe ceva, când deodată ochii noștri trecură de la întunericul de nepătruns la o lumină atât de puternică, încât în prima clipă aproape că ne orbi. Am recunoscut, după limpezimea și după strălucirea ei, acea lumină electrică a cărei minunată fosforescență o văzusem în jurul vasului submarin. După ce ochii mi s-au închis fără voie, i-am redeschis și am văzut că lumina pornea dintr-o jumătate de glob mat aşezat în tavanul cabinei.

— În sfârșit putem vedea! strigă Ned Land, care stătea cu cuțitul în mâňă, gata de apărare.

— Da, răspunsei eu, dar cu asta n-am făcut nimic, fiindcă situația noastră e tot atât de sumbră ca și până acum.

— Ar fi bine ca domnul să aibă puțină răbdare, mă sfătuí netulburatul Conseil.

Lumina apărută pe neașteptate îmi îngădui să cercetez încăperea până în cele mai mici amănunte. N-am văzut altceva decât o masă și cinci scaune fără spătar. Ușa invizibilă prin care intrasem era închisă ermetic. Nu se auzea niciun zgromot; totul părea mort. Vasul stătea oare pe loc, era încă la suprafață sau coborâse în adâncuri? Nu puteam să-mi dau seama.

Totuși, globul luminos nu se aprinsese degeaba. Eram sigur că oamenii vasului aveau să apară în curând. Doar când e vorba să fii dat uitării, nu mai este nevoie să ţi se lumineze temnița.

Nu mă înșelasem. Se auzi un zgromot de zăvoare trase, ușa se deschise și doi oameni își făcură apariția.

Unul din ei era scund, cu mușchi puternici, lat în spate, cu mâinile și picioarele mari, cap zdravăn, păr negru și des, mustață stufoasă, privirea vie și pătrunzătoare, iar din întreaga sa făptură se desprindea acea agerime proprie populațiilor provensale din sudul Franței; omul acesta mărunt era dovada vie a înteleptelor cuvinte spuse de Diderot, după care mișcările îl arată pe om aşa cum este. Fără îndoială că vorbirea îi era plină de prosopopei, metonimii și hiperbole, lucru de care cu greu mi-aș fi putut da seama, căci față de mine el întrebuița numai o limbă ciudată, cu totul de neînțeles.

Celălalt necunoscut merită o descriere mai amănunțită. Un discipol al lui Gratiolet sau al lui Engel ar fi putut citi în înfățișarea lui ca într-o carte deschisă. Eu însumi mi-am dat seama numaidecât de însușirile-i de căpeneie: portul semeț al capului și privirea rece și sigură a ochilor negri dovedeau încrederea în sine; pielea sa, mai mult palidă decât colorată, arăta o fire potolită, care știe să se stăpânească; mișcarea repede a sprâncenelor sale ce se încrundau des era semn de energie și, în sfârșit, respirația puternică, pe care de obicei o au oamenii plini de viață, arăta, fără greș, curajul său.

Adaug că omul acesta era mândru, că privirea-i hotărâtă și senină oglindea gândiri înalte și că potrivirea desăvârșită dintre gesturi și expresie – cum spun fizionomiștii – vădea o sinceritate de netăgăduit.

Privindu-l, mă simții «fără să vreau» liniștit și sigur că întâlnirea noastră se va sfârși cu bine.

În privința vârstei sale, n-aș fi putut spune sigur dacă avea treizeci și cinci sau cincizeci de ani. Statura îi era înaltă, fruntea largă, nasul drept, gura frumos desenată, dinții minunați, mâinile fine, cu degete lungi, mâini cât se

poate de «psihice», cum ar spune cei ce se ocupă cu ghicitul în palmă, potrivite unei inimi pasionate. Hotărât lucru, niciodată nu mai întâlnisem un om atât de minunat. O trăsătură deosebită a feței o formau ochii săi, oarecum depărtați unul de altul, și care puteau cuprinde dintr-o dată în raza lor vizuală mai mult de un sfert din orizont. Pe lângă însușirea aceasta – pe care am verificat-o mai târziu – omul avea și o vedere extraordinară, mai ageră decât a lui Ned Land. Când își ațintea privirea asupra unui lucru, linia sprâncenelor se frângea, pleoapele-i grele se apropiau, încurjând pupilele ochilor și strâmtând astfel câmpul vizual. Ce privire! Cum marea orice lucru micșorat de depărtare și cum te pătrunde până în adâncul sufletului! Cu câtă ușurință străpungea pânzele de apă, de nepătruns pentru ochii noștri, și cum vedea până în adâncul mărilor!

Cei doi necunoscuți purtau pe cap berete făcute din blană de lutru, aveau picioarele încălțate în cizme din piele de focă și erau îmbrăcați în haine făcute dintr-o țesătură specială, care nu le împiedica cu nimic mișcările. Cel mai înalt dintre ei – desigur comandantul – ne privi foarte atent, fără să spună o vorbă. Apoi, întorcându-se spre tovarășul său, i se adresă într-o limbă necunoscută, folosind un dialect sonor și placut, în care vocalele erau rostite cât se poate de felurit.

Celălalt îi răspunse printr-o mișcare a capului și adăugă două-trei cuvinte de neînțeles pentru mine, după care mă privi, ca și cum m-ar fi întrebat ceva.

I-am răspuns, în franțuzește, că nu pricep nimic din ce spune; dar omul păru că nu mă înțelege și din pricina aceasta situația deveni destul de încurcată.

— Domnul ar face bine să povestească totuși pățania noastră, spuse Conseil. Poate că domnii vor înțelege ceva.

Am povestit toată aventura noastră, foarte răspicat și fără să las nimic la o parte. Am spus cum mă cheamă și care îmi este profesiunea, l-am prezentat pe Conseil și pe vânătorul de balene Ned Land.

Omul cu privirea calmă mă ascultă liniștit, politicos, chiar și cu o deosebită atenție. Nimic pe față sa însă nu arăta că mi-a înțeles istorisirea. Când am sfârșit, n-a spus o vorbă măcar.

Mă gândii să-i vorbesc engleză. Poate că în limba aceasta, care este aproape universală, voi reuși să comunic cu el. O cunoșteam pe cât cunoșteam și limba germană, de ajuns ca să pot citi, dar nu ca să vorbesc fără greșeli. Or, acum trebuia să mă fac cât mai bine înțeles.

— Meștere Land, îi spusei vânătorului, e rândul dumitale. Vorbești în cea mai curată englezescă pe care a vorbit-o vreodată un anglo-saxon. Poate că vei fi mai norocos decât mine.

Ned nu se lăsă rugat și începu de la capăt povestirea, pe care în parte am înțeles-o și eu. Erau aceleași fapte, dar înfățișate altfel. Din pricina firii sale iuți, canadianul povesti cu multă însuflețire. Mai întâi protestă cu tărie împotriva faptului că a fost închis fără niciun drept, întrebând în virtutea cărei legi era ținut sub zăvor, aminti de *habeas corpus*⁸, amenință cu urmărirea pe acei care îl închiseseră pe nedrept, se zbătu, gesticulă, strigă, se înfurie și în cele din urmă dădu să se înțeleagă, printr-un gest grăitor, că muream de foame.

Lucrul acesta era cu totul adevărat, deși noi aproape că îl uitasem.

Spre marea noastră uimire, ni se păru că nici Ned Land n-a fost înțeles. Vizitatorii noștri nici nu clipiră măcar; era vădit că nu înțelegeau nici limba lui Arago, nici pe aceea a lui Faraday.

Mă simteam cât se poate de încurcat după ce desfășurasem zadarnic toate cunoștințele noastre filologice și nu mai știam ce să fac, când Conseil îmi spuse:

— Dacă domnul îmi îngăduie, aş povesti și eu întâmplarea, în limba germană.

— Cunoști germană?

— Ca orice flamand, dacă nu vă supărați.

— Dimpotrivă, dă-i drumul, băiete!

Cu vocea sa liniștită, Conseil povesti pentru a treia oară peripețiile expediției noastre. Dar, cu toate întorsăturile elegante ale frazelor, cu toate intonațiile frumoase ale povestitorului, nici germana nu avu mai mult succes. În sfârșit, am încercat să-mi reamintesc de latineasca pe care o învățasem în liceu și am început să povestesc în această limbă. Cred că dacă m-ar fi auzit Cicero, și-ar fi astupat urechile și m-ar fi trimis la bucătărie. Totuși am scos-o la capăt. Însă cu același rezultat.

După ce și această ultimă încercare dădu greș, cei doi necunoscuți schimbară câteva cuvinte în limba lor neînțeleasă și se retraseră, fără să ne dea măcar un semn de încurajare. Ușa se închise.

— Asta-i mișelie! strigă Ned Land, înfuriindu-se pentru a douăzcea oară. Ce înseamnă asta? Li se vorbește ticăloșilor ăstora franțuzește,

nglezește, nemțește, latinește, și ei n-au nici măcar buna-cuvintă să răspundă!

— Liniștește-te, Ned, îi spusei eu, furia ta nu ne ajută cu nimic.

— Dar nu vă dați seama, domnule profesor, strigă Ned, mâños, că putem muri de foame în cușca asta de fier?

— Ei, făcu Conseil, cu puțină filosofie o putem duce încă multă vreme!

— Prietenii, le spusei eu, nu trebuie să ne pierdem nădejdea. Ne-am mai găsit noi altă dată în situații și mai grele. V-aș ruga să mai aveți puțină răbdare, înainte de a vă face o părere despre comandant și despre echipajul său.

— Eu mi-am și făcut-o, răspunse Ned. Sunt niște ticăloși...

— Bine! Dar din ce țară?

— Din țara ticăloșilor!

— Dragul meu Ned, nu prea știu pe unde vine țara despre care vorbești, și-ți mărturisesc că mi-e foarte greu să-mi dau seama de ce naționalitate sunt acești doi necunoscuți. Nu sunt nici englezi, nici francezi, nici germani – iată tot ce știm despre ei. Eu aş crede însă că atât comandantul cât și secundul sunt născuți în țări sudice. Au ceva meridional în ei. Dar n-aș putea fi sigur, numai după înfațarea lor, dacă sunt spanioli, turci, arabi sau indieni, iar limba pe care o vorbesc îmi este cu totul necunoscută.

— Iată neajunsul de a nu cunoaște toate limbile, spuse Conseil, sau, mai degrabă, iată ce rău este că nu se vorbește peste tot o singură limbă!

— Asta nu ne-ar sluji la nimic! răspunse Ned Land. Nu vedeți că ăștia vorbesc o limbă a lor, inventată de ei, ca să ducă la desperare niște bieți oameni care mor de foame? Doar în toate țările de pe glob se înțelege ce vrei să spui când caști gura, clămpăni din fălcி și din dinți și plescăi din buze. De la Quebec până la Pomotu, de la Paris până în partea cealaltă a Pământului, semnele acestea nu spun oare: «Mi-e foame, dă-mi să mănânc!»

— Ei, făcu Conseil, unii oameni sunt mai grei de cap!

Nici nu-și isprăvise bine vorba când ușa se deschise și intră un steward. Ne aducea îmbrăcăminte și pantaloni din aceeași stofă curioasă despre care am mai vorbit. Mă grăbii să le îmbrac; tovarășii mei făcură la fel. În timpul acesta, stewardul – care părea și mut și surd – pregăti o masă cu trei tacâmuri.

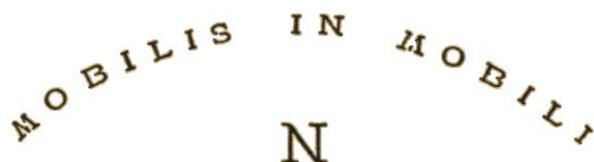
— Iată în sfârșit un lucru mai serios, spuse Conseil; mi se pare că începe să fie bine!

— Pe dracu! răspunse plin de ciudă Ned. Ce crezi că o să putem mâncă aici? Ficat de broască țestoasă, mușchi de rechin sau friptură de focă!

— Vom vedea îndată, spuse Conseil.

Farfuriile acoperite cu capace de argint fură orânduite frumos și ne aşezărăm la masă. Fără doar și poate că aveam de-a face cu oameni civilizați și, dacă n-ar fi fost lumina electrică, m-aș fi crezut la «Hotel Adelphi» din Liverpool, sau la «Grand-Hotel» din Paris. Trebuie să spun totuși că pe masă nu se găsea nici pâine și nici vin. Apa era limpede și proaspătă, dar era apă, lucru care lui Ned Land nu-i făcu deloc placere. Printre felurile de mâncare care ne-au fost aduse, am recunoscut unele specii de pești, gătite minunat; dar celealte mâncări, deși aveau un gust foarte bun, nu mi-am dat seama ce sunt și n-aș fi putut măcar să spun dacă sunt din carne sau din legume. Tacâmurile și tot ce se găsea pe masă erau de o eleganță și de un gust desăvârșit.

Fiecare obiect – lingură, furculiță, cuțit, farfurie – era însemnat cu o literă înconjurate de următoarea inscripție:

«Mișcător în elementul mișcător!» Deviza se potrivea întru totul acestui aparat submarin, cu condiția să traduci *în* prin *în* nu prin *pe*. Litera N era, fără îndoială, inițiala numelui misteriosului personaj care domnea în fundul mărilor!

Nici Ned și nici Conseil nu-și băteau capul cu asemenea probleme. Ei înfuleau de zor și curând făcui și eu la fel. Mă liniștisem în privința soartei noastre, fiindcă îmi dădusem seama că gazdele n-aveau intenția să ne lase să murim de foame.

Dar toate au un sfârșit, toate trec, chiar și foamea unor oameni care n-au mâncat de cincisprezece ore. După ce ne-am săturat bine, ne-a cuprins un somn de neînvins. Lucrul acesta era, de altfel, firesc după o noapte întreagă în care ne luptasem cu moartea.

— Ah! Ce-aș mai dormi! spuse Conseil.

— Eu chiar dorm! îi răspunse Ned.

Amândoi se lungiră pe covorul din cabină și în câteva clipe adormiră adânc.

Cât despre mine, am adormit mai greu; prea multe gânduri mă năpădeau, prea multe probleme mă frământau, prea multe imagini îmi treceau prin fața ochilor și nu mă lăsau să dorm! Unde ne aflam? Ce putere necunoscută ne conducea? Simteam – sau mai curând credeam că simt – cum aparatul se scufundă tot mai mult în adâncuri. Începui să am vise groaznice. Mi se părea că văd tot felul de animale ciudate înconjurând vasul, cu care semănau atât de bine! Deodată m-am liniștit. M-a cuprins o toropeală plăcută și curând m-am cufundat într-un somn adânc.

Capitolul IX

Furiile lui Ned Land

Nu știu cât am dormit; pesemne că multă vreme, fiindcă somnul ne-a alungat toată oboseala. M-am trezit cel dintâi. Tovarășii mei dormeau buștean în colțurile în care se culcaseră.

De îndată ce m-am ridicat de pe așternutul acela destul de tare, mi-am simțit creierul odihnit, mintea limpede și am început să cercetez cu atenție încăperea. Nimic nu se schimbase. Închisoarea rămăsese închisoare, iar prizonierii, prizonieri. Atâta doar că în timpul somnului nostru stewardul strânsese masa. Nimic nu lăsa să se întrezărească o schimbare apropiată a situației noastre, de aceea am început să mă întreb, plin de îngrijorare, dacă nu cumva eram sortiți de acum înainte să trăim în cușca aceasta.

Un asemenea gând mă îngrozea, mai ales pentru că, deși creierul mi se eliberase de toate închipuirile chinuitoare din ajun, simteam în schimb cum ceva îmi apăsa tot mai mult pieptul. Aerul devenise înăbușitor pentru plămânii noștri. Cu toate că încăperea era mare, mi-am dat seama că în timpul somnului consumaserăm o bună parte din oxigenul ei. Știam destul de bine că orice om respiră într-o oră oxigenul cuprins într-o sută de litri de aer, și că aerul, încărcându-se cu o cantitate aproape egală de acid carbonic, devine atunci de nerespirat.

Se cerea deci fără întârziere primenirea aerului atât din închisoarea noastră, cât și din întregul submarin.

Mă întrebam ce face comandantul în asemenea cazuri? Obține aerul prin procedee chimice, eliberând cu ajutorul căldurii oxigenul din clorat de

potasiu și absorbind acidul carbonic prin potasă caustică? În acest caz, trebuia să mai aibă oarecari legături cu continentele, ca să-și poată procura materialul necesar. Se mărginea să înmagazineze aerul la presiuni înalte în rezervoare și să-i dea drumul apoi după cum simțea echipajul nevoia? Și asta era posibil. Sau, folosind un mijloc mai ușor și mai economic, și prin urmare mai cu puțință, se mulțumea să se ridice ca să respire la suprafața apei, ca un cetaceu, și își reînnoia provizia de aer pentru douăzeci și patru de ore? Orice mijloc ar fi fost ales, mi se părea că trebuie pus fără întârziere în aplicare.

Și pe când mă sileam să trag cât mai des aerul în piept, ca să pot folosi cât mai bine puținul oxigen ce mai rămăsese, simții deodată un val rece, îmbibat de mireasma sărată a apei. Era chiar adierea mării, încărcată de iod, care te readucea la viață. Am deschis gura cât am putut mai mult și mi-am umplut plămânii cu aer curat. Atunci am simțit o ușoară clătinare, un ruliu slab, dar care se simțea totuși. Pesemne că vasul, monstrul de fier, se ridicase la suprafața oceanului ca să respire, asemeni balenelor. Ghicisem deci foarte bine în ce fel se făcea aerisirea.

După ce absorbii cu nesăt aerul, am căutat tubul de aerisire și l-am descoperit curând. Deasupra ușii se deschidea o gaură prin care pătrundea aerul proaspăt, primind atmosfera încărcată din celulă.

Ajunsesem aici cu observațiile mele, când Ned și Conseil, simțind adierea binefăcătoare a mării, se treziră aproape în același timp. Se frecără la ochi, se întinseră și se ridicară în grabă.

— Domnul a dormit bine? mă întrebă Conseil cu politețea lui obișnuită.

— Foarte bine, i-am răspuns. Dar dumneata, meștere Land?

— Am dormit adânc, domnule profesor. Dar ce-i asta? Simt aer de mare.

Un marin nu se putea însela în privința asta, și i-am povestit canadianului ce se întâmplase în timp ce dormise.

— Asta, spuse el, explică foarte bine mugetele pe care le auzeam când aşa-zisul narval se găsea aproape de *Abraham Lincoln*.

— Sigur, Ned, era respirația lui!

— Numai că, domnule Aronnax, habar n-am cât este ceasul. Nu cumva știți, o fi timpul să luăm masa de seară?

— Masa de seară? Mai degrabă prânzul, dragul meu Ned, pentru că de ieri și până acum a trecut cu siguranță o zi.

— Vasăzică am dormit douăzeci și patru de ore? se miră Conseil.

— Cred și eu...

— N-am nimic împotrivă, vorbi Ned. Prânz sau cină, ce o fi, aştept cu placere pe steward, cu oricare dintre ele.

— N-ar fi rău să le aducă pe amândouă, își dădu părerea Conseil.

— Adevărat, întări canadianul, avem dreptul la două mese și sunt gata să le mănânc pe amândouă.

— Să aşteptăm, spusei eu. Cu siguranță că necunoscuții aceștia nu au de gând să ne lase să murim de foame, pentru că altfel masa de ieri nu ar fi avut niciun rost.

— Numai dacă nu cumva vor să ne pună la îngrișat, făcu Ned.

— Nici gând, îi răspunsei. Doar nu suntem în mâinile canibalilor!

— Cine poate ști? spuse cu seriozitate canadianul. S-ar putea ca oamenii aceștia să jinduiască de multă vreme după o bucătică de carne proaspătă și atunci trei bărbați sănătoși și voini ca domnul profesor. Conseil și cu mine...

— Sfărșește cu prostiile, meștere Land, și mai ales nu fi pornit împotriva lor, căci s-ar putea să ne înrăutățim situația!

— La urma urmei, spuse vânătorul, eu plesnesc de foame și uite că prânzul sau cina asta nu mai vine odată!

— Meștere Land, îi răspunsei eu, trebuie să ținem seama de regulile vasului și mi se pare că stomacul nostru a luat-o înaintea ceasului de la bucătărie.

— Bine, să-l potrivim atunci după bucătărie, spuse liniștit Conseil.

— Știam că n-o să vorbești altfel, prietene Conseil, se supără nerăbdătorul canadian. Nu vrei să-ți strici nici nervii, nici ficatul. Totdeauna ești liniștit! Ai fi în stare să mulțumești înainte de a mânca și să mori mai bine de foame decât să te plângi!

— La ce mi-ar ajuta dacă m-aș plânge?

— Ei, vezi bine că și-ar ajuta! Măcar ai face ceva, n-ai sta cu mâinile în sân. Dacă pirații ăștia – și spun pirați din respect și ca să nu mă pun contra domnului profesor, care nu-mi dă voie să-i numesc canibali – dacă pirații ăștia își închipuie că mă vor putea ține închis într-o cușcă în care mă sufoc, fără să audă blestemele cu care îmi însotesc mânia, se însală!... Credeți că o să ne țină multă vreme în cutia asta de fier?

— Ca să fiu cinstit, nu știu mai mult decât dumneata, Ned.

— Dar ce credeți dumneavoastră despre toate astea?

— Cred că întâmplarea a făcut să aflăm un secret cumplit. Or, dacă echipajul submarinului are interesul să-l păstreze și dacă acest interes este mai important decât viața a trei oameni, cred că existența noastră este în pericol. Dacă lucrurile nu stau aşa, atunci, cu primul prilej, monstrul care ne-a înghițit ne va reda lumii locuite de semenii noștri.

— Numai dacă între timp nu ne vor înrola în echipaj, spuse Conseil, și nu ne vor ține astfel aici...

— Până în clipa în care, grăi Ned Land, vreo altă fregată mai rapidă sau mai îndemânică decât *Abraham Lincoln* va pune mâna pe acest cuib de bandiți și ne va înlăta și pe noi, odată cu echipajul, în vârful catargului cel mare, ca să ne dăm suflarea din urmă.

— Ai dreptate, meștere Land! răspunsei eu. Dar, după câte știu eu, nu ne-a cerut nimeni până acum să facem parte din echipaj, și mi se pare că este de prisos să discutăm dinainte asupra hotărârii pe care am luate-o dacă ar fi vorba vreodată despre aşa ceva. Vă repet, trebuie să așteptăm deocamdată și să nu facem nimic, pentru că nu este nimic de făcut.

— Dimpotrivă, domnule profesor, spuse Ned, care nu voia să se dea bătut; trebuie să facem ceva!

— Și ce anume, meștere Land?

— Să ne salvăm.

— De multe ori e greu să evadezi dintr-o încisoare «pământească», dar să scapi dintr-o încisoare submarină asta mi se pare cu neputință.

— Ei, prietene Land, întrebă Conseil, ce mai ai de spus acuma? N-aș crede ca un american să se dea bătut aşa, cu una, cu două...

Vânătorul de balene tăcea, vădit încurcat. De o evadare, în împrejurările în care ne aruncase soarta, nici nu putea fi vorba. Dar un canadian este pe jumătate francez, și meșterul Land ne dovedi aceasta prin răspunsul său.

— Deci, domnule Aronnax, începu el după câteva clipe de gândire, nu vă trece prin minte cam ce trebuie să facă niște oameni care nu pot cu niciun chip să scape din încisoare?

— Nu, prietene.

— Foarte simplu; trebuie să facă pe dracu-n patru și să rămână în ea.

— Strașnic! zise Conseil. Tot mai bine e să fii înăuntrul vasului, decât deasupra sau dedesubtul lui.

— Da, dar numai după ce-ai aruncat afară temnicierii, paznicii și gardienii, adăugă Ned Land.

— Ce tot spui, Ned? Te gândești cu tot dinadinsul să pui stăpânire pe vas?

— Desigur, răsunse canadianul.

— Cu neputință!

— De ce, domnule profesor? S-ar putea să ni se ivească vreo împrejurare prietică și nu văd ce ne-ar împiedica să ne folosim de ea. Dacă pe vas nu sunt decât vreo douăzeci de oameni, n-o să stea în calea a doi francezi și a unui canadian!

Mi s-a părut că e mai bine să-l las pe Ned să se scalde în apele lui decât să-l contrazic. Așa că m-am mulțumit să-i spun:

— Să așteptăm împrejurarea aceea, meștere Land, și vom vedea noi ce-i de făcut. Până atunci, însă, te rog, mai stăpânește-ți nerăbdarea, în situația noastră nu putem folosi decât şiretenia, fiindcă furia nu ne va duce la nimic bun. Făgăduiește-mi deci că ai să lași mânia la o parte.

— Vă făgăduiesc, domnule profesor, îmi răsunse Ned Land, dar felul în care rosti cuvintele acestea nu mă liniști deloc. De acum n-o să-mi mai iasă din gură nicio vorbă de mânie, n-o să mai fac nimic care să mă trădeze, chiar dacă mesele nu ne vor fi aduse la timp.

— Îți-ai dat cuvântul, Ned! îi aminti încă o dată canadianului.

Cu asta, discuția noastră luă sfârșit și toți trei căzurăm pe gânduri. În ceea ce mă privește, mărturisesc că, cu toate asigurările lui Ned, nu prea vedeam cum am putea scăpa. Nu credeam în acele împrejurări prietnice despre care vorbise Ned Land. Ca să poată fi atât de bine condus, vasul trebuia să aibă un echipaj numeros, și asta însemna că în cazul unei lupte am fi avut prea mulți oameni împotriva noastră. Apoi, mai înainte de toate, ar fi trebuit să fim liberi, și noi nu eram. Nu vedeam nici cea mai mică putință de a fugi din cușca aceea, atât de bine închisă. Și dacă mă gândeam că ciudatul comandant al acestui vas avea un secret de păstrat – ceea ce părea neîndoitelnic – puteam să-mi dau seama că nu ne va lăsa să ne mișcăm liberi pe bord. Va căuta să se scape de noi prin cine știe ce mijloace violente, sau ne va azvârli într-o bună zi pe vreun colț uitat al pământului? Asta nu știam. Toate presupunerile mi se păreau însă posibile și trebuia să fi vânător de balene ca să poți spera să-ți recucerești libertatea.

Privindu-l pe Ned Land, băgai de seamă că pe măsură ce se gândeau devinea tot mai nervos. Auzeam cum tot mai mult i se umplea gâtlejul de înjurături și vedeam cum mișcările îi devin tot mai amenințătoare. Se ridica și se învârtea ca o fiară în cușcă, lovind pereții cu picioarele și cu pumnii. Iar

timpul trecea, foamea ne rodea de-a binelea, stewardul nu dădea niciun semn de viață și ni se părea că dacă într-adevăr avea cineva vreo intenție bună în privința noastră, apoi acela uitase de noi.

Ned Land, chinuit de foame, se înfuria și înjura tot mai mult, și, cu toate că-mi dăduse cuvântul, mă temeam că va izbucni în clipa în care se va găsi față în față cu vreunul din oamenii echipajului.

Mai trecuă două ore, în care timp furia canadianului crescă. Chema și striga zadarnic. Pereții de metal erau surzi. N-auzeam niciun sunet înăuntru aceluia vas, care părea mort. Dacă s-ar fi mișcat, măcar aş fi simțit bătăile elicei. Dar pesemne că vasul se scufundase în adâncul apelor, de aceea liniștea era atât de mare, încât devenise însăspăimântătoare!

Și cum îmi dădeam din ce în ce mai mult seama că suntem părășiți, uitați în fundul celulei noastre, nici nu mai îndrăzneam să mă gândesc cât timp va ține starea aceasta. Nădejdile, pe care întâlnirea cu comandantul vasului mi le trezise, se năruiră una câte una. Privirea calmă a omului aceluia, înfățișarea lui mărinimoasă, noblețea purtării sale, toate mi se șterseră din minte. Începusem să văd cu alți ochi personajul acela ciudat, să mi-l închipui aşa cum poate era: neîndurător, crud. Simțeam că nu are în el nimic omenesc, că nu cunoaște mila, că este un dușman înverșunat al semenilor săi, că rora le jurase o ură veșnică.

Dar avea oare să ne lase să pierim închiși în cușca asta strâmtă, pradă nălucirilor îngrozitoare spre care te împinge foamea înverșunată? Gândul acesta groaznic se întări atât de mult, încât simții cum mă cuprinde o spaimă de neînchipuit. Conseil rămânea liniștit; Ned Land era în culmea furiei.

Deodată se auzi un zgomot. Pe podeaua de metal răsunăra pași, zăvoarele fură trase, ușa se deschise și apăru stewardul. Înainte de-a putea face vreo mișcare ca să-l opresc, canadianul se și aruncase asupra lui; îl trântise și-l strângea cu putere de gât. Stewardul se înăbușea sub mâna-i puternică.

Tocmai când Conseil se căznea să îndepărteze mâinile vânătorului de pe gâtul victimei, aproape sufocată, și când eu mă pregăteam să fac același lucru, am rămas încremenit auzind aceste cuvinte pronunțate în limba franceză:

— Liniștește-te, meștere Land, iar dumneavoastră, domnule profesor, aveți bunătatea de a mă asculta.

Capitolul X

Omul mărilor

Cel care vorbise era comandantul vasului.

Auzindu-l, Ned Land se ridică. De îndată ce stăpânul său îi făcu un semn să plece, stewardul ieși, aproape sugrumat și abia ținându-se pe picioare. Atât de mare era autoritatea comandantului asupra oamenilor săi, încât stewardul nu făcu niciun gest prin care să lase să se vadă ura ce o simtea împotriva canadianului. Conseil, de data asta curios, fără să-și dea seama, iar eu, uimit, așteptam tăcuți deznodământul acestei scene.

Sprijinit de colțul mesei, cu brațele încrucișate, comandantul ne privi cu cea mai mare atenție. Stătea oare în cumpănă dacă să ne vorbească sau nu? Îi părea rău de cuvintele rostite în franțuzește? S-ar fi putut crede că da.

După câteva clipe de liniște, pe care nimeni dintre noi nu se gândeau să o tulbure, comandantul ne spuse cu o voce calmă și pătrunzătoare:

— Domnilor, cunosc la fel de bine franceza, engleza, germana și latina. Aș fi putut deci să vă răspund chiar de la prima noastră întâlnire, dar am vrut mai întâi să vă cunosc și apoi să chibzuiesc. Povestea dumneavoastră, pe care am ascultat-o de patru ori, și care de fiecare dată a avut un conținut cu totul asemănător, mi-a arătat cine sunteți. Știu acum că întâmplarea m-a pus în fața domnului Pierre Aronnax, profesor de istorie naturală la Muzeul din Paris, trimis într-o misiune științifică în străinătate, a lui Conseil, omul său de serviciu, și a lui Ned Land, canadian prin naștere, vânător de balene pe fregata *Abraham Lincoln*, din flota Statelor Unite ale Americii.

Mă înclinai, în semn de aprobare; încrucișat comandantul nu-mi pusese nicio întrebare, n-aveam ce-i răspunde. Omul acesta vorbea franceza curent, fără accent străin. Frazele sale erau limpezi, cuvintele exacte, ușurință de a se exprima remarcabilă. Dar cu toate astea «am simțit» că nu aveam în fața mea un compatriot. El urmă:

— Socotiți, fără îndoială, domnilor, că a trecut cam multă vreme de la prima vizită pe care v-am făcut-o. Însă, după ce am aflat cine sunteți, am dorit să chibzuiesc asupra hotărârii pe care o voi lua în privința dumneavoastră. Am stat mult la îndoială. Împrejurări nenorocite v-au adus în fața unui om care a rupt orice legătură cu omenirea. Ați venit să-mi tulburati liniștea...

— Fără voia noastră, spusei eu.

— Fără voie? întrebă necunoscutul, ridicând puțin vocea. Cum, *Abraham Lincoln* mă urmărește fără voie în toate mările? Fără voie v-ați îmbarcat dumneavoastră pe fregată? Fără voie mi-ați bombardat vasul și tot fără voie Ned Land și-a aruncat cangea asupra lui?

Am înțeles că sub vorbele lui se ascunde o mânie abia stăpânită. Desigur însă că aveam de dat un răspuns la toate aceste înviniuri, ceea ce și făcui:

— Domnule, i-am spus, fără îndoială că nu cunoașteți discuțiile care au avut loc în America și Europa în privința dumneavoastră. Nu știați că numeroasele accidente, datorită ciocnirilor cu aparatul dumneavoastră submarin, au alarmat opinia publică de pe cele două continente. Nu vă mai însir presupunerile fără număr prin care se încerca lămurirea acestui fenomen ciudat, căruia numai dumneavoastră îi cunoașteți taina. Dar să știți că, urmărindu-vă până la marginile Pacificului, *Abraham Lincoln* credea că vânează un monstru marin puternic, de care oceanul trebuia curățat cu orice preț.

Un zâmbet ușor apăru pe chipul comandantului; apoi el spuse pe un ton liniștit:

— Domnule Aronnax, ați putea afirma că fregata dumneavoastră n-ar fi urmărit și bombardat chiar și un vas submarin, nu numai un monstru?

Întrebarea aceasta mă puse în încurcătură, fiindcă comandantul Farragut n-ar fi șovăit, ci ar fi socotit că este de datoria lui să nimicească un asemenea aparat, cum ar fi nimicit, de altfel, și un narval gigantic.

— Acum înțelegeți, domnule, reluă necunoscutul, de ce am dreptul să vă privesc ca pe niște dușmani.

N-am mai spus nimic. Ce rost mai are o discuție, când forța poate să distrugă cele mai bune dovezi?

— Am șovăit multă vreme, reluă comandantul. Nimic nu mă obligă să vă dau ospitalitate. Dacă ar fi trebuit să mă despart de dumneavoastră, nu mai aveam de ce să vă revăd. Puteam să vă urc pe puntea vasului care v-a servit de adăpost, să mă scufund în apă și să uit că ați existat cândva. N-ar fi fost dreptul meu?

— Ar fi fost poate dreptul unui sălbatic, îi răspunsei, nu al unui om civilizat.

— Domnule profesor, replică cu vioiciune comandantul, eu nu sunt ceea ce dumneavoastră numiți un om civilizat. M-am rupt de întreaga lume

pentru motive pe care numai eu am dreptul să le judec; nu mai ascult deci de regulile lumii și vă poftesc să nu mi le mai amintiți niciodată.

Cuvintele acestea mi-au fost spuse răspicat. Ochii necunoscutului scăparără fulgere de mânie și dispreț și mi-am dat seama că omul acesta trebuie să fi avut un trecut înfricoșător. Nu numai că trăia în afara legilor omenești, dar se afla în afara oricărei putințe de a fi tras la răspundere. Cine ar fi îndrăznit să-l urmărească în fundul mărilor când, chiar la suprafața lor, el putea să zădărnicească orice s-ar fi încercat împotriva lui? Ce navă ar fi fost în stare să țină piept atacurilor submarinului? Ce cirasă, oricât ar fi fost ea de solidă, ar fi rezistat loviturilor monstrului de metal? Niciun om nu putea să-i ceară socoteală pentru faptele sale. Toate acestea îmi trecu fulgerător prin minte, pe când ciudatul comandant tăcea, cufundat în gândurile sale. Mă uitam la el cu un amestec de spaimă și de curiozitate, aşa cum, fără îndoială, Edip se uitase la Sfinx. După o tacere destul de îndelungată, comandantul începu din nou să vorbească:

— După cum vă spuneam, întâi am șovăit; dar m-am gândit că propriul meu interes ar putea să se împace cu acea milă firească, la care orice făptură omenească are dreptul. Fiindcă soarta v-a aruncat pe vasul meu, veți rămâne aici. Veți fi liberi, dar în schimbul acestei libertăți, care de altfel nu va fi deplină, vă cer o singură condiție, îmi este de ajuns cuvântul dumneavoastră de onoare că vă veți supune ei.

— Spuneți-ne despre ce este vorba, domnule; îmi închipui că este o condiție pe care orice om cinstit o poate primi.

— Da, domnule. Iat-o: s-ar putea ca unele întâmplări neprevăzute să mă silească să vă țin închiși câteva ceasuri sau câteva zile în cabinele dumneavoastră! Deoarece doresc să nu folosesc niciodată forță, aștept de la dumneavoastră, într-un asemenea caz, mai mult decât în toate celelalte, o ascultare absolută. Făcând aşa, vă scutesc de orice răspundere, fiindcă eu sunt acela care trebuie să vă împiedice să vedeți ceea ce nu trebuie să fie văzut. Primiți condiția mea?

Pe bord se petreceau deci lucruri destul de ciudate, care nu trebuiau să fie văzute de cei ce nu se aflau în afara legilor societății! Aceasta nu avea să fie cea mai mică dintre surprizele pe care mi le pregătea viitorul!

— Primit, răspunsei eu. Dar v-aș cere îngăduința să vă pun o întrebare; una singură.

— Vorbiți, domnule.

— Mi-ați spus că vom fi liberi pe bord.

— Cu desăvârșire.

— Aș dori să vă întreb: ce înțelegeți prin această libertate?

— Libertatea de a străbate vasul în lung și în lat, de a privi, de a observa chiar tot ceea ce se petrece aici, în afara unor rare împrejurări, în sfârșit, libertatea de care ne bucurăm noi însine, tovarășii mei și cu mine.

Vedeam bine că nu ne înțelegem deloc.

— Dați-mi voie, reluai eu, dar această libertate nu e alta decât aceea pe care o are orice prizonier de a-și străbate încisoarea! Ea nu ne ajunge.

— Va trebui totuși să vă mulțumiți cu ea.

— Cum, să nu ne mai vedem niciodată țara, prietenii, rudele?

— Da, domnule.

— Ei, asta-i! strigă Ned Land. Dacă e vorba aşa, atunci pentru nimic în lume nu-mi dau cuvântul că nu voi încerca să scap de aici.

— Nici nu ți-l cer, meștere Land! răspunse cu răceală comandantul.

— Domnule, spusei eu, neputându-mi stăpâni mânia, dumneavoastră abuzați de situația în care ne aflăm! Asta-i cruzime!

— Nu, domnule, asta este bunătate! Nu sunteți decât prizonierii mei, în urma unei lupte! Deși aș putea, cu un singur cuvânt, să vă scufund în adâncurile oceanului, vă ţin lângă mine. Dumneavoastră sunteți cei care m-ați atacat! Dumneavoastră sunteți cei care ați venit să smulgeți taina vieții mele, pe care niciun om pe lume nu trebuie să o pătrundă! Și credeți că am să vă trimit iarăși pe pământ, unde nimeni nu trebuie să mă cunoască? Niciodată! Dacă vă ţin aici, nu o fac din plăcere, ci din nevoie de a mă apăra pe mine însuși.

Cuvintele acestea vădeau din partea comandantului o încăpățânare împotriva căreia nu era nimic de făcut.

— Prin urmare, domnule, îl întrebai eu, ne siliți pur și simplu să alegem între viață și moarte?

— Întocmai!

— Dragi prieteni, le spusei tovarășilor mei, în situația aceasta, nu mai avem ce răspunde. Dar niciun cuvânt nu ne leagă de stăpânul acestui vas.

— Într-adevăr, niciunul, domnule! spuse necunoscutul. Apoi, cu o voce mai blândă, adăugă: Și acum, dați-mi voie să isprăvesc ceea ce voi am să vă spun. Pe dumneavoastră, domnule Aronnax, vă cunosc. Cel puțin dumneavoastră, dacă nu și tovarășii dumneavoastră, nu veți avea poate să vă

plângeți prea mult de întâmplarea care v-a legat de soarta mea. Printre cărțile care mă ajută în studiile ce mă atrag îndeosebi, veți găsi și lucrarea pe care ați publicat-o despre adâncurile mărilor. Am citit-o de multe ori. Ați dus cercetările până unde v-a îngăduit știința pământească. Dar nu știți totul, n-ați văzut totul. Dați-mi voie să vă spun că nu veți regreta timpul pe care îl veți petrece pe bordul vasului meu. Veți călători prin țara minunilor. Veți fi de-acum înainte uluit. Vă veți plăcisi cu greu de priveliștea pe care o veți avea neîncetat în fața ochilor. Am de gând să fac din nou înconjurul lumii submarine, pentru a revedea – cine știe, poate pentru ultima dată – tot ce am putut să studiez în fundul mărilor pe care le-am străbătut de atâtea ori, și dumneavoastră veți fi tovarășul meu de studii. De astăzi înainte veți intra într-o lume nouă, veți vedea ce n-a văzut încă niciun om – fără a mă pune la socoteala pe mine și pe tovarășii mei – și datorită mie planeta noastră vă va dezvălui ultimele ei taine.

Nu pot să răspund că vorbele comandantului mă mișcară adânc. Îmi ghicise slăbiciunea, aşa că uitai pentru o clipă că vederea acelor lucruri minunate nu putea să prețuiască nici pe departe cât libertatea pierdută. De altfel, mă bizuiam pe viitor care putea să descurce lucrurile. De aceea mă mulțumii să-i răspund:

— Domnule, deși ați rupt-o cu omenirea, nădăjduiesc că nu sunteți lipsit de orice simțire omenească. Noi nu suntem decât niște naufragiați, primiți de milă pe bordul vasului dumneavoastră; lucrul acesta nu-l vom uita. Cât despre mine, îmi dau seama că dacă interesul pentru știință ar putea nimici până și nevoia de libertate, atunci întâlnirea noastră ar putea să-mi aducă o mare răsplată.

Credeam că acum comandantul îmi va întinde mâna pentru a pecetlui înțelegerea noastră. Dar n-a făcut-o. Îmi păru rău pentru el. În clipa când omul acesta ciudat voia să plece, i-am spus:

— Îngăduiți-mi încă o întrebare. Cum vă numiți?

— Pentru dumneavoastră, domnule, nu sunt decât căpitanul Nemo. Iar dumneavoastră și tovarășii dumneavoastră nu sunteți pentru mine decât niște călători de pe *Nautilus*.

Căpitanul Nemo chemă un steward și îi dădu diferite ordine, în limba aceea ciudată pe care n-o cunoșteam. Apoi, întorcându-se către canadian și Conseil, le spuse:

— Vă rog să-l urmați pe omul acesta, care vă va conduce în cabina dumneavoastră unde vă aşteaptă masa.

— Bucuroși! răspunse vânătorul de balene.

Apoi, împreună cu Conseil, părăsi încăperea în care fusesem închiși mai mult de treizeci de ore.

— Și acum, domnule Aronnax, dejunul nostru este gata. Dați-mi voie să merg înainte, ca să vă arăt drumul.

— La ordinele dumneavoastră, domnule căpitan.

Îl urmai pe căpitanul Nemo și, de cum am trecut pragul, am pătruns într-un corridor luminat electric, asemănător celor de pe vapoare. După vreo zece metri, o a doua ușă se deschise în fața mea.

Am intrat atunci într-o sufragerie mobilată și împodobită cu gust, dar și cu sobrietate. În cele două capete ale sălii străjuiau bufete înalte de stejar cu încrustații și ornamente de abanos; pe rafturile lor străluceau faianțe, porțelanuri și sticlării neprețuite. Vesela licărea sub razele pornite dintr-un plafon luminos, ale cărui picturi minunate cerneau și îndulcea totodată lumina prea orbitoare. În mijlocul sălii se afla o masă încărcată cu bunătăți. Căpitanul Nemo îmi arăta scaunul.

— Luați loc, vă rog, îmi spuse el, și mâncăți; trebuie să vă fie tare foame.

Dejunul era alcătuit din câteva feluri de mâncare, făcute numai din alimente care se puteau găsi în mare, și din alte câteva feluri a căror natură și proveniență n-am putut-o ghici. Trebuie să mărturisesc că erau bune, deși aveau un gust deosebit cu care, de altfel, m-am deprins destul de repede. Mâncărurile acestea mi s-au părut bogate în fosfor, de aceea mă gândii că sunt tot de origine marină.

Căpitanul Nemo mă privea. Nu l-am întrebat nimic, dar pesemne că mi-a ghicit gândurile, pentru că mi-a răspuns singur la întrebările pe care aș fi dorit neapărat să île pun:

— Cu toate că o mare parte din mâncăruri vă este necunoscută, îmi zise el, puteți să luați fără nicio teamă: sunt cât se poate de sănătoase și de hrănitoare. Eu am renunțat de mult la hrana de pe pământ și, iată, mă simt foarte bine. Echipajul se hrănește la fel ca mine și se simte minunat.

— Vasăzică, toate aceste alimente sunt roadele mării?

— Da, domnule profesor, marea îmi dă tot ce am nevoie. Uneori întind plasele în urma vasului și le scot atât de pline, încât sunt gata să se rupă. Alteori vânez în locuri care par de neatins pentru om și gonesc vânătul prin

păduri submarine. Turmele mele, ca și acelea ale legendarului Neptun, pasc fără teamă pe câmpiiile nesfârșite ale oceanului.

Privindu-l pe căpitanul Nemo cu oarecare uimire, îi răspunsei:

— Înțeleg foarte bine, domnule, că prindeți cu plasele pești minunați; înțeleg ceva mai puțin cum puteți să vânați în pădurile submarine; dar nu pricep deloc cum puteți să n-aveți la masă o cât de mică bucătică de carne.

— Și totuși, domnule, îmi răspunse căpitanul Nemo, nu mănânc niciodată carne animalelor terestre.

— Dar asta ce este? îl întrebai, arătându-i farfurie pe care mai erau câteva felii de mușchi.

— Nu-i altceva decât mușchi de broască țestoasă de mare. Iar ceea ce ați crezut că este o tocană făcută din carne de porc nu e în realitate decât ficat de delfin. Am un bucătar neîntrecut, mai cu seamă când e vorba de conservat produsele oceanului. Vă rog să gustați din toate. Iată aici niște conserve de holoturii, despre care un malaez ar spune că n-au egal în lume; iată o smântână făcută din lapte de cetaceu și zahăr scos din fucusul uriaș care crește în Marea Nordului; în sfârșit, încercați dulceața astă de anemone care nu e cu nimic mai prejos decât aceea făcută din cele mai plăcute fructe.

Gustam pe rând, mai mult din curiozitate decât de poftă, în timp ce căpitanul Nemo mă încânta cu nemaipomenitele-i povestiri.

— Marea, domnule Aronnax, urmă el, marea aceasta nespus de darnică și nesecătuită, pe care aş asemăna-o cu o doică bună, nu numai că mă hrănește, dar mă și îmbracă. Stofele noastre sunt țesute din byssusul unor anumite scoici; culoarea le-o dă purpura, pe care o cunoșteau cei din vremurile de demult, și violetul scos din aplysiile Mediteranei. Parfumurile pe care le veți găsi pe masa de toaletă din cabina dumneavoastră sunt obținute din distilarea unor plante marine. Patul vă este făcut din cea mai moale iarbă de mare. Condeiul cu care veți scrie este un fanon de balenă, iar cerneala nu-i altceva decât lichidul pe care îl produce sepia sau encornetul. Marea ne dă acum de toate, și într-o bună zi va primi înapoi toate darurile ei!

— Se vede că vă place mult marea, domnule căpitan!

— Da, o iubesc! Pentru mine marea este totul! Ea acoperă șapte zecimi din globul pământesc. Adierea ei este curată și sănătoasă. E un deșert nemărginit, în care omul nu este niciodată singur, căci viața freamătă în jurul lui. Marea este purtătoarea unei vieți nemaivăzute și minunate; e

mișcare și dragoste; este infinitul viu, cum a spus unul dintre poetii dumneavoastră. Și într-adevăr, domnule profesor, în ea natura se arată în cele trei regnuri – mineral, vegetal și animal. Ultimul este bogat reprezentat prin patru grupe de zoofite, prin trei clase de artropode, cinci clase de moluște, prin trei clase de vertebrate, mamiferele, reptilele și nenumăratele legiuni de pești, ordin nesfârșit de animale care numără mai mult de treisprezece mii de specii, dintre care abia o zecime trăiește în apele dulci. Marea este rezervorul uriaș al naturii. În mare găsești liniștea desăvârșită. Niciun despot nu o stăpânește. La suprafața ei, tiranii mai pot să-și folosească drepturile nelegiuite, mai pot să se bată, să se mănânce unul pe altul, să aducă toate grozăviile de pe pământ. Dar la treizeci de picioare sub nivelul mării, puterea lor încetează și influența lor pierde. Ah, domnule, trăiți, trăiți aici, în sânul mărilor! Aici nu am niciun stăpân, aici mă simt cu adevărat liber!

Căpitanul Nemo tăcu dintr-o dată, copleșit de înflăcărarea care-l cuprinse. Trecuse oare dincolo de cumpătarea sa obișnuită? Spuse se prea multe? Timp de câteva minute el se plimbă foarte agitat. Apoi, nervii i se liniștiră, iar chipul său își recapătă răceleala obișnuită. Și întorcându-se spre mine, căpitanul Nemo îmi spuse:

— Acum, domnule profesor, dacă doriți să vizitați vasul *Nautilus*, vă stau la dispoziție.

Capitolul XI

Nautilus

Căpitanul Nemo se ridică. Îl urmai. O ușă dublă se deschise în cealaltă parte a sălii și intrarăm într-o cameră la fel de mare ca aceea pe care o părăsiseem.

Era biblioteca. Dulapurile înalte de palisandru negru, cu încrustații de aramă, cu rafturi foarte mari, erau pline de cărți, toate legate în același fel. Rafturile se întindeau de-a lungul peretilor, terminându-se în partea de jos cu divane largi, nespus de odihnitoare, îmbrăcate în piele cafenie. Pe lângă divane erau așezate pupitre usoare, care se mișcau după cum voiai, apropiindu-le sau depărtându-le ca să poți pune cărțile pe ele în timpul cititului. În mijlocul camerei se înălța o masă enormă, plină cu broșuri, printre care se vedea și câteva ziare cam vechi. Patru globuri mate, aproape pierdute printre ornamentele plafonului, scăldau în lumina lor electrică

unitatea atât de armonioasă și cu atâta măiestrie orânduită a încăperii. Priveam toate mut de admiratie și nu-mi venea să-mi cred ochilor.

— Căpitane Nemo, îi spusei gazdei mele, care se întinsese pe un divan, biblioteca dumneavoastră ar putea face cinste oricărui palat de pe glob, și mă gândesc cu uimire cum de ați putut-o aduce până în adâncul mărilor.

— Unde aş putea găsi mai multă singurătate, mai multă liniște, domnule profesor? răspunse căpitanul Nemo. În cabinetul dumneavoastră de lucru de la Muzeu găsiți o liniște atât de deplină?

— Nu, domnule, și trebuie să vă spun că este cu mult mai sărac decât al dumneavoastră. Aveți aici șase sau șapte mii de volume...

— Douăsprezece mii, domnule Aronnax. Sunt singurele mele legături cu pământul. Dar lumea a încetat să mai existe pentru mine în clipa în care *Nautilus* s-a afundat pentru prima oară în adâncul apelor. În ziua aceea mi-am cumpărat ultimele volume, ultimele broșuri, ultimele zestre, și de atunci îmi spun că omenirea n-a mai gândit și n-a mai scris nimic. Aceste cărți, domnule profesor, vă stau la dispoziție și le puteți folosi oricând dorîți.

Îi mulțumii căpitanului și mă apropiai de rafturile bibliotecii. Erau acolo, din belșug, cărți științifice, de morală și de literatură, scrise în toate limbile, dar n-am văzut niciun tratat de economie politică; se părea că acestea sunt interzise cu strășnicie pe vas. Un amănunt m-a mirat: cărțile se găseau clasate fără a se ține seama de limba în care erau scrise, și amestecul lor dovedea că Nemo obișnuia să citească orice volum îi cădea în mâna.

Printre ele am văzut capodoperele maeștrilor vechi și moderni, adică tot ceea ce omenirea a produs mai frumos în istorie, poezie, roman și știință de la Homer până la Victor Hugo, de la Xenofon până la Michelet, de la Rabelais până la George Sand. Dar lucrările științifice erau cu mult mai numeroase decât toate celelalte; cărțile de mecanică, de balistică, hidrografie, meteorologie, geografie, geologie etc. ocupau un loc la fel de însemnat ca și cele de științe naturale, și mi-am dat seama că ele formau principala preocupare a căpitanului. Am găsit acolo întreaga operă a lui Humboldt și a lui Arago, lucrările lui Foucault, Henry Sainte-Claire Deville, Chasles, Milne-Edwards, Quatrefages, Tyndall, Faraday, Berthelot, abatele Secchi, Petermann, ale comandanțului Maury, ale lui Agassiz etc, memoriile Academiei de Științe, bulletele societăților de geografie etc, și la loc de cinste cele două volume ale mele cărora le datoram, poate, această primire destul de omenească din partea comandanțului Nemo. Printre operele lui

Joseph Bertrand am găsit cartea intitulată «Fondatorii astronomiei»; și cum știam că ea apăruse în cursul anului 1865, am putut deduce că *Nautilus* nu putuse fi construit înaintea acelei epoci.

Deci căpitanul Nemo își începuse viața submarină de cel mult trei ani. Mă gândeam, de altfel, că lucrări mai recente îmi vor îngădui să fixez data exactă. Dar aveam tot timpul să le cercetez și nu voi am să întârzii plimbarea, printre minunățiile de pe *Nautilus*.

— Domnule, îi spusei căpitanului, vă mulțumesc foarte mult că mi-ați pus la dispoziție biblioteca. În ea se află comori de știință de care mă voi folosi.

— Aici nu este numai biblioteca, ci și camera de fumat.

— Camera de fumat?! mă mirai eu. Așadar, se poate fuma pe vas?

— Fără îndoială.

— Atunci, domnule, trebuie să cred că mai păstrați încă legături cu Havana.

— Deloc! răspunse căpitanul. Luați țigara asta, domnule Aronnax, și, cu toate că nu vine din Havana, are să vă placă foarte mult, dacă sunteți cunoșcător.

Am luat țigara oferită, a cărei formă amintea de țigările englezești, cu singura deosebire că părea fabricată din foi de aur. Am aprins-o la jeraticul aflat pe un frumos suport de bronz și am tras primele fumuri cu nesațul unui pătimăș care n-a fumat de două zile.

— E minunat, am spus, dar nu-i tutun.

— Nu, acest tutun nu e adus nici din Havana și nici din Orient. E un soi de algă, bogată în nicotină, pe care ne-o dă marea, cu destulă zgârcenie. Vă mai pare rău după tutunul englezesc?

— Domnule căpitan, începând de astăzi, îl disprețuiesc.

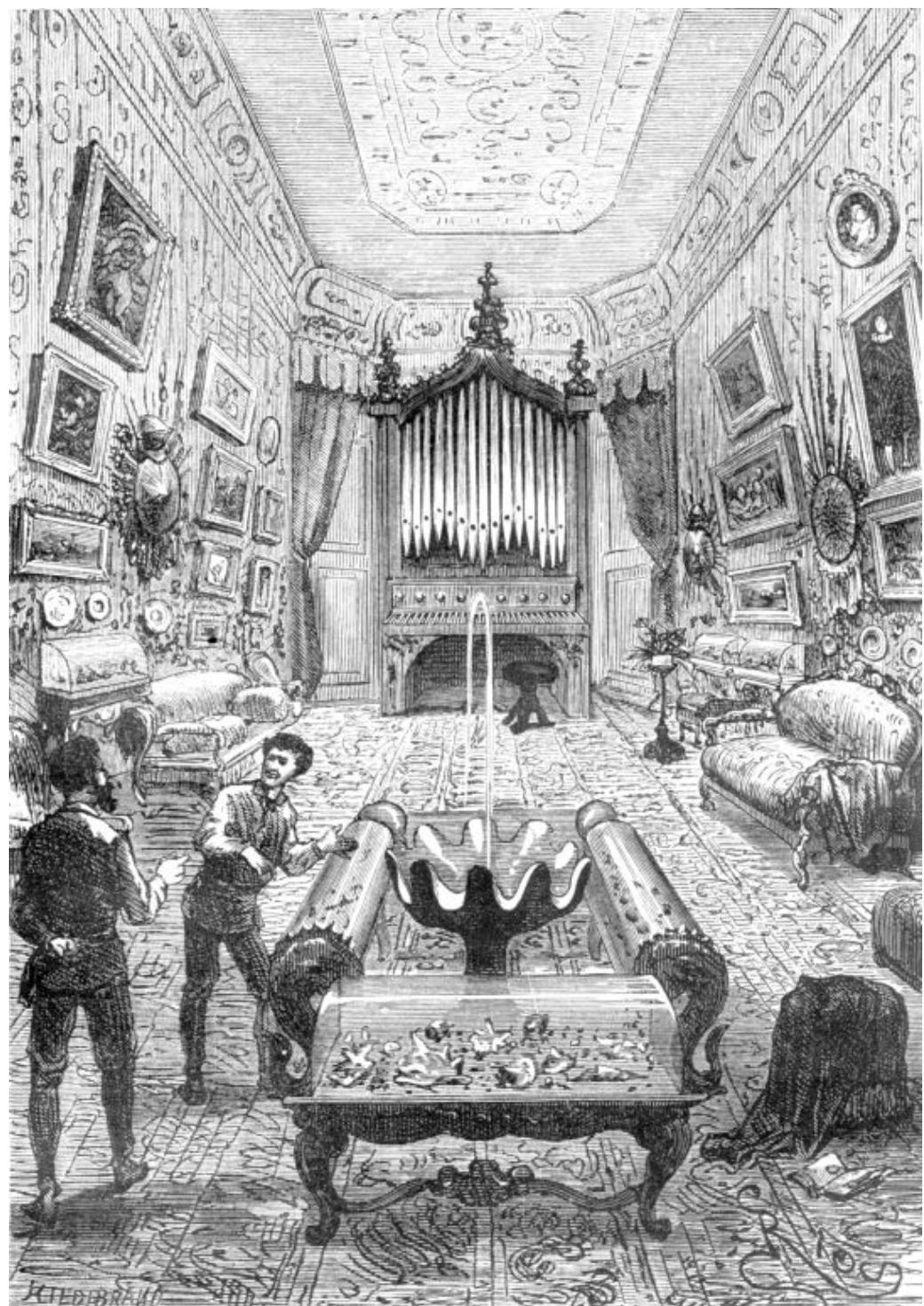
— Fumați câte țigări vreți, fără să vă mai gândiți la originea tutunului. Nu le-a controlat nicio regie, dar cred că nu sunt rele.

— Dimpotrivă.

În clipa aceea căpitanul Nemo deschise ușa ce se găsea în fața celei prin care intrasem în bibliotecă și am pășit într-un salon imens, iluminat cum nu se poate mai frumos.

Era o vastă încăpere, lungă de zece metri, lată de șase și înaltă de cinci. Din plafonul ei împodobit cu arabescuri fine, se răspândea o lumină limpă și blândă deasupra tuturor minunățiilor care se aflau în acest muzeu. Căci ne

găseam cu adevărat într-un muzeu, în care o mâna pricepută și darnică adunase toate comorile naturii și

artei, amestecându-le între ele cu acel gust artistic, care este propriu atelierelor de pictură.

Vreo treizeci de tablouri ale marilor maeștri, în rame asemănătoare, despărțite unul de altul prin panoplii strălucitoare, împodobeau pereții acoperiți de tapiserii cu un desen sobru. Am văzut acolo pânze de cea mai mare valoare, dintre care pe unele le admirasem în colecțiile particulare din Europa și la expozițiile de pictură. Din diferitele școli ale vechilor maeștri, am văzut o madonă de Rafael, o fecioară de Leonardo da Vinci, o nimfă de Correggio, o femeie de Tizian, o adorație de Veronese, o înălțare de Murillo, un portret de Holbein, un călugăr de Velasquez, un martir de Ribeira, o serbare câmpenească de Rubens, două peisaje flamande de Teniers, trei tablouri mici în genul lui Gerard Dow, Mestu și Paul Potter, două pânze de Géricault și Prudhon, câteva peisaje marine de Backuysen și Vernet. Printre operele pictorilor moderni, se vedea tablouri semnate de Delacroix, Ingres, Decamp, Troyon, Meissonier, Daubigny etc. Câteva miniaturi admirabile de statui în marmură și bronz, după cele mai frumoase modele ale antichității, se înălțau pe piedestale în colțurile acestui minunat muzeu. Uimirea pe care mi-o prezise comandanțul lui *Nautilus* începuse să mă cuprindă.

— Domnule profesor, îmi spuse el, iertați-mă că vă primesc aşa, în neorânduala care domnește aici.

— Domnule căpitan, deși nu încerc să știu cine sunteti, îmi dați voie să recunosc în dumneavoastră un artist?

— Un amator, cel mult, domnule. Pe vremuri îmi plăcea să colecționez aceste frumoase opere create de mâna omului. Eram un cercetător nesătios, un scormonitor neostenit și astfel am izbutit să adun câteva lucruri de mare valoare. Sunt ultimele mele amintiri dintr-o lume care pentru mine e moartă. În ochii mei, artiștii dumneavoastră moderni au devenit tot atât de vechi ca și cei care au câte două sau trei mii de ani de viață și am început să-i confund. Marii maeștri nu au vîrstă.

— Dar muzicienii aceștia? 1-am întrebat, arătându-i partituri de Weber, Rossini, Mozart, Beethoven, Haydn, Meyerbeer, Herold, Wagner, Gounod și mulți alții, împrăștiate pe un mare pian-orgă, ce se găsea într-un colț al salonului.

— Acești muzicieni, îmi răspunse căpitanul Nemo, sunt contemporani cu Orfeu, căci pentru morți nu există timp, iar eu sunt mort ca și ei, domnule

profesor, tot atât de mort cât și acei dintre prietenii dumneavoastră care se odihnesc acum la şase picioare sub pământ.

Căpitanul tăcu, pierzându-se într-o visare adâncă. Îl priveam tulburat, cercetându-i, fără să scot un cuvânt, înfățișarea ciudată. Sprijinit de colțul unei minunate măsuțe de mozaic, cu privirea pierdută, el nu mă mai vedea, părând că mă uitase.

Respectându-i starea de reculegere, am început să privesc curiozitățile care îmbogățeau salonul.

Pe lângă operele de artă, raritățile naturii ocupau un loc foarte însemnat. Se găseau acolo îndeosebi plante, scoici și alte roade ale oceanului, descoperite fără îndoială de însuși căpitanul Nemo. În mijlocul salonului, o fântână arteziană, iluminată electric, își trimitea apa într-o scoică imensă. Scoica aceasta, care adăpostise cea mai mare moluscă acefală, măsura aproape şase metri jur împrejurul marginilor ei rotunjite cu finețe. Întrecea deci în mărime frumoasele tridacne, pe care Francisc I le primise în dar din partea republicii venețiene și din care biserică Saint-Suplice din Paris și-a făcut două agheazmatare uriașe.

În preajma bazinei, în vitrine elegante, întinute cu armături de aramă, erau clasificate și etichetate cele mai prețioase produse ale mării pe care le-a putut vedea vreodată un naturalist. Vă închipuiți cât am fost de fericit în calitatea mea de profesor.

Se găseau acolo specimene foarte curioase de polipi și echinoderme, cele două grupe ale încrengăturii zoofitelor.

Un conchiliolog⁹ mai pasionat s-ar fi extaziat, desigur, și în fața altor vitrine, și mai numeroase, în care erau clasate specimenele din încrengătura moluștelor. Am văzut acolo o colecție neprețuită, pe care însă timpul nu-mi îngăduie să-o descriu. În afara acestora, în despărțituri speciale, se desfășurau șiraguri de perle nespus de frumoase, care străluceau sub lumina electrică, perle trandafirii, smulse din «pinele» Mării Roșii, perle verzi din haleotidul «iris», galbene, albăstre, negre, produse curioase ale diverselor moluște din toate oceanele și ale unor scoici de apă dulce din nord; în sfârșit, câteva piese a căror valoare nu poate fi socotită și care au fost produse de pintadinele cele mai rare. Unele dintre perle erau mai mari decât oul de porumbel; ele prețuiau cu mult mai mult decât aceea pe care călătorul

Tavernier o vânduse cu trei milioane şahului Persiei şi întreceau perla imamului din Mascat, pe care o credeam fără seamă în lumea întreagă.

Mi-am dat seama că valoarea acestei colecţii este cu neputinţă de calculat. Căpitánul Nemo trebuie să fi cheltuit milioane ca să strângă asemenea obiecte de preţ, şi tocmai mă întrebam de unde avea atâtaia bani ca să-şi poată mulţumi dorinţele sale de colecţionar, când el îmi intrerupse gândurile:

— Îmi cercetaţi scoicile, domnule profesor? Într-adevăr, ele pot să intereseze pe un naturalist; dar pentru mine au un farmec în plus, căci le-am cules pe toate cu mâna mea şi pot să vă spun că nicio mare de pe glob nu a rămas necercetată.

— Îmi dau seama, căpitane, îmi dau seama câtă plăcere simţi plimbându-vă printre asemenea comori, mai ales că vi le-aţi adunat singur. Niciun muzeu din Europa nu se poate mândri cu o asemenea colecţie de produse ale oceanului. Dar dacă am atâtă admiratie pentru ele, nu am mai puţină nici pentru nava care le poartă. Departe de mine gândul de a pătrunde în tainele dumneavoastră, însă mărturisesc că acest *Nautilus*, forţa motrice pe care o are în el, aparatele cu ajutorul cărora este manevrat şi care îi dau viaţă, toate acestea îmi stârnesc o curiozitate fără margini. Văd atârnând pe peretei acestui salon nişte instrumente a căror întrebuiţare îmi este necunoscută. Aş putea şti?...

— Domnule Aronnax, îmi răspunse căpitánul Nemo, v-am făgăduit că veţi fi liber pe bord şi, prin urmare, întregul *Nautilus* vă stă la dispoziţie. Puteţi deci să-l vizitaţi cu de-amănuntul şi, dacă doriţi, voi fi cu cea mai mare plăcere ghidul dumneavoastră.

— Nu ştiu cum să vă mulţumesc, domnule, dar nu vreau să abuzez de bunăvoiinţa dumneavoastră. Aş dori numai să vă întreb la ce pot fi întrebuiţate aceste instrumente de fizică.

— Domnule profesor, instrumente asemănătoare se găsesc şi în camera mea, şi acolo voi avea onoarea să vă explic întrebuiţarea lor. Dar mai întâi să mergem să vedeaţi cabina care vă este pregătită. Trebuie să ştiţi cum veţi locui pe bordul lui *Nautilus*.

L-am urmat pe căpitánul Nemo, şi prin una din uşile ce se aflau în fiecare perete al salonului am reintrat în coridoarele vasului. Căpitánul mă conduse într-o cabină, care era, de fapt, mai mult o cameră elegantă, cu pat, toaletă şi alte mobile felurite.

Am mulțumit gazdei mele.

— Camera dumneavoastră este alături de a mea, îmi spuse el deschizând o ușă, iar a mea dă în salonul din care am ieșit.

Am intrat în camera căpitanului. Avea o înfățișare severă, aproape monahală: un pat de fier, o masă de lucru și câteva mobile pentru toaletă. Totul era luminat slab. Nimic confortabil; numai strictul necesar.

Căpitanul Nemo îmi arăta un scaun și mă îndemnă:

— Luați loc, vă rog.

M-am aşezat, iar el începu să-mi vorbească.

Capitolul XII

Totul cu ajutorul electricității

— Domnule, spuse căpitanul Nemo, arătându-mi instrumentele atârnate pe pereții camerei sale, iată aparatele necesare pentru navegația lui *Nautilus*. Aici, ca și în salon, le am toată vremea sub ochi și ele îmi arăta poziția și direcția exactă a vasului, în mijlocul oceanului. Unele din ele vă sunt cunoscute, cum este de pildă termometrul, care arată temperatura vasului; barometrul, care măsoară presiunea aerului și prezice schimbarea vremii; higrometrul, care indică gradul de uscăciune al atmosferei; stormglasul, care anunță furtunile; busola, care îmi arăta direcția; sextantul, cu care, după înălțimea soarelui, îmi dau seama de latitudinea la care ne aflăm; cronometrul, cu ajutorul căruia pot să calculez longitudinea și, în sfârșit, lunetele de zi și noapte, prin care scrutez orizontul când *Nautilus* se ridică la suprafață.

— Acestea sunt instrumente obișnuite, îi răspunsei eu, și le cunosc întrebuițarea. Dar mai văd altele care folosesc fără îndoială nevoilor speciale ale vasului. Cadranul acesta cu un ac mobil nu e un manometru?

— Da, e un manometru. Pus în contact cu apa, el arată presiunea ei și îmi dă totodată adâncimea la care ne aflăm.

— Dar sondele acestea de tip nou?

— Sunt sonde termometrice, care îmi măsoară temperatura diferitelor straturi de apă.

— Dar instrumentele acestea, a căror întrebuițare n-o cunosc?

— Aici, domnule profesor, trebuie să vă dau câteva lămuriri, spuse căpitanul Nemo. Fiți bun și mă ascultați. El tăcu câteva clipe, apoi începu: Există un element puternic, ascultător, rapid, ușor de mânuuit, bun la toate și

care domnește pe vas ca un stăpân. Totul se face cu ajutorul lui. El mă luminează, mă încâlzește și e sufletul marinilor de pe *Nautilus*. Acest element este electricitatea.

— Electricitatea? întrebai eu, nedumerit.

— Da, domnule.

— Totuși aveți o foarte mare viteză de mișcare, care nu se potrivește deloc cu puterea electricității. Până acum, puterea ei dinamică e încă destul de redusă și n-a putut să dea decât puțină energie!

— Domnule profesor, electricitatea mea nu se asemănă cu aceea a oamenilor. Mai mult nu vă pot spune.

— Nici nu insist, domnule; mă uimește însă faptul că ați putut obține un asemenea rezultat. Aș vrea să vă mai pun doar o întrebare, la care puteți să nu-mi răspundetă dacă socotiți că nu trebuie. Elementele pe care le folosiți pentru a produce electricitatea cred că se uzează repede. Zincul, de pildă, cum îl înlocuiți, dacă nu mai aveți nicio legătură cu pământul?

— Am să vă răspund. Mai întâi însă vreau să vă spun că în fundul mărilor există mine de zinc, de fier, de argint și de aur, care sunt sigur că ar putea fi exploataate. Dar eu nu folosesc metalele pământului și cer mării însăși mijloacele de a produce electricitatea.

— Mării?

— Da, domnule profesor, și mijloacele nu mi-au lipsit. Aș fi putut, stabilind un circuit între mai multe fire cufundate la adâncimi diferite, să obțin electricitate prin variațiile de temperatură la care erau supuse firele; am preferat însă să folosesc un sistem mai practic.

— Care anume?

— Cunoașteți compoziția apei de mare. Într-o mie de grame se află nouăzeci și șase și jumătate de sutimi apă și aproape două sutimi și două treimi clorură de sodiu; apoi, o cantitate mică de clorură de magneziu și potasiu, bromură de magneziu, sulfat de magneziu și carbonat de calciu. După cum vedeați, se găsește destul de multă clorură de sodiu. Tocmai din acest sodiu, pe care îl extrag din apa mării, îmi compun elementele de care am nevoie.

— Sodiu?

— Da, domnule. Amestecat cu mercur, dă un amalgam care ține locul zincului în elementele Bunsen. Mercurul nu se uzează niciodată. Numai sodiul se isprăvește, dar marea îmi dă altul. Trebuie să vă mai spun că pilele

de sodiu sunt socotite ca fiind cele mai puternice și că forța lor electrometrică este de două ori mai mare decât a pilelor de zinc.

— Înțeleg foarte bine, căpitane, calitățile sodiului pentru condițiile lui *Nautilus*. Se găsește în mare. Bun. Dar trebuie produs, trebuie extras. Cum faceți? Pilele dumneavoastră vă pot servi la această extracție; dar, dacă nu mă înșel, consumul de sodiu necesar aparatelor electrice ar întrece cu mult cantitatea extrasă și atunci ar însemna să consumați mai mult decât puteți produce.

— Întocmai, domnule profesor, numai că eu nu-l extrag prin pile, ci întrebuițez pur și simplu căldura cărbunilor de pământ.

— De pământ? întrebai eu, apăsând asupra ultimului cuvânt.

— Să le spunem cărbuni de mare, dacă doriți, răspunse căpitanul Nemo.

— și puteți exploata minele submarine de huilă?

— Domnule Aronnax, mă veți vedea la lucru. Nu vă cer decât puțină răbdare, fiindcă timp aveți de ajuns de acum înainte. Amintiți-vă numai atât: eu datorez tot oceanului; el îmi produce electricitatea, și electricitatea dă vasului căldură, lumină, mișcare, într-un cuvânt – viață.

— Sper că nu și aerul pe care îl respirați?

— O, aş putea să-mi fabric aerul necesar pentru respirație! Deocamdată însă este de prisos, pentru că mă urc la suprafața apei ori de câte ori e nevoie. Totuși, dacă electricitatea nu-mi procură aerul pentru respirat, ea pune cel puțin în mișcare pompe puternice, care îl înmagazinează în rezervoare speciale, și asta face ca la nevoie să-mi prelungesc sederea în adâncurile apelor atât cât doresc.

— Domnule căpitan, răspunsei eu, nu pot decât să vă admir. Ați descoperit ceea ce oamenii vor descoperi și ei, fără doar și poate, cândva, adevărata putere dinamică a electricității.

— Nu știu dacă o vor descoperi vreodată, îmi răspunse cu răceală căpitanul Nemo. Oricum ar fi, dumneavoastră cunoașteți de pe acum prima întrebuițare pe care am dat-o acestei prețioase forțe. Ea ne luminează cu o egalitate și o continuitate pe care lumina soarelui nu o are. și acum uitați-vă la ceasul acesta: este electric și merge cu o regularitate ce întrece pe aceea a celor mai bune cronometre. I-am împărțit cadranul în douăzeci și patru de ore, ca la ceasurile italienești, căci pentru mine nu există nici zi, nici noapte, nici soare, nici lună, ci numai lumina artificială pe care o duc cu mine în fundul mărilor. Priviți, în clipa asta este ora zece dimineață.

— Într-adevăr.

— Să vă arăt o altă aplicare a electricității. Cadranul acesta, agățat în fața noastră, arată viteza lui *Nautilus*. Un fir electric îl pune în legătură cu elicea, și acul său îmi indică viteza reală a vasului. Iată, în clipa aceasta mergem cu o viteză mijlocie de cincisprezece mile pe oră.

— Minunat! răspunsei. Acum înțeleg, domnule căpitan, de ce întrebuiuți această energie, care poate înlocui vântul, apa și aburii.

— N-am isprăvit încă, domnule Aronnax, spuse căpitanul, ridicându-se. Dacă binevoiți să mă urmați, vom vizita partea de dinapoi a lui *Nautilus*. Într-adevăr, cunoșteam numai partea din față a submarinului, a cărei împărțire exactă, mergând dinspre centru spre vârful care semăna cu un pinten, era următoarea: sufrageria de cinci metri, despărțită de bibliotecă printr-un perete etanș, adică un perete prin care nu putea pătrunde apa, biblioteca de cinci metri, salonul cel mare de zece metri, despărțit de camera căpitanului printr-un al doilea perete etanș, camera căpitanului de cinci metri, a mea de doi și jumătate și, în sfârșit, un rezervor de aer de șapte metri și jumătate, care se întindea până la prova. În total, o lungime de treizeci și cinci de metri. Pereții etanși aveau uși care se închideau ermetic cu ajutorul unor dopuri de cauciuc, în aşa fel încât dădeau vasului siguranță deplină în cazul când s-ar fi produs o inundație.

Îl urmai pe căpitanul Nemo prin mai multe coridoare, până în centrul lui *Nautilus*. Acolo se afla un fel de fântână aşezată între doi pereți etanși. O scară de fier fixată în perete urca spre partea de sus a vasului. Am întrebat pe căpitan la ce servea scara aceea.

— Duce la luntre, îmi răspunse el.

— Cum, aveți o luntre? mă mirai eu.

— Fără îndoială. O luntre cât se poate de bună, ușoară și făcută în aşa fel, încât să nu se poată scufunda. Ea ne servește la plimbare și pescuit.

— Desigur că atunci când vreți să o folosiți trebuie să reveniți neapărat la suprafața apei?

— Deloc. Luntrea este lipită de partea superioară a învelișului lui *Nautilus*, fixată cu buloane solide, și ocupă o cavitate făcută anume ca să o adăpostească. Ea este acoperită în întregime: apa nu poate pătrunde deloc într-însa. Scara duce la o deschizătură prin care poate trece un om, făcută în peretele vasului, și care corespunde cu o deschizătură asemănătoare, făcută în coasta luntrii. Prin această dublă deschizătură se poate intra în luntre.

Când deschizătura de pe *Nautilus* se închide, o închid și pe cea a luntrii cu ajutorul unor aparate de presiune; dau drumul buloanelor și luntrea se ridică cu o iuțeală uimitoare la suprafața mării; atunci deschid panourile, care până atunci au fost închise cu grijă, îmi instalez catargul, ridic pânzele sau iau vâslele și pornesc la plimbare.

- Dar cum să întoarceți la bord?
- Nu mă întorc, domnule Aronnax. *Nautilus* vine să mă ia.
- Când vreți dumneavoastră?
- Da, când vreau eu. Sunt legat de el printr-un fir electric. Trimit o telegramă și gata.

— Într-adevăr, spusei eu, amețit de atâtea minuni, e foarte simplu! După ce am trecut pe lângă scara ce ducea pe punte, am văzut o cabină lungă de doi metri, în care Conseil și Ned Land erau foarte ocupați să înfuleze mâncărurile care tocmai li se serviseră. Am ajuns apoi la ușa unei bucătării lungi de trei metri, situată între încăpătoarele săli de mese ale vasului.

Electricitatea, mai puternică și mai ascultătoare chiar decât aburul, făcea aici toate operațiile necesare. Firele întinse până sub cuprinsul încălzeau niște plăci de platină, ce dădeau o căldură constantă.

Ele încălzeau de asemenea aparatele de distilat, care, prin vaporizare dădeau o apă de băut minunată. Lângă bucătărie se afla o sală de baie confortabilă, din ale cărei robinete curgea apă rece sau caldă, după dorință.

După bucătărie venea sala echipajului, lungă de cinci metri. Ușa însă era închisă; dacă aş fi putut privi înăuntru, mi-aș fi putut da seama, după modul în care fusese amenajată, de căți oameni era nevoie pentru manevrarea vasului. În fund se ridică un al patrulea perete etanș, despărțind sala echipajului de sala mașinilor. Am deschis o ușă și m-am pomenit în compartimentul în care căpitanul Nemo – inginer neîntrecut – instalase cu dibăcie aparatele de locomoție.

Sala mașinilor, viu luminată, avea o lungime de cel puțin douăzeci de metri. Ea era, firește, împărțită în două; prima parte cuprindea elementele producătoare de electricitate, iar cea de a doua, mecanismul care punea în mișcare elicea.

La început am fost surprins de miroslul deosebit care umplea încăperea. Căpitanul Nemo băgă de seamă lucrul acesta:

- Miroase gazul, produs din pricina că întrebuițăm sodiu; este un neajuns fără însemnatate. De altfel, în fiecare dimineață ridicăm vasul la

suprafață pentru a-l aerisi.

— Vă închipuiți cu cât interes am cercetat mașinile lui *Nautilus*.

— După cum vedeți, îmi spuse căpitanul Nemo, folosesc elementele Bunsen și nu Ruhmkorff, care sunt prea slabe. Elementele Bunsen nu sunt numeroase, dar sunt mari și puternice, ceea ce e mult mai bine, după cum m-a convins experiența proprie. Electricitatea produsă este îndrumată către partea de dinapoi a vasului, unde, prin niște electromagneți mari, acționează un anumit sistem de pârghii și de angrenaje care pun în mișcare arborele elicei. Elicea are un diametru de șase metri și calcă șapte metri și jumătate, putând să facă până la o sută douăzeci de turații pe secundă.

— Și ce viteză obțineți?

— Cincizeci de mile pe oră.

Vedeam bine că mă aflu în fața unei taine, dar n-am stăruit să-o aflu. Cum putea electricitatea să acționeze cu atâtă putere? De unde se naștea forța aceasta aproape nemărginită? Nu cumva dintr-o tensiune excesivă obținută cu ajutorul unor bobine de tip nou? Sau poate că taina era cuprinsă în modul de transmitere a forței, care putea fi sporită la infinit printr-un sistem de pârghii încă necunoscut?¹⁰ Nu puteam înțelege.

— Căpitane Nemo, spusei eu, constat rezultatele, dar nu încerc să mi le explic. Am văzut cum manevra *Nautilus* în fața lui *Abraham Lincoln*. În ce privește viteza lui, sunt cu totul lămurit. Dar nu-i de ajuns să înaintezi cu viteză, trebuie să știi și încotro pornești! Trebuie să te poți îndrepta la dreapta, la stânga, în sus, în jos! Și mă întreb: cum puteți oare atinge marile adâncimi, unde întâlnești o rezistență crescândă, care ajunge la sute de atmosfere? Cum puteți apoi să vă urcați din nou la suprafața oceanului? Și, în sfârșit, cum vă puteți menține la adâncimea care vă convine? Sunt poate prea curios întrebându-vă toate acestea?

— Deloc, domnule profesor, îmi răspunse căpitanul, după o ușoară sovăire, căci tot nu veți mai părăsi niciodată vasul acesta. Poftiți în salon – el este adevaratul nostru cabinet de lucru – și acolo, veți afla tot ce trebuie să știți despre *Nautilus*!

Capitolul XIII

Câteva cifre

O clipă mai târziu eram așezați pe un divan în salon și fumam. Căpitânul îmi arăta un desen, care înfățișa schema vasului în secțiune transversală și longitudinală, și-și începu astfel expunerea:

— Iată, domnule Aronnax, diferențele dimensiuni ale acestui vas. După cum vedeți, el este ca un cilindru foarte alungit, ale cărui capete sunt conice. Are forma unei țigări de foi, formă folosită, de altfel, la Londra pentru mai multe construcții de același gen. Lungimea cilindrului de la un capăt la celălalt este de șaptezeci de metri, iar diametrul său în partea cea mai umflată este de opt metri. Nu este deci construit întru totul ca vasele de cursă lungă, dar liniile sunt destul de alungite și curbele destul de îndulcite pentru a putea străbate apa cu cea mai mare ușurință.

Cunoscând aceste dimensiuni, puteți afla printr-un calcul foarte simplu suprafața și volumul lui *Nautilus*. Suprafața are o mie și unsprezece metri pătrați și patruzeci și cinci de sutimi; volumul, o mie cinci sute de metri cubi și două zecimi – ceea ce înseamnă că, atunci când este scufundat în întregime, el deplasează sau cântărește o mie cinci sute de metri cubi sau tone.

Când am făcut planurile acestui vas destinat navegației submarine, am vrut să se scufunde în apă în proporție de nouă zecimi, rămânând afară numai cu o zecime. Prin urmare, el nu trebuia să dislocuiască în aceste condiții decât nouă zecimi din volumul său, adică, să zicem, o mie trei sute cincizeci și șase metri cubi și patruzeci și opt de sutimi, ceea ce înseamnă tot atâtea tone. A trebuit deci să-l construiesc după dimensiunile arătate mai sus, în aşa fel încât să nu depășească această greutate.

Nautilus are două învelișuri, unul interior și celălalt exterior, legate între ele prin traverse de fier în formă de T, care îi dau o tărie extraordinară. Datorită acestui fapt vasul rezistă ca un bloc, ca și cum ar fi plin; marginea lui nu se poate rupe; ea e unită prin însăși felul în care e făcută și nu prin strângerea unor nituri; omogenitatea construcției vasului, datorită îmbinării perfecte a materialelor, îi dă putința să înfrunte mările cele mai furtunoase.

Atât învelișul din afară cât și cel dinăuntru sunt fabricate din plăci de oțel, a căror densitate în raport cu apa este de șapte până la opt zecimi. Primul are cinci centimetri grosime și cântărește trei sute nouăzeci și patru de tone și optzeci și șase sutimi. Al doilea înveliș, împreună cu chila, înaltă de cincizeci de centimetri și lată de douăzeci și cinci, și care cântărește ea singură șaizeci și două de tone, la care se adaugă mașinile, leștul, diferențele

accesorii și amenajamente, ca și panourile interioare, cântărește laolaltă nouă sute șaizeci și una de tone și șaizeci și două de sutimi, care, adunate cu cele trei sute nouăzeci și patru de tone și optzeci și șase de sutimi, dau totalul cerut de o mie trei sute cincizeci și șase de tone și patruzeci și opt de sutimi. E limpede?

— Da, răsunsei eu.

— Deci, relua căpitanul, când *Nautilus* plutește, el ieșe la suprafață cu o zecime. Aşa că, dacă am prevăzut rezervoare cu o capacitate egală cu această zecime, deci care să conțină o sută cincizeci de tone și șaptezeci și două de sutimi, și dacă le umplu cu apă, vasul, care dislocuiește sau cântărește atunci o mie cinci sute șapte tone, se scufundă. Aşa se și întâmplă, domnule profesor. Aceste rezervoare se află în partea de jos a vasului. Deschid robinetele, rezervoarele se umplu și vasul se scufundă, plutind la o adâncime mică sub nivelul apei.

— Bine, domnule căpitan, dar abia acum ajungem la adevărata problemă. Că vă puteți coborî la o mică adâncime sub nivelul apei, înțeleg. Dar când vreți să vă scufundați la o adâncime mai mare, nu întâmpină vasul o presiune crescândă și deci nu suferă o apăsare de jos în sus, care poate fi evaluată la o atmosferă pentru fiecare treizeci de picioare de apă, deci un kilogram pe centimetru pătrat?

— Într-adevăr, domnule, aşa e.

— Deci numai dacă ar avea o greutate egală cu presiunea apei, vasul ar putea să se coboare în adânc.

— Domnule profesor, nu trebuie să confundați statica cu dinamica, fiindcă puteți face greșeli mari. Nu este greu deloc să atingi adâncurile oceanului, dat fiind că corpurile au tendința de a coborî. Vă rog să fiți atenți la explicațiile mele.

— Sunt cât se poate de atenți, domnule căpitan.

— Când am calculat greutatea pe care trebuia să o dău vasului pentru a-l scufunda, m-am gândit mai ales la reducerea de volum pe care o suferă apa mării pe măsură ce păturile devin mai adânci.

— Foarte adevărat! răsunsei eu.

— După cum știți, apa se comprimă foarte puțin. După calculele cele mai recente, comprimarea ei atinge abia patru sute treizeci și șase zecimi de milionimi la o atmosferă, adică la fiecare treizeci de picioare adâncime. Dacă este vorba să cobor la o mie de metri, socotesc reducerea volumului la

o presiune echivalentă cu aceea a unei coloane de apă de o mie de metri, adică o presiune de o sută de atmosfere. Această reducere va fi atunci de patru sute treizeci și șase de sutimi de miimi. Trebuie deci să măresc greutatea în aşa fel, încât vasul să cântărească o mie cinci sute treisprezece tone și șaptezeci și șapte de sutimi, în loc de o mie cinci sute șapte tone și două zecimi. Adăugirea nu va fi decât de șase tone și cincizeci și șapte de sutimi.

— Numai atât?

— Numai atât, domnule Aronnax. Calculul este foarte ușor de verificat. Am rezervoare suplimentare, care pot să cuprindă o sută de tone. Nimic nu mă împiedică deci ca, fără nicio grija, să cobor la mari adâncimi. Când vreau să mă urc la suprafața apei, e de ajuns să scot această cantitate de apă, golind complet toate rezervoarele și astfel *Nautilus* menține la suprafață numai o zecime din capacitatea sa totală.

La toate aceste răționamente bazate pe cifre, nu mai aveam ce răspunde.

— Calculele dumneavoastră sunt juste, domnule căpitan, îi spusei eu, și ar însemna să fiu de rea-credință ca să le tăgăduiesc, fiindcă practica de zi cu zi le întărește. Dar abia acum întrevăd adevărata dificultate.

— Care, domnule?

— Când sunteți la o mie de metri adâncime, pereții vasului suportă o presiune de o sută de atmosfere. Or, dacă atunci vreți să goliți rezervoarele suplimentare, ca să ușurați vasul și să-i dați puțință să se urce la suprafață, pompele trebuie să învingă presiunea aceasta de o sută de atmosfere, care este de o sută de kilograme pe fiecare centimetru pătrat... Ar trebui deci o forță...

— O forță pe care numai electricitatea putea să mi-o dea! se grăbi să răspundă căpitanul Nemo. Vă repet, domnule, că puterea dinamică a mașinilor mele este aproape nemărginită. Pompele lui *Nautilus* au o forță extraordinară, pe care ați avut ocazia să o verificați când am azvârlit acele enorme trombe de apă asupra lui *Abraham Lincoln*. De altfel, nu mă servesc de rezervoarele suplimentare decât pentru adâncimi de la o mie cinci sute la două mii de metri, ca să-mi crăț aparatelor. Când vreau să cobor la adâncimi mari, la două sau trei leghe sub apă, folosesc mijloace mai complicate, însă tot atât de bune.

— Care, domnule căpitan?

— Ca să înțelegeți, trebuie să vă explic mai întâi cum este manevrat *Nautilus*.

— Sunt foarte nerăbdător să-o aflu.

— Pentru a îndrepta vasul către tribord sau spre babord, cu alte cuvinte pentru a-l mișca pe un plan orizontal, mă servesc de o cârmă obișnuită, cu safranul¹¹ larg, fixată îndărătul etamboului¹² și care este pusă în mișcare de o roată și de palancuri¹³. Dar *Nautilus* poate fi mișcat și de jos în sus și de sus în jos, în linie verticală, cu ajutorul a două planuri înclinate, fixate pe laturile lui la centrul de plutire, planuri mobile care pot lua toate pozițiile și care se manevrează din interior cu ajutorul unor pârghii puternice. Dacă planurile sunt menținute paralel cu vasul, acesta se mișcă orizontal. Dacă sunt înclinate, atunci vasul, după înclinare și sub impulsul elicei, sau se scufundă urmând o diagonală pe care o pot alungi după voie, sau se urcă după aceeași diagonală. Când vreau să revin mai repede la suprafață, opresc elicea, și presiunea apei face ca *Nautilus* să se ridice vertical, ca un balon umplut cu hidrogen care se înalță cu iuțeală în aer.

— Minunat, domnule căpitan! exclamai eu. Dar cum poate cârmaciul să urmeze, în mijlocul apelor, calea pe care o doriți?

— Cârmaciul este așezat într-o cabină de sticlă, în partea superioară a vasului; cabina aceasta este prevăzută cu sticle lenticulare.

— Dar cum poate rezista sticla la asemenea presiuni?

— Foarte bine! Cristalul, care se sparge ușor când este lovit, are totuși o rezistență considerabilă. Cu ocazia unor încercări de a pescui la lumină electrică, făcute în 1864 în mările Nordului, s-a văzut că unele plăci din cristal, care n-aveau decât șapte milimetri grosime, au rezistat la presiuni de șaisprezece atmosfere, lăsând totodată să treacă prin ele raze calorice puternice, a căror căldură era repartizată inegal. Or, sticlele de care mă servesc eu au douăzeci și unu de centimetri la centru, deci sunt de treizeci de ori mai groase.

— Înțeleg, căpitane Nemo, dar ca să poți vedea, trebuie ca lumina să alunge întunericul și mă întreb cum se poate ca în întunecimea apelor...

— În spatele cabinei cârmaciului se află un reflector electric foarte puternic, ale cărui raze luminează marea pe o distanță de o jumătate de milă.

— Strașnic! Acum îmi explic fosforescența aşa-zisului cetaceu, care a dat atâta bătaie de cap savanților! Aș mai vrea să vă întreb dacă ciocnirea lui *Nautilus* cu *Scoția*, care a făcut atâta vâlvă, s-a datorat unei întâmplări...

— Numai întâmplării, domnule Aronnax. Mă aflam la doi metri adâncime când a avut loc ciocnirea. De altfel, am văzut că nu s-a produs nicio nenorocire.

— Este adevărat. Dar întâlnirea cu *Abraham Lincoln*?...

— Domnule profesor, îmi pare rău de nava aceasta, care era una din cele mai bune nave ale marinei americane, dar am fost atacat și a trebuit să mă apăr! Totuși m-am mulțumit doar să o scot din luptă și trag speranța că își va putea repara stricăciunile destul de ușor, în portul cel mai apropiat.

— Ah, domnule căpitan, strigai eu entuziasmat, într-adevăr *Nautilus* este un vas extraordinar!

— Da, domnule profesor, răspunse cu emoție căpitanul Nemo, și pot spune că-l iubesc ca și cum ar fi copilul meu! Dacă pe vasele dumneavoastră, supuse toanelor oceanului, primejdia te amenință în orice clipă, dacă navigând pe ele apele te fac din capul locului să simți sub tine abisul, după cum a spus-o aşa de bine olandezul Jansen, în schimb pe *Nautilus* nu te mai temi de nimic. Nu te mai temi că nava poate fi turtită, pentru că învelișurile ei au tăria fierului; nu-ți mai pasă că s-ar putea șubrezi catargele, nici că pânzele ar putea fi luate de vânt; nu mai tremuri de grija cazanelor care ar putea plesni din pricina presiunii aburului; nici de echipajul vreunui incendiu, fiindcă *Nautilus* e făcut din metal și nu din lemn; lipsa cărbunelui nu mai e o problemă, fiindcă *Nautilus* e condus cu electricitate; nu mai poate fi vorba de ciocniri cu alte vase, fiindcă el singur poate naviga la asemenea adâncimi; nu te mai temi să înfrunți furtunile, pentru că la câțiva metri sub apă poți găsi o liniște desăvârșită. Iată, domnule, ce însemnează un vas adevărat. Se spune că inginerul are mai multă încredere într-o navă decât constructorul ei, iar acesta are mai multă încredere în ea decât căpitanul; vă dați seama cătă încredere am în *Nautilus* eu, care îi sunt în același timp și căpitan, și constructor, și inginer!

Căpitanul Nemo vorbea cu o însuflețire convingătoare. Strălucirea ochilor, căldura gesturilor sale îl făcuseră de nerecunoscut; cu adevărat își iubea submarinul, aşa cum un tată își iubește copilul!

— Fără voie îmi trecu prin minte o întrebare, care poate nu trebuia pusă; dar nu m-am putut stăpâni:

— Atunci sunteți inginer?

— Da, domnule profesor, am studiat la Londra, la Paris și New York, pe vremea când eram locuitor al pământului.

— Și cum l-ați putut construi pe minunatul *Nautilus*, fără ca nimeni să afle?

— Domnule Aronnax, fiecare bucătă a vasului mi-a sosit din altă parte a globului și pe adrese false. Scheletul a fost turnat de «Creusot», în Franța; arborele elicei la «Pen et Co», din Londra; plăcile de metal ale învelișurilor la «Leard», din Liverpool; elicea la «Scott», din Glasgow. Rezervoarele au fost fabricate de «Cail et Cie», din Paris, mașina la «Krupp», din Prusia, pintenul în atelierele «Motala», în Suedia, instrumentele de navigație la «Frații Hart», din New York etc, și fiecare furnizor a primit planurile mele sub nume diferite.

— Dar piesele fabricate au trebuit să fie montate și ajustate, spusei eu.

— Mi-am instalat atelierele într-o insulă pustie, în mijlocul oceanului. Acolo, lucrătorii mei, sau mai bine-zis tovarășii mei de lucru, pe care i-am învățat și i-am format, au desăvârșit vasul împreună cu mine. Apoi, când totul a fost gata, focul a mistuit orice urmă a șederii noastre în insula pe care, dacă aş fi putut, aş fi aruncat-o în aer.

— Atunci îmi închipui că vasul v-a costat nemaipomenit de mult.

— Un vas de fier, domnule Aronnax, costă o mie o sută douăzeci și cinci de franci tona; or *Nautilus* are o mie cinci sute de tone. Montatul mă mai costă o mie șase sute optzeci și șapte de mii de franci – să spunem, deci, două milioane, și, dacă adăugăm operele de artă și colecțiile, ajungem la patru sau cinci milioane.

— V-aș mai pune o întrebare, domnule căpitan.

— Vă rog.

— Sunteți atât de bogat?

— Neînchipuit de bogat, domnule profesor; aş putea să achit, fără să simt, cele douăsprezece miliarde care formează datoriile Franței.

Mă uitam încremenit la omul acesta ciudat, care îmi vorbea astfel. Oare își bătea joc de mine? Viitorul avea să mă lămurească.

Capitolul XIV

Fluviul negru

Partea globului pământesc acoperită de ape măsoară trei milioane opt sute treizeci și două de mii cinci sute cincizeci și opt de miriametri pătrați. Această masă lichidă cuprinde două miliarde două sute cincizeci de milioane de metri cubi și ar putea să formeze o sferă cu un diametru de șaizeci de leghe, a cărei greutate ar fi de trei quintilioane de tone. Pentru a înțelege o asemenea cifră, să ne gândim că un quintilion este față de un miliard ceea ce miliardul este față de unitate, vasăzică într-un quintilion se află tot atâtea miliarde câte unități se află într-un miliard. Ca să se adune o cantitate de apă atât de mare, ar trebui ca toate fluviile pământului să curgă timp de patruzeci de mii de ani. În decursul erelor geologice, după perioada focului a urmat perioada apei. La început a fost apă pretutindeni. Apoi, rând pe rând, în timpurile siluriene, au apărut crestele munților, s-au ivit insule, care au dispărut apoi înecate de potopuri parțiale și au apărut din nou, s-au lipit strâns unele de altele, au format continente și în sfârșit pământurile s-au fixat din punct de vedere geografic aşa cum le vedem astăzi. Pământul ieșit deasupra apelor măsura treizeci și șapte de milioane șase sute cincizeci și șapte de mii de mile pătrate, sau douăsprezece mii nouă sute șaisprezece milioane de hectare.

Configurația continentelor îngăduie împărțirea apelor în cinci părți: Oceanul Înghețat de Nord, Oceanul Înghețat de Sud, Oceanul Indian, Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific.

Pacificul se întinde de la nord la sud între cele două cercuri polare și de la vest la est între Asia și America, pe o întindere de 115° în longitudine. Este cel mai liniștit dintre oceane; curenții săi sunt largi și liniștiți; marea – nu prea puternice și ploile bogate. Aceasta este oceanul pe care soarta m-a făcut să-l străbat mai întâi, în împrejurările cele mai ciudate.

— Dacă n-aveți nimic împotrivă, domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, vom stabili punctul în care ne aflăm, ca să fixăm astfel începutul călătoriei noastre. Este ora douăsprezece fără un sfert. Să urcăm la suprafața apei.

Căpitanul apăsa de trei ori o sonerie electrică. Pompele începură să scoată apa din rezervoare; acul manometrului arăta, prin presiunile sale diferite, mișcarea de ridicare a lui *Nautilus*, apoi se opri.

— Am ajuns, spuse căpitanul.

Mă îndreptai spre scara centrală, care ducea pe punte. Am urcat treptele de metal și, prin capacele deschise, am ajuns pe partea de deasupra a lui

Nautilus. Puntea ieșise din apă cu numai optzeci de centimetri. Am privit vasul care, datorită formei sale de fus, semăna într-adevăr cu o țigară de foi. Am băgat de seamă că plăcile de metal semănau cu solzii care acoperă corpul celor mai mari reptile terestre și am înțeles atunci de ce, privindu-l chiar cu cele mai bune ocheane, oamenii îl luau totdeauna pe *Nautilus* drept un animal marin.

Către mijlocul punții, luntrea, pe jumătate intrată în învelișul vasului, forma o ușoară bulbucătură. Înaintea și înapoia ei se aflau două cabine nu prea înalte, cu peretii înclinați, acoperiți în parte cu lentile groase; una pentru cârmaci, alta pentru puternicul far electric care îi lumina calea.

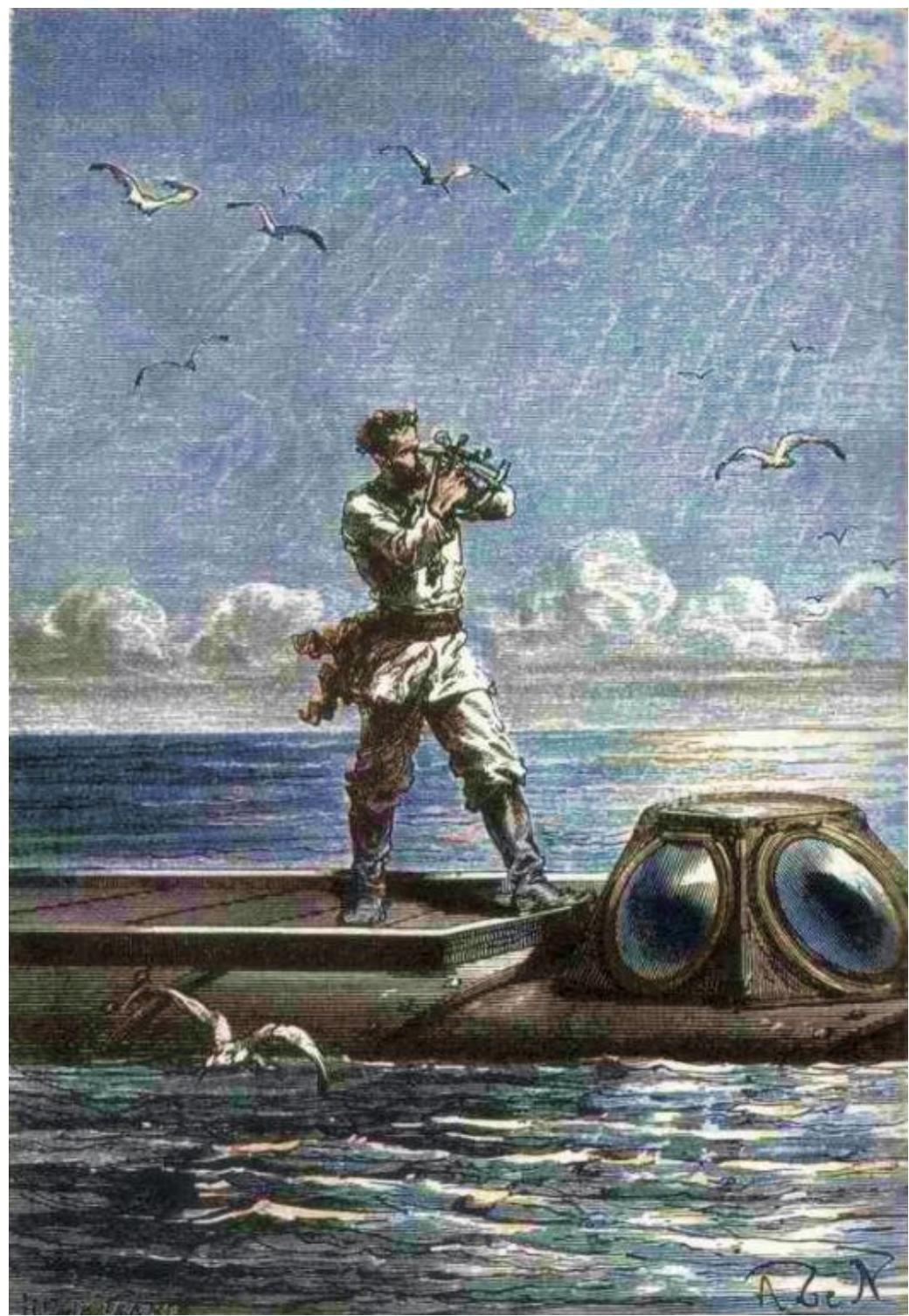
Marea era minunată și cerul senin. Nava se legăna ușor pe valurile oceanului. O briză, venind dinspre răsărit, încrăcea suprafața apei. Zarea, limpezită de ceturi, putea fi cercetată cum nu se poate mai bine. În calea noastră nu se vedea nimic; niciun colț de stâncă, nicio insuliță. Nici urmă de *Abraham Lincoln*, nimic altceva decât o nemărginită întindere pustie.

Cu ajutorul sextantului, căpitanul Nemo luă înălțimea soarelui, ca să determine latitudinea. Aștepta câteva minute ca astrul să ajungă la marginea orizontului. În timp ce observa, nu-i tresări nici măcar un mușchi și cred că sextantul n-ar fi putut să stea mai neclintit nici într-o mâna de marmură.

— Amiază, spuse el. Dacă dorîți, domnule profesor...

Aruncai o ultimă privire asupra acestei mări gălbui din preajma țărmurilor japoneze și coborâi în salonul cel mare.

Acolo, căpitanul calculă cronometric longitudinea, pe care o controla cu ajutorul observațiilor unghiurilor orare făcute mai înainte. Apoi îmi spuse:

— Domnule Aronnax, ne aflăm la 137° și $15'$ longitudine vestică.

— A cărui meridian? am întrebat repede, sperând că răspunsul căpitanului îmi va dezvăluи poate naționalitatea sa.

— Domnule, răspunse el, am mai multe cronometre, reglate după meridianele Parisului, Greenwichului și Washingtonului. Dar în cinstea dumneavoastră mă voi servi de cel parizian.

Răspunsul acesta nu-mi spunea nimic. M-am înclinat și comandantul relua:

— Ne găsim la $137^{\circ}15'$ longitudine la apus de meridianul Parisului și la $30^{\circ}7'$ latitudine nordică, adică la vreo trei sute de mile de coastele Japoniei. Astăzi, 8 noiembrie, la amiază, începem călătoria noastră de explorare a fundului apelor.

— Domnul să ne aibă în paza sa, răspunsei eu.

— Și acum, domnule profesor, vă las să studiați. Am hotărât ca ruta noastră să fie est-nord-est, la cincizeci de metri adâncime. Iată hărțile pe care veți putea urmări drumul. Salonul vă stă la dispoziție; cât despre mine, vă cer îngăduință de a vă părăsi.

Căpitanul Nemo mă salută și astfel rămăsei singur, cufundat în gânduri. Iar aceste gânduri se îndreptau toate spre comandantul lui *Nautilus*. Oare voi ști vreodata cărei naționalități aparține omul acesta straniu, care se laudă că nu aparține nici uneia? Ura sa împotriva întregii omeniri, ură care îl poate împinge la răzbunări grave, cine o dezlănțuie? Era căpitanul Nemo vreunul din acei savanți necunoscuți, un geniu, «cu care s-au purtat rău», cum ar fi spus Conseil, vreun Galileu al timpurilor noastre, sau poate unul din acei oameni de știință ca, de pildă, americanul Maury, a cărui carieră a fost zdrobită prin manevre politice? Încă nu puteam să-mi dau seama. Mă gândeam că, deși întâmplarea mă aruncase pe bordul vasului său, deși viața îmi era în mâinile lui, căpitanul Nemo m-a primit cu răceală, dar cu ospitalitate. Totuși el nu-mi strânsese niciodată mâna pe care i-o dădusem și niciodată nu mi-o întinsese pe a sa.

Am stat o oră întreagă cufundat în gânduri, căutând să pătrund misterul care mă încconjura. Apoi, privirile mi se opriră pe harta întinsă și am pus degetul pe punctul unde se întâlneau longitudinea și latitudinea la care ne găseam. Marea, ca și continentele, își are și ea fluviile ei. Aceștia sunt curenții care pot fi recunoscuți după temperatura și culoarea lor, și dintre care cel mai important este cel cunoscut sub numele de Golf-Stream. Știința

a stabilit pe glob direcțiile a cinci curenți principali: unul în nordul Atlanticului, al doilea în sudul Atlanticului, al treilea în nordul Pacificului, al patrulea în sudul Pacificului și al cincilea în sudul Oceanului Indian. Se pare că a existat și un al șaselea curent în nordul Oceanului Indian, pe vremea când Marea Caspică și Marea de Aral, unite cu marile lacuri din Asia, nu formau decât o singură întindere de apă.

În punctul arătat pe hartă se desfășura unul dintre acești curenți, și anume Curo-Sivo al japonezilor sau Fluviul Negru, care, ieșind din Golful Bengal, unde îl încălzesc razele fierbinți ale soarelui tropical, străbate Strâmtoarea Malacca, merge de-a lungul coastei asiatici, se întinde în nordul Pacificului până în insulele Aleutine, târând cu el trunchiuri de camfor și alte produse din părțile acelea și deosebindu-se de valurile oceanului prin apele sale calde, prin culoarea sa liliachie. Currentul acesta avea să-l parcurgă *Nautilus*. L-am urmat cu privirea; îl vedeam pierzându-se în imensitatea Pacificului și mă simțeam dus odată cu el, când Ned Land și Conseil se iviră în ușa salonului.

Cei doi tovarăși ai mei rămăseră împietriți la vedere minunățiilor îngrămădite în fața lor.

— Unde suntem? Unde suntem? strigă canadianul. La muzeul din Quebec?

— Dacă nu-i cu supărare, își dădu cu părerea Conseil, cred că ne aflăm mai degrabă la Hotelul «Sommerard»!

— Prietenii, le răspunsei eu făcându-le semn să intre, nu sunteți nici în Canada, nici în Franța, ci pe bordul lui *Nautilus*, la cincizeci de metri sub nivelul mării.

— Trebuie să credem, dacă domnul o spune, admise Conseil; dar vă spun drept că un asemenea salon poate uimi chiar și pe un flamand ca mine.

— Privește și miră-te, prietene, căci pentru un clasificator de talia ta e mult de lucru aici!

N-aș fi avut nevoie să-l încurajez pe Conseil, fiindcă se și aplecase peste vitrinele în care descoperise câteva specii interesante și murmura expresii din limbajul naturaliștilor: clasa gasteropodelor, familia buccinidelor, genul «porcelan», specia «cyprea-madagas-cariensis» etc. În timpul acesta, Ned Land, pe care studiul scoicilor nu-l interesa, mă întrebă ce vorbisem cu căpitanul Nemo. Am putut cumva să descopăr cine era, de unde venea, unde mergea, spre ce adâncuri ne mâna? În sfârșit, îmi puse o mie de întrebări

fără să-mi lase măcar timp să-i răspund. Îi spusei tot ce știam, sau mai bine-zis tot ce nu știam, întrebându-l, la rândul meu, ce văzuse sau auzise.

— N-am văzut și n-am auzit nimic, îmi răspunse canadianul. N-am zărit nici măcar echipajul acestui vas. Nu cumva o fi și el electric?

— Cum electric?

— Pe legea mea dacă nu-mi vine să cred una ca asta! Dar dumneavastră, domnule Aronnax, n-ați putea să-mi spuneți căți oameni sunt pe vas: zece, douăzeci, cincizeci, o sută?

— N-aș putea să-ți spun, meștere Land. De altfel, crede-mă, trebuie să lași la o parte pentru un timp gândul de-a pune mâna pe *Nautilus* sau de-a fugi. Vasul acesta e una din capodoperele industriei moderne și mi-ar fi părut rău dacă nu l-aș fi văzut! Mulți oameni ar primi să fie în locul nostru, numai ca să se poată plimba printre minunățiile de aici. Așa că uită-te liniștit și caută să nu scapi nimic din ce se petrece în jurul nostru.

— Să mă uit! strigă Ned Land. Dar nu se poate vedea nimic și nici nu vom vedea nimic în afara de închisoarea de fier! Mergem, plutim, ca niște orbi...

Tocmai când Ned Land rostea cuvintele acestea, se făcu deodată întuneric desăvârșit. Luminile se stinseră, însă atât de repede, încât am simțit cum mă dor ochii, ca atunci când treci de la o lumină puternică la un întuneric deplin.

Stăteam tăcuți și nemîșcați, neștiind ce surpriză plăcută sau neplăcută ne mai aşteaptă. Apoi se auzi un zgomot, ca și cum învelișurile lui *Nautilus* să ar fi deschis de o parte și de alta.

— E sfârșitul sfârșitului! șopti Ned Land.

— Ordinul hidromeduzelor! murmură Conseil.

Dintr-o dată, salonul se lumină din ambele părți. Prin două deschizături alungite se vedea acum valurile, luminate puternic de electricitate. Două plăci de cristal ne despărțeau de apă. M-am cutremurat mai întâi la gândul că acești pereti fragili ar putea să se spargă; dar cristalurile erau prinse în armături puternice de aramă, care le dădeau o rezistență de neînfrânt.

Marea se vedea pe o distanță de o milă împrejurul vasului. Ce priveliște! Cine ar putea să o descrie? Ce mâna meșteră ar fi putut să prindă pe o pânză frumusețea luminii care străbatea prin apele limpezi și bogăția culorilor care se pierdeau spre adâncuri sau spre suprafața apei?

Se știe cât de străvezii sunt apele mărilor. Ele întrec în limpezime apele de munte. Și chiar substanțele minerale și organice care se găsesc în ele le măresc transparența. În unele părți ale oceanului, de pildă în Antile, nisipul de pe fund se vede la o adâncime de o sută patruzeci și cinci de metri, iar razele soarelui se pare că pătrund până la o adâncime de peste trei sute de metri. Dar în mediul fluid pe care îl străbătea *Nautilus*, strălucirea electrică se producea chiar în sănul valurilor. Acolo nu mai era o apă luminată, ci o lumină lichidă.

Dacă admitem presupunerea lui Ehremberg, care crede într-o luminație fosforescentă a fundului mărilor, atunci apare neîndoios că natura a destinat locuitorilor mării una din cele mai minunate priveliști. De lucrul acesta mi-am putut da seama privind miile de jocuri ale luminii. Aveam, de o parte și de alta, câte o fereastră deschisă spre adâncurile neexplorate. Întunecimea salonului făcea ca lumina de afară să fie și mai puternică, iar noi priveam că și cum cristalurile limpezi din fața noastră ar fi fost geamurile unui acvariu imens.

Nautilus părea că nu se mișcă. Și asta, din pricina că ne lipseau punctele de reper. Uneori, totuși, valurile despicate de pintenul vasului fugeau pe dinaintea ochilor noștri cu o viteză extraordinară.

Priveam fermecați, strânși unul lângă altul în fața geamurilor, muți de uimire, când Conseil spuse:

— Ai vrut să vezi, prietene Ned; ei, iată, acum vezi!

— Grozav! Grozav! șoptea întruna canadianul, care, uitându-și pentru o clipă mânia și planurile de evadare, privea încremenit. Face să vii din cele mai depărtate colțuri ale lumii pentru o asemenea priveliște!

— Da, spusei, eu, înțeleg acum viața căpitanului Nemo! Și-a făcut o lume a lui, în care găsește cele mai uimitoare minuni!

— Dar peștii? întrebă canadianul. Nu văd peștii!

— La ce bun, prietene Ned, răsunse Conseil, tot nu-i cunoști.

— Cum! Nu-i cunosc eu, care sunt pescar?! strigă Ned Land.

Și între cei doi începu o discuție pe tema aceasta, dat fiind că amândoi cunoșteau peștii, dar fiecare în felul lui. Toată lumea știe că peștii formează clasa a patra și ultima din încrengătura vertebratelor. Ei au fost definiți astfel: «vertebrate cu circulația dublă și cu sângele rece, care respiră prin branhi și sunt adaptate la viața din apă». Ei formează două categorii deosebite: categoria peștilor osoși, adică a acelor pești care au coloana

vertebrală formată din vertebre osoase, și a doua categorie, a peștilor cartilaginoși, adică a celor a căror coloană vertebrală este formată din vertebre cartilaginoase.

Canadianul cunoștea poate aceste deosebiri, dar Conseil știa mult mai multe decât el și acum, fiind prietenii, ar fi dorit din toată inima ca Ned să nu fie mai puțin instruit. De aceea îi spuse:

— Tu ești un ucigător de pești, prietene Ned, un pescar cât se poate de dibaci și pesemne că ai prins foarte multe dintre aceste animale interesante. Dar aş pune rămășag că nu știi să-i clasifici.

— Ba știu, răspunse cu seriozitate vânătorul de balene. Peștii sunt de două feluri: unii care se mănâncă și alții care nu se mănâncă.

— Asta e o clasificare de mâncăcios, zise Conseil. Dar ia spune-mi: știi care e deosebirea dintre peștii osoși și peștii cartilaginoși?

— Poate că da, Conseil.

— Și cum se subîmpart aceste două mari clase?

— Bănuiesc, răspunse canadianul.

— Atunci, prietene Ned, ascultă și bagă bine la cap! Peștii osoși se subîmpart în şase ordine: întâi acantopterigienii, care au falca de sus întreagă și mobilă, iar branhiile în formă de pieptene. Acest ordin cuprinde cincisprezece familii, adică trei sferturi dintre toți peștii cunoscuți. Ca exemplu: bibanul.

— Destul de bun la gust, spuse Ned.

— În al doilea rând, urmă Conseil, vin abdominalii care au înnotătoarele ventrale sub pântec, fără a fi prinse de oasele umerilor, ordin împărțit în cinci familii și cuprinzând cea mai mare parte a peștilor de apă dulce. Ca exemplu: crapul și știuca.

— Mda! mormăi canadianul cu dispreț. Pești de apă dulce.

— În al treilea rând, spuse Conseil, avem subbranchienii, ale căror aripioare ventrale sunt prinse sub aripioarele pectorale și agățate de oasele umerilor. Acest ordin cuprinde patru familii, din care fac parte: cambula, limanda, calcanul, limba de mare etc...

— Foarte buni, foarte buni! strigă canadianul, care nu putea să privească peștii decât ca pe ceva care poate sau nu poate fi mâncat.

— În al patrulea rând, urmă Conseil, fără a-și pierde cumpătul, avem apodele cu corpul alungit, fără aripioare ventrale, acoperite cu o piele

groasă și de multe ori cleioasă, ordin care nu cuprinde decât o familie. Ca exemplu: țiparul de mare și gimnotus.

— Nu tocmai bun, făcu Ned.

— În al cincilea rând vin lofobranhii, care au fălcile întregi și libere, dar ale căror branhhii sunt formate din mici tufe aşezate perechi de-a lungul arcurilor branhiale. Acest ordin cuprinde o familie. Ca exemplu: calul de mare și pegasul-dragon.

— Rău! Foarte rău! răspunse Ned.

— În sfârșit, în al șaselea rând avem plectognății. Ei au osul maxilar fixat pe latura intermaxilarului care formează falca, cu arcada palatină lipită de craniu, ceea ce o face imobilă – ordin care nu are aripiore ventrale adevărate și care se compune din două familii. Ca exemplu: tetrodonul și peștele-lună.

— Buni ca să facă de râs cratița în care îi pui! strigă canadianul.

— Ai înțeles, prietene Ned? întrebă atotștiitorul Conseil.

— N-am înțeles nimic, prietene Conseil, dar dă-i înainte, fiindcă-mi placi!

— Cât despre peștii cartilaginoși, urmă Conseil fără să se tulbere, ei cuprind numai trei ordine.

— Cu atât mai bine! făcu Ned.

— Primul ordin este al ciclostomilor, ale căror fălcii sunt unite de un inel mobil și ale căror branhhii se deschid prin numeroase găuri. Acest ordin cuprinde o singură familie; din ea face parte chișcarul.

— Poate să-ți placă, spuse Ned.

— Vine apoi ordinul selacienilor, cu branhiile asemănătoare ciclostomilor, dar a căror falcă inferioară este mobilă. Acest ordin, cel mai însemnat din întreaga clasă, cuprinde două familii. Ca exemplu: pisica de mare și rechinul.

— Ce, strigă Ned, pisicile de mare și rechinii la un loc!? Prietene Conseil, te sfătuiesc, în interesul pisicilor de mare, să nu-i pui în aceeași oală.

— Al treilea ordin este al sturionilor, ale căror branhhii sunt deschise în mod obișnuit printr-o singură tăietură, având un opercul – ordin care cuprinde patru genuri. Ca exemplu: nisetrul.

— Aha, l-am păstrat pentru la urmă pe cel mai bun, aşa îmi închipui, cel puțin! Asta-i tot?

— Da, și bagă de seamă că, știind toate astea, tot nu știi mare lucru, fiindcă familiile se împart în genuri, în subgenuri, în specii, în varietăți...

— Ia te uită, Conseil, spuse canadianul, aplecându-se spre geam, tocmai trec niște «varietăți»!

— Da, pești! strigă Conseil. Parcă am fi în fața unui acvariu!

— Nu-i același lucru, îi răspunsei eu. Acvariul nu e decât o cușcă, pe cătă vreme peștii pe care îi privim acum sunt liberi ca pasărea în aer.

— Hai, Conseil, zi-le pe nume, zi-le pe nume! făcu Ned Land.

— Asta e prea greu pentru mine, răspunse Conseil. Însă domnul ar putea.

Și într-adevăr, dacă Conseil era un clasificator neîntrecut, în schimb nu era naturalist, și nu știa dacă ar fi putut să distingă un thon de o bonită. Într-un cuvânt, se deosebea cu totul de canadian, care putea să spună pe nume, fără urmă de șovăială, tuturor acestor pești.

— Un balist! spusei eu.

— Și încă unul chinezesc, adăugă Ned Land.

— Genul baliștilor, familia sclerodermelor, ordinul plectognatelor, șopti Conseil.

— Fără doar și poate că împreună – Ned și Conseil – ar fi întruchipat un naturalist de seamă.

Canadianul nu se înșelase. Un grup de baliști, cu corpul turtit, cu pielea zgrunțuroasă, cu câte un ghimpe ascuțit pe aripi oara dorsală, se juca în preajma lui *Nautilus*, mișcându-și cele patru rânduri de țepi din jurul cozii. Nimic nu putea fi mai frumos decât să le vezi pielea, cenușie deasupra, albă dedesubt, ale cărei pete aurii sclipeau în vâltoarea întunecată a valurilor. Printre ei fălfăiau vulpile de mare, asemenea unor pânze luate de vânt, și între acestea am zărit, spre marea mea bucurie, o vulpe de mare chinezescă având spinarea galbenă, pântecele roz și trei țepușe dinapoia ochilor; o specie foarte rară și de a cărei existență se îndoiau mulți pe vremea lui Lacépède, care nu o văzuse decât într-o culegere de desene japoneze.

Timp de două ore o întreagă armată de pești îl însoții pe *Nautilus*.

Îi priveam cuprinși de o încântare fără margini. Strigătele noastre de uimire nu mai conteneau. Ned numea peștii, Conseil îi clasifica, iar eu le admiram vioiciunea mișcărilor și frumusețea formelor. Niciodată nu-mi fusese dat să văd aceste animale mișcându-se vii și libere în elementul lor.

N-am să numesc aici toate varietățile care au trecut prin fața ochilor noștri, toată colecția mărilor Japoniei și Chinei. Peștii se strângău în jurul vasului, mai numeroși decât păsările cerului, atrași fără îndoială de strălucitorul focar al luminii electrice.

Deodată în salon se făcu lumină. Obloanele metalice se închiseră și priveliștea minunată dispăru. Am stat așa, gândindu-mă la câte văzusem, până când privirea mi s-a oprit pe instrumentele atârnate de pereți. Busola arăta tot direcția est-nord-est, manometrul indica o presiune de cinci atmosfere, deci o adâncime de cincizeci de metri, iar indicatorul mă făcu să vad că înaintam cu o viteză de cincisprezece mile pe oră.

L-am aşteptat pe căpitanul Nemo. Dar el n-a venit. Orologiul bătu ora cinci.

Ned Land și Conseil se întoarseră în cabina lor. Am pornit și eu spre camera mea. Acolo am găsit gata pregătită masa, care se compunea dintr-o supă de broască țestoasă, apoi dintr-un fel de barbun cu carne albă, puțin îngrijorătoare, al cărui ficat, gătit separat, mi s-a părut foarte gustos, și din mușchi de holocantă imperială, al cărei gust mi se păru mai bun decât al somonului.

Mi-am petrecut seara citind, scriind, gândind. Apoi, cuprins de somn, m-am întins pe patul meu de iarbă de mare și-am adormit adânc, în timp ce *Nautilus* aluneca prin repedele curent al Fluviului Negru.

Capitolul XV

O invitație scrisă

M-am trezit a doua zi, 9 noiembrie, după un somn de douăsprezece ore. Conseil veni ca de obicei să întrebe «cum a dormit domnul» și dacă am nevoie de ceva. Îl lăsase pe canadian să doarmă, ca pe unul care toată viața lui n-ar fi avut altceva de făcut.

Îl ascultam pe Conseil cum îndruga vrute și nevrute, și abia dacă îi răspundeam cu câte o vorbă. Mă gândeam la căpitanul Nemo; nu venise să ne vadă în ajun și nădăjduiam să-l întâlnesc astăzi.

În câteva clipe mi-am îmbrăcat hainele de byssus; materialul din care erau făcute îi dădu lui Conseil destulă bătaie de cap. I-am spus că e o țesătură din fibrele lucioase și mătăsoase pe care le lipește pe stânci un soi de moluște ce trăiesc în mare număr pe țărmurile Mediteranei. Din fibrele acestea, care sunt foarte moi și călduroase, se țeseau pe vremuri stofe, ciorapi, mănuși. Echipajul de pe *Nautilus* putea deci să se îmbrace după plac, fără ajutorul bumbacului, al oilor sau al viermilor de mătase de pe pământ.

După ce m-am îmbrăcat, m-am dus în salon. Acolo nu era nimeni.

M-am afundat în studiul comorilor de scoici aflate din belșug în vitrine. Am frunzărit de asemenea ierbarele pline de cele mai rare plante marine,

care, cu toate că erau uscate, își păstraseră minunatele lor culori. Îmi petrecui astfel întreaga zi, fără să-l întâlnesc pe căpitanul Nemo. Obloanele salonului nu s-au deschis nici ele, poate pentru ca să nu ne plăcăsim prea repede de frumusețile pe care le-am putea vedea.

Nautilus înainta mereu spre est-nord-est, cu o viteză de douăsprezece mile, la o adâncime între cincizeci și șase și șaizeci de metri.

A doua zi, 10 noiembrie, am stat din nou singuri. Nu am zărit niciun om din echipaj. Ned și Conseil își petreceră întreaga zi cu mine. Lipsa de neînțeles a căpitanului îi mira și pe ei. Se îmbolnăvise, oare, omul acela neobișnuit? Sau voia să-și schimbe planurile în privința noastră?

După părerea lui Conseil, ne bucuram de o libertate deplină și aveam o hrană aleasă. Gazda noastră nu-și călca cuvântul. Nu aveam de ce ne plângem, și, de altfel, chiar ciudătenia sorții noastre ne despăgubea cu peripeții atât de străsnice, încât nu aveam încă niciun drept să-l învinuim pe căpitan. În ziua aceea am început să scriu jurnalul întâmplărilor prin care treeam, ceea ce mi-a dat posibilitatea să povestesc totul cu cea mai mare exactitate și, amănunt curios, îl scriam pe o hârtie fabricată din zosteră marină.

În zorii zilei de 11 noiembrie, aerul proaspăt care se răspândise în vas mă făcu să înțeleg că ne-am ridicat din nou la suprafața apei pentru reîmprospătarea proviziilor de oxigen. Mă îndreptai către scara principală de unde urcai pe punte.

Era ora șase. Cerul se acoperise de pâclă, apele cenușii, dar liniștite, abia dacă se clătinau ici, colo. Îl voi întâlni oare pe căpitanul Nemo? Nu l-am zărit decât pe cârmaci, închis în cabina sa de sticlă. Așezat pe bulbucătura făcută de învelișul luntrii, am respirat cu nesaț aerul proaspăt și sărat.

Încetul cu încetul, pâcla se topit sub razele soarelui, care se revărsau dinspre răsărit. În lumina lor, marea păru că se aprinde, ca o dâră de pulbere. Norii, împrăștiati pe cer, prinseră să se coloreze în tonuri minunate. Privind «limbile de pisică», nouașii aceia albi și încrețiti, mi-am dat seama că va bate vântul până seara.

Dar ce putea să însemne vântul pentru *Nautilus*, căruia nu-i păsa nici de furtuni!

Admiram deci răsăritul soarelui, atât de vesel și de înviorător, când auzii pașii cuiva care se urca pe punte.

Mă pregăteam să-l salut pe căpitanul Nemo, dar nu era el, ci secundul său, pe care-l mai văzusem cu prilejul primei vizite a căpitanului. Acesta

înainta fără să pară cât de cât că mă vede, după care, potrivindu-și la ochi o lunetă puternică, scrută cu cea mai mare atenție orizontul. Când își termină cercetarea, se apropie de panou și rosti o frază pe care o redau întocmai. O țin minte, fiindcă am mai auzit-o apoi de nenumărate ori, rostită în aceleași împrejurări. Iată-o:

Nautron respoc lorni virch.

N-am pricoput niciodată ce voiau să spună cuvintele acestea.

Secundul coborî. Pentru că îmi închipuiam că *Nautilus* își va reîncepe călătoria pe sub ape, am coborât și eu, mergând apoi de-a lungul coridoarelor spre camera mea.

Așa se scurseră cinci zile. Mă urcam în fiecare dimineață pe punte unde auzeam aceeași frază, rostită de același om. Pe căpitanul Nemo nu-l întâlnii însă.

Credeam că n-am să-l mai revăd, când, în dimineață de 16 noiembrie, intrând împreună cu Ned și Conseil în camera mea, am găsit pe masă o scrizoare.

Am deschis-o nerăbdător. Literele puțin ascuțite și amintind oarecum scrierea gotică arătau firea cinstită a celui care le scrise.

Am citit următoarele:

Domnului profesor Aronnax,
de pe bordul lui *Nautilus*
16 noiembrie 1867.

Căpitanul Nemo invită pe domnul profesor Aronnax la o vânătoare, care va avea loc mâine dimineață în pădurile sale din insula Crespo. Sperăm că nimic nu-l va împiedica pe domnul Aronnax să ia parte, împreună cu tovarășii săi, la această vânătoare la care este așteptat cu multă plăcere.

Comandantul vasului *Nautilus*
Căpitanul NEMO

- O vânătoare! se miră Ned.
- Și încă în pădurile sale din insula Crespo! adăugă Conseil.
- Deci individul binevoiește să pună piciorul și pe pământ? reluă Ned Land.
- Așa se pare, spusei eu, recitind scrizoarea.
- Bine, trebuie să primim, mormăi canadianul. După ce punem piciorul pe pământ, vom vedea noi ce e de făcut. De altfel, mi-ar prinde bine să mănânc niște vânăt proaspăt.

Fără să cauț a înțelege cum se putea împăca ura arătată de căpitanul Nemo pentru continente și insule cu invitația sa la o vânătoare în pădure, mă mulțumii să spun:

— Să vedem mai întâi ce-i cu insula Crespo.

Căutând pe hartă, am găsit insula între $32^{\circ}40'$ latitudine nordică și 167° longitudine vestică. Fâșia aceasta de pământ, care pe vechile hărți spaniole purta numele de Roca de la Plata, adică «Insula de argint», a fost cercetată în anul 1801 de căpitanul Crespo. Ne depărtasem, aşadar, cu o mie opt sute de mile de punctul nostru de plecare, iar direcția puțin schimbată a lui *Nautilus* ne ducea spre sud-est.

Am arătat tovarășilor mei pe hartă insulița aceea, pierdută în mijlocul Pacificului de Nord.

— Dacă uneori căpitanul Nemo merge pe pământ, le-am spus, cel puțin are grija să-și aleagă insulele cele mai pustii.

Ned Land clătină din cap fără să răspundă, apoi plecă împreună cu Conseil. După ce stewardul, liniștit și mut, îmi servi masa, m-am culcat cu gândul la ce avea să mai urmeze.

Când m-am trezit a doua zi, 17 noiembrie, am simțit că *Nautilus* stă nemîșcat. M-am îmbrăcat în grabă și am intrat în salonul cel mare.

Căpitanul Nemo mă aștepta acolo. Când m-a văzut, m-a întâmpinat salutându-mă, după care m-a întrebat dacă vrem să-l însoțim.

Pentru că n-a pomenit niciun cuvânt despre cele opt zile în care lipsise, nu i-am spus nici eu nimic, răspunzându-i doar că eram gata să-l urmez împreună cu tovarășii mei.

— Aș dori însă, adăugai, să vă pun o întrebare.

— Vă ascult, domnule Aronnax, și, dacă pot, am să vă răspund.

— Cum se face că dumneavoastră, care ați rupt orice relații cu pământul, aveți păduri în insula Crespo?

— Pădurile mele, domnule profesor, nu cer soarelui nici lumină, nici căldură. Nici leii, nici tigrii, nici panterele și nici alt fel de patrupede nu le străbat. Numai eu le cunosc existența. Ele nu cresc decât pentru mine. Nu sunt păduri pământești, ci păduri submarine.

— Păduri submarine?! îl întrebai eu, mirat.

— Da, domnule profesor.

— Și acolo vreți să mă duceți?

— Întocmai.

— Pe jos?
— Da, și chiar fără să ne udăm măcar picioarele.
— Și vom vâna?
— Desigur.
— Cu arma în mâna?
— Da, cuarma în mâna.

L-am privit pe căpitanul Nemo cu un aer nu prea măgulitor pentru el.

«Pesemne că e cam nebun, îmi spuneam eu. A avut o criză care a ținut opt zile și care mai ține încă. Păcat! Îmi plăcea mai mult atunci când era ciudat decât acum când e nebun.»

Gândul acesta mi se citea limpede pe față, dar căpitanul Nemo păru că nu-l observă și mă pofti să-l urmez. Am pornit după el, cu aerul unui om care se așteaptă la orice. Intrarăm amândoi în sufragerie, unde ni se aduse masa.

— Domnule Aronnax, îmi spuse căpitanul, vă rog să luați masa cu mine. În timp ce mâncăm, o să putem sta de vorbă. Știți, dacă v-am făgăduit o plimbare prin pădure, asta nu însemnează că o să găsim și un restaurant acolo. Mâncăți bine acum, pentru că până la masa viitoare cine știe cât timp va mai trece.

Am mâncat cu poftă. Ni s-au adus diferite mâncăruri de pește, felii de holoturia, zoofite foarte bine gătite cu alge, care le dădeau un gust deosebit, ca de pildă: porfiria laciniata și laurentia prima-fetida. Ca băutură am avut apă curată în care, urmând exemplul căpitanului, am turnat câteva picături dintr-un lichior fermentat, extras, după metode folosite în Kamciatka, dintr-o algă cunoscută sub numele de «rodomenia palmata».

La început, căpitanul Nemo mâncă în tăcere. Apoi îmi spuse:

— Domnule Aronnax, când v-am invitat să veniți ca să vânați în pădurile mele din Crespo, v-ați spus că mă contrazic, iar când v-am explicat că e vorba de păduri submarine, m-ați socotit nebun. Vedeți, domnule profesor, nu trebuie niciodată să judecați oamenii cu ușurință.

— Dar, credeți-mă...

— Vă rog mai întâi să mă ascultați și veți vedea apoi dacă trebuie să mă înviniți de nebunie sau de inconsecvență.

— Vă ascult.

— Știți tot atât de bine ca și mine că omul poate trăi sub apă, dacă își ia cu el o provizie de aer respirabil. În lucrările submarine, muncitorul se

îmbracă într-un costum impermeabil și își acoperă capul cu o cască de metal. Aerul îl primește de afară cu ajutorul pompelor și al regulatoarelor de scurgere.

— Mi-ați descris costumul scafandrilor, spusei eu.

— Întocmai, dar țin să adaug că în condițiile astea omul nu mai este liber. E legat de pompa care-i trimită aer printr-un tub de cauciuc, un adevărat lanț care-l leagă de pământ. Dacă și noi am fi la fel de legați de *Nautilus*, n-am putea merge prea departe.

— Și ca să fim liberi?... îl întrebai.

— Vom folosi aparatul Rouquayrol-Denayrouze, inventat de doi compatrioți de-a dumneavoastră, dar pe care eu l-am perfecționat. Cu el vă veți mișca destul de bine sub apă, fără ca organismul dumneavoastră să aibă ceva de suferit. Aparatul e format dintr-un rezervor de metal gros, în care înmagazinez aer sub o presiune de cincizeci de atmosfere. Rezervorul se prinde pe spate, cu niște bretele, ca o raniță. Partea sa de deasupra formează un fel de cutie, în care aerul este menținut printr-un mecanism de foale și nu poate să iasă decât la presiunea obișnuită. Aparatul Rouquayrol are două tuburi de cauciuc care, pornind de la cutie, se termină cu un fel de trompă ce acoperă nasul și gura. Un tub servește pentru introducerea aerului pe care îl inspiri, celălalt – pentru ieșirea aerului expirat, și limba le închide când pe unul, când pe celălalt, după nevoie. Eu, însă, care înfrunt în adâncul mărilor presiuni din cele mai mari, a trebuit să-mi bag capul, ca și scafandrii, într-o cască de aramă, de care sunt legate cele două tuburi.

— Înțeleg, domnule căpitan. Dar aerul pe care îl luați cu dumneavoastră nu ține mult și, de îndată ce nu mai are cincisprezece la sută oxigen, devine irespirabil.

— Fără îndoială; dar, după cum v-am spus, pompele de pe *Nautilus* îmi dau putință să înmagazinez aerul la o presiune extrem de mare, aşa că rezervorul aparatului poate să-mi dea aer respirabil timp de nouă sau zece ore.

— Acum înțeleg totul, îi răspunsei. Aș dori să mai știu doar cum vă luminați drumul în fundul oceanului.

— Cu aparatul Ruhmkorff, domnule Aronnax. Dacă aparatul pentru respirat se duce în spate, cel pentru luminat se poartă prinț la centură și e compus dintr-o pilă Bunsen, pe care o pun în funcțiune nu cu bicromat de potasiu, ci cu sodiu, de care marea e plină. O bobină de inducție primește

electricitatea produsă și o îndreaptă spre o lanternă de o formă deosebită. În lanternă se găsește o serpentină de sticlă, care conține doar un reziduu de gaz carbonic. Când pun aparatul în funcțiune, gazul acesta dă o lumină albicioasă și neîntreruptă. Iată cum pot să respir și să văd în adâncul apelor.

— Căpitane Nemo, mi-ați dat niște răspunsuri atât de zdrobitoare, încât nu mă mai îndoiesc de nimic. Totuși, dacă sunt silit să admit totul despre aparatele Rouquayrol și Ruhmkorff, nu prea știu ce să cred despre pușca cu care vreți să mă înarmați.

— Dar nu-i o pușcă cu pulbere, îmi răspunse căpitanul.

— Atunci e o pușcă cu aer comprimat?

— Fără îndoială. Cum credeți că aş putea fabrica praf de pușcă pe vas, fără salpetru, fără sulf și fără cărbune?

— De altfel, ca să ochești sub apă, care e de opt sute cincizeci și cinci de ori mai densă decât aerul, ar trebui să învingi o rezistență extraordinară.

— Asta n-ar fi un motiv. Există arme perfecționate mai întâi de Fulton, apoi de englezii Philippe Coles și Burley, de francezul Furcy și de italianul Landi, prevăzute cu un sistem de închidere, care pot fi folosite și sub apă. Eu, însă, pentru că nu am praf de pușcă, l-am înlocuit cu aer comprimat la presiune înaltă, pe care pompele lui *Nautilus* mi-l pot da din belșug.

— Dar aerul acesta nu ține cine știe cât.

— Ei și? Nu am rezervorul meu Rouquayrol, care poate să mi-l înlocuiască la nevoie? Îmi e de ajuns pentru asta un sistem de robinete. De altfel, domnule Aronnax, vă veți convinge singur că în timpul vânătorii submarine nu se face prea mare risipă nici de aer, nici de gloanțe.

— Totuși, cred că în lumina aceea slabă și în mijlocul lichidului, care e cu mult mai dens decât aerul, gloanțele nu pot merge prea departe și nu pot fi mortale.

— Dimpotrivă, domnule profesor, cu arma asta toate loviturile sunt mortale, iar vânatul, oricât de ușor ar fi atins, cade ca lovit de trăsnet.

— Cum se poate?

— Trebuie să vă spun că arma nu trage cu gloanțe obișnuite, ci cu niște capsule mici de sticlă, inventate de chimistul austriac Leniebrock, și din care am pe bord o cantitate uriașă. Capsulele acestea de sticlă, acoperite cu un înveliș de oțel și îngreuiate cu puțin plumb, sunt niște adevărate butelii de Leyda încărcate cu electricitate la foarte mare tensiune. Ele se descarcă la cea mai mică atingere și animalul, oricât ar fi de puternic, cade mort.

Trebuie să adaug că aceste capsule nu trec de calibrul patru și că ar putea să încapă zece dintr-o dată în încărcătura unei puști obișnuite.

— M-ați convins pe deplin, spusei eu, ridicându-mă de la masă. Nu-mi rămâne decât să-mi iau pușca și să vă urmez oriunde ați merge.

Căpitanul mă conduse către partea de dinapoi a vasului și, trecând prin dreptul cabinei în care se găseau Ned și Conseil, i-am chemat și pe ei.

Ne-am oprit într-o cameră aflată aproape de sala mașinilor. Acolo urma să ne reîmbrăcăm pentru plimbare.

Capitolul XVI

O plimbare pe câmp

Camera aceea era de fapt arsenalul și totodată vestiarul lui *Nautilus*. De-a lungul pereților ei erau atârnate vreo douăsprezece costume de scafandru.

Când Ned Land dădu cu ochii de ele, se văzu cât de colo că îi este silă să le îmbrace.

— Dragul meu Ned, îi spusei eu, pădurile din insula Crespo sunt păduri submarine.

— Așa? făcu dezamăgit canadianul, care își vedea spulberat visul de a gusta carne proaspătă. Și dumneavoastră, domnule Aronnax, aveți de gând să vă vârâți în hainele astea?

— N-am încotro, meștere Ned.

— Dacă vă place, n-aveți decât! răsunse vânătorul de balene ridicând din umeri. Cât despre mine, nici prin gând nu-mi trece să mă vâr în ele, afară doar dacă m-ar sili cineva.

— Nu te silește nimeni, meștere Ned, îi spuse căpitanul Nemo.

— Tu ai curaj, Conseil? întrebă Ned.

— Eu îl urmez pe domnul oriunde s-ar duce, răsunse Conseil.

La chemarea căpitanului, doi oameni din echipaj veniră ca să ne ajute să îmbrăcăm costumele acelea greoai și impermeabile, făcute din cauciuc, fără cusături, bune ca să țină la presiuni cât mai mari. Costumele semănau cu niște armuri mlădioase și rezistente și se compuneau din pantaloni și bluză. Pantalonii se sfârșeau la capătul de jos printr-un fel de bocanci solizi, cu tălpi de plumb. Țesătura bluzei era prinsă de niște obezi de aramă, care încunjurau pieptul și îl apărau împotriva presiunii apei, lăsând plămânii să respire liber; mâncile aveau la capete mănuși elastice, care nu împiedicau deloc mișcările mâinilor.

Eram cu totul departe, după cum ne puteam da seama, de aşa-zisele aparate perfecționate pentru scufundare, cu îmbrăcămintea lor fără nicio formă, cu platoșele lor de plută, vestele lor fără mânci, hainele de mare, ancorele plutitoare și toate celelalte lucruri născocite și atât de lăudate în secolul al XVIII-lea.

Căpitánul Nemo, împreună cu unul din tovarășii săi – un fel de Hercule, nemaipomenit de voinic – Conseil și cu mine ne-am pus îndată îmbrăcămintea de scafandru. Ne mai rămânea doar să ne punem căștile metalice pe cap. Atunci am cerut voie căpitánului Nemo să examinez puștile cu care trebuia să ne înmormăm.

Unul dintre oamenii vasului îmi înmână o pușcă simplă, cu un pat destul de mare, făcut din oțel. În golul patului se păstra aerul comprimat, pe care o supapă manevrată de un trăgaci îl lăsa să pătrundă în țeavă. Un încărcător scobit în grosimea patului încădea în el vreo douăzeci de gloanțe electrice, care, cu ajutorul unui arc, intrau automat în țeava puștii. Cum se trăgea un glonț, altul îi și lua locul.

— Căpitane Nemo, spusei eu, arma este cât se poate de bună și lesne de mânuit. Abia aştept s-o încerc. Dar cum vom ajunge în fundul mării?

— În clipa de față, domnule profesor. *Nautilus* s-a lăsat pe fundul apei, la zece metri adâncime, aşa că putem pleca.

— Și cum vom ieși din submarin?

— Veți vedea îndată.

Căpitánul Nemo își vârî capul în casca de metal. Conseil și cu mine îi urmarăm exemplul, în timp ce canadianul ne spuse cu ironie «vânătoare bună»! Partea de sus a îmbrăcămintei se sfârșea printr-un guler de aramă cu ghiventuri în care se prindea casca de metal. Trei deschizături, apărate de sticle groase, ne îngăduiau să privim încotro doream, și pentru asta era de ajuns doar să întoarcem capul pe sub învelișul căștii. De cum ne-am pus pe umeri aparatele Rouquayrol, ele și începură să funcționeze, iar eu am simțit că pot respira în voie.

Cu lanterna Ruhmkorff prinsă de centură, cu pușca în mâna, eram gata de drum, deși, la drept vorbind, închis în haine atât de grele și țintuit de podea din pricina tălpilor de plumb, nu mă simțeam în stare să fac nicio mișcare.

Dar lucrul acesta se vede că era cunoscut și altora, pentru că cineva mă împinse într-o cămăruță lipită de vestiar. Tovarășii mei, împinși și ei, mă

urmau. Am auzit cum se închide ermetic o ușă în urma noastră, apoi ne învăluí un întuneric de nepătruns.

Peste câteva clipe răsună un ţuierat puternic. Pentru că un curent rece, abia simțit, începuse să mă cuprindă de la picioare în sus, înțelesei că, printr-un robinet, se dăduse drumul apelor oceanului. Curând, întreaga cameră se umplu de apă. Atunci se deschise o a doua ușă, de data aceasta în învelișul din afară al lui *Nautilus*. Se ivi o lumină slabă și, o clipă mai târziu, picioarele noastre atinseră fundul mării.

Cum să descriu cele văzute în timpul călătoriei noastre sub apă? Cuvintele îmi par neputincioase ca să redea asemenea minuni. Și, când nici pensula nu este în stare să le zugrăvească frumusețea, cum ar putea biata peniță să le înfățișeze? În frunte mergea căpitanul Nemo, iar la câțiva pași în urma noastră venea tovarășul său. Conseil și cu mine rămăseseră unul lângă altul, ca și cum am fi putut vorbi prin carapacele noastre metalice. Nu mai simteam nici greutatea hainelor, nici pe cea a ghetelor sau a rezervorului de aer și nici apăsarea căstii metalice în care mi se bălăbănea capul ca un sămbure în coaja lui. Toate aceste lucruri, scufundate în apă, își pierduseră din greutatea lor o parte egală cu greutatea lichidului dislocuit, după cum ne învață legea descoperită de Arhimede, pe care o simteam destul de bine. Nu mai eram o bucată neînsuflețită, ci mă mișcam cu destulă ușurință.

Puterea luminii care ajungea până în fundul mării, la o adâncime de treizeci de picioare, m-a uimit. Razele soarelui străbateau cu ușurință grosimea apei, împrăștiind pretutindeni culori. Până la o sută de metri puteam să deslușesc limpede orice obiect. Mai încolo, adâncurile se colorau treptat în tonuri azurii de o gingăsie fără seamăn, apoi se albăstreau departe și se pierdeau într-un întuneric nedeslușit. Mi se părea că apa care mă înconjura ar fi un fel de aer mai dens decât atmosfera pământească, dar aproape tot atât de străveziu. Deasupra zăream întinderea liniștită a mării.

Mergeam pe un nisip mărunt și neted, altfel decât nisipul încrețit al plajelor, care păstrează urme de valuri. Covorul acela orbitor respingea razele soarelui cu o tărie neobișnuită, părând un adevărat reflector. Răsfrângerea puternică a luminii pătrundea apa până în cele mai mici părțile ale ei. Voi fi oare crezut dacă am să vă spun că la o adâncime de treizeci de picioare vedeam ca în miezul zilei?

Timp de un sfert de oră am călcat peste nisipul acela arzător, în care pulberea scoicilor era presărată în straturi neînchipuit de fine. În urma noastră *Nautilus*, care părea o stâncă lungă, se pierdu încetul cu încetul în depărtare; dar farul lui trebuia să ne înlesnească întoarcerea pe bord, trimițându-ne razele-i puternice, atunci când întunericul avea să cuprindă apele. Pentru cine n-a străbătut mările e greu să-și închipui cum arată acolo fâșiiile alburii de lumină. Pe uscat, praful din aer le face să semene cu o ceață luminoasă; dar pe mare, ca și în mare, de altfel, luminile se văd cu o limpezime neobișnuită.

Mergeam mereu și uriașă întindere de nisip ni se părea fără de margini. Înlăturam cu mâinile straturi lichide care se închideau după mine, iar urma pașilor mi se ștergea cât ai clipi, sub presiunea apei.

Curând îmi apărură în fața ochilor câteva forme pe care depărtarea le învăluia ca într-o negură. Am deslușit fațade mărețe de stânci, acoperite cu cele mai frumoase zoofite din lume. Dar cel mai mult m-a tulburat o priveliște pe care numai acolo aş fi putut-o vedea.

Era ora zece dimineața. Razele soarelui cădeau pieziș pe suprafața apei și din pricina luminii descompuse de refracție ca de o prismă, florile, stâncile, scoicile, polipii purtau pe margini toate culorile curcubeului. Îmbinarea culorilor era o adevărată minune, o încântare a ochilor, un adevărat caleidoscop verde, galben, portocaliu, violet, indigo, albastru, într-un cuvânt o întreagă paletă de pictor. Aș fi vrut din toată inima să-i pot împărtăși lui Conseil simțăminte de care eram stăpânit, să ne întrecem amândoi în strigăte de admiratie. Aș fi dorit să ne putem înțelege că prin semne, aşa cum se înțelegea căpitanul Nemo cu tovarășul său. Dar, fiindcă n-aveam cum face, vorbeam singur și strigam în cutia de aramă care-mi acoperea capul, risipind în cuvinte zadarnice mai mult aer decât ar fi trebuit.

În fața acestei priveliști minunate, Conseil se oprise ca și mine. Dar dând peste zoofite și moluște, vrednicul flăcău începu să le clasifice. La tot pasul se aflau polipi și echinoderme din belșug.

Toate acestea le-am zărit pe o întindere de un sfert de milă, abia oprindu-mă din când în când, pentru că trebuia să merg după căpitanul Nemo, care mă chema prin semne. Curând, natura fundului mării se schimbă. După câmpia de nisip urmă un strat de nămol vâscos, numit de americani «oaze», format numai din scoici silicoase sau calcaroase. Am trecut apoi printr-o câmpie de alge, plante pelagice pe care apele nu le smulseseră încă și care se

înmulțesc cu repeziciune. Câmpia aceasta, ca o țesătură deasă foarte moale, s-ar fi putut lua la întrecere cu cele mai minunate covoare țesute de mâna omului. Verdeata se întindea nu numai sub picioare, ci și deasupra noastră; nenumărate plante marine din familia algelor, din care se cunosc mai mult de două mii de specii, se încâlceau la suprafața apei.

Algele acestea sunt adevărate minuni ale creației, o mândrie a florei universale. În familia lor se găsesc și cele mai mici și cele mai mari plante din lume, căci după cum s-au putut număra într-un spațiu de cinci milimetri pătrați patruzeci de mii din plantele acestea care abia se văd, tot aşa s-au descoperit fucuși a căror lungime trecea de cinci sute de metri.

Se scurseșe vreo oră și jumătate de când plecasem de pe *Nautilus*. Razele soarelui cădeau perpendicular pe apă și nu se mai refractau. Privindu-le, mi-am dat seama că amiaza este aproape. Magia culorilor dispără puțin câte puțin și nuanțele de smarald și safir se șterseră din fața ochilor noștri. Mergeam cu pas regulat, care răsună uimitor de tare. Cel mai mic zgomot se transmitea cu o iuțeală neobișnuită pe pământ. Într-adevăr, în apă, care este un conducător mai bun decât aerul, sunetul se propagă de patru ori mai repede.

Ajunsescem tocmai la un povârniș. Lumina avea acum o singură culoare. Eram la o adâncime de o sută de metri și suportam o presiune de zece atmosfere. Dar îmbrăcămintea mea de scafandru era făcută atât de bine, încât apăsarea nu mă stânjenea. Simteam doar o ușoară amorțeală la înceieturile degetelor, dar și aceasta dispără curând. Cât despre oboseala pe care ar fi trebuit să mi-o cauzeze o plimbare de două ore, cu un echipament cu care nu eram deprins, aproape că nici nu merită să vorbim. Datorită apei mă mișcam cu o ușurință surprinzătoare.

Ajuns la o adâncime de trei sute de picioare, mai puteam zări încă razele soarelui, deși foarte slab. După strălucirea puternică de la început, urmase un amurg roșiatic, ceva care nu semăna nici a noapte și nici a zi. Cu toate astea vedeam destul de bine drumul și n-aveam încă nevoie să folosim lanternele Ruhmkorff.

Deodată, căpitanul Nemo se opri. Mă așteptă să-l ajung din urmă și îmi arătă o îngrămadire întunecoasă ce se ivea din umbră, la o mică depărtare de acolo.

«E pădurea din insula Crespo», gândii; și nu mă înșelasem.

Capitolul XVII

O pădure submarină

Ajunsescăm în sfârșit la marginea pădurii, care era, fără îndoială, unul dintre cele mai frumoase colțuri ale nemărginitului domeniu al căpitanului Nemo. El o socotea proprietatea sa. De altfel, cine s-ar fi putut gândi să-și însușească aceste domenii din fundul mărilor? Ce alt pionier mai îndrăzneț ar fi venit, cu toporul în mâna, să taie drum prin tufișurile întunecate de acolo?

Pădurea era formată din plante mari, arborescente. Când am pătruns pe sub bolțile ei înalte, privirile mi-au fost atrase de ciudata așezare a crengilor – așezare cum nu mai văzusem încă până atunci.

Niciuna dintre plantele care creșteau pe solul acestei păduri, niciuna dintre ramurile arbuștilor nu se târa, nu se îndoia și nici nu se întindea orizontal. Toate se înălțau spre suprafața oceanului. Nu era fir, nu era panglică, oricât de subțire ar fi fost ea, care să nu stea dreaptă ca o sărmă. Fucușii și lianele se întindeau urmând o linie țeapănă, perpendiculară, aşa cum le obliga densitatea elementului care le crease; dacă le îndepărtau cu mâna, ele reveneau la poziția de la început, de cum le dădeam drumul. Aici era domnia verticalității. În scurtă vreme mă deprinsei cu așezarea aceasta neobișnuită, ca și cu întunericul care ne învăluia. Solul pădurii era presărat cu stânci ascuțite de care cu greu ne puteam feri. Flora submarină mi s-a părut destul de bogată, mai bogată chiar decât a zonelor arctice sau tropicale. Dar la început am amestecat fără să vreau regnurile între ele, luând hidrofitele drept zoofite, animalele drept plante. Dar cine nu s-ar fi înselat? Fauna și flora sunt atât de apropiate în lumea submarină!

Am observat că toate exemplarele acestea ale regnului vegetal erau prinse foarte ușor de fund. Lipsite de rădăcini, nepăsătoare față de nisipul, scoicile, pietrișul sau alte corpuri solide pe care stau – ele nu cer hrana, ci doar un punct de sprijin. Plantele acestea se întrețin singure, și principiul existenței lor se găsește în apa care le susține și care le hrănește. Cea mai mare parte dintre ele aveau, în loc de frunze, un fel de plăcuțe de forme ciudate, de un colorit mărginit doar la câteva culori: roz, carmin, verde, măsliniu, roșcat și brun. Am revăzut acolo – e drept că mai puțin uscate decât exemplarele de pe *Nautilus* – padine-păuni desfășurate ca niște evantaie care parcă așteptau suflarea vântului, ceramii stacojii, laminarii întinzându-și vrejii buni de

mâncat, nereociste filiforme care ajungeau la o înălțime de cincisprezece metri, pâlcuri de acetabule, ale căror tulpini cresc mai mari spre vârf, și o mulțime de plante pelagice, toate fără flori. «Curioasă abatere de la legile naturii și uimitor mediu mai e acesta, în care regnul animal înflorește iar regnul vegetal, nu!» a spus un naturalist intelligent.

Printre arbuștii mari cât copacii din zonele temperate, la umbra lor udă, se îngrămădeau adevărate tufișuri de flori vii, pajiști întregi de zoofite, pe care se răsfățau meandrine tărcate cu dungi sucite, caryofile galbene cu tentacule străvezii, tufe ierboase de zoantere și, ca să întregească priveliștea, peștii-muscă zburau din creangă în creangă ca niște colibri, în timp ce lepissacante de culoare galbenă, cu fălcile ţepoase, cu solzii ascuțiți, dactiloptere și monocentre fugeau din calea noastră asemenea unui stol de sitari.

Pe la ora unu, căpitanul Nemo dădu semnalul de oprire. Eu, unul, n-am putut decât să mă bucur când ne-am culcat cu toții sub un leagăn de alarice, ale căror crengi ascuțite semănau cu săgețile.

Popasul acesta scurt a fost o adevărată desfătare. Nu ne lipsea decât placerea unei con vorbiri. Dar nu era cu puțină nici să vorbești, nici să răspunzi. Totuși mi-am apropiat casca mea mare, de aramă, de capul lui Conseil. Am văzut cum ochii îi străluceau de mulțumire și, ca să-și arate bucuria, bietul băiat se zbuciuma în carapacea lui într-un fel nespus de caraghios.

Mă miram că după patru ore de drum nu eram lihnit de foame. Care să fi fost pricina acestei neobișnuite stări a stomacului, n-aș putea spune. În schimb simteam o nevoie grozavă să dorm, aşa cum li se întâmplă tuturor scafandrilor. Ochii mi se închiseră curând îndărătul sticlei groase și căzui într-o amortire de neînvins, pe care numai mișcarea făcută în timpul mersului îmi dăduse până atunci puțină să o înfrunt. Căpitanul Nemo și vânjosul său tovarăș, întinși în cristalul limpede al apei, se culcară și ei.

N-aș putea spune cât timp am dormit, dar când m-am trezit mi s-a părut că soarele coboară spre orizont. Căpitanul Nemo se și sculase. Tocmai mă gândeam să-mi dezmorțesc puțin corpul, când o apariție neașteptată mă făcu să sar în picioare.

La câțiva pași, un păianjen de mare monstruos, înalt de un metru, mă privea cu ochii săi tulburi, gata să se repeată spre mine. Cu toate că haina de scafandru era destul de groasă ca să mă apere de mușcăturile fiarei, nu mi-am putut stăpâni o mișcare de groază. Conseil și marinoul de pe

Nautilus se treziră în aceeași clipă. Căpitanul Nemo făcu un semn însotitorului său și acesta doborî păianjenul dintr-o lovitură dată cu patul puștii. Groaznicele brațe ale monstrului se zgârciră în spasme înfiorătoare. Întâlnirea cu păianjenul mă făcu să-mi amintesc că și alte animale, mai de temut încă, trebuiau să bântuie prin fundurile acelea întunecoase. Împotriva lor, haina mea de scafandru nu mă putea apăra. Până acum nu-mi trecuse prin minte că aş putea să am asemenea întâlniri, aşa că m-am hotărât să fiu cât mai atent. De altfel, credeam că popasul însemna și sfârșitul drumului nostru, dar mă înșelam, fiindcă, în loc să ne reîntoarcem pe *Nautilus*, căpitanul Nemo își urmă în drăznea expediție.

Coboram mereu de-a lungul povârnișului care se apleca tot mai mult, ducându-ne spre adâncimi din ce în ce mai mari. Cred că era ora trei când am intrat într-o trecătoare, tăiată între două stânci înalte și ascuțite, cam la o sută cincizeci metri adâncime. Datorită perfectiunii aparatelor noastre, trecuserăm cu nouăzeci de metri hotarul pe care natura părea că-l impusese până atunci omului în încercările sale de a pătrunde în adâncuri.

Spun o sută cincizeci de metri, cu toate că nu aveam la mine niciun instrument de măsurat adâncimea. Totuși știam că până și în măriile cele mai limpezi razele soarelui nu pot pătrunde mai jos de această adâncime. În jurul nostru era întuneric deplin. Nu mai vedeam nimic la zece pași înainte. Mergeam bâjbâind, când deodată străluci o lumină albă, puternică. Căpitanul Nemo își pusese aparatul electric în funcțiune; tovarășul său făcu același lucru, iar Conseil și cu mine le urmarăm exemplul. Întorcând un șurub, am făcut legătura între bobină și serpentina de sticlă, și marea, străpunsă de lumina celor patru lanterne, se învăpăie pe o rază de douăzeci și cinci de metri.

Căpitanul Nemo continuă să se afunde tot mai adânc în întunecimea pădurii ai cărei copaci se răreau din ce în ce. Urmându-l, am observat că vegetalele dispăreau mai repede decât animalele. În timp ce plantele pelagice se împuținău pe fundul care devenise sterp, animalele-zoofite – moluște și pești – se găseau din belșug.

Mergând, mă gândeam că lumina aparatelor noastre va trebui neapărat să-i atragă pe locuitorii acestor adâncuri întunecate. Dar chiar dacă vreunul dintre ei s-a apropiat, a avut grija să se țină la o distanță destul de mare de noi. L-am văzut de mai multe ori pe căpitanul Nemo oprindu-se și ducând

pușca la ochi, pentru ca după câteva clipe de aşteptare să o coboare și să pornească mai departe.

În sfârșit, pe la ora patru, minunata călătorie luă sfârșit. În fața noastră se înălța un zid de stânci mărețe, o îngrămădire de blocuri uriașe, un mal de granit peste măsură de mare, scobit de numeroase peșteri, dar fără nicio potecă prin care să se poată trece.

Acolo începeau povârnișurile insulei Crespo, începea pământul.

Căpitanul Nemo se opri deodată, și la un semn al său n-am mai înaintat nici noi, deși eu aş fi dorit să trec peste zidul acela de piatră. Aici se sfârșeau domeniile căpitanului Nemo și el nu voia să mergem mai departe. Dincolo începea pământul, pe care se jurase să nu mai pună piciorul. Începu întoarcerea. Căpitanul Nemo își relua locul în fruntea coloanei, înaintând fără șovăire. Mi-am dat seama că nu ne întoarcem pe același drum pe care venisem. Locul pe care îl străbăteam acum, prăpăstios și deci greu de urcat, ne aprobia de suprafața apei. Totuși întoarcerea aceasta spre straturile de deasupra a fost destul de înceată, astfel că presiunea apei, scăzând treptat, nu ne-a făcut niciun rău și nici nu ne-a cauzat acele răni interne care ucid uneori pe cei ce se cufundă la mari adâncimi. În scurtă vreme lumina se ivi din nou, crescând repede, și soarele, gata să apună, puse iar cununi colorate, datorită refracției, în jurul tuturor obiectelor din calea noastră.

La zece metri adâncime am trecut printr-un roi de peștișori de toate soiurile, mai numeroși decât păsările cerului și mai vioi decât ele. Dar n-am întâlnit niciun vânăt care să merite o împușcătură.

Deodată l-am văzut pe căpitan ridicând arma și urmărind cu ea o umbră ce se mișca printre tufe. Glonțul porni, se auzi o șuierătură slabă și un animal se prăbuși la câțiva pași de noi.

Era o minunată vidră de mare, o anhidră, singurul patruped care trăiește numai în mare. Vidra aceasta, lungă de un metru și jumătate, cred că trebuie să fi avut un preț destul de ridicat. Blana ei, cu fire de culoare castanie închisă la vârf și cu fire argintii la rădăcină, știam că este mult căutată pe piețele rusești și chinezesci. Finețea și luciul părului o făcea să valoreze cel puțin două mii de franci. Am privit încântat mamiferul acela curios, cu cap rotunjit și cu urechi scurte, cu ochi rotunzi, cu mustați albe ca de pisică, cu coadă stufoasă și cu labele palmate, terminate cu gheare. Dar prețioasele vidre de mare, vânate și urmărite cu înverșunare de pescari, au mai rămas

foarte puține. Ele s-au refugiat mai ales în părțile nordice ale Pacificului, dar și acolo specia lor se pare că se va stinge curând.

După ce însotitorul căpitanului Nemo își încarcă vânatul pe umăr, am pornit mai departe.

Timp de o oră am străbătut o câmpie nisipoasă. De multe ori ea se ridică până la doi metri sub apă, și atunci ne puteam vedea imaginea, care se oglindea deslușit pe fața apei, în aşa fel încât deasupra noastră părea că mergem noi înșine, cu capul spre fund și cu picioarele spre cer. Și am mai văzut ceva care merită să fie amintit: am văzut cum treceau nori groși care se înfiripau și se destrămau nespus de repede. Dar gândindu-mă mai bine, am înțeles că aşa-zisii nori nu sunt altceva decât umbra lăsată de talazurile mai groase sau mai subțiri. De unde ne găseam, se vedea destul de bine chiar spuma valurilor spărgându-se la suprafața apei, se vedea până și umbra păsărilor mari care treceau pe deasupra, atingând ușor apa.

Tot atunci am fost martorul uneia dintre cele mai frumoase împușcături de care s-a putut bucura vreodată un vânător. Deasupra apelor se vedea limpede cum zboară o pasare mare, cu aripile larg deschise. Când pasarea ajunse la o depărtare de câțiva metri, însotitorul căpitanului Nemo ochi și trase. Pasarea se prăbuși ca trăsnită și căzu chiar lângă vânător, care o luă îndată. Era un albatros de o frumusețe rară, minunat specimen de pasare pelagiană.

Întâmplarea aceasta nu ne opri în drum. Am mers timp de două ore prin șesuri nisipoase și câmpii acoperite cu iarba de mare, greu de străbătut. Simteam că nu mai pot, când zării cam la o jumătate de milă depărtare o lumină pâlpâind în întunericul apelor. Era farul lui *Nautilus*. Mai aveam deci douăzeci de minute de mers până la vas, unde aş fi putut să respir în voie, fiindcă mi se părea că oxigenul din rezervorul meu e pe sfârșite. Dar, făcând socoteala aceasta, nu puteam ști că vom mai avea o întâlnire care ne va întârzia puțin sosirea.

Rămăsesem cu vreo douăzeci de pași în urmă, când l-am văzut pe căpitanul Nemo întorcându-se brusc și alergând spre mine. Cu mâna lui puternică mă trânti la pământ, în timp ce tovarășul său făcea același lucru cu Conseil. La început n-am știut ce să cred, dar m-am liniștit văzând că și căpitanul se culcă lângă mine. Stăteam deci întins pe spate, la adăpostul unei tufe, când, ridicând capul, am zărit niște forme enorme, trecând cu zgomot și aruncând lumini fosforescente.

Îmi înghețase săngele în vine! Mi-am dat seama că ne amenințau doi rechini fioroși, cu cozi uriașe, cu privirile tulburi și sticloase. Din găurile pe care le aveau în jurul botului se răspândeau o lumină fosforescentă. Păreau două insecte monstruoase făcute din flăcări și care ar fi putut zdrobi un om întreg în fălcile lor de fier! Nu știau dacă Conseil s-a gândit să le claseze, dar eu, unul, privindu-le pântecul argintiu și gura imensă înțesată cu dinți puternici, aveam un punct de vedere foarte puțin științific și mă simțeam mai degrabă victimă decât naturalist. Din fericire, animalele acestea lacome nu văd bine. Ele trecuă fără să ne zărească, atingându-ne doar cu înnotătoarele lor cafenii. Astfel am scăpat ca prin minune de o primejdie mai mare decât întâlnirea cu un tigru în mijlocul junglei.

O jumătate de oră mai târziu, călăuziți de razele electrice, am ajuns pe *Nautilus*. Ușa exterioară rămăsese deschisă și căpitanul Nemo o închise de îndată ce am intrat în prima cabină. Apoi apăsa pe un buton și înăuntrul vasului pompele intrară în funcțiune. Am simțit apa scăzând și în câteva clipe cabina se goli. Ușa interioară se deschise și trecuram în vestiar.

Aici ne-am scos cu oarecare greutate îmbrăcămîntea de scafandru și, foarte obosit, mort de foame și de somn, m-am dus în camera mea, amețit și fermecat de uluitoarea călătorie făcută în fundul mărilor.

Capitolul XVIII

Patru mii de leghe sub Pacific

A doua zi, în 18 noiembrie, simțindu-mă pe deplin refăcut după oboseala din ajun, mă urcai pe punte în clipa în care secundul de pe *Nautilus* rostea fraza obișnuită. Atunci mi-a trecut prin minte că vorbele acelea aveau o legătură cu starea mării sau mai degrabă că însemnau: «Nu se vede nimic».

Într-adevăr, oceanul era pustiu. La orizont nu se zărea nicio pânză. Înălțimile insulei Crespo dispăruseră în timpul nopții. Marea absorbea toate culorile spectrului solar, lăsând doar razele albastre pe care le împrăștia în toate direcțiile, învăluindu-se în tonuri liliachii de cea mai mare frumusețe. Dungi largi, ușor încrețite, se iveau mereu deasupra undelor line.

Tocmai admiram priveliștea încântătoare a oceanului, când apăru căpitanul Nemo. Părea că nici nu mă vede și începu să facă o serie de observații astronomice. Apoi, când isprăvi, se rezemă de cușca farului, cu privirile pierdute în depărtare.

În timpul acesta vreo douăzeci de marinari de pe *Nautilus*, unul mai voinic decât altul, se urcară pe punte ca să scoată plasele aruncate de cu noapte. Fiecare dintre ei se născuse, desigur, în altă țară, dar toți păreau a fi europeni. Am recunoscut printre ei, fără nicio îndoială, irlandezi, francezi, câțiva slavi și un grec sau cretan. De altfel, oamenii aceștia erau cumpătași la vorbă și se înțelegeau între ei în limbajul acela ciudat, căruia nu eram în stare nici măcar să-i bănuiesc originea, aşa că am renunțat să-i mai întreb ceva.

Plasele fură trase pe bord. Erau un fel de prostovoale, asemănătoare celor de pe coastele Normandiei, ca niște pungi mari, ținute întredeschise la gură printr-o vargă plutitoare și un lanț trecut prin ochiurile de pe margini. Pungile acestea, trase pe fundul oceanului, mătură și strâng tot ce întâlnesc în cale. În ele se adunaseră tot felul de probe ale vietăilor de pe meleagurile acelea pline de pești.

Cred că erau acolo peste o mie de livre de pește. Pescuitul fusese rodnic și lucrul acesta n-avea de ce să mă mire. Asemenea plase sunt trase prin apă ceasuri întregi și prind în încisoarea lor de sfoară o întreagă lume acvatică. Nu aveam deci nicio grija în privința hranei, care era cât se poate de bună și pe care viteza lui *Nautilus* și atracția luminii electrice o puteau împrospăta fără încetare.

Toate aceste roade ale mării fură împinse prin niște deschizături spre sălile de mese, unele pentru a fi gătite proaspete, iar altele pentru a fi conservate.

Odată pescuitul sfârșit și provizia de aer reînnoită, credeam că *Nautilus* își va reîncepe călătoria submarină și mă pregăteam să merg spre camera mea când, întorcându-se spre mine, căpitanul Nemo îmi spuse fără nicio altă introducere:

— Priviți oceanul, domnule profesor; nu e aşa că pare însuflețit? Nu-și are și el clipele lui de mânie și de înduioșare? Ieri a adormit ca și noi și acum iată-l că se trezește după o noapte liniștită.

Nici bună ziua, nici bună seara! Ai fi spus că omul acesta continua cu mine o discuție începută cândva.

— Priviți-l, urmă el, s-a trezit sub mânăierile soarelui. Își va retrăi viața de fiecare zi! Nici nu vă dați seama cât este de interesant să studiezi cum îi funcționează organismul. Oceanul are puls, artere, spasme, îi dau dreptate

savantului Maury care i-a descoperit o circulație tot atât de reală ca și circulația săngelui la animale.

Era vădit că Nemo nu aștepta niciun răspuns de la mine și mi s-a părut de prisos să-i dau zor cu «firește», «desigur» sau «aveți dreptate». Vorbea mai mult cu el însuși, făcând pauze lungi după fiecare frază. Cugeta cu voce tare.

— Da, spuse el, oceanul are o circulație adevărată și, ca să fie pusă în mișcare, a fost înzestrat din belșug cu căldură, sare și vietăți microscopice. Căldura creează densități diferite, care stârnesc curenții și contra-curenții. Evaporarea, inexistentă în regiunile hiperboreneene și foarte activă în zonele ecuatoriale, dă naștere unui schimb statornic între apele tropicale și apele polare. Chiar eu am observat acești curenți de sus în jos și de jos în sus, care seamănă cu o adevărată respirație a oceanului. Am văzut molecula de apă de mare încălzindu-se la suprafață, coborând spre adâncuri și atingând maximum de densitate, la două grade sub zero, apoi răcindu-se și mai tare, devenind mai ușoară și ridicându-se din nou. Veți vedea la pol urmările acestui fenomen și veți înțelege cum natura, atât de prevăzătoare, a făcut ca apa mării să nu poată îngheța decât la suprafață.

În timp ce căpitanul Nemo își sfârșea fraza, eu mă gândeam: «La pol! Oare omul acesta îndrăzneț are de gând să ne ducă până acolo?»

Căpitanul tăcuse, privind câteva clipe oceanul pe care îl studiase atât de amănunțit și fără răgaz. Apoi urmă:

— Sarea se găsește în mare în cantități uriașe, domnule profesor, și dacă ai scoate-o din apă și ai usca-o, ai face din ea un bulgăre de patru milioane și jumătate de leghe cubice, care, împrăștiat pe suprafața globului, ar forma o pătură de mai bine de zece metri înălțime. Si să nu credeți că prezența sării în apă e datorită numai unei toane a naturii! Nu. Sarea face ca apa mării să se evapore mai puțin, împiedică vântul să-i ia o parte prea mare de aburi care, condensându-se, ar îneca zonele temperate. Rol însemnat, rol de regulator în economia generală a globului! Căpitanul Nemo tăcu, se ridică și făcu câțiva pași pe punte, apoi se întoarse spre mine: Cât despre infuzorii, urmă el, miliardele acestea de vietăți microscopice care există cu milioanele într-o picătură de apă și ar trebui opt sute de mii dintre ele ca să cântărească un miligram, rolul lor este tot atât de însemnat. Ele absorb sărurile, asimilează elementele solide din apă și, ca niște adevărați constructori de continente calcaroase, fabrică coralii și madreporarii. Atunci, picătura de apă, pierzând elementul mineral, se ridică la suprafață, absoarbe sărurile

rămase din evaporare, se îngreunează, coboară din nou și aduce animalelor microscopice noi elemente de absorbit. De aici se naște un dublu curent, ascendent și descendent, acea veșnică mișcare, într-un cuvânt – viața. Viața asta, mult mai puternică decât pe continent, mai îmbelșugată, mai nemărginită, înflorind în toate părțile oceanului, pe care omul îl privește ca pe un mormânt, dar care întreține miliarde de vietăți, după cum mă întreține și pe mine!

Pe când vorbea, chipul căpitanului Nemo părea iluminat ca de un foc lăuntric. Ascultându-l, mă simțeam, la rândul meu, adânc tulburat.

— Așadar, adăugă el, în mări sălășluiește adevărata viață! Si mă gândesc că s-ar putea clădi orașe nautice, nenumărate case submarine care, ca și *Nautilus*, s-ar ridica în fiecare zi la suprafața apelor ca să ia aer, orașe libere, dacă ar fi aşa, de sine stătătoare. Si cine știe, dacă vreun despot... Căpitanul Nemo își isprăvi fraza c-un gest de mânie. Apoi, adresându-mi-se direct, ca pentru a alunga un gând rău: Domnule Aronnax, mă întrebă el, știți care este adâncimea oceanului?

— Știu numai adâncimile pe care le-au arătat principalele sondaje, domnule căpitan.

— Puteți să mi le spuneți, ca să le pot controla la nevoie?

— Iată câteva pe care mi le amintesc: dacă nu mă înșel, o adâncime mijlocie de opt mii două sute de metri a fost găsită în nordul Atlanticului, și alta, de două mii cinci sute de metri, în Mediterana. Cele mai importante sondaje au fost făcute în sudul Atlanticului, lângă latitudinea 37° , unde s-au găsit adâncimi de douăsprezece mii de metri, de paisprezece mii nouăzeci și unu de metri și de cincisprezece mii o sută patruzeci și nouă de metri. În general se crede că dacă fundul mării ar fi neted, ar avea o adâncime medie cam de șapte kilometri.

— Bine, domnule profesor, răspunse căpitanul Nemo, sper să vă arătăm mai mult decât atât. Cât despre adâncimea mijlocie a acestei părți a Pacificului, am să vă spun că e de numai patru mii de metri.

Spunând acestea, căpitanul Nemo se îndreptă spre deschizătura punții și dispără pe scări. L-am urmat, coborând în salon. Elicea fu pusă numaidecât în mișcare și vasul porni cu o iuțeală de douăzeci de mile pe oră. În zilele și săptămânile ce urmară, l-am întâlnit foarte rar pe căpitanul Nemo. Secundul lui însemna regulat pe hartă punctul în care ne aflam, aşa că puteam să urmăresc cu precizie mersul lui *Nautilus*.

Conseil și Ned Land își petreceau mai toată ziua cu mine. Conseil povestise prietenului său cât de minunată fusese plimbarea noastră și canadianului îi păru tare rău că nu ne-a întovărășit. Dar nădăduiam că vom mai avea prilejul să vizităm pădurile oceanice. Aproape în fiecare zi obloanele salonului se deschideau timp de câteva ore și nu ne mai săturam cercetând misterele lumii submarine.

Vasul se îndrepta spre sud-est, păstrând o adâncime de o sută, o sută cincizeci de metri. Cu toate acestea, într-o zi, prin nu știu ce întâmplare, împins pieziș cu ajutorul planurilor sale inclinate, el atinse o adâncime de două mii de metri. Termometrul arăta 4° și 25 centigrade, temperatură obișnuită la adâncimea asta la orice latitudine.

În noaptea de 26 noiembrie, la ora trei, *Nautilus* trecu peste Tropicul Cancerului la 172° longitudine. La 27 noiembrie ne aflam în dreptul insulelor Sandwich, unde vestitul Cook își pierduse viața la 14 februarie 1779. Străbătuserăm până acolo patru mii opt sute șaizeci de leghe. Dimineața, urcându-mă pe punte, am zărit la o depărtare de două mile insula Hawai, cea mai mare din celeșepte insule ale arhipelagului ce poartă același nume. Se vedeaui limpede țărmurile înverzite, lanțurile de munți care merg paralel cu coasta și vulcanii, străjuși de Muna Rea, înalt de cinci mii de metri. Am aruncat plasele, în care s-au prins, printre alte specimene, flabelarii pavonate, polipi turtiți, cu forme plăcute, care trăiesc în această parte a oceanului.

Nautilus înainta mereu către sud-est. La 1 decembrie am tăiat Ecuatorul la longitudinea 142° iar la 4 ale aceleiași luni, după un drum parcurs cu mare iuțeală și în care nu s-a petrecut nimic deosebit, am ajuns în apropierea insulelor Marchize. La trei mile depărtare, între latitudinea 8°57' și longitudinea 139°32', am zărit Capul Martin din Nuka Hiva, insula cea mai însemnată din acest grup care aparține Franței. Nu am putut vedea decât munți împăduriți care se iveau în zare, căci căpitanului Nemo nu-i plăcea să se apropie de țărmuri. Aici plasele scoaseră soiuri frumoase de pești, toți buni de gătit.

Între 4 și 11 decembrie, după ce părăsise insulele acelea încântătoare, stăpânite de Franța, *Nautilus* parcurse aproape două mii de mile. În drumul nostru am întâlnit un stol uriaș de calmari, un fel de moluște înrudite deaproape cu sepiile. Pescarii francezi le numesc «encornets». Ele fac parte din clasa cefalopodelor, familia dibranhiatelor, care mai cuprinde și sepiile

și argonauții. Animalele acestea, studiate în amănunțime de către naturaliștii antichității, erau folosite de oratorii din Agora în numeroase figuri de stil; dar totodată ele foloseau ca mâncare de soi la masa cetățenilor bogăți – dacă ar fi să-l credem pe Ateneu, medic grec, care a trăit înaintea lui Galen.

Întâlnirea dintre *Nautilus* și calmari, care nu umblă niciodată ziua, a avut loc în noaptea de 9 spre 10 decembrie. Aceste moluște, care puteau fi numărate cu milioanele, formau o adevărată armată și emigrau din zonele temperate către zonele mai calde, urmând drumul scrumbiilor și al sardelelor. Le priveam prin geamurile groase de cristal cum înotau de-andaratelea, cu o iuțeală uluitoare, mișcându-se cu ajutorul tubului locomotor, urmărind peștii și moluștele, mânând peștii cei mici și căzând la rândul lor pradă peștilor mari, frământându-și, într-o învălmășeală de nedescris, cele zece picioare cu care natura le-a împodobit capetele și care se aseamănă cu un fel de plete formate din șerpi pneumatici. *Nautilus*, cu toată viteza sa, trebui să plutească timp de mai multe ore prin mijlocul stolului de moluște din care năvoadele scoseseră cantități însemnante. Printre ele am recunoscut cele nouă specii determinate de d'Orbigny în Oceanul Pacific. După cum se vede, în timpul acestei călătorii, marea ne-a dezvăluit priveliști minunate, mereu altele. Părea că ea își schimbă întruna decorul și actorii pentru plăcerea noastră, care eram chemați nu numai să privim, ci și să pătrundem în cele mai înfricoșătoare taine ale oceanului.

În cursul zilei de 11 decembrie citem în salon. Ned Land și Conseil priveau apa luminoasă prin obloanele întredeschise. *Nautilus* stătea nemîscat, cu rezervoarele pline. Eram la o adâncime de o mie de metri, unde vietătile sunt rare și numai peștii cei mari își mai fac din când în când apariția.

Citem o carte plăcută de Jean Mace, intitulată «Slujitorii stomacului», urmărind povetile năstrușnice ale autorului, când Conseil îmi intrerupse lectura.

— Domnul binevoiește să vină o clipă? îmi spuse el, cu o voce de nerecunoscut.

— Dar ce s-a întâmplat, Conseil?

— Rog pe domnul să privească.

M-am ridicat și, apropiindu-mă de geam, am privit.

La lumina farului electric, o matahală negricioasă stătea neclintită în mijlocul apelor. Mă uitai cu atenție, căutând să recunosc ce fel de cetaceu

uriaș aveam în fața ochilor. Dar un gând îmi fulgeră prin minte.

— O navă! strigai.

— Da, răspunse canadianul, o navă care s-a scufundat.

Ned Land nu se înșela. Aveam în fața noastră un vas de ale cărui catarge mai atârnau încă odgoanele rupte. Corpul vasului părea să fie în bună stare și naufragiul trebuie că a avut loc numai cu câteva ore mai înainte. Trei frânturi de catarge, tăiate la două picioare deasupra punții, arătau că oamenii de pe bord fuseseră siliți să le sacrifice înaintea scufundării. Culcat pe o parte, vasul se umpluse cu apă și era și acum aplecat la babord. Tristă priveliște, epava aceea pierdută sub ape, dar și mai trist era să vezi puntea pe care încă mai zăcea căteva cadavre agățate de frânghii! Am numărat patru – patru bărbați, dintre care unul se ținea încă pe picioare la cârmă, și o femeie cu un copil în brațe, pe jumătate ieșită printre grătiile dunetei. Femeia aceea era Tânără. La lumina puternică a farurilor lui *Nautilus*, am putut să-i deslușesc trăsăturile pe care apa nu le descompusese încă. Cu o ultimă sforțare, își săltase copilul deasupra capului. Sărman micuț, cu brațele înlănțuite după gâtul mamei! Înfățișarea celor patru marinari mi se păru însămicătoare, aşa cum erau încirciți din pricina spasmelor morții, încercând să facă o ultimă sforțare ca să se smulgă din frânghiile cu care erau legați de vas. Singur, mai liniștit, cu fața gravă, cu părul alb lipit de frunte, cu mâna încleștată pe cârmă, timonierul părea că își conduce încă vasul naufragiat prin adâncurile oceanului!

Ce priveliște! Stăteam tăcuți, cu inima grea, în fața acelui dezastru prins la fața locului și, ca să zic aşa, fotografiat în ultima clipă. Și vedeam parcă de pe acum rechinii uriași, cu ochii aprinși, înaintând, atrași de nada aceea de carne omenească!

Nautilus făcu înconjurul navei scufundate, pe a cărei placă prinsă în partea dinapoi am putut citi într-o clipă:

FLORIDA SUNDERLAND

Capitolul XIX

Vanikoro

Spectacolul înfiorător la care asistasem era numai începutul seriei de catastrofe marine pe care *Nautilus* avea să le întâlnească în drum. De când am intrat în măriile mai umbrate, am zărit adesea, plutind sub apă, schelete

de vase putrezite și, în adâncuri, pe fund, tunuri, ghiulele, ancore, lanțuri și multe alte obiecte de fier roase de rugină.

Astfel, purtați înainte de *Nautilus*, pe care trăiam ca și izolați, la 11 decembrie am ajuns în apropierea arhipelagului Pomotu, vechi grup de insule primejdioase pomenit de Bougainville, care se întinde pe o lungime de cinci sute de leghe de la est-sud-est la vest-nord-vest, între 13°30' și 23°50' latitudine sudică și 125°30' și 151°30' longitudine vestică, de la insula Dacie până la insula Lazaref. Arhipelagul Pomotu are o suprafață de trei sute șaptezeci de leghe pătrate și este format din vreo șaizeci de grupuri de insule, printre care și grupul Gambier, căruia Franța i-a impus protectoratul său. Insulele acestea de mărgean cresc încet, dar necontenit, și se vor uni într-o zi datorită înmulțirii polipilor. Apoi, noua insulă se va uni la rândul ei cu arhipelagurile vecine, formând al cincilea continent, care se va întinde de La Noua Zeelandă și Noua Caledonie până la insulele Marchize.

În ziua în care îi expuneam căpitanului Nemo teoria aceasta, el îmi răspunse rece:

— Pământul ar avea nevoie de oameni noi, nu de continente noi!

Întâmplarea făcuse ca *Nautilus* să ajungă tocmai în dreptul insulei Clermont-Tonnerre, una din cele mai curioase, din grupul care a fost descoperit în 1822 de căpitanul Bell, comandantul vasului *Minerva*. Am putut astfel să studiez sistemul madreporic căruia i se datorează insulele din acest ocean. Madreporarii, care nu trebuie confundați cu mărgeanul, au un țesut învelit în calcar. Prefacerile structurii țesutului l-au făcut pe ilustrul meu profesor M. Milne-Edwards să-i claseze în cinci secțiuni. Vietătile mici care secretă scheletul trăiesc cu miliardele în câte o căsulie. Depunerile lor calcaroase devin roci, recife, insulițe și insule. Ele formează când un inel împrejurul unei lagune sau lac interior, care comunică prin câteva spărturi cu marea, când o barieră asemănătoare acelor de pe coastele Noii Caledonii și de pe diferitele insule din arhipelagul Pomotu. În unele locuri, de pildă în insulele Reunion sau în insulele Mauriciu, madreporarii înalță recife care par încărcate de ciucuri, adevărate ziduri drepte și înalte, în preajma căror oceانul este foarte adânc.

Înconjurând la o depărtare de numai câteva sute de metri malurile râpoase ale insulei Clermont-Tonnerre, am putut să admir munca uriașă îndeplinită de lucrătorii aceia microscopici. Pereții insulei se datorează mai cu seamă

unor madreporari care poartă numele de milepore, porite, astre și meandrini. Polipii aceștia cresc mai ales în apele agitate de la suprafața mării, de aceea ei încep mai întâi să clădească partea de sus, care se adâncește apoi, încetul cu încetul, odată cu sfărâmăturile secrețiunilor pe care se reazemă. Așa este cel puțin teoria lui Darwin, care explică în felul acesta formarea atolilor – teorie după mine superioară acelei care pune la temelia construcțiilor madreporice vârfuri de munți sau de vulcani cufundate la câteva picioare sub nivelul mării.

Am putut să cercetez de foarte aproape zidurile acestea ciudate, căci lângă ele sondele arătau o adâncime mai mare de trei sute de metri, iar farurile noastre electrice făceau să scânteieze calcarul strălucitor.

Întrebându-mă de cât timp au avut nevoie barierele uriașe din fața noastră ca să se formeze, Conseil a rămas uimit când i-am spus că, după cercetările savanților, durata lor de creștere este de aproape trei milimetri și jumătate într-un secol.

Când *Nautilus* se reîntoarse la suprafața oceanului, am cuprins cu privirea întreaga insulă Clermont-Tonnerre, joasă și împădurită. Pe stâncile ei madreporice au putut crește plantele numai datorită vârtejurilor marine și furtunilor. Cândva, demult, câteva semințe aduse de uragan de pe pământuri învecinate căzură pe straturile calcaroase amestecate cu rămășițele descompuse ale peștilor și plantelor marine, din care s-a format humusul vegetal. O nucă de cocos, aruncată de valuri, ajunse pe noile țărmuri. Sămânța prinse rădăcini. Crescând, arborele opri vaporii de apă. Astfel se născu un pârâu. Încetul cu încetul vegetația se întinse. Câteva animale mici, viermi, insecte sosiră pe trunchiuri smulse de vânt din alte insule. Broaștele țestoase veniră să-și clocească aici ouăle. Păsările și-au făcut cuib în arborii tineri. În chipul acesta, viața animală se dezvoltă și, atras de verdeață și rodnicie, apăru omul. Astfel s-au format aceste insule, operă uriașă a vietăților microscopice.

Spre seară, insula Clermont-Tonnerre pieri în depărtare, și *Nautilus* își schimbă vădit direcția. După ce atinse Tropicul Capricornului la o sută treizeci și cinci grade longitudine, vasul se îndreptă spre vest-nord-vest, străbătând toată zona intertropicală. Deși soarele verii își revârsa cu dănicie razele, nu sufeream deloc de căldură, fiindcă la treizeci sau patruzeci de metri sub apă temperatura nu se ridică la mai mult de zece sau douăsprezece grade.

La 15 decembrie am lăsat spre răsărit fermecătorul Arhipelag al Societății și încântătoarea Tahiti, podoaba Pacificului. Dimineața zărirăm la câteva mile depărtare vârfurile înalte ale acestei insule, în apele ei am pescuit pești dintre cei mai buni pentru masa noastră: scrumbii, bonite, albicare și câteva varietăți ale unui șarpe de mare numit murenophis.

Nautilus străbătuse nouă mii șapte sute douăzeci de mile, când am ajuns între arhipelagul Tonga Tabu, unde au pierit echipajele vaselor *Argo*, *Port-au-Prince* și *Duke-of-Portland*, și Arhipelagul Navigatorilor, unde a fost ucis căpitanul de Langle, prietenul lui La Pérouse. Am trecut apoi pe lângă arhipelagul Viti, unde sălbaticii i-au măcelărît pe mateloții de pe *Union* ca și pe căpitanul Bureau din Nantes, comandantul vasului *Aimable-Josephine*.

Arhipelagul acesta, care se întinde pe o sută de leghe de la nord la sud și pe nouăzeci de la est la vest, este cuprins între 6° și 2° latitudine sudică și 174° până la 179° longitudine vestică. Printre numeroasele insule, insulițe și stânci care îl formează, se numără și insulele Viti Levu, Vanua Levu și Kandubon.

Ele au fost descoperite în 1643 de Tasman, în același an în care Toricelli inventa barometrul și Ludovic al XIV-lea se urca pe tron. Rămâne să vă gândiți care dintre aceste trei fapte au fost mai folositoare umanității. Au venit apoi Cook, în 1714, d'Entrecasteaux, în 1793 și, în sfârșit, în 1827, Dumont d'Urville, care descurcă tot haosul geografic al arhipelagului. *Nautilus* se apropiie de Golful Wailea, unde s-au desfășurat grozavele aventuri ale căpitanului Dillon, care a descoperit cel dintâi taina naufragiului lui La Pérouse.

Golful acesta, în care am pescuit de mai multe ori, ne-a dat foarte multe stridii din cele mai bune. Le-am mâncat fără nicio socoteală, deschizându-le chiar la masă, după cum ne învață Seneca. Stridiile făceau parte din specia cunoscută sub numele de ostrea lamellosa, foarte obișnuită în Corsica. Bancul de stridii trebuie să fi fost uriaș și fără îndoială că, dacă n-ar mai și pieri din ele, ar ajunge să astupe golful, dat fiind că o singură stridie face până la două milioane de ouă.

Și dacă meșterul Ned Land n-a pățit nimic de data asta, după lăcomia de care a dat dovadă, se datorește faptului că stridia e singura hrana care nu provoacă niciodată indigestii. Într-adevăr, este nevoie de cel puțin șaisprezece duzini de stridii ca să avem cele trei sute cincisprezece grame de substanțe azotoase necesare hranei unui om.

La 25 decembrie, *Nautilus* naviga în mijlocul arhipelagului Noilor Hebride, pe care Quiros le-a descoperit în 1606, pe care Bougainville le-a explorat în 1768 și cărora Cook le-a dat numele actual în 1773. Grupul acesta se compune mai cu seamă din nouă insule mari și se întinde pe o lungime de o sută douăzeci de leghe, de la nord-nord-vest la sud-sud-est, între 15° și 2° latitudine sudică și 164° și 168° longitudine. Am trecut pe aproape de insula Auru, care în lumina amiezii îmi apără ca o pădure deasă și verde, dominată de un pisc foarte înalt. În ziua aceea era Crăciunul, și Ned Land regreta grozav «Christmas»-ul, sărbătoare de familie la care protestanții țin atât de mult.

Nu-l mai văzusem pe căpitanul Nemo de vreo opt zile, când, în dimineața zilei de 27, intră în salon, cu aerul unui om de care abia te-ai despărțit.

Tocmai mă uitam pe planisferă, urmărind ruta lui *Nautilus*; căpitanul se apropie și, punând degetul pe un punct al hărții, spuse numai atât:

— Vanikoro.

Era numele insulelor pe care naufragiaseră vasele lui La Pérouse. Am sărit în picioare.

— Ne îndreptăm spre Vanikoro? îl întrebai.

— Da, domnule profesor, răsunse căpitanul.

— Și am să pot vizita insulele acelea vestite, unde s-au sfârâmat *Boussole* și *Astrolabe*?

— Da, domnule profesor, dacă asta vă este dorință.

— Când ajungem la Vanikoro?

— Am și ajuns.

M-am urcat pe punte, urmat de căpitanul Nemo, și am scrutat cu nesaț orizontul. Înspre nord-vest se ridicau din mare două insule vulcanice, una mai mare și alta mai mică, înconjurate de un recif de corali, cu o circumferință de patruzeci de mile. Aveam în față însăși insula Vanikoro, căreia Dumont d'Urville îi dăduse numele de Insula Căutării, și ne găseam exact în fața micului port Vanu, situat între 16°4' latitudine sudică și 164°32' longitudine estică. Țărmurile păreau acoperite de verdeață, începând de la plajă și până aproape de înălțimile din lăuntrul insulei, deasupra cărora se ridică muntele Kapogo, înalt de aproape nouă sute cincizeci de metri.

Lăsând în urmă primele șiruri de stânci, *Nautilus* pătrunse printr-o trecătoare îngustă, ajungând acolo unde marea avea o adâncime de cincizeci

până la șaptezeci de metri. La umbra unor mangrove am zărit vreo doisprezece sălbatici care priveau uimiți cum ne apropiem de ei. Forma lunguiată și neagră a lui *Nautilus*, înaintând pe apă, nu semăna oare cu un cetaceu nemaivăzut de care trebuiau să se păzească?

Căpitanul Nemo mă întrebă ce știu despre naufragiul lui La Pérouse.

— Ceea ce știe toată lumea, căpitane, îi răspunsei eu.

— Și puteți să-mi spuneți și mie ce știe toată lumea? adăugă el, pe un ton puțin ironic.

— Cu placere.

I-am povestit ce știam din ultima lucrare a lui Dumont d'Urville, al cărei rezumat îl redau în cele ce urmează. În 1785, Ludovic al XVI-lea îl trimise într-o călătorie în jurul pământului pe La Pérouse împreună cu secundul acestuia, căpitanul de Langle. Ei se îmbarcară pe navele *Boussole* și *Astrolabe*, care de atunci au dispărut.

În 1791, guvernul francez, neliniștit de soarta celor două corvete, trimise în căutarea lor două bastimente: *Recherche* și *Esperance*. Acestea părăsiră portul Brest la 28 septembrie, sub comanda lui Bruni d'Entrecasteaux. Două luni mai târziu, comandantul vasului *Albemarle*, un anume Bowen, anunță că întâlnise sfărâmături de vase pe coasta Noii Georgii. Dar d'Entrecasteaux, neștiind nimic despre vestea adusă de Bowen, veste care de altfel era destul de nesigură, se îndreptă spre Insulele Amiralității pe care un raport al căpitanului Hunter le arăta ca fiind locul unde naufragiase La Pérouse.

Cercetările sale au fost zadarnice. *Esperance* și *Recherche* trecu chiar prin fața insulei Vanikoro, fără a se opri, și până la urmă această călătorie se dovedi a fi una din cele mai nenorocite, căci în ea își pierdu viața d'Entrecasteaux, doi secunzi și mai mulți marinari.

Mai târziu, căpitanul Dillon, un vechi navigator al Pacificului, a fost cel dintâi care a găsit urme neîndoioanelnice ale naufragiaților. La 15 mai 1824, nava sa *Saint-Patrik* trecu pe lângă Tikopia, una dintre insulele Noilor Hebride. Aici un marinări indian, ieșindu-i înainte într-o pirogă, îi vându un mâner de sabie din argint gravat. Indianul acela povestea printre altele că mai înainte cu șase ani, în timpul unui popas la Vanikoro, văzuse doi europeni ale căror vase naufragiaseră cu mulți ani în urmă pe stâncile insulei.

Dillon, ghicind că e vorba de vasele lui La Pérouse a căror dispariție stârnise atâtă vâlvă, voi să pornească spre Vanikoro, unde, după spusele matelotului, se găseau numeroase urme ale naufragiului. Dar vânturile și curenții îl împiedică să intre.

Dillon se reîntoarce la Calcutta. Aici reușește să capete ajutorul Societății asiatice și al Companiei Indiilor. I se dădu un vas numit *La Recherche* și, împreună cu un agent francez, plecă la 23 ianuarie 1827. La 7 iulie 1827, *La Recherche* ajunse în fața insulei Vanikoro, în portul Vanu, în același loc în care se găsea acum *Nautilus*.

Aici, Dillon culese numeroase rămășițe ale naufragiului: unelte de fier, ancore, bucăți de scribeți, tunulețe de bronz, o ghiulea, frânturi de instrumente astronomice și un clopot de bronz cu următoarea inscripție: «Bazin m-a făcut», marca turnătoriei Arsenalului din Brest, pe la 1785. Deci nu mai era cu puțință nicio îndoială.

Dillon rămase acolo din mai până în octombrie, făcând cercetări amănunte. Apoi părăsi Vanikoro, se îndreptă spre Noua Zeelandă, poposî în 7 aprilie 1828 la Calcutta, de unde se întoarse în Franța, fiind primit cu simpatie de Carol al X-lea.

În vremea asta, Dumont d'Urville, care nu știa nimic despre descoperirile lui Dillon, căuta prin alte părți locul naufragiului. Și, într-adevăr, echipajul unei baleniere îi aduse vestea că în măinile sălbaticilor din Luisiada și din Noua Caledonie se găsesc niște medalii și o cruce de Saint-Louis.

Dumont d'Urville, conducând vasul *Astrolabe*, porni la drum și, la două luni după plecarea lui Dillon din Vanikoro, el ancora în fața lui Hobart-Town. Acolo luă cunoștință de rezultatele obținute de Dillon și află că un oarecare James Hobbs, secund pe nava *Union* din Calcutta, oprindu-se pe o insulă situată între $8^{\circ}18'$ latitudine sudică și $156^{\circ}30'$ longitudine estică, găsise la indigenii de pe acele meleaguri bare de fier și bucăți de stofă roșie.

Dumont d'Urville, destul de nedumerit și neștiind dacă trebuie să dea crezare sau nu veștilor anunțate de ziare, nu tocmai demne de încredere, se hotărî totuși să pornească pe urmele lui Dillon.

La 10 februarie 1828, *Astrolabe* sosi în fața insulei Tikopia, de unde își luă drept călăuză și interpret pe un dezertor stabilit în insulă; se îndreptă apoi spre Vanikoro, merse de-a lungul recifelor până în ziua de 14 februarie și abia la 20 ale aceleiași luni ancoră în portul Vanu.

La 23 februarie, câțiva ofițeri cercetării insula și găsiră câteva rămășițe neînsemnate. Băştinașii se arătară răuvoitori; nu voiau să spună nimic și refuzau să-i ducă la locul naufragiului. Purtarea lor lăsa să se nască bănuieri că ei ar fi ucis pe naufragiați. Acum, băştinașii păreau să se teamă de Dumont d'Urville, ca de unul venit să-l răzbune pe La Pérouse și pe nefericiții săi tovarăși.

Totuși, la 26 februarie, indigenii, momiți cu daruri și înțelegând că nu aveau de ce se teme, îl conduseră pe Jacquinot, secundul vasului, la locul naufragiului.

Acolo, între recifele Pacu și Vanu, zăceau împrăștiate ancore, tunuri, bucăți de fier și de plumb, însipite în calcar. Șalupa și baleniera lui *Astrolabe* se îndreptară spre locul acela și, cu multă caznă, echipajul izbuti să smulgă o ancoră grea de o mie opt sute de livre, un tun de fier, o bucată de plumb și două tunuri mici de bronz. Întrebând pe indigeni, Dumont d'Urville află că La Pérouse, după ce își pierduse amândouă vasele în recifele insulei, își construise un vas mai mic, cu care dispăruse din nou... Unde? Nu se știa. Comandantul lui *Astrolabe* ridică, sub un tufiș de manglieri, un monument de piatră în amintirea vestitului navigator și a tovarășilor lui. Era o piramidă simplă, dreptunghiulară, cu piedestalul de mărgean, fără niciun fel de podoabe de fier care ar fi putut să trezească lăcomia indigenilor.

După aceea, Dumont d'Urville se pregăti de plecare; dar întregul echipaj era bolnav de febra specifică acestor țărmuri nesănătoase, îmbolnăvindu-se apoi și el, nu putu porni până la 17 martie.

În timpul acesta, guvernul francez, crezând că Dumont d'Urville n-a aflat nimic despre descoperirea lui Dillon, trimise spre Vanikoro corveta *Bayonnaise* comandată de Legorant de Tromelin, care se găsea atunci pe coasta vestică a Americii. Vasul acostă în fața insulei Vanikoro la câteva luni după plecarea lui *Astrolabe*; nu descoperi nimic nou, dar constată că sălbaticii respectaseră monumentul ridicat în amintirea lui La Pérouse.

Iată, pe scurt, istoria pe care i-am povestit-o căpitanului Nemo.

— Așadar, îmi spuse el, nu se știe încă în ce parte a pierit al treilea vas, construit de naufragiații de la Vanikoro?

— Nu se știe.

Căpitanul Nemo nu răspunse nimic și-mi făcu semn să-l urmez în salon. *Nautilus* coborî la câțiva metri sub apă și obloanele se deschiseră.

M-am apropiat în grabă de geam și sub desisul de corali acoperit de fongii, sifonule, alcione și cariofilee, printre miliardele de pești încântători, julis, glyphisidoni, pompheride, seranizi, holocentri, am recunoscut unele resturi pe care dragele nu le putuseră scoate: bucăți de fier, fărâme de ancore, de tunuri, de ghiulele, o garnitură de scripete, o parte din prova, toate aparținând vaselor naufragiate și pe care acum crescuseră flori vii. În timp ce priveam epavele, căpitanul îmi povesti cu voce gravă:

— Comandantul La Pérouse a plecat la 7 decembrie 1785 cu vasele *Boussole* și *Astrolabe*. El s-a oprit mai întâi în Golful Botany, a vizitat Arhipelagul Prietenilor, Noua Caledonie, s-a îndreptat către Santa Cruz și a poposit la Namuka, una din insulele arhipelagului Hapai. Apoi navele sale au ajuns la recifele încă necunoscute de la Vanikoro. Vasul *Boussole*, care mergea înainte, s-a lovit de coasta sudică. *Astrolabe*, voind să-i vină în ajutor, păti același lucru. Primul vas se sfârâmă îndată. Al doilea, prins de nisipuri în bătaia vântului, rezistă câteva zile. Băştinașii îi primiră destul de bine pe naufragiați, care se instalară în insulă și își construiră un vas mai mic din resturile celorlalte două vase mari. Câțiva dintre marinari rămaseră pentru totdeauna, de bună voie, la Vanikoro. Ceilalți, slăbiți și bolnavi, plecară cu La Pérouse. Ei se îndreptară către insulele Salomon unde își găsiră sfârșitul, pe coasta de apus a insulei celei mai mari din grup, între Capurile Deception și Satisfaction.

— De unde știi toate acestea? întrebai eu.

— Iată ce am găsit pe locul ultimului naufragiu!

Căpitanul Nemo îmi arăta o cutie de tablă, roasă de apă sărată a mării, pe care se afla stema Franței. O deschise și înăuntru am văzut un teanc de hârtii îngălbinate, dar pe care se mai putea desluși scrisul.

Erau chiar instrucțiunile ministrului marinei date comandantului La Pérouse, cu însemnări pe margini făcute de mâna lui Ludovic al XVI-lea!

— Frumoasă moarte pentru un marinar! spuse căpitanul Nemo. Mormântul său de mărgean e atât de liniștit, încât doresc din suflet ca eu și tovarășii mei să avem aceeași soartă!

Capitolul XX

Strâmtoarea Torres

În noaptea de 27 spre 28 decembrie, *Nautilus* se depărta cu cea mai mare viteză de insula Vanikoro. Ne-am îndreptat spre sud-vest și în trei zile am

străbătut cele sapte sute cincizeci de leghe care despart grupul insulelor La Pérouse de punctul sud-estic al Papuasiei.

La 1 ianuarie 1868, dis-de-dimineață, Conseil se urcă pe punte și, apropiindu-se de mine, îmi spuse:

— Să-mi dea voie domnul să-i urez un an nou fericit.

— Dragul meu Conseil, parcă am fi la Paris, în cabinetul meu de lucru din Jardin des Plantes! Îți mulțumesc pentru urare, dar aş vrea să te întreb ce înțelegi tu printr-un «an fericit» în împrejurările de față? Un an care să ne aducă sfârșitul captivității, sau unul în care să ne urmăm mai departe ciudata noastră călătorie?

— Pe legea mea dacă știu ce să vă spun, răspunse Conseil. E adevărat că descoperim lucruri noi și că de două luni încocace n-am avut când să ne «plăcăsim». Vedem minunății din ce în ce mai uimotoare și, dacă lucrurile se vor desfășura tot aşa, nu știu unde vom ajunge. Cred că niciodată n-o să mai găsim un asemenea prilej.

— Niciodată, Conseil.

— Pe de altă parte, căpitanul Nemo, căruia numele acesta latin i se potrivește atât de bine¹⁴, nu ne stingherește deloc; parcă nici n-ar exista.

— Ai dreptate, Conseil.

— De asta cred, dacă nu-i cu supărare, că un «an fericit» ar fi un an în care am putea să vedem totul...

— Chiar totul, Conseil? Ar ține poate prea mult. Și Ned Land ce părere are?

— Ned Land nici nu vrea să audă de una ca asta, răspunse Conseil. Are o fire practică și un stomac nesățios și nu-i ajunge numai să privească și să mănânce întruna la pești. Știți, lipsa de vin, de pâine, de carne nu-i vine deloc la socoteală unui saxon obișnuit cu biftecurile și care nu se sperie de un păhăruț de brandy ori de gin.

— Mie, Conseil, nu-mi pasă de toate astea și mă simt foarte bine cu regimul de pe bord.

— Și eu, răspunse Conseil, aşa că aş vrea să rămân aici tot atât de mult pe cât ar vrea Ned să fugă. Deci, dacă anul care începe n-o să fie bun pentru mine, o să fie bun pentru el, și invers. Așa, măcar unul din noi va fi mulțumit. În sfârșit, vă doresc tot ceea ce ar putea să vă facă mai multă plăcere.

— Mulțumesc, Conseil. Numai că aş vrea să amânăm pentru mai târziu darurile și să le înlocuim deocamdată cu o strângere de mâna. Atâtă am la mine.

— Domnul n-a fost niciodată atât de darnic, îmi răspunse Conseil.

Acestea fiind zise, inimosul băiat plecă mulțumit.

La 2 ianuarie, străbătusem un drum de cinci mii două sute cincizeci de leghe de la plecarea noastră din mările Japoniei. În fața pintenului lui *Nautilus* se întindeau ținuturile primejdioase ale Mării de Mărgean de pe coasta nord-estică a Australiei. Vasul nostru ocoli, pe o distanță de câteva mile, punctul periculos de care erau să se sfărâme la 10 iunie 1770 vasele lui Cook. Nava pe care se afla Cook se ciocnise atunci de o stâncă, dar nu se scufundase pentru că, din fericire, o bucată de mărgean ruptă în timpul ciocnirii rămăsese însipătă în spărtura corăbiei.

Aș fi dorit mult să vizitez reciful acesta lung de trei sute șaizeci de leghe, de care marea veșnic mâñoasă se izbește cu o furie nemaipomenită, făcând un zgromot ca de tunet; dar chiar atunci planurile inclinate ale lui *Nautilus* ne duceau la mare adâncime, aşa că n-am putut să văd nimic din stâncile acelea înalte de mărgean. A trebuit să mă mulțumesc cu diferite specii de pești prinși în plasele noastre.

Două zile după ce străbătuseră Marea de Mărgean, la 4 ianuarie, am ajuns lângă coastele Papuasiei. Cu prilejul acesta, căpitanul Nemo îmi spuse că are intenția să intre în Oceanul Indian prin strâmtoarea Torres. A fost singura explicație pe care mi-a dat-o. Ned se bucura că în sfârșit ne apropiem de mările europene.

Strâmtoarea Torres este socotită ca fiind periculoasă, atât din pricina stâncilor ei ieșite în afară, cât și din pricina sălbaticilor ce locuiesc pe țărmuri. Ea desparte Noua Olandă de marea insulă a Papuasiei, numită și Noua Guinee.

Așadar, *Nautilus* intră în strâmtoarea cea mai de temut de pe glob, strâmtoare pe care cei mai curajoși navigatori abia îndrăznesc să o treacă, pe care Luis Paz de Torres a înfruntat-o venind din mările de sud spre Melanezia, și unde, în 1840, corvetele lui Dumont d'Urville au fost cât pe ce să se scufunde. La rândul său, *Nautilus* trebuia să facă acum cunoștință cu stâncile de mărgean.

Strâmtoarea Torres are o lățime cam de treizeci și patru de leghe, dar e înfundată de nenumărate insule, insulițe și stânci, care o fac impracticabilă

pentru navigație; de aceea căpitanul Nemo luă toate măsurile ca să poată trece. *Nautilus*, plutind aproape de suprafața apei, înainta cu grijă; elicea, ca o coadă de cetaceu, bătea încet apa.

Ned, Conseil și cu mine stăteam pe puntea pustie. În fața noastră se afla cabina cârmaciului în care cred că se găsea însuși căpitanul Nemo, conducând vasul.

Aveam dinainte o hartă foarte bună a strâmtorii Torres, alcătuită de inginerul hidrograf Vincendon Dumoulin împreună cu ofițerul de marină Coupvent-Desbois, care acum e amiral și care în timpul ultimei călătorii în jurul Pământului a lui Dumont d'Urville făcea parte din statul major al acestuia. Harta de care vorbesc împreună cu cele întocmite de căpitanul King sunt cum nu se poate mai bune pentru descurcarea drumului atât de întortocheat al strâmtorii; le studiam deci cu cea mai mare atenție. Împrejurul lui *Nautilus* marea fierbea mânoasă. Curentul, mergând de la sud-est spre nord-est cu o iuțeală de două mile și jumătate, își spărgea talazurile de stâncile de mărgean ieșite ici, colo, din apă.

— Ce mare afurisită! îmi spuse Ned Land.

— Groaznică! răspunsei eu. E periculoasă chiar și pentru *Nautilus*.

— Pesemne că diavolul ăsta de căpitan cunoaște foarte bine drumul, urmă canadianul, altfel ar fi de ajuns ca vasul să atingă cât de puțin grămezile astea de mărgean, ca să se facă praf și pulbere.

Locul în care ne găseam era într-adevăr foarte primejdios, dar *Nautilus* se strecura cu o nemaipomenită dibăcie printre nenumăratele colțuri de stâncă bătute de valurile furioase. Mergeam pe alt drum decât cel străbătut de *Astrolabe* și *Zylie*, drum care dusese la pieire vasele lui Dumont d'Urville. *Nautilus* o luă mai spre nord, trecu pe lângă insula Murray și reveni spre sud-vest, către trecătoarea Cumberland. Credeam că va trece prin ea, dar vasul o luă spre nord-est, făcându-și drum printre nenumăratele insule și insulițe puțin cunoscute, către insula Tund și Canalul Mauvais. Tocmai mă gândeam dacă nu cumva căpitanul Nemo, din cale afară de neprevăzător, nu va intra cumva în strămtoarea aceasta în care își găsiseră sfârșitul corvettele lui Dumont d'Urville, când vasul își schimbă pentru a doua oară direcția și, tăind în linie dreaptă spre vest, se îndreptă către insula Gueboroar.

Era ora trei după-amiază. Valurile se izbeau de țărm, fluxul crescuse aproape deplin. *Nautilus* se apropiе de insulă. Parcă o văd și acum cât era de frumoasă cu poiana ei de pendanus! Ne apropiaserăm la mai puțin de două

mile de țarm. Deodată, o izbitură mă răsturnă. *Nautilus* se lovise de o stâncă și rămăsese nemîșcat, aplecându-se puțin spre babord.

Când m-am ridicat, căpitanul Nemo și secundul se urcaseră pe punte. Amândoi cercetau situația vasului, vorbind în limba lor neînțeleasă despre cele întâmplate.

Iată cum stăteau lucrurile: spre tribord, la două mile depărtare, se vedea insula Gueboroar, al cărei țarm se rotunjea de la nord la vest, ca un braț uriaș. Spre sud și est se și iviseră câteva colțuri de mărgean, pe care refluxul începuse să le descopere. Eșuaserăm în larg și încă în una din acele ape în care marea sunt slabe, ceea ce avea să îngreuneze mult despotmolirea lui *Nautilus*. Totuși, vasul era atât de bine construit, încât nu suferise nicio stricăciune. Dar dacă nu se putea nici scufunda și nici sfărâma, în schimb era în pericol să rămână agățat de stânci, și în cazul acesta s-ar fi sfârșit pentru totdeauna cu aparatul submarin al căpitanului Nemo.

Pe când mă gândeam astfel, căpitanul, nepăsător și liniștit ca totdeauna, se apropie de mine.

— Un accident? l-am întrebat.

— Nu, un incident, îmi răspunse el.

— Dar un incident care vă va sili poate să deveniți din nou un locuitor al pământului, de care ați fugit!

Căpitanul Nemo mă privi cu un aer ciudat și clătină din cap. Prin asta îmi arăta destul de limpede că nimic pe lume nu-l va putea face să pună piciorul pe un continent.

— De altfel, domnule Aronnax, îmi spuse el. *Nautilus* nu-i pierdut. Are să vă mai poarte încă printre minunățiile oceanului. Călătoria noastră e abia la început și n-aș vrea să mă lipsesc atât de repede de cinstea pe care mi-o faceți întovărășindu-mă.

— Totuși, căpitane Nemo, îi spusei eu, făcându-mă că nu bag de seamă întorsătura ironică a frazei, *Nautilus* a eșuat în timpul fluxului. Or, marea sunt prea puternice în Pacific și dacă nu ușurați vasul – lucru ce mi se pare cu neputință de făcut – nu văd cum veți mai putea porni.

— E adevărat că marea sunt puternice în Pacific, răspunse căpitanul, dar în strâmtoarea Torres există o diferență de un metru și jumătate între flux și reflux. Astăzi suntem în 4 ianuarie; peste cinci zile vom avea lună plină și m-aș mira grozav dacă astrul acesta binevoitor n-ar ridica de ajuns apele, făcându-mi un serviciu pe care nu l-aș putea primi decât de la el.

Spunând acestea, căpitanul Nemo, urmat de secund, coborî în interiorul lui *Nautilus*. Vasul rămase nemîșcat, ca și cum polipii de mărgean l-ar fi cimentat pentru vecie.

— Ce facem, domnule profesor? mă întrebă Ned Land, care venise lângă mine după plecarea căpitanului.

— Să așteptăm liniștiți fluxul din ziua de 9, prietene Ned; după cât se pare, luna va avea bunăvoiță să ne urnească din loc.

— Asta-i tot?

— Da, asta-i tot.

— Și căpitanul n-are de gând să arunce ancorele în larg, să tragă de lanțuri cu mașina, să încerce totul ca să se elibereze?

— Sunt de ajuns mareaele, spuse cu simplitate Conseil.

Canadianul se uită la Conseil și înălță din umeri. El privea lucrurile ca un marinări adevărat.

— Domnule, credeți-mă când vă spun că bucată astă de fier nu va mai naviga niciodată, nici pe mare, nici pe sub mare. Nu mai e bună decât ca să fie vândută la fiare vechi. Cred că a venit vremea să-l părăsim pe căpitanul Nemo.

— Prietene Ned, îi răspunsei, eu tot mai am încredere în *Nautilus*. Peste patru zile vom ști ce ne pot aduce mareaele Pacificului. De altfel, sfatul de-a fugi ar fi potrivit dacă ne-am găsi pe lângă coastele Angliei sau ale Provenței, dar pe meleagurile Papuasiei nici nu poate fi vorba de aşa ceva. Avem timp să-o facem și pe asta, dacă *Nautilus* nu izbutește să se elibereze; ceea ce aş socoti drept o mare nenorocire!

— Dar n-am putea măcar să călcăm puțin prin locurile astă? urmă Ned Land. Acolo e o insulă. Pe insulă sunt arbori. Sub arbori trăiesc animale de uscat din care poți face cotlete și fripturi, pe care le-ăș mâncă îndată cu mare poftă.

— Are dreptate Ned, făcu Conseil, și eu sunt de aceeași părere. N-ar putea oare domnul să-l înduplece pe prietenul domniei sale, căpitanul Nemo, ca să ne învioască să coborâm pe pământ? Măcar să ne mai aducem aminte cum se calcă pe partea solidă a planetei noastre...

— Pot să i-o cer, răspunsei, dar va refuza.

— Domnul ar putea să încerce, stărui Conseil; aşa, cel puțin, o să știm la câtă bunăvoiță ne putem aștepta din partea lui.

Spre marea mea uimire, căpitanul Nemo ne dădu învoirea cerută. Ba chiar, dând dovedă de mai multă bunăvoiță decât ne aşteptam, nu ne ceru nici măcar cuvântul că ne vom întoarce pe bord. Dar ca să fugim în Noua Guineă ar fi fost foarte periculos și nu l-aș fi sfătuit pe Ned Land să încerce o asemenea ispravă. Tot mai bine să fii prizonier pe *Nautilus*, decât să cazi în mâinile băştinașilor din Papuasia.

Luntrea ne-a fost făgăduită pentru a doua zi dimineața. N-am încercat să aflu dacă ne va întovărăși și căpitanul Nemo. Mă gândeam chiar că nu ne va însotii niciun om din echipaj și că Ned Land va conduce singur barca. De altfel, pământul se afla la cel mult două mile depărtare și pentru canadian era o nimică toată să conducă luntrea ușoară printre recifele de mărgean, atât de periculoase pentru vasele mari.

A doua zi, la 5 ianuarie, luntrea fu scoasă din adăpostul ei și coborâtă pe apă de doi oameni; vâslele erau pregătite și n-am avut altceva de făcut decât să ne luăm locurile.

La ora 8, înarmați cu puști electrice și cu securi, am coborât de pe *Nautilus*. Marea era destul de liniștită. Dinspre uscat sufla un vânt slab. Conseil și cu mine, așezați la rame, vâsleam cu putere, iar Ned ne conducea prin trecătorile înguste dintre stânci. Luntrea era ușor de mânuitor și înainta cu repeziciune.

Ned Land nu mai putea de bucurie. Era ca un prizonier scăpat din închisoare, și nici prin gând nu-i trecea că va trebui să se întoarcă.

— Carne, spunea el mereu, o să mânăcăm carne, și de care credeți? Vânat adevărat; și încă fără pâine! Nu zic că peștele n-ar fi bun, dar am mâncaat prea mult, de asta un vânat proaspăt, fript pe cărbuni, o să fie ceva strașnic.

— Mai taci din gură, mânăcăule, râse Conseil, că-mi lasă gura apă!

— Rămâne de văzut, îmi dădui eu părerea, dacă pădurile acestea au în ele vânat și dacă nu cumva vânatul e în stare să-l vâneze el pe vânător.

— Cu atât mai bine, domnule Aronnax, îmi răspunse canadianul, ai cărui dinți păreau mai ascuțiți decât tăișul unui pumnal. Am să mănânc tigru, dacă pe insulă nu găsesc alt patruped.

— Ned, mă înfricoșezi! ținu să adauge Conseil.

— Orice animal cu patru picioare și fără pene, sau cu două picioare și pene va fi salutat de primul meu foc de pușcă.

— Bun! răspunsei eu. Văd că meșterul Land începe din nou să nu se mai poată stăpâni!

— Nu vă temeți, domnule Aronnax! mă liniști canadianul. Vâsliti voinicește! Peste cel mult douăzeci și cinci de minute am să vă servesc un fel de mâncare cum numai eu știu să gătesc.

La ora opt și jumătate, luntrea lui *Nautilus* se opri cu bine pe un țărm nisipos, după ce străbătuse inelul de mărgean care încadra insula Gueboroar.

Capitolul XXI

Câteva zile pe uscat

Coborârea la țărm m-a mișcat adânc. Ned Land încerca pământul cu piciorul, de parcă ar fi avut de gând să-l ia în stăpânire. Și cu toate astea, de abia trecuseră două luni de când eram «pasagerii» – ca să folosesc un cuvânt al căpitanului Nemo – sau mai exact prizonierii lui *Nautilus*. În câteva minute am ajuns lângă coastă. Pământul era aproape în întregime madreporic și doar unele albii de torenți, secate, presărate cu sfărâmături granitice, mai arătau că insula avusese o formăție primordială. În fața noastră se întindeau păduri minunate, acoperind zarea. Arbori uriași, atingând înălțimea de două sute de picioare, își legau ramurile prin ghirlande de liane, formând adevărate hamacuri legăname de vânt. Creșteau acolo, amestecându-se din belșug, mimoze, ficuși, casuarine, hibiscuși, pendanus și palmieri, iar la adăpostul bolților verzi, pe lângă tulpinile lor gigantice, se înălțau orhidee, plante leguminoase și ferigi.

Dar canadianul nici nu luă măcar în seamă minunatele specii ale florei papuasiene. Pe el nu-l interesa frumusețea acestora, ci folosul pe care ele l-ar fi putut aduce. Zărind un cocotier, doborât câteva fructe pe care le desfăcu îndată; am băut împreună laptele și am mâncat cu nespusă placere miezul.

— Strașnice! făcu Ned Land.

— Grozave! îi răspunse Conseil.

— Ce părere aveți, ne întrebă apoi canadianul, oare Nemo al dumneavoastră s-ar supăra dacă am lua și pe bord câteva nuci?

— Nu cred, răspunsei eu, dar sunt sigur că n-o să guste din ele!

— Cu atât mai rău pentru el! zise Conseil.

— Și cu atât mai bine pentru noi! adăugă Ned, aşa au să ne rămână mai multe.

— Așteaptă puțin, Ned, îi zisei canadianului, care se pregătea să mai despoie un cocotier, nucile sunt bune, nimic de zis, dar înaînte de-a ne

umple luntrea cu ele, n-ar fi rău să ne uităm dacă nu mai crește pe insulă și altceva, la fel de bun. Niște legume proaspete, de pildă, n-ar strica deloc pentru bucătăria lui *Nautilus*.

— Domnul are dreptate, fu de părere Conseil. Ar trebui să păstrăm în luntre trei locuri: unul pentru fructe, altul pentru legume și altul pentru vânatul din care, fie vorba între noi – încă n-am zărit nici urmă.

— Niciodată să nu-ți pierzi speranța, Conseil! îl sfătuí canadianul.

— Să mergem mai departe și să fim cu ochii în patru, urmai eu. Insula pare pustie, dar am putea să întâlnim pe aici oameni care să nu se dea înapoi de la niciun fel de vânat.

— Hap! Hap! făcu Ned Land, mișcându-și fălcile într-un fel care însemna multe.

— Ce-i, Ned? se miră Conseil.

— Pe legea mea, răsunse canadianul, încep să înțeleg plăcerile canibalismului!

— Ce tot spui? îl întrerupse Conseil. Ai devenit mâncător de oameni? Păi, cum o să mai dorm atunci în aceeași cabină cu tine? Te pomenești că am să mă trezesc într-o bună dimineață pe jumătate mâncat...

— N-ai grija, dragul meu Conseil, țin mult la tine, e adevărat, dar nu chiar atât, încât să te mănânc fără să-mi fie foame.

— Nu prea te cred, îi înțoarse vorba Conseil. Mai bine haideți la vânat, ca să potolim foamea canibalului ăstuia; altfel mă tem că într-o zi domnul nu va mai găsi decât fărâme din mine ca să-l servească.

Vorbind astfel, ne afundam tot mai mult în adâncul întunecos al pădurii, pe care timp de două ore am străbătut-o în lung și în lat.

Spre norocul nostru, am descoperit unul din alimentele cele mai de preț ale zonei tropicale și de care aveam mare nevoie pe vas: am descoperit arborele de pâine, o varietate fără semințe, numită în limba malaeză «rima», care se găsește din belșug pe insula Gueboroar.

Arborele de pâine se deosebește de ceilalți prin trunchiul său drept și înalt de patruzeci de picioare. După vârful frumos rotunjit și format din frunze mari, multilobate, un naturalist putea lesne să vadă că are în fața ochilor un «*artocarpus*», arbore ce crește atât de bine în insulele Mascarene unde a fost plantat. Printre frunze se zăreau fructele mari, rotunde, late de un decimetru și acoperite de o coajă plină de zbârcituri aşezate în nenumărate hexagoane.

Cu planta aceasta folositoare, care fără nicio îngrijire produce fructe timp de opt luni pe an, natura a înzestrat unele regiuni din care lipsește grâul.

Ned Land îi cunoștea bine fructele. Mâncase din ele în nenumăratele lui călătorii și știa cum trebuie pregătite. Așa că, văzându-le, nu se mai putu abține.

— Domnule, să mor dacă nu gust chiar acum din miezul lor.

— Gustă, Ned, gustă cât vrei! Suntem aici în căutare de alimente, deci să le încercăm.

— N-o să ne ia mult timp, mă asigură canadianul.

Și cât ai clipi aprinse cu ajutorul unei lentile un foc de vreascuri care pâlpâi vesel. În timpul acesta, Conseil și cu mine am cules cele mai frumoase fructe de artocarpus. Câteva dintre ele nu erau îndeajuns de coapte, iar coaja lor groasă acoperea o pulpă albă și puțin fibroasă. Cele mai multe însă, gălbui și zemoase, nu așteptau decât să fie culese.

Conseil îi aduse lui Ned Land o duzină din fructele acestea, care nu aveau niciun fel de sâmburi. După ce le tăie în felii groase, canadianul le puse pe jeratic, spunând întruna:

— O să vedeți, domnule, ce mai pâine bună!

— Mai ales când ți-a lipsit atâta timp, adăugă Conseil.

— Asta nu e numai pâine, urmă canadianul, e o prăjitură cum nu mai există alta. Ați gustat-o vreodată, domnule?

— Nu, Ned.

— Atunci, pregătiți-vă. Dacă n-o să vă placă, să nu-mi mai spuneți vânător de balene!

Peste câteva minute, partea fructelor pusă pe jar se făcu scrum, înăuntrul ei se vedea miezul alb, al cărui gust aduce cu gustul de anghinare.

Mărturisesc că pâinea era minunată și că am mâncat-o cu multă poftă.

— Păcat că miezul nu se poate păstra proaspăt, spusei eu. Așa, n-are niciun rost să facem provizii pentru vas.

— Cum adică, domnule! strigă Ned. Astea sunt vorbe de naturalist; eu însă am să vă arăt ce poate un brutar. Conseil, adună tu o provizie serioasă de fructe. O vom lua-o cu noi la întoarcere.

— Și cum ai să le prepari? îl întrebai.

— Din miezul lor am să fac un aluat fermentat, care se poate păstra multă vreme fără să se strice. Când vom avea poftă, am să-l coc la bucătărie și sunt sigur că o să vă placă, cu tot gustul lui acrișor.

— După câte văd, meștere Land, nu ne mai lipsește nimic...

— Ba da, domnule profesor, răsunse canadianul, ne lipsesc câteva fructe dulci, sau măcar câteva legume.

— Atunci să căutăm fructe și legume!

După ce făcurăm destule provizii din fructele arborelui de pâine, am plecat mai departe să ne completăm masa «pământească».

Norocul ne-a ajutat, căci până la amiază am strâns o provizie serioasă de banane. Roadele acestea plăcute ale zonei tropicale se coc tot timpul anului, și malaezii, care le numesc «pizang», le mănâncă fără să le gătească. Odată cu bananele am cules și «jak»-uri uriașe, al căror gust e foarte placut, fructe de mangifera deosebit de bune și ananas de o mărime neobișnuită. Culesul lor ne-a luat mult timp, dar n-avea de ce să ne pară rău.

Conseil nu-și mai lua ochii de la Ned. Canadianul mergea în frunte și, în timp ce străbăteam pădurea, culegea cu dibăcie fructele care trebuiau să completeze provizia.

— Acum cred că nu ne mai lipsește nimic, nu-i aşa, Ned? întrebă Conseil.

— Hm! făcu canadianul.

— Cum, te mai poți plânge?

— Toate proviziile astea nu sunt de ajuns pentru o masă, răsunse Ned. Sfârșitul unei mese, adică desertul, îl avem, dar unde e supa? Unde e friptura?

— Adevărat, adăugai eu. Ned ne-a promis niște fripturi care nu prea se văd.

— Domnule, îmi spuse canadianul, vânătoarea nu numai că nu s-a sfârșit, dar nici n-a început măcar! Aveți răbdare! O să dăm peste vreun animal cu pene sau cu blană, și dacă nu este pe aici, îl întâlnim noi în altă parte...

— Iar dacă nu găsim nimic azi, poate găsim mâine, spuse Conseil. Dar părerea mea este să nu ne îndepărtem prea mult. Cred că ar fi bine chiar să ne întoarcem la luntre.

— Să ne întoarcem de pe acum? strigă Ned.

— Trebuie să fim înapoi până nu se înnoptează, îi amintii eu.

— Dar cât e ceasul? întrebă canadianul.

— Cel puțin două, răsunse Conseil..

— Cât de repede trece timpul pe pământ! oftă cu părere de rău Ned Land.

— La drum! îl îndemnă Conseil.

Ne-am întors prin pădure și, din mers, am mai strâns muguri de palmier, pe care a trebuit să-i culegem din vârful arborilor, un soi de fasole mică, căreia știam că malaezii îi spun «abru», și ignami de o calitate deosebită.

Cu toate că am ajuns la luntre peste măsură de împovărați, Ned Land nu găsea că am făcut destule provizii. A avut însă noroc: tocmai în clipa în care se pregătea să se urce în luntre, a dat cu ochii de niște arbori din specia palmierilor, înalți de douăzeci și cinci până la treizeci de picioare. Arborii aceștia, tot atât de prețuiți ca și artocarpus, sunt pe drept cuvânt socotiți printre cele mai folositoare produse ale Malaeziei.

Ei poartă numele de «sagutieri» și cresc fără a fi cultivați, înmulțindu-se, ca și duzii, prin mlădițe sau prin semințe.

Ned Land știa ce are de făcut. Apucând toporul, lovi cu putere și culcă la pământ câțiva sagutieri, care, după pulberea albă presărată pe frunze, se cunoștea că sunt ajunși la maturitate.

Îl priveam pe Ned mai mult cu un ochi de naturalist decât de om căruia îi este foame. Mai întâi el jupui de pe fiecare copac coaja groasă de un deget sub care se întindea o rețea de fibre alungite. Fibrele formau din loc în loc niște noduri, chituite cu un fel de făină cleioasă numită «sagu». Făina aceasta este bună de mâncat și formează unul din alimentele de bază ale populației malaeziene.

Ned Land se mulțumi deocamdată să taie în bucăți trunchiurile copacilor doborăți, ca și cum ar fi tăiat lemn pentru foc. Urma ca mai târziu să extragă făina, să o strecoare apoi printr-o pânză ca s-o separe de fibre și s-o usuce la soare, întărind-o astfel în calupuri.

Pe la orele cinci după-amiază am părăsit țărmul insulei, încărcați cu toate bogățiile adunate, și după o jumătate de oră am ajuns pe *Nautilus*. La sosirea noastră nu se ivi nimeni, ca și cum vasul ar fi fost pustiu. După ce am aranjat proviziile, coborâi în camera mea, unde mă aștepta masa gata pregătită. Am mâncat, apoi m-am culcat.

A doua zi, la 6 ianuarie, nimic nou pe bord. Niciun zgromot, niciun semn de viață. Luntrea era tot lângă *Nautilus*, în același loc în care o lăsasem în ajun. Ne-am hotărât să ne întoarcem pe insula Gueboroar. Ned Land speră că de data asta va avea mai mult noroc la vânat și dorea să cercetăm o altă parte a pădurii.

La răsăritul soarelui pornirăm la drum. Luntrea, purtată de valurile care o împingeau spre țărm, ajunse în scurtă vreme la insulă.

Am debarcat și socotind că e mai bine să ne lăsăm conduși de canadian, l-am urmat pe Ned Land care, cu picioarele lui lungi, mergea atât de repede, încât abia ne puteam ține după el.

Ned Land urcă țărmul spre est, apoi, trecând prin vad câteva albi de torenți, ieși într-o câmpie mărginită de păduri minunate. Câțiva pescăruși, care dădeau târcoale de-a lungul apei, își luară zborul la apropierea noastră. Prudența păsărilor îmi dovedi că ele știu la ce se pot aștepta din partea oamenilor, de aceea mi-am zis că dacă insula nu era locuită, cel puțin fusese călcată din când de picior omenesc.

După ce străbătusem o câmpie întinsă, am ajuns la marginea unei pădurici în care cântau și zburau numeroase păsări.

— Deocamdată nu sunt decât păsări, spuse Conseil.

— Dar sunt printre ele și unele care se pot mâncă! răspunse Ned.

— Nu prea cred, dragă Ned, își dădu părerea Conseil. Nu văd altceva decât papagali.

— Prietene Conseil, răspunse Ned cu seriozitate, când n-ai altceva mai bun, papagalul face cât un fazan.

— Și mai trebuie să știți că, atunci când e bine gătită, pasărea asta nu este deloc de aruncat, adăugai eu.

Într-adevăr, pe sub frunzișul des zburau din creangă în creangă o mulțime de papagali, așteptând parcă să înceapă cineva să-i învețe să vorbească în limba oamenilor. Deocamdată ei trăincăneau laolaltă cu rudele lor mai mici, împodobite în toate culorile, și cu serioșii cacatoeși, care păreau adânciți în cine știe ce probleme filosofice. Lorii cu pene roșii treceau ca niște pânze purtate de vânt printre kalaoșii care fâlfâiau zgomotos din aripi, printre «papuașii» colorați în cele mai frumoase nuanțe albăstrie și printre alte nenumărate soiuri de păsări încântătoare, în general însă nu prea bune de mâncat.

Dar, ca să putem vedea întreaga colecție, mai lipsea o pasăre, care trăiește numai prin meleagurile acelea și care n-a trecut niciodată dincolo de insulele Arru și de insulele Papuasia. Pe ea avea să mi-o scoată soarta în cale peste puțină vreme.

După ce am străbătut o rariște, am dat într-o câmpie plină de tufe. Acolo am văzut luându-și zborul păsări minunate, pe care penele neobișnuit de lungi le sileau să se îndrepte numai împotriva vântului. Zburau de parcă ar fi fost purtate de valuri, făcând în aer curbe nespuse de frumoase. Sclipirea

minunată a penelor viu colorate atrăgea și încânta privirea. Le-am recunoscut îndată.

— Păsările paradisului! strigai eu.

— Ordinul vrăbiilor, clasa clystomorelor, răspunse Conseil.

— Din familia potârnichilor? întrebă Ned Land.

— Nu cred, meștere Land. Totuși mă bizui pe îndemânarea dumitale ca să prindem una din viețuitoarele acestea minunate ale tropicelor.

— Am să încerc, domnule profesor, cu toate că sunt obișnuit să mânuiesc mai curând cangea decât pușca.

Malaezii, care vând chinezilor un mare număr din aceste păsări, au, pentru a le prinde, felurile mijloace, pe care noi însă nu le puteam folosi. Uneori ei pun lațuri în vârfurile copacilor celor mai înalți, unde păsările acestora le place îndeosebi să-și facă sălaș, altele folosesc un fel de clei pentru a le paraliza mișcările, iar câteodată merg până acolo încât otrăvesc fântânile din care minunatele păsări obișnuiesc să bea apă. Cât despre noi, n-aveam altceva de făcut decât să le împușcăm din zbor, ceea ce însemna că va fi nespus de greu să le atingem. Și într-adevăr, ne-am risipit zadarnic o parte din muniții.

Pe la 11 dimineața străbătuserăm prima parte a munților din mijlocul insulei, fără ca să fi reușit să împușcăm ceva. Foamea ne dădea ghes. Vânătorii se bizuiseră numai pe vânat și se înselaseră. Noroc că, spre mirarea sa, Conseil, printr-o împușcătură dublă, ne asigură prânzul, doborând un porumbel alb și un guguștiuc. Am curățat vânatul în grabă și l-am pus să se rumenească într-o frigare, deasupra unui foc de vreascuri. Ned făcu o pâine din fructele artocarpusului. Am mâncat pe nerăsuflate porumbei, care ni s-au părut cum nu se poate mai buni. Muscada¹⁵, cu care păsările acestea obișnuiesc să se îndoape, le parfumează carne, dându-le un gust foarte plăcut.

— E ca și cum ai îngrășa găinile cu trufe! spuse Conseil.

— Ei, acum ce-ți mai lipsește, Ned? întreba pe canadian.

— Un vânat cu patru labe, domnule Aronnax. Porumbei ăștia n-au fost decât o gustare. Până când nu vânezi un animal cu costițe, n-am să fiu mulțumit.

— Nici eu, Ned, până n-oi prinde o pasăre a paradisului.

— Atunci, fu de părere Conseil, să vânăm, mergând înapoi spre mare. Am ajuns la poalele munților și cred că e mai bine să ne întoarcem în regiunea pădurilor.

Sfatul ni s-a părut înțelept, de aceea l-am urmat întocmai. După o oră de mers, am dat peste o adevărată pădure de sagutieri. Cățiva șerpi nevătămători fugiră din calea noastră. Păsările paradisului se ascundeau ori de câte ori ne apropiam de ele și pierdusem aproape orice nădejde că am să prind vreuna, când Conseil, care mergea înainte, se aplecă pe neașteptate, scoase un strigăt de triumf și alergă spre mine aducându-mi o pasare a paradisului dintre cele mai frumoase.

— Ești grozav, Conseil! strigai eu.

— Domnul mă măgulește.

— Deloc, dragul meu! Ai dat o lovitură de maestru. Să prinzi vie o pasare din asta și încă s-o prinzi cu mâna!

— Dacă domnul ar vrea s-o privească mai de aproape, ar vedea că meritul meu nu e chiar atât de mare.

— De ce, Conseil?

— Pentru că pasarea asta e beată criță.

— Beată?

— Da, domnule. S-a îmbătat din pricina muscadelor pe care le mâncă sub muscadierul unde am prins-o! Ia te uită, prietene Ned, unde duce beția!

— Pe dracu'! răspunse Ned. Dacă te gândești la ginul pe care l-am băut de vreo două luni încوace, nici n-ai măcar de ce să mă dojenești.

Pe când Ned și Conseil vorbeau, eu mă uitam cu atenție la pasarea aceea ciudată. Conseil nu se înșelase. Îmbătată de sucul amețitor al muscadelor, pasarea devenise cu totul neputincioasă! Nu mai putea să zboare și de abia se mai mișca. Dar mie puțin îmi păsa de toate astea, aşa că am lăsat-o să-și mistuie în tihنă muscadel.

Pasarea aparținea celei mai frumoase și mai rare specii din cele opt existente în Papuasia și în insulele vecine, și anume, speciei «marele smarald». Ca lungime măsura vreo trei decimetri. Avea capul destul de mic, iar ochii așezati lângă deschizătura ciocului îi erau de asemenea mici. Dar ciocul ei galben, picioarele și ghearele cafenii, aripile de culoarea alunei, cu vârfurile roșcate, capul de un galben deschis, gâtul verde ca smaraldul, pântecele și pieptul cafeniu-închis alcătuiau, toate laolaltă, o minunată îmbinare de culori. Două pene lungi și pufoase, ridicându-se deasupra cozii,

prelungite prin alte pene lungi și ușoare, de o finețe neobișnuită, întregeau înfățișarea acestei păsări nespus de frumoase, căreia indigenii i-au dat numele poetic de «pasărea soarelui».

Aș fi dorit mult să pot duce la Paris modelul acesta de pasăre a paradisului, să-l dăruiesc pentru Jardin des Plantes care nu are niciun exemplar viu.

— E atât de rară? întrebă canadianul, cu tonul unui vânător care nu pune preț pe frumusețea vânatului.

— Foarte rară, prietene, și mai ales foarte greu de prins vie! Si chiar moarte, păsările acestea sunt foarte căutate. De asta indigenii s-au gândit să le facă ei, aşa cum se fac diamante sau perle.

— Cum adică? se minună Conseil. Se pot falsifica și păsările paradisului?

— Da, Conseil.

— Și domnul cunoaște mijloacele pe care le folosesc indigenii?

— Desigur. Când bate musonul dinspre răsărit, pasărea paradisului își pierde penele mărețe din jurul cozii, pe care naturaliștii le numesc pene subalare. Penele acestea le culeg falsificatorii de păsări și le potrivesc cu îndemâname pe trupul unui biet papagal jumulit. Apoi vopsesc cusăturile, lustruiesc pasărea și trimit muzeelor și amatorilor din Europa produsele neobișnuitei lor meserii.

— Foarte bine! făcu Ned Land. Dacă nu este pasărea, atunci sunt măcar penele ei; și fiindcă nu e vorba să fie mâncate, nu văd ce rău ar fi în toate astea!

Dar în timp ce eu eram mulțumit că aveam pasărea, dorințele canadianului rămăseseră tot neîndeplinite. Din fericire, pe la ora două, Ned doboră un porc mistreț uriaș, din cei pe care indigenii îl numesc «bariutang». Mistrețul pica tocmai la timp, ca să ne procure carne adevărată, și noi l-am primit cum se cuvine. Ned Land era foarte mândru de împușcătura sa. Atins de glonțul electric, mistrețul căzuse ca trăsnit.

Canadianul îl jupui și îl curăți, având grija să pună deoparte o jumătate de duzină de cotlete pentru masa de seară. Apoi ne-am urmat vânătoarea, în care aveau să se întâpte și alte vitejii ale lui Ned Land și ale lui Conseil. Cercetând tufișurile, cei doi prieteni stârniră un grup de canguri, care o luară la goană, dar nu destul de repede pentru ca gloanțele noastre electrice să nu-i poată ajunge.

— Ah, domnule profesor, strigă Ned Land, înfierbântat, ce vânat strașnic! Nici nu mai spun cât de grozav o să fie, înăbușit la cuptor! Ce aprovizionare pentru *Nautilus*. Doi, trei, cinci au căzut! Și când mă gândesc că o să mâncăm singuri toată carnea asta și că dobitocii de pe vas n-au să primească nicio fărâmă din ea!

Cred că dacă Ned, înfierbântat de bucurie, nu ar fi vorbit atât de mult, ar fi omorât toată ceata. Dar se mulțumi numai cu o duzină din aceste marsupiale care «fac parte din primul ordin al mamiferelor aplacentare», după cum ar fi spus Conseil. Vânatul acesta poartă denumirea de «canguri-iepuri», locuiește de obicei în scorburile copacilor și este neîntrecut la fugă. Mărimea sa este mijlocie. În schimb are o carne foarte gustoasă.

Eram foarte mulțumiți de rezultatele vânătoarei noastre. Ned, bucuros, plănuia să ne reîntoarcem și a doua zi pe insulă, unde avea de gând să nu mai lase niciun locuitor cu patru picioare pe care l-ar fi putut mâncă. Dar în planurile sale uită să pună la socoteală întâmplările ce se mai puteau ivi până atunci.

La ora șase după-amiază am ajuns pe coastă. Luntrea se afla la locul obișnuit. *Nautilus* se zărea la două mile depărtare de țărm, ieșind ca o stâncă lunguiată dintre valuri.

Fără să mai piardă timp, Ned Land începu să pregătească masa. Se pricepea de minune la gătit. Peste puțin timp cotletele de bari-utang, fripte pe cărbuni, răspândeau un miros atrăgător care înmiresma aerul.

Dar văd că am început să calc pe urmele canadianului. Iată-mă în extaz în fața unei fripturi de porc! Să mi se ierte lucrul acesta, aşa cum l-am iertat și eu pe Ned Land, pentru aceleași motive!

În sfârșit, masa a fost foarte bună. Doi porumbei întregiră bucatele. Pasta de sagu, pâinea de artocarpus, câteva fructe de mangifera și vreo șase ananași, împreună culicoarea fermentată a unor nuci de cocos, ne-au mers drept la inimă. Ba, aş putea chiar să spun că unele idei ale tovarășilor mei nu mi se mai păreau destul de limpezi...

— Ce-ar fi să nu ne mai întoarcem la noapte pe *Nautilus*? întrebă Conseil.

— Ce-ar fi să nu ne mai întoarcem niciodată? adăugă Ned Land.

În clipa aceea, o piatră ne căzu la picioare, întrerupând propunerea canadianului.

Capitolul XXII

Trăsnetul căpitanului Nemo

Am privit spre pădure, fără să ne ridicăm. Eu simții pentru o clipă cum îmi încremenește mâna pe care tocmai o duceam la gură. Văzui oprindu-se pe loc și mâna lui Ned Land.

— O piatră nu cade din cer, spuse Conseil. Sau, dacă se-ntâmplă să cadă, atunci nu mai e piatră, ci aerolit.

O a doua piatră, rotunjită cu grijă, îl făcu pe Conseil să scape din mâna un picior de porumbel, dând și mai multă greutate observației sale.

Ne-am ridicat toți trei, pregătindu-ne cu arma în mâna să facem față oricărui atac.

— N-or fi cumva maimuțe? întrebă Ned Land.

— Cât pe-aci să ghicești, răsunse Conseil. Sunt niște sălbatici.

— Repede la luntre! spusei eu, îndreptându-mă spre mare. Era limpede că trebuie să ne retragem cât mai repede, pentru că în marginea pădurii, la cel mult o sută de pași depărtare, își făcuseră apariția vreo douăzeci de indigeni, înarămati cu arcuri și praștii.

Luntrea era ancorată la douăzeci de metri de noi.

Sălbaticii se apropiau încet, dându-ne însă tot mai multe dovezi de dușmanie. Pietrele și săgețile plouau. Ned Land nu voise să-și părăsească proviziile și, cu tot pericolul apropiat, alerga destul de repede înspre barcă, ducând porcul într-o mâna și cangurii în cealaltă. În două minute am ajuns la mal. Ca să încărcăm în barcă proviziile și armele, să-i facem vînt în mare și să prindem vâslele, ne-a fost de ajuns o clipă. Nici nu ne depărtaserăm încă bine de mal, când vreo sută de sălbatici, urlând și amenințându-ne, intrară în apă până la brâu. Mă uitai spre *Nautilus*, să văd dacă apariția sălbaticilor fusese observată de cineva de pe bord. Dar n-am văzut nicio mișcare. Uriașa mașinărie, culcată în larg, părea pustie.

Peste douăzeci de minute ne urcam pe vas. Capacile erau deschise. După ce am fixat luntrea la locul ei, am intrat în interiorul lui *Nautilus*.

Coborând în salon, de unde se auzeau acorduri melodioase, îl găsii pe căpitanul Nemo aplecat deasupra orgii sale și părând cufundat într-o visare adâncă, pricinuită de muzică.

— Căpitane! spusei eu.

El nu mă auzi.

— Căpitane, spusei din nou, atingându-l de data asta cu mâna.

Căpitanul Nemo tresări și se întoarse spre mine.

— A, dumneavoastră sunteți, domnule profesor? îmi spuse el. Ei, a fost frumoasă vânătoarea? Ați găsit plante interesante?

— Da, căpitane, răspunsei, dar, din nenorocire, am adus după noi o trupă de bipezi, a căror vecinătate mă neliniștește.

— Ce bipezi?

— Sălbatici.

— Sălbatici! spuse cu ironie căpitanul Nemo. Vă mai mirați, domnule profesor, că punând piciorul pe unul din colțurile pământului ați dat peste sălbatici? Dar unde nu sunt sălbatici? Și care sunt mai răi decât alții aceștia, pe care îi numiți sălbatici?

— Dar, căpitane...

— Eu unul, domnule, am întâlnit sălbatici pretutindeni.

— Totuși, dacă nu vreți să vă pomeniți cu ei pe *Nautilus*, ar fi bine să luați anumite măsuri.

— Liniștiți-vă, domnule profesor, nu e nimic îngrijorător!

— Dar indigenii sunt mulți.

— Cam câți?

— Cel puțin o sută.

— Domnule Aronnax, îmi răspunse căpitanul Nemo, ale cărui degete se aşezară din nou pe clape, nici dacă toți indigenii din Papua s-ar aduna pe țărm, *Nautilus* nu ar avea motive să se teamă de atacul lor.

Degetele căpitanului începură să se miște cu ușurință de-a lungul claviaturii și am observat că ele nu atingeau decât clapele negre, din care pricină melodiile sale păreau a fi cântece scoțiene. Curând, căpitanul Nemo uită de prezența mea și se cufundă într-o visare, pe care n-am mai încercat să o tulbur.

Mă urcai din nou pe punte. Se înnoptase, pentru că la această latitudine soarele dispare dintr-o dată, fără amurg. Insula Gueboroar abia se mai zărea.

Dar fociurile numeroase de pe țărm dovedeau că indigenii n-aveau de gând să plece.

Am stat aşa, singur, timp de mai multe ore, când gândindu-mă la indigeni – de data aceasta însă fără teamă, căci încrederea neclintită a căpitanului mă liniștise – când uitând de ei pentru a admira splendoarea nopții tropicale. Îmi aminteam de Franța, privind stelele zodiacale care aveau s-o lumineze peste câteva ore. Luna strălucea în mijlocul constelațiilor zenithului. Mă gândeam că acest satelit credincios și cumsecade va fi din nou aici, iar poimâine va ridica apele și-i va ajuta lui *Nautilus* să se smulgă dintre recifele de mărgean. Spre miezul nopții, văzând că e liniște pretutindeni, și pe valurile întunecate ca și sub arborii de pe țărm, m-am dus în cabina mea și am dormit liniștit.

Noaptea se scurse fără ca să se întâmple nimic deosebit. Se vede că papuașii se speriașeră dând cu ochii de monstrul naufragiat în golf, căci altfel capacele deschise le-ar fi dat putință să se strecoare cu ușurință în interiorul lui *Nautilus*.

A doua zi, 8 ianuarie, la ora șase dimineața, mă urcai pe punte. Se crăpa de ziua. Curând, printre cețurile care se risipeau, începură să se vadă mai întâi plaja, apoi vârfurile munților de pe insulă.

Indigenii erau tot acolo, mai numeroși decât în ajun – aproape cinci sau șase sute de înși. Unii dintre ei înaintaseră, folosind refluxul, cățărându-se pe recifele de mărgean, până la mai puțin de patru sute de metri de *Nautilus*.

Îi puteam vedea cu ușurință. Erau papuași adevărați, cu trupul atletic, un neam de oameni frumoși, cu fruntea lată, cu nasul gros, dar nu turtit, cu dinții albi. Părul lor lânos, vopsit în roșu, contrasta cu corpul negru și lucios ca al nubienilor. De loburile despicate ale urechilor spânzurau inele de os. Aproape toți erau goi. Printre ei am văzut și câteva femei, acoperite de la șolduri în jos cu fuste largi făcute din ierburi și susținute cu centuri din plante. Unii dintre șefi își împodobiseră gâtul cu semilune și coliere din sticlă, roșii sau albe. Cea mai mare parte dintre ei erau înarmați cu arcuri, săgeți și scuturi și purtau pe umeri un fel de plasă pentru pietrele rotunjite pe care le aruncau cu prăstia, cu o rară îndemânare.

Unul dintre șefi cerceta cu atenție vasul, de care se apropiase foarte mult. Trebuie să fi fost un «mado», din clasa nobilă, căci se gătise cu un fel de rogojină din frunze de banan, dantelată pe margini și prezentând un amestec tipător de culori.

Aș fi putut să-l dobor cu ușurință, fiindcă era foarte aproape de mine, dar m-am gândit că e mai bine ca să aştept să dea vreo dovadă de duşmănie. Între europeni și sălbatici se cuvine ca europenii să răspundă la atac, dar nu să atace.

Cât a ținut refluxul, indigenii dădură târcoale vasului, fără să facă vreo încercare de a ataca. L-am auzit repetând des cuvântul «assai» și după gesturile lor am înțeles că mă îndemnau să vin la ei, invitație pe care am crezut de cuviință să n-o primesc.

Deci, în ziua aceea, luntrea nu părăsi vasul, spre marea nemulțumire a lui Ned Land, care nu putu să-și completeze proviziile. Îndemânaticul canadian își petrecu timpul preparând carne și făina pe care le adusese de pe insula Gueboroar. Cât despre sălbatici, ei se retrăseseră pe la ora unsprezece dimineață spre țărm, de îndată ce valurile fluxului începură să acopere recifele de mărgean. Dar am putut să văd cum pe plajă numărul lor creștea întruna. Pesemne că soseau și din insulele vecine sau din Papuasia proprietăzisă. Totuși n-am zărit nicio pirogă de-a indigenilor.

Neavând ceva mai bun de făcut, m-am gândit să pescuiesc scoici în apa care era atât de limpede, încât se puteau vedea cu ușurință scoicile, zoofitele și plantele pelagice. Era, de altfel, ultima zi în care *Nautilus* mai avea să rămână pe meleagurile acelea, dacă într-adevăr avea să poată porni a doua zi în larg, după cum ne făgăduise căpitanul Nemo. L-am chemat deci pe Conseil, care îmi aduse o dragă de prins scoici, destul de mică și ușoară, asemănătoare celor care servesc la prinderea stridiilor.

— Și sălbaticii? mă întrebă Conseil. Să nu se supere domnul, dar mie nu mi se par chiar atât de răi!

— Cu toate astea sunt antropofagi, dragul meu!

— Poți să fii antropofag și să fii totodată om de treabă, îmi răspunse Conseil, după cum poți fi mâncăcios și om cumsecade în același timp! Una nu înlătură pe cealaltă.

— Foarte bine, Conseil, să zicem că sunt antropofagi cumsecade și că tot cum se cade își mânâncă prizonierii. Dar cum eu nu țin deloc să fiu mâncat, nici chiar mâncat cum se cade, am să fiu prevăzător, fiindcă, după cum se pare, comandantul Nemo nu ia nicio măsură. Și acum, la lucru!

Am pescuit cu râvnă timp de două ore, dar n-am prins nimic deosebit. Draga se umplea cu «urechile lui Midas», harpe, melanii și în special cu cele mai frumoase moluște-ciocan pe care le-am văzut vreodată. Am prins

și câteva holoturii, scoici care fac perle și o duzină de broaște țestoase mici, pe care le-am păstrat pentru bucătăria vasului.

Dar tocmai când mă aşteptam mai puțin, am dat de o minunătie sau mai bine zis de o greșeală a naturii, foarte rar întâlnită. Pe când Conseil ridica draga în care se prinseseră o mulțime de scoici obișnuite, mă văzu deodată scufundându-mi mâna în plasă și luând o scoică, apoi mă auzi scotând un strigăt de conchiliolog, cu alte cuvinte cel mai ascuțit strigăt pe care gâtlejul omenesc poate să-l producă.

— Ce-a pățit domnul? se miră Conseil. Domnul a fost mușcat de ceva?

— Nu, băiete, cu toate că aş fi dat și un deget pentru descoperirea mea.

— Ce descoperire?

— Scoica asta! răspunsei eu, arătându-i pricina bucuriei mele.

— Dar nu-i decât o simplă oliva pofira, genul oliva, ordinul prectini-branhiatelor, clasa gasteropodelor, încrengătura moluștelor.

— Da, Conseil. Dar în loc să fie încolăcită de la dreapta la stânga, scoica asta e întoarsă de la stânga la dreapta!

— Cum se poate!? se minună Conseil.

— Da, dragul meu, e o scoică senestră.

— O scoică senestră, îngână Conseil emoționat.

— Uită-te la spirala ei.

— Ah, vă rog să mă credeți, domnule, spuse Conseil, luând cu o mâna tremurătoare prețioasa scoică, de când mă știu nu m-am simțit atât de emoționat!

Și avea, într-adevăr, de ce să se simtă emoționat. Se știe că, după cum au arătat naturaliștii, mișcarea de la dreapta spre stânga este o lege a naturii. În mișcarea lor de translație și de rotație, astrele și sateliții se mișcă de la dreapta spre stânga. Omul, la fel, se slujește mai adesea de mâna dreaptă decât de mâna stânga, din care cauză instrumentele și aparatele lui, scările, zăvoarele, arcurile de la ceas etc. sunt făcute în aşa fel, încât să se învârtească de la dreapta spre stânga. Natura urmează și ea aceeași lege în încolăcirea scoicilor. Toate se încolăcesc de la dreapta spre stânga, și în cazuri deosebit de rare, când spirala merge de la stânga spre dreapta, scoica prețuiește cât greutatea ei în aur.

Eram amândoi cufundați în cercetarea prețioasei scoici și tocmai mă gândeam că voi îmbogăți Muzeul cu raritatea aceasta, când o piatră azvârlită de un indigen sfărâmă scoica rară, chiar în mâna lui Conseil.

Scosei un strigăt de desperare. Conseil apucă repede pușca mea și ochi în sălbatic, care își legăna praștia cam la vreo zece metri de noi. Am vrut să-l opresc, dar lovitura pornise, sfărâmând brățara cu amulete de pe brațul indigenului.

— Ce faci, Conseil? strigai eu.

— Cum, domnul nu vede că acest canibal a început atacul?

— O scoică nu prețuiește cât viața unui om! îi răspunsei.

— Ah, ticălosul! strigă Conseil. Mai bine mi-ar fi sfărâmat umărul!

Deși Conseil era sincer, eu n-am fost de aceeași părere cu el. În timpul acesta, fără ca noi să ne dăm seama, situația se schimbase. Vreo douăzeci de piroge înconjureră vasul. Scobite în trunchiuri de arbori lungi și înguste, bine potrivite pentru înaintat pe apă și echilibrate cu ajutorul unor bețe de bambus care pluteau la suprafață, pirogile erau mânate de vâslași pe jumătate goi. Le priveam neliniștit cum se apropiе de noi.

Se vedea cât de colo că papuașii mai avuseseră de-a face cu europeni și că le cunoșteau vasele. Dar ce or fi gândit ei să văzând cilindrul acesta de fier, fără catarge, fără coș, care stătea nemîșcat în golf? Fără îndoială că nimic bun, pentru că la început se opriră la o depărtare destul de mare de el. Totuși, văzându-l că nu mișcă, curajul le reveni puțin și încercară să vină cât mai aproape. Trebuia cu orice preț să împiedică lucru acesta. Dar puștile noastre fără detunător nu puteau să-i sperie, căci lor nu le e frică decât de armele zgomotoase. Dacă trăsnetul n-ar fi însotit de tunet, oamenii s-ar teme mai puțin de el, cu toate că primejdia vine de la fulger și nu de la tunet. Într-o clipă, pirogile se apropiară de *Nautilus* și sute de săgeți se abătură asupra lui.

— Afurisită grindină! strigă Conseil. Și unde mai pui că s-ar putea să fie o grindină otrăvită!

— Trebuie să-l înștiințăm pe căpitanul Nemo, spusei eu, intrând în interiorul vasului.

Coborâi în salon. Nu era nimeni. Am bătut la ușa căpitanului.

— Intră! mi se răspunse. Intrai și-l găsii pe căpitan cufundat în niște calcule pline de X-uri și de alte semne algebrice.

Buna-cuvînță mă făcu să-l întreb:

— Vă stingheresc?

— Da, domnule Aronnax, îmi răspunse căpitanul, cred însă că aveți motive serioase ca să mă căutați.

— Foarte serioase. Pirogile indigenilor ne încconjura și în câteva minute vom fi atacați, fără doar și poate, de sute de sălbatici.

— Aha! făcu liniștit căpitanul Nemo. Au venit cu pirogile?

— Da, domnule.

— Ei bine, e de ajuns să închidem panourile.

— Tocmai. Și venisem să vă spun...

— Nimic nu-i mai ușor, mă întrerupse căpitanul Nemo.

Și apăsând pe un buton electric, transmise un ordin echipajului.

— S-a făcut și asta, domnule, îmi spuse el după câteva clipe. Luntrea e la locul ei și panourile sunt închise. Cred că nu vă e teamă de faptul că domnii ăștia ar putea sparge pereții pe care ghiulelele fregatei dumneavoastră nu i-au putut străpunge.

— Nu, căpitane, dar mai e un pericol.

— Care, domnule?

— Mâine vor trebui deschise panourile pentru ca *Nautilus* să-și împrospăteze provizia de aer.

— Fără îndoială, domnule. Vasul nostru respiră ca un cetaceu.

— Și dacă în timpul acela papuașii vor fi pe punte, nu știu cum i-ați putea împiedica să pătrundă.

— Dumneavoastră credeți că se vor urca pe bord?

— Sunt sigur.

— Foarte bine, domnule, n-au decât să se urce. Nu văd de ce i-aș împiedica. La urma urmei nu sunt decât niște bieți papuași și n-aș vrea ca vizita mea pe insula Gueboroar să coste viața măcar a vreunuia din nenorociții aceștia!

Nemaivând ce spune, mă pregătii să plec, dar căpitanul Nemo mă opri poftindu-mă să iau loc lângă el. Mă întrebă apoi despre excursia noastră pe insulă, despre felul cum a mers vânătoarea și păru că nu înțelege nevoie de carne pe care o arăta canadianul. Am vorbit și despre alte lucruri, iar căpitanul, fără să fie prea vorbăret, se arăta destul de prietenos.

Printre altele veni vorba și despre situația lui *Nautilus*, naufragiat în același loc în care Dumont d'Urville fusese pe punctul de a pieri. Și căpitanul îmi spuse:

— Acest d'Urville a fost unul dintre cei mai destoinici și mai inteligenți navigatori pe care i-ați avut, un fel de căpitan Cook al dumneavoastră, al francezilor. Nefericit savant! Să înfrunți banchizele de la Polul Sud, recifele

de mărgean ale Oceaniei, canibalii din Pacific, și să pieri apoi într-un nenorocit accident de cale ferată! Dacă omul acesta energetic a mai putut gândi în ultimele clipe ale vieții sale, vă dați seama care trebuie să fi fost acele gânduri!

Țin minte și acum, spre cinstea căpitanului Nemo, că, vorbind despre faptele lui d'Urville, el părea mișcat.

Apoi, cu harta în mâna, ne-am amintit de lucrările navigatorului francez, de călătoriile lui în jurul Pământului, de dubla sa încercare de a ajunge la Polul Sud, care l-a dus la descoperirea de noi pământuri numite Adelie și Louis Philippe, și în sfârșit de hărțile hidrografice pe care le-a făcut în principalele insule ale Oceaniei.

— Ceea ce d'Urville a făcut la suprafața mărilor, îmi spuse căpitanul Nemo, eu am făcut înăuntrul oceanului, cu mai multă ușurință și mai deplin decât el. Navele *Astrolabe* și *Zélée*, hărțuite întruna de uragane, nu se puteau asemui cu *Nautilus*, care străbate oceanele liniștit, ca și cum ar fi o adevărată cameră destinată studiului.

— Cu toate astea, căpitane, este ceva asemănător între navele lui d'Urville și *Nautilus*.

— Ce anume, domnule?

— Faptul că *Nautilus* a naufragiat ca și ele!

— *Nautilus* nu a naufragiat, domnule, îmi răspunse cu răceală căpitanul Nemo. *Nautilus* este sortit să se odihnească pe apă și eu n-am să folosesc niciodată muncile grele la care d'Urville își silea echipajul în clipele de impas, nici manevrele și nici celealte măsuri de despotmolire; *Zélée* și *Astrolabe* au fost pe punctul de a pieri, pe când *Nautilus* e în afară de orice primejdie. Mâine, în ziua hotărâtă și la ora hotărâtă, marea îl va ridica încetîșor și el va porni să străbată mai departe mările.

— Căpitane, începui eu, mă îndoiesc că...

— Mâine, spuse căpitanul Nemo ridicându-se, mâine la ora două și patruzeci de minute după-amiază, *Nautilus* va părăsi strâmtoarea Torres, fără să fi suferit nicio stricăciune.

După ce rosti cuvintele acestea foarte răspicat, căpitanul Nemo se înclină ușor. Am înțeles că e timpul să plec și m-am înapoiat în camera mea.

Acolo mă aștepta Conseil, care voia să cunoască rezultatele întrevederii cu căpitanul.

— Când i-am arătat temerile mele că *Nautilus* ar putea fi amenințat de papuași, căpitanul mi-a răspuns foarte ironic. Așa că nici eu nu pot să-ți spun decât un lucru: ai încredere în el și du-te de te culcă liniștit.

— Domnul n-are nevoie de nimic?

— Nu, prietene. Ce mai face Ned Land?

— Domnul să mă ierte, răsunse Conseil, dar Ned face un pateu de cangur care cred că va fi minunat.

Rămas singur m-am culcat, dar n-am dormit bine deloc. Auzeam zgomotul pe care îl făceau sălbaticii tropăind pe punte și scoțând strigăte asurzitoare. Astfel se scurse întreaga noapte, fără ca cineva de pe vas să iasă din nepăsarea obișnuită.

Echipajului îi păsa tot atât de puțin de canibali, pe cât le păsa soldaților dintr-un fort întărit de furnicile care umblă pe întărituri.

Mă trezii la șase dimineață. Panourile erau tot închise. Aerul nu fusese deci primenit; rezervoarele erau însă pline, aşa că împrospătară cu câțiva metri cubi de oxigen atmosferă înăbușitoare a vasului. Am lucrat în camera mea până la amiază, fără să dau ochi nici măcar o clipă cu căpitanul Nemo. Pe bord părea că nu se face niciun fel de pregătire pentru plecare.

Am mai așteptat un timp, pe urmă m-am dus în salonul cel mare. Pendula arăta orele două și jumătate. În zece minute apele aveau să atingă maximum de înălțime, și în cazul când căpitanul Nemo nu fusese prea îndrăzneț în făgăduielile sale, *Nautilus* avea să fie scos atunci dintre recifele de mărgean. Altfel, trebuia să mai aștepte luni întregi până să poată ieși de acolo.

Curând se simțiră câteva vibrații prevestitoare în învelișul lui *Nautilus*, Apoi se auzi cum pârâie calcarul recifelor.

La ora două și treizeci și cinci de minute, căpitanul Nemo apăru în salon. De cum mă văzu, îmi spuse:

— Plecăm.

L-am privit neîncrezător.

— Am dat ordin să se deschidă panourile, adăugă el.

— Și cu papuașii ce facem?

— Cu papuașii?

Căpitanul Nemo ridică nepăsător din umeri.

— Vor pătrunde în interiorul vasului.

— Pe unde?

— Prin panourile deschise.

— Domnule Aronnax, spuse liniștit căpitanul Nemo, nu se intră atât de ușor prin panourile lui *Nautilus*, chiar dacă sunt deschise. Apoi, văzându-mă nedumerit, mă întrebă: Nu înțelegeți?

— Deloc.

— Bine, atunci veniți și veți vedea.

M-am îndreptat către scara principală. Aici îi găsii pe Ned Land și pe Conseil, care priveau neliniștiți cum oamenii echipajului deschid panourile, în timp ce afară răsunau strigătele însăspăimântătoare ale sălbaticilor. În sfârșit panourile fură deschise. În golul lor se iviră îndată douăzeci de capete amenințătoare. Dar primul indigen care puse mâna pe rampa scării fu zvârlit cu putere înapoi, prin nu știu ce forță nevăzută; indigenul o luă la fugă, urlând și făcând niște salturi de uriaș. Alți zece care îi luară locul pățiră același lucru.

Conseil rămăsese înmărmurit. Ned Land, îmboldit de firea sa nestăpânită, sui scara ca să vadă despre ce e vorba. Dar în clipa în care puse mânile pe rampă, căzu la pământ ca trăsnit.

— Mii de draci! strigă el. M-a lovit trăsnetul!

Strigătul lui mă lămuri: de-a lungul scării care ducea spre punte nu era o rampă obișnuită, ci un cablu de metal încărcat cu electricitate. Oricine îl atingea simțea o zguduitură puternică, care ar fi putut fi mortală dacă s-ar fi dat drumul întregii electricități din aparate. Astfel, căpitanul Nemo pusesese între el și asediatori o adevărată rețea electrică, pe care nimeni n-o putea trece nepedepsit. În timpul acesta papuașii o luaseră la fugă, cuprinși de groază. Noi, abia stăpânindu-ne râsul, îl împăcăm și-l fricționam pe bietul Ned, care, cuprins de furie, înjura ca un diavol.

Dar chiar atunci *Nautilus*, ridicat de valurile fluxului, se desprinse din recifele de mărgean și porni. Era clipa exactă, anunțată de căpitan. Elicea bătea apa cu o încetineală plină de măreție. Apoi viteza se mări puțin câte puțin și, înaintând pe apele oceanului, *Nautilus* părăsi teafăr și nevătămat primejdioasele trecători ale strămtorii Torres.

Capitolul XXIII

Aegri somnia ¹⁶

În ziua următoare, la 10 ianuarie, *Nautilus* își relua drumul pe sub apă cu o viteză de cel puțin treizeci de mile pe oră. Elicea bătea atât de repede apa,

încât era peste putință să-i urmărești sau să-i numeri bătăile.

La gândul că electricitatea dădea nu numai mișcare, căldură și lumină vasului, dar îl și apăra împotriva atacurilor din afară, făcând din *Nautilus* un fel de arcă, pe care nimeni nu o putea atinge fără să fie lovit de trăsnet, mă simteam cuprins de o admiratie fără margini atât pentru aparat, cât mai ales pentru inginerul care îl construise. Înaintând de-a dreptul către apus, la 11 ianuarie am înconjurat Capul Wessel, situat la 135° longitudine și la 10° latitudine nordică, cap care formează punctul de răsărit al Golfului Carpentaria. Recifele, încă foarte numeroase, se găseau la distanțe mai mari unul de altul și erau însemnate cu deosebită precizie pe hartă. *Nautilus* feri cu ușurință stâncile Money, la babord, și recifele Victoria la tribord, aflate la 130° longitudine pe paralela a zecea, pe care o urmam fără abatere.

La 13 ianuarie, pătrunzând în Marea Timor, *Nautilus* ajunse în insula cu același nume, situată la longitudinea 122° . Insula Timor are o suprafață de o mie și sute douăzeci și cinci leghe pătrate și e condusă de către rajahi. Prinții aceștia susțin că se trag din crocodili, adică din cea mai înaltă spătă din care, după părerea lor, ar putea să descindă o fință omeneasca. Așa se face că numiții strămoși solzoși mișună în râurile insulei și li se arată o cinste deosebită. Sunt ocrotiți, răsfătați, lingușiți, hrăniți, dându-li-se uneori chiar fete tinere; și vai de străinul care ar îndrăzni să se atingă de reptilele sfinte!

Dar *Nautilus* n-a avut de-a face cu ele, fiindcă insula Timor nu s-a zărit decât o clipă, la amiază, când secundul lua poziția soarelui. Tot pentru o clipă am zărit și mica insulă Rotti, care face parte din același grup. Femeile de acolo sunt vestite pentru frumusețea lor, pe toate piețele malaeze.

Din dreptul insulei Rotti, *Nautilus* își schimbă direcția, ca latitudine, îndreptându-se spre sud-vest, către Oceanul Indian. Încotro avea să ne ducă bunul plac al căpitanului Nemo? Va urca spre coastele Asiei? Se va apropiă de coastele Europei? Nu prea credeam că va face asta, deoarece știam că fugă de continentele populate. Va înconjura Capul Bunei Speranțe, apoi Capul Horn și o va lua spre Polul Sud? Se va întoarce oare în apele Pacificului, unde *Nautilus* putea să navigheze nestingherit? Viitorul avea să ne arate.

La 14 ianuarie eram departe de orice țărm. Trecuserăm pe lângă stâncile Cartier, Hibernia, Seringapatam și Scott, ultimele bucăți de pământ, după care apa e atotstăpânitoare. *Nautilus* își încetini mersul și începu să

înainteze într-un fel plin de toane, când la suprafața apei, când pe sub apă. În această parte a călătoriei, căpitanul Nemo făcu experiențe interesante, măsurând diferitele temperaturi ale mării la mai multe adâncimi. În mod obișnuit, măsurătorile se fac cu instrumente destul de complicate, care mai totdeauna dau rezultate îndoielnice, fie că e vorba de sonde termometrice a căror sticlă se sparge adesea sub presiunea apei, fie că e vorba de aparate bazate pe variația rezistenței metalelor sub acțiunea electricității, care nici ele nu sunt prea exacte. Rezultatele astfel obținute nu pot fi controlate cu precizie. Căpitanul Nemo folosea cu totul alte metode. Cobora el însuși în adâncuri, iar termometrul pus astfel în legătură directă cu diferite straturi de apă îi arăta temperatura de îndată și fără greș. Fie supraîncărcând rezervele, fie coborând oblic cu ajutorul planurilor înclinate. *Nautilus* atingea, una după alta, adâncimile de trei, patru, cinci, șapte, nouă și zece mii de metri. Rezultatul măsurătorilor arăta că marea are o temperatură statornică de 4° și jumătate la adâncimea de o mie de metri, la toate latitudinile.

Urmăream cu cel mai viu interes experiențele în care căpitanul Nemo punea o adevărată pasiune. Adesea mă întrebam în ce scop le făcea. Pentru folosul omenirii? Nu prea îmi venea să cred, fiindcă într-o bună zi lucrările aveau să dispară împreună cu el, în fundul cine știe cărei mări necunoscute! Sau poate că avea de gând să-mi lase mie rezultatele experiențelor sale? Dar asta ar fi însemnat că ciudata mea călătorie va avea un sfârșit, și acest sfârșit încă nu-l întrezăream.

Oricare i-ar fi fost scopul, căpitanul Nemo îmi împărtăși unele cifre obținute de el, prin care se putea stabili raportul de densitate al apei în principalele mări ale globului. Din câte mi-a arătat, m-am ales cu o învățătură personală ce n-avea nimic științific în ea.

În dimineața zilei de 15 ianuarie, pe când ne plimbam împreună pe punte, căpitanul mă întrebă dacă cunosc diferitele densități ale apelor mării. I-am răspuns că nu le cunosc, adăugând că știința nu are date precise asupra lor.

— Eu am calculat aceste date și pot să vă asigur că sunt temeinice, îmi spuse căpitanul Nemo.

— Bine, răsunsei eu, dar *Nautilus* formează o lume aparte și secretele savanților săi nu ajung pe pământ.

— Aveți dreptate, domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, după câteva clipe de tăcere. *Nautilus* formează o lume aparte. Este tot atât de străin de pământ, pe cât sunt planetele care întovărășesc globul pământesc

în jurul soarelui, și niciodată nu se vor cunoaște lucrările savanților de pe Saturn sau de pe Jupiter. Cu toate acestea, pentru că soarta a hotărât să ne întâlnim, am să vă împărtășesc rezultatul experiențelor mele.

— Vă ascult, căpitane.

— După cum știți, domnule profesor, apa mării este mai densă decât apa dulce, însă densitatea ei nu este aceeași peste tot. De fapt, dacă reprezentăm prin unu densitatea apei dulci, găsim unu și douăzeci și opt de miimi în apele Pacificului, unu și treizeci de miimi în Mediterana...

«Așadar, mă gândii eu, nu se teme să pătrundă și în Mediterana».

— Unu și optsprezece miimi în Marea Ionică și unu și douăzeci și nouă miimi în Adriatica, continuă el.

Era limpede că *Nautilus* nu oculea mările des străbătute de corăbii, cum sunt cele ale Europei, și începui să nutresc nădejdea că ne va duce – poate în curând – spre continente mai civilizate. Mă gândii la bucuria lui Ned Land când va primi o asemenea veste. Timp de mai multe zile ne-am cufundat în experiențe de tot felul asupra gradului de salinitate a apei la diferite adâncimi, asupra încărcării ei electrice, a colorației, a transparenței; de fiecare dată căpitanul Nemo dădu dovadă de o pricepere deosebită și se purtă cât se poate de prietenos. Apoi iar nu l-am mai revăzut câteva zile și mă simții din nou singur și părăsit.

La 16 ianuarie, *Nautilus* părea că doarme la o adâncime de câțiva metri. Aparatele electrice nu mai funcționau și elicea nemîșcată îl lăsa să rătăcească în voia valurilor. Îmi închipuiam că echipajul se îndeletnicește cu cine știe ce reparații interioare cerute de mecanismul mașinii. Împreună cu Ned Land și Conseil, am văzut atunci o priveliște neobișnuită. Obloanele salonului erau deschise și, pentru că farul de pe *Nautilus* nu era aprins, în mijlocul apei domnea o ușoară întunecime. Cerul posomorât și acoperit de nori răspândea o lumină palidă deasupra valurilor.

Priveam apa în care peștii cei mai mari abia se zăreau, ca niște umbre nedeslușite, când dintr-o dată *Nautilus* se găsi în plină lumină. La început am crezut că a fost aprins farul și că acesta își aruncă razele sale puternice asupra mării. Mi-am dat seama însă că mă înșelam.

Nautilus plutea în mijlocul unui strat fosorescent format din miliarde de mici animale luminoase, care străluceau orbitor din pricina întunericului. Lunecând pe învelișul metalic al aparatului, ele își măreau și mai mult scânteierea. Prin fâșiiile de lumină păreau că zvâcnesc fulgere, că se scurg

valuri de plumb topit într-un cuptor fierbinte, sau șuvoaie de metal încinse până la alb. Datorită luminozității neegale, lumina însăși avea ici, colo pete mai întunecate, în împărăția aceasta a focului din care părea izgonită orice umbră. Nu! Nu mai erau razele liniștite ale farului! În fața noastră se vădea o vigoare și o mișcare cu totul neobișnuită. Simțeai că ai în față o lumină vie!

Ne găseam în mijlocul unei îngrămădiri nemărginite de infuzorii pelagice numite «noctiluca miliaris», adevărați stropi de gelatină străvezie, cu câte un tentacul filiform, și care au putut fi numărați până la douăzeci și cinci de mii în treizeci centimetri cubi de apă. Lumina lor părea și mai puternică datorită strălucirii deosebite a meduzelor, asteriilor, aureliilor și a altor zoofite fosforescente, îmbibate de grăsimea materiilor organice descompuse de apă și poate și de mucusul secretat de pești.

Nautilus pluti timp de câteva ore prin undele luminoase, și încântarea noastră crescă și mai mult la vederea animalelor marine care spintecau apa ca niște salamandre. Erau acolo, în mijlocul focului care nu ardea, marsuini iuți și fercheși, părând niște clovni neobosiți ai mării; istioforii, lungi de trei metri, prevestitori ai uraganelor, loveau din când în când cu botul lor uriaș sticla salonului. Apoi se iviră tot felul de pești mai mici, baliști, feluriți scomberozи săritori, nasoni-lupi și alte câteva sute de soiuri, care în goana lor brăzdau lumina orbitoare.

Eram fermecați de priveliștea cu adevărat uluitoare! Poate că și unele condiții atmosferice măreau intensitatea acestui fenomen; poate că la suprafața oceanului uraganul era gata să se dezlănțuie. Dar la o adâncime de numai câțiva metri, *Nautilus* nu-i simțea mânia și se legăna încet pe întinderea liniștită a apelor.

Am mers aşa, întâlnind mereu tot alte și alte minuni! Conseil clasifica zoofitele, articulatele, moluștele și peștii. Zilele se scurgeau pe nesimțite. Ned, ca de obicei, căuta să facă ceva ca să-și alunge plictiseala. Ne obișnuiserăm, ca niște adevărați melci, cu cochilia noastră și se pot spune că e cât se poate de ușor să devii un melc perfect.

Viața pe care o duceam ni se părea lipsită de griji, firească și uităsem cu totul că mai există o altă lume undeva pe uscat, când o întâmplare neașteptată ne reaminti de starea ciudată în care ne aflam.

În ziua de 18 ianuarie, *Nautilus* se găsea la 105° longitudine și 15° latitudine meridională. Timpul nu făgăduia nimic bun. Marea era mohorâtă

și frământată. Dinspre răsărit vântul sufla cu putere. Barometrul, care de câteva zile cobora întruna, vestea apropierea furtunii.

Ieșisem pe punte ca să privesc cum măsoară secundul unghiurile orare. Așteptam să-l aud rostind fraza de fiecare zi. Dar în ziua aceea el pronunță alte cuvinte, la fel de străine pentru mine. Peste câteva clipe îl văzui apărând pe căpitanul Nemo. Cu o lunetă la ochi, el prinse să cerceteze orizontul.

Căpitanul privi neclintit un timp. Apoi, lăsă jos luneta, se întoarse spre secund și îi spuse ceva. Secundul păru cuprins de o tulburare pe care încerca zadarnic să și-o stăpânească. Căpitanul Nemo, mai sigur de sine, rămase liniștit. Mi se părea că pune unele întrebări secundului și că acesta îi răspunde nesigur. Cel puțin atâtă am înțeles din tonul și din gesturile lor. Mă uitai și eu, cu toată atenția, spre punctul arătat în zare, dar nu văzui nimic deosebit. Cerul și marea se uneau într-acolo, formând o singură linie limpede și neîntreruptă.

Un timp căpitanul Nemo se plimbă de la un capăt la altul al punții, fără să mă privească sau poate chiar fără să mă vadă. Pasul îi era sigur, deși părea poate mai puțin regulat decât de obicei. Uneori se oprea și, cu brațele încrucișate pe piept, privea marea. Ce putea să caute oare pe întinderea nesfârșită a valurilor? Doar *Nautilus* se găsea la o depărtare de câteva sute de mile de coasta cea mai apropiată!

Secundul își reluase luneta și cerceta cu încăpătânare orizontul, mergând de-a lungul punții și bătând din picior, cuprins de-o tulburare ce nu se potrivea deloc cu liniștea șefului său. De altfel, misterul acesta avea să se lămurească în curând, căci, la un ordin al căpitanului Nemo, mașina, mărindu-și forță, imprimă elicei o rotație mai rapidă.

Deodată secundul se opri și-i arătă din nou ceva căpitanului, care privi îndeaproape prin lunetă punctul indicat. La rândul meu, neliniștit de toate aceste taine, coborâi în salon și luai luneta pe care o foloseam de obicei; apoi, rezemându-mă de cușca felinarului în partea din față a punții, mă pregătii să cercetez cu atenție toată linia cerului și apei.

Nici n-am apucat să duc luneta la ochi, când cineva mi-o smulse din mâini cu putere. M-am întors. În fața mea se afla căpitanul Nemo; trăsăturile îi erau atât de schimbate, încât mi se păru cu totul de nerecunoscut. Ochii, strălucind de un foc sumbru, i se ascundeau sub sprâncenele încruntate. Gura îi rângea, pe jumătate întredeschisă. Trupul începenit, pumnii înclestați, capul vărât între umeri dovedea ura cumplită

care îi cuprinsese întreaga făptură. Stătea neclintit. Luneta mea, scăpându-i din mâna, i se rostogolise la picioare.

Eu îi stârnisem oare atâtă mânie? Își închipuia cumva ființa aceasta de neînțeles că am pătruns vreuna din acele taine pe care oaspeții de pe *Nautilus* nu trebuiau să le afle?

Nu! Ura aceasta nu i-o pricinuisem eu, pentru că Nemo nici nu mă mai privea căcar; ochii săi rămaseră ațintiți asupra aceluiași punct din zare.

Apoi căpitanul se liniști. Chipul schimonosit de ură i se destinse. După ce schimbă câteva cuvinte cu secundul în limba lor necunoscută, se întoarse către mine:

— Domnule Aronnax, îmi spuse el cu un ton poruncitor, vă cer să împliniți unul din angajamentele pe care vi le-ați luat față de mine.

— Despre ce-i vorba, căpitane?

— Trebuie să vă lăsați închiși, dumneavoastră și tovarășii dumneavoastră, atât timp cât voi crede eu de cuviință.

— Sunteți stăpân aici, îi răspunsei privindu-l drept în ochi. Pot, însă, să vă pun o întrebare?

— Niciuna, domnule!

Nu-mi rămânea, aşadar, decât să mă supun: orice împotrivire ar fi fost de prisos.

Am coborât în cabină, la Ned și Conseil, și le-am adus la cunoștință hotărârea căpitanului. E lesne de închipuit cum a primit canadianul o asemenea știre. De altfel, n-am avut timp să-i dau alte lămuriri. Patru oameni din echipaj ne așteptau la ușă și ne-au condus în aceeași celulă în care petrecusem prima noapte pe bordul lui *Nautilus*. Zadarnic încercă Ned să protesteze. Drept orice răspuns, ușa se închise în urma noastră.

— Domnul este atât de bun să-mi spună ce înseamnă toate acestea? mă întrebă Conseil.

Am povestit tovarășilor mei cele întâmate. Se mirară tot atât de mult ca și mine, dar rămaseră la fel de nelămuriți.

Apoi m-au năpădit gândurile, în timp ce în minte îmi stăruia ciudata neliniște a căpitanului Nemo. Îmi era cu neputință să leg două idei ca lumea și-mi făuream tot felul de presupunerii, care mai de care mai nesăbuite, când m-au trezit din această caznă a minții cuvintele lui Ned Land:

— Ia te uită, ni s-a adus mâncarea! Într-adevăr, masa era gata. Căpitanul Nemo se vede că se gândise la noi în același timp în care mărise și viteza lui *Nautilus*.

— Domnul îmi îngăduie să-i dau un sfat? mă întrebă Conseil.

— Desigur, dragul meu.

— Ar fi bine ca domnul să ia masa. Nu-i rău să fim prevăzători, pentru că nu putem ști ce se va mai întâmpla.

— Ai dreptate, Conseil.

— Din nenorocire, spuse Ned Land, nu ne-au adus decât masa obișnuită.

— Prietene Ned, întrebă Conseil, ce-ai fi zis dacă nu ne-ar fi adus nimic?

Cuvintele lui Conseil, atât de îndreptățite, îl siliră pe Ned Land să nu mai spună nimic.

Ne aşezărăm la masă. Niciunul dintre noi nu avea chef de vorbă. Eu am mâncat puțin și fără poftă. Conseil «se sili», din prudență, să nu rămână flămând, iar Ned Land nu lăsă să-i scape nicio îmbucătură. Apoi ne-am ghemuit fiecare în câte un colț.

Deodată, lumina se stinse și ne învăluia un întuneric adânc. Ned Land adormi curând și, spre marea mea uimire, Conseil căzu și el într-un somn greu. Tocmai mă întrebam de unde putea veni nevoia aceasta crâncenă de somn, când simții o toropeală greoaietate cuprinzându-mi creierul. Ochii, pe care mă străduiam să-i țin deschiși, mi se închideau fără voie. Eram în prada unei năluciri dureroase. Cu siguranță că ni se puseseră somnifere în mâncare. Așadar, închisoarea nu era de ajuns ca să nu descoperim planurile căpitanului Nemo – trebuia să fim și adormiți.

Mi s-a părut apoi că aud panourile închizându-se. Legănarea ușoară, cauzată de apele mării, încetă. Coborâsem oare din nou în adâncuri?

Am vrut să mă împotrivesc somnului. Mi-a fost însă cu neputință. Respirația mi se îngreuna. Simteam un frig de moarte înghețându-mi mâinile și picioarele, care îmi încremeniseră. Pleoapele, ca de plumb, mi se închiseră fără voie. Mă zvârcoleam chinuit de coșmaruri. Apoi nălucirile dispărură și m-am prăbușit într-un somn adânc.

Capitolul XXIV

Împărăția mărganeanului

M-am trezit a doua zi cu capul neobișnuit de limpede. Spre marea mea uimire, mi-am dat seama că nu mai sunt în celulă, ci în cameră. Fără îndoială că și tovarășii mei fuseseră duși, ca și mine, pe când dormeau, în cabina lor. Ceea ce se petrecuse în timpul nopții avea să rămână pentru ei ca și pentru mine o taină, pe care numai întâmplarea ar fi putut să ne-o dezvăluie în viitor.

M-am gândit atunci să ies din cameră. Eram oare din nou liber, sau mai eram prizonier? Da, liber cu desăvârșire. Am deschis ușa, am pornit pe culoare și am urcat scara centrală. Panourile, care în ajun fuseseră închise, erau acum deschise. M-am suit pe punte.

Ned Land și Conseil mă așteptau acolo. Î-am întrebat despre cele petrecute, dar nu știau nimic. Dormiseră un somn greu și nu-și mai aminteaui nimic, în afara de faptul că, spre mirarea lor, se treziseră în cabină. Cât despre *Nautilus*, mi s-a părut liniștit și tainic ca totdeauna. Plutea la suprafața valurilor cu o iuțeală potrivită. Pe bord, totul părea neschimbat.

Ned Land cercetă marea cu privirea lui pătrunzătoare. Era pustie. Canadianul nu descoperi nimic nou în zare – nici corăbii, nici pământ. O briză șuierătoare bătea dinspre asfințit, și valurile prelungi, destrămate de vânt, clătinău cu putere vasul.

După ce își primeni aerul, *Nautilus* rămase la o adâncime de aproape 15 metri, în aşa fel încât să poată reveni cu ușurință la suprafața apei; manevra aceasta, deși neobișnuită, a fost făcută de mai multe ori în timpul acelei zile de 19 ianuarie. De câte ori vasul ieșea la suprafață, secundul se urca pe punte și obișnuia frază răsună pe întreg vaporul.

Căpitanul Nemo nu se arăta deloc. Dintre oamenii de pe vas l-am zărit numai pe nepăsătorul steward, care-mi aduse masa cu aceeași punctualitate și, ca de obicei, fără să scoată o vorbă.

Pe la ora două mă aflam în salon, orânduindu-mi notele în carnet, când se deschise ușa și apăru fără veste căpitanul. Îl salutai. El abia îmi răspunse, fără să-mi spună vreun alt cuvânt. Am început să lucrez din nou, sperând că poate îmi va da vreo lămurire despre întâmplările din noaptea trecută. Niciodată! L-am privit. Părea ostenit; somnul nu-i limpezise încă ochii înroșiți; chipul său vădea o tristețe adâncă, o mâhnire adevărată. Umbra de ici-colo, se așeza, se ridică, lua vreo carte la întâmplare și o lăsa numaidecât, cerceta aparatele fără să-și facă însemnările obișnuite și părea că nu poate sta o clipă locului. În sfârșit, întorcându-se spre mine, îmi spuse:

— Sunteți medic, domnule Aronnax?

Mă așteptam atât de puțin la întrebarea asta, încât îl privii câteva clipe fără să răspund.

— Sunteți medic? mă întrebă el din nou. Mulți dintre colegii dumneavoastră au studiat și medicina: Gratiolet, Moquin-Tandon și alții.

— Într-adevăr, îi răspunsei eu, sunt doctor și intern de spital. Înainte de a intra la Muzeu, am practicat câțiva ani medicina.

— Bine, domnule.

Răspunsul meu se vedea că îl mulțumise pe căpitanul Nemo. Dar neștiind unde vrea să ajungă, am așteptat să-mi pună și alte întrebări, hotărât să

răspund după împrejurări.

— Domnule Aronnax, îmi spuse el, ați primi să îngrijiți pe unul din oamenii mei?

— Aveți un bolnav?

— Da.

— Sunt gata să vă urmez.

— Veniți.

Mărturisesc că inima îmi bătea cu putere. Vedeam, nu știu de ce, o legătură între îmbolnăvirea unui om din echipaj și întâmplările din ajun. Taina care le învăluia îmi dădea de gândit tot atât de mult cât și bolnavul.

Căpitanul Nemo mă conduse în partea de dinapoi a vasului, într-o cabină aşezată lângă postul de pază al mateloților. Acolo, pe un pat, era culcat un om de vreo patruzeci de ani, cu trăsături energice, un adevărat tip de anglo-saxon.

M-am aplecat asupra-i; nu era numai bolnav, ci și rănit. Capul înfășurat în cîrpe însângerate i se odihnea pe o pernă. I-am desfăcut cîrpele, și rănitul, privindu-mă cu ochii săi mari și ficioși, nu scoase niciun geamăt.

Rana era groaznică. Craniul, zdrobit cu un instrument tare, lăsa creierul descoperit, iar substanța cerebrală fusese strivită în adâncime. Cheagurile de sânge se formaseră în masa difluentă, care căpătase o culoare roșie-închisă. Aveam în față o contuzie și o comoție cerebrală totodată. Respirația bolnavului se încetinise. Chipul i se schimba din pricina tresăririlor spasmodice ale mușchilor. Phlegmazia cerebrală era deplină și adusese cu ea paralizia simțurilor și a mișcării.

Cercetai pulsul rănitului. Abia mai bătea. Extremitățile corpului începuseră să i se răcească. Vedeam că i se apropiе sfârșitul. După ce îl pansai pe bietul om, mă întorsei spre căpitanul Nemo:

— Cum a fost rănit? îl întrebai.

— Ce importanță are! căută el să oculească răspunsul. O ciocnire a vasului a zdrobit una dintre pârghiile mașinii, care s-a prăbușit peste acest om. Dar ce credeți despre starea lui?

Îmi venea greu să arăt ce credeam.

— Puteți vorbi, mă îndemnă căpitanul. Bietul om nu cunoaște limba franceză.

Îl privii din nou pe rănit, apoi spusei:

— Mai are două ore de trăit.

— Și nu-l mai poate salva nimic?

— Nimic.

Mâna căpitanului Nemo se încleșta și câteva lacrimi alunecară din ochii săi, pe care nu-i credeam făcuți să plângă.

Mă mai uitai un timp la bietul muribund; viața i se scurgea încetul cu încetul. Părea și mai palid sub strălucirea luminii electrice, care îi scăldă patul de moarte. Îi privii chipul intelligent, brăzdat de zbârcituri timpurii, săpate de nenorocire sau poate de mizerie, cu multă vreme înainte. Căutam să-i prind taina vieții din ultimele cuvinte pe care încerca să le rostească.

— Puteți să plecați, domnule Aronnax, îmi spuse căpitanul Nemo.

Lăsându-l pe căpitan la căpătâiul muribundului, m-am dus în camera mea, tulburat de ceea ce văzusem. Până seara târziu m-au chinuit tot felul de presimțiri rele. Noaptea am dormit prost și printre visele des întrerupte mi s-a părut că aud suspine îndepărtate și cântece de moarte. Era oare o rugăciune pentru morți, murmurată în limba aceea pe care n-o puteam înțelege? A doua zi dimineața m-am urcat pe punte. Căpitanul Nemo era acolo. De cum mă zări, se îndreptă spre mine:

— Domnule profesor, îmi spuse el, ați vrea să faceți astăzi o călătorie pe fundul mării?

— Împreună cu tovarășii mei? întrebai eu.

— Dacă le face placere!

— Suntem la ordinele dumneavoastră, căpitane.

— Binevoiți atunci să îmbrăcați costumele de scafandru.

Despre muribund sau despre mort nu-mi pomeni nimic. M-am dus la tovarășii mei ca să le aduc la cunoștință propunerea căpitanului Nemo. Conseil o primi cu bucurie, iar canadianul se arăta de data aceasta gata să ne urmeze.

Era ora opt dimineața. La opt și jumătate eram îmbrăcați pentru noua plimbare și înarmați cu aparate de luminat și de respirat. Ușa dublă se deschise înaintea noastră și, întovărășiți de căpitanul Nemo pe care îl urmau vreo doisprezece oameni din echipaj, am coborât la o adâncime de zece metri, pe fundul tare, unde se oprișe *Nautilus*.

De acolo, un povârniș nu prea mare ducea spre un loc plin de suișuri și de coborâșuri, adânc cam de vreo cincisprezece brațe. Fundul acesta nu semăna deloc cu cel străbătut în prima călătorie, sub apele Oceanului Pacific. Nu se vedea aici nici nisipuri mărunte, nici crânguri submarine, nici păduri

pelagice. Am recunoscut îndată ținutul acesta minunat pe care căpitanul Nemo ne făcea cinstea să ni-l înfățișeze. Era împărăția mărganeanului.

În încrengătura zoofitelor și în clasa alcionarilor se numără ordinul gorgoniilor, care cuprinde trei grupe: gorgoniile, isidiile și coralii. Din ultima grupă face parte mărganeanul, substanță curioasă care, rând pe rând, a fost clasată în regnul mineral, vegetal și animal. Socotit drept leac în vremurile vechi, drept giuvaer în zilele noastre, el a fost abia în 1694 clasat definitiv în regnul animal de către marsiliezul Peysonnel.

Mărganeanul este o îngrămădire de animale mici, reunite pe un schelet fărâmicios și pietros. Polipii aceștia au o substanță comună, care le-a dat naștere prin înmugurire; fiecare își are viața lui proprie, luând totodată parte la viața întregii colonii. Prin urmare, este un fel de socialism natural. Cunoșteam ultimele lucrări cu privire la zoofitele acestea ciudate, care se mineralizează arborizându-se în același timp, după cum foarte just au observat naturaliștii. De aceea nimic nu putea să fie mai atrăgător pentru mine decât cercetarea uneia din aceste păduri pietrificate, pe care natura le-a plantat în fundul mărilor.

Am pus în funcțiune aparatele Ruhmkorff și am pornit de-a lungul unui banc de mărgean în plină formătie, care cu timpul va închide partea aceasta a Oceanului Indian. Drumul era mărginit de tufișuri greu de trecut, alcătuite din încâlciturile arbuștilor ce adăposteau sub crengile lor floricele înstelate, cu raze albe. Numai că, spre deosebire de plantele de pe pământ, aceste tufișuri fixate de stânci creșteau toate de sus în jos.

Lumina jucându-se prin ramurile lor viu colorate, stârneau mii de scânteieri minunate. Mi se părea că văd tuburile acelea membranoase și cilindrice tremurând sub unduirea apelor. Mă simțeam ispitit să culeg corolele lor fragede împodobite cu tentacule plăpânde, unele abia îmbobocite, altele înflorite, pe care peștii sprintenii cu aripioare iuți le atingeau în treacăt ca păsările în zbor. Dar de cum încercam să-mi apropii mâna de florile acestea vii, simțitoare și însuflețite, se alarma întreaga colonie. Corolele albe se ascundeau în tecile lor roșii, florile se topeau sub ochii mei și tufișul se preschimba într-un bloc de bulgări pietroși.

Întâmplarea mă aduse în fața unora din cele mai rare specii de zoofite. Mărganeanul din părțile acelea era tot atât de prețios ca și cel ce se pescuiește în Mediterana, pe coastele Franței, ale Italiei și ale Barbariei. Pentru culorile sale vii, el merită pe drept numele poetic de «floarea săngelui» sau

«spuma săngelui», cum li se spune în comerț celor mai frumoase exemplare. Mărgeanul, care se vinde până la cinci sute de franci kilogramul, era atât de numeros sub straturile de apă unde ne aflam, încât ar fi putut îmbogăți o întreagă lume de căutători de corali. Materia aceasta prețioasă, amestecată cu alte soiuri de polipi, alcătuia mormane dese și încâlcite, numite «macciota», printre care am văzut și câteva bucăți minunate de mărgean roz.

Curând tufișurile se îndesiră și mai mult, iar ramurile devină tot mai mari. Înaintea noastră se înălțau acum adevărate crânguri pietrificate, printre care se deschideau bolti largi cu forme curioase.

Căpitanul Nemo porni printr-o galerie întunecată, care cobora lin până la o adâncime de o sută de metri. Lumina farurilor noastre făcea să strălucească uneori, ca într-o vrajă, pereții poroși ai bolților naturale și florile de mărgean spânzurate ca niște candelabre cu luciri de foc în vîrf. În sfârșit, după două ore de mers, am atins o adâncime de aproape trei sute de metri, adică limita de unde începe să se formeze mărgeanul. Acolo nu mai erau tufe singuraticе și nici crânguri joase, ci pădure întinsă, marea vegetație minerală, uriașii arbori pietrificați uniți între ei prin ghirlande grațioase de plumarii, liane ale mării, împodobite în culori și sclipiri.

Ce priveliște de nedescris! Vai, de ce nu ne puteam împărtăși ceea ce simțeam! De ce eram închiși sub casca aceea de metal și sticlă! Pentru ce nu ne puteam vorbi unul altuia! De ce nu puteam căcar să trăim asemeni peștilor acestora care mișună, sau mai curând asemeni amfibiorilor care timp de ore întregi pot să parcurgă după bunul lor plac și pământul, și apele!

Căpitanul se oprișe. Ne-am oprit și noi și, întorcându-mă, am văzut că oamenii din echipaj stăteau în semicerc în jurul șefului lor. Privind cu mai multă atenție, am observat că patru dintre ei purtau pe umeri un obiect de formă alungită.

Ne aflam în mijlocul unei poieni largi, împrejmuită de crengile înalte ale pădurii submarine. Farurile noastre aruncau o lumină blândă, care alungea peste măsură umbrele. În marginea poienii se lăsase din nou întunericul adânc prin care nu licăreau decât pâlpările slabă ce le arunca mărgeanul.

Ned Land și Conseil erau lângă mine. Priveam și dintr-o dată mi-a trecut prin minte că am să fiu martorul unui fapt neobișnuit. În fața noastră, pe fundul mării, se ridicau ici-colo movile acoperite de depunerি calcaroase. Așezarea lor arăta că sunt făcute de mâini omenești.

Deasupra unui piedestal de stânci puse una peste alta, în mijlocul poienii, se înălța o cruce de mărgean, care își întindea lungile ei brațe ce păreau făcute din sânge pietrificat.

La un semn al căpitanului Nemo, unul din oamenii săi înaintă și începu să sape o groapă la câțiva pași de cruce, cu un târnăcop pe care-l scoase de la brâu.

Am înțeles totul! Poiana era un cimitir; groapa, un mormânt; obiectul prelung pe care îl purtau oamenii era corpul celui ce murise în noaptea trecută! Căpitanul Nemo împreună cu ai săi veniseră să-și înmormânteze tovarășul în lăcașul acesta comun, în adâncurile de nepătruns ale oceanului.

Niciodată nu m-am simțit atât de mișcat! Niciodată nu mi-au năvălit în minte idei mai tulburătoare! Nu voiam să văd ceea ce vedeam!

În vremea asta, groapa se adâncea încet. Peștii fugeau, ici-colo din ascunzișurile lor. Auzeam cum izbește în calcar târnăcopul care sclipea din când în când, lovindu-se de vreo piatră de granit pierdută în fundul apelor. Groapa se lungea, se lărgea și curând fu destul de adâncă spre a primi corpul.

Atunci, cei ce purtau cadavrul se apropiară. Trupul, învelit într-o țesătură de byssus alb, fu coborât în groapa umedă. Căpitanul Nemo, cu brațele încrucișate pe piept, și toti ceilalți îngenuncheară pentru rugăciune. Eu și tovarășii mei ne-am înclinat capetele.

Groapa fu acoperită cu bulgării smulși de pe fund, care formară o ușoară ridicătură.

Când totul fu sfârșit, căpitanul Nemo și oamenii săi se ridicară, apoi, apropiindu-se încă o dată de mormânt, își plecară genunchii și întinseră mâna luându-și cel de pe urmă rămas bun.

Apoi cortegiul funebru porni spre *Nautilus*, trecând din nou pe sub bolțile pădurii, prin mijlocul crângului, de-a lungul tufișurilor de mărgean și urcând întruna. În cele din urmă, se iviră luminile vasului. Dâra lor luminoasă ne conduse până la *Nautilus*. La ora unu eram pe bord.

După ce mi-am scos costumul de scafandru, mă urcai pe punte, și, în prada acelorași idei chinuitoare, mă aşezai lângă far.

Căpitanul Nemo se apropie de mine. Ridicându-mă, i-am spus:

— Deci, după cum prevăzusem, omul acela a murit astă-noapte?

— Da, domnule Aronnax.

— Și se odihnește acum lângă tovarășii săi, în cimitirul de mărgean?

— Da, uitat de toți, însă neuitat de noi! Polipii au grijă să ne pecetluiască pentru veșnicie morții în gropile pe care le săpăm!

Și ascunzându-și cu un gest brusc fața în mâinile sale încleștate, căpitanul încercă în zadar să-și înăbușe un suspin. Apoi adăugă:

— Acolo e pașnicul nostru cimitir, la câteva sute de picioare adâncime!

— Morții dumneavoastră dorm cel puțin netulburăți, căpitane, rechinii nu-i pot atinge!

— Da, domnule, răsunse cu gravitate căpitanul Nemo, nu-i pot atinge nici rechinii și nici oamenii!

PARTEA A DOUA

Capitolul I

Oceanul Indian

Aici începe a doua parte a călătoriei noastre sub mări. Cea dintâi luase sfârșit prin tulburătoarea scenă din cimitirul de mărgean, care-mi lăsase urme adânci în suflet. Așadar, întreaga viață a căpitanului Nemo se desfășura în cuprinsul nemărginit al mărilor; în străfundurile lor de nepătruns își pregătise până și mormântul. Acolo, niciunul din monștrii oceanului n-ar fi putut să tulbere cel de pe urmă somn al călătorilor de pe *Nautilus*, al acestor prieteni strâns uniți în moarte ca și în viață! «Și nici oamenii!» adăugase căpitanul.

Mereu aceeași neîncredere sălbatică, de nepotolit, față de societatea omenească!

Mie unuia nu îmi mai erau de ajuns presupunerile care îl mulțumeau pe Conseil. Băiatul acesta cumsecade credea cu tărie că Nemo ar fi unul din acei savanți ale căror merite nu sunt prețuite cum trebuie și care răspund prin disprețul lor la nepăsarea oamenilor. Pentru el, comandantul lui *Nautilus* era un geniu neînțeles care, dezamăgit de viața de pe pământ, se refugiase într-o lume de nepătruns ca să poată trăi nestingherit. După părerea mea, însă, toate astea nu lămureau decât în parte firea căpitanului Nemo.

Ultimele întâmplări îmi dovediseră că e vorba de cu totul altceva! Taina ce învăluia încă noaptea în care fuseserăm închiși și adormiți, faptul că Nemo îmi smulsese cu forță luneta cu care mă pregăteam să cercetez orizontul, rana mortală a omului aceluia, pusă pe seama unei ciocniri de neînțeles a lui *Nautilus* – toate acestea îmi arătau că lucrurile trebuie privite altfel. Nu! Căpitanul nu se mulțumea doar să fugă de oameni! Puternicul vas nu slujea numai unei dorințe de neînfrânt pentru libertate, era poate și o armă pentru cine știe ce răzbunări cumplite.

Deocamdată nimic nu-mi este încă limpede; abia dacă întrezăresc câteva pâlpâiri în bezna care ne înconjoară. Va trebui deci să mă mărginesc să scriu, ca să zic aşa, după cum îmi vor dicta evenimentele.

De altfel, nu suntem legați cu nimic de căpitanul Nemo. El știe că e cu neputință să scăpăm de pe *Nautilus*. Nu ne-am dat nici măcar cuvântul de onoare că vom rămâne pe vas. Nu suntem decât niște captivi, niște prizonieri care, oarecum din politețe, suntem numiți oaspeți. Ned Land n-a

renunțat deloc la speranța că-și va recâștiga libertatea. E sigur că va folosi cel dintâi prilej pe care întâmplarea i-l va scoate în cale. Fără îndoială că și eu am să fac la fel. Și cu toate astea, mi-ar părea rău să plec ducând cu mine tainele lui *Nautilus* pe care generozitatea căpitanului ne-a lăsat să le pătrundem. Dar, la urma urmei, trebuie să-l urâm sau să-l admirăm pe căpitanul Nemo? Trebuie să-l socotim victimă sau călău? Și apoi, ca să fiu sincer, înainte de a mă despărți de el pentru totdeauna, aş vrea să fac până la capăt înconjurul lumii submarine, ale cărui începuturi sunt atât de mărețe. Aș vrea să văd toate minurile îngrămadite sub mările globului. Aș vrea să văd ceea ce nu a mai văzut nimeni, chiar dacă va trebui să plătesc cu viața dorința aceasta nestinsă de a cunoaște! Ce am descoperit până acum? Nimic sau aproape nimic, fiindcă de-abia am străbătut șase mii de leghe de-a lungul Pacificului!

Știam bine însă că *Nautilus* se apropierează de pământuri locuite și, dacă niște ar ivi vreun prilej de scăpare, ar fi o cruzime din partea mea să-mi sacrific tovarășii pentru dorința de a cunoaște cât mai multe. Va trebui să-i urmez și poate chiar să-i călăuzesc. Dar prilejul acesta se va ivi el vreodată? Ca om lipsit de libertate, îl doresc din toată inima, dar ca savant, ca cercetător, mă tem de el.

În ziua de 21 ianuarie 1868, la prânz, pe când ofiterul secund lăua înălțimea soarelui, m-am urcat pe punte și, aprinzându-mi o țigară, m-am dus lângă el ca să privesc operația. Fără îndoială că omul acesta nu înțelegea limba franceză, pentru că, deși am făcut de mai multe ori, cu voce tare, unele observații, secundul a rămas nepăsător și mut. Dacă ar fi înțeles cuvintele mele, nu s-ar fi putut să nu dea, fără voia lui. Măcar un semn de atenție.

În timp ce el își făcea măsurătoarea cu ajutorul sextantului, unul din mateloții de pe *Nautilus* – voinicul acela care ne întovărășise în prima călătorie submarină spre insula Crespo – veni să curețe geamurile farului. Am cercetat și eu instalația aparatului, căruia niște inele lenticulare, asemănătoare cu cele farurilor de pe coastă, îi însuteau puterea și-i trimiteau lumina în direcția cerută. Lampa electrică era astfel construită încât să dădea toată capacitatea ei de iluminare. Razele erau produse în vid, de aceea aveau asigurată și regularitatea, și intensitatea. Vidul crucea de asemenea și vârfurile de grafit între care se desfășoară arcul luminos. Asta însemna o economie importantă pentru căpitanul Nemo, deoarece vârfurile n-ar fi

putut fi înlocuite cu una, cu două. Aşa cum erau construite, însă, uzarea lor devenise cu totul neînsemnată.

Când *Nautilus* se pregăti să-şi reia drumul submarin, coborâi în salon. Panourile se închiseră și se dădu îndată ordinul de scufundare.

Brăzdam valurile Oceanului Indian, vastă câmpie lichidă de cinci sute cincizeci milioane de hectare și ale cărei ape sunt atât de limpezi încât ameștești dacă te apleci asupra lor. *Nautilus* pluti câteva zile la o adâncime de o sută până la două sute de metri. Oricui, afară de mine, care eram stăpânit de o nesfârșită dragoste pentru mare, ceasurile i s-ar fi părut lungi și plictisitoare; dar plimbările zilnice pe punte, unde sorbeam cu nesaț aerul dătător de viață al oceanului, priveliștea apelor bogate pe care o vedeam prin geamurile salonului, cititul cărților din bibliotecă, scrierea notelor mele zilnice îmi luau tot timpul, nelăsându-mi nicio clipă de oboseală sau de plictis.

Cu sănătatea toți o duceam destul de bine. Regimul de pe bord era cât se poate de potrivit, și în ce mă privește m-aș fi putut lipsi și de schimbările pe care Ned Nand, din dorința de a se împotrivi, se străduia să le facă. Temperatura constantă a vasului ne punea la adăpost de orice boală, în aşa fel încât nu ne puteam teme nici măcar de o răceală. De altfel, se afla pe bord o rezervă oarecare din madreporarul *dendrophyllum*, cunoscut în Provența sub numele de «mărar de mare», din care am fi putut face o pastă excelentă împotriva tusei.

Timp de câteva zile am văzut numeroase păsări de apă, palmipede, pescăruși mici și mari. Câteva dintre ele, vânate cu îndemânare și preparate într-un anumit fel, ne-au dat o hrană destul de bună.

Plasele lui *Nautilus* au prins mai multe feluri de broaște țestoase de mare cu spatele bombat, a căror carapace este foarte prețuită. Reptilele acestea se cufundă cu ușurință și pot sta multă vreme sub apă, închizându-și supapa cărnoasă de la deschizătura exterioară a canalului nazal. Când au fost prinse, unele dintre ele dormeau încă în carapace, la adăpost de animalele marine. Carnea broaștelor țestoase nu ni s-a părut tocmai bună, în schimb ouăle lor ne-au plăcut foarte mult.

Cât despre pești, ei ne-au stârnit admirăția ori de câte ori, privind prin ferestre, am putut pătrunde în tainele vieții lor acvatice. Printre ei am observat mai multe specii pe care nu-mi fusese dat să le văd până atunci.

De la 21 la 23 ianuarie, *Nautilus* înainta cu două sute cincizeci de leghe în douăzeci și patru de ore, ceea ce face tocmai douăzeci și două de mile pe oră. Și dacă în trecere puteam recunoaște unele varietăți de pești, aceasta se datora luminii electrice care îi atragea ademenindu-i să ne însoțească. Cei mai mulți însă rămâneau curând în urmă, din pricina vitezei vasului. Cu toate acestea, unii izbuteau să se mai țină un timp în preajma lui *Nautilus*.

În dimineața de 24 ianuarie, la $12^{\circ}5'$ latitudine sudică și $94^{\circ}33'$ longitudine, am zărit insula Keeling, ridicătură madreporică plină de cocotieri minunați, care a fost vizitată de Darwin și de căpitanul Fitz-Roy. *Nautilus* se ținu la o mică depărtare de coastele râpoase ale acestei insule nelocuite. Dragele aruncate prinseră numeroase specii de polipi și de echinoderme și câteva exemplare ciudate din încrängătura moluștelor. Curând, insula Keeling se pierdu în zare, iar vasul nostru luă direcția nord-vest, spre vârful Peninsulei indiene.

— Locuri civilizate! îmi spuse în ziua aceea Ned Land. Astea îmi plac mai mult decât insulele din Papua, în care sunt mai mulți sălbatici decât căprioare! Pe țărmul indian, domnule profesor, sunt drumuri, căi ferate, orașe englezesti, franceze și indiene. N-ai nevoie să faci mai mult de cinci mile ca să dai de un compatriot! Hm! N-o fi venit cumva vremea să-i tragem chiulul căpitanului Nemo?

— Nu, Ned, nu! îi răspunsei eu hotărât. Să lăsăm lucrurile în voia lor. *Nautilus* se apropi de continentul locuite. Se înapoiază spre Europa. Să-i îngăduim să ne ducă într-acolo. Când o să fim în mările noastre, vom vedea ce e de făcut. De altfel, nu-mi închipui că Nemo o să ne lase să vânăm pe coastele Malabarului sau ale Coromandelului, ca în pădurile din Noua Guinee.

— Și adică fără voia lui nu putem pleca, domnule?

Nu i-am mai răspuns canadianului. Nu voiam să încep o discuție pe tema aceasta, pentru că, de fapt, doream din toată inima să mă las până la capăt în voia sortii care mă aruncase pe bordul lui *Nautilus*.

De pe insula Keeling, mersul nostru se mai încetini și începu să se schimbe, ducându-ne adesea la mari adâncimi. Planurile inclinate, care puteau fi aşezate oblic față de linia de plutire cu ajutorul unor pârghii din interior, au fost folosite de mai multe ori. Ne-am coborât astfel până la doi și chiar trei kilometri, fără ca să putem însă măsura adâncimea Mării Indiilor, al cărei fund n-a putut fi atins nici cu sonde de treisprezece mii de metri. În

straturile mai adânci, termometrul arăta întotdeauna peste 4°. Am observat că numai în straturile apropiate de suprafață apa era totdeauna mai rece, acolo unde fundul se găsea la o adâncime mai mică.

În ziua de 25 ianuarie, oceanul fiind cu totul pustiu, *Nautilus* pluti toată ziua la suprafață, lovind valurile cu elicea lui puternică și aruncând apa la o mare înăltime. Semăna atunci atât de bine cu un cetaceu uriaș, încât ar fi putut însela pe oricine l-ar fi văzut. Trei sferturi de zi mi le-am petrecut pe punte, privind întinsul apelor. Nimic în zare, în afară de un steamer lung, care trecu pe la orele patru după-amiază în direcție opusă nouă, spre vest. Catargele steamerului se zăriră o clipă; el însă nu-l putea vedea pe *Nautilus* care se ridica abia cu puțin deasupra apei. Mi-am închipuit că nava aceea aparține Liniei peninsulară și orientale care face serviciul de pe insula Ceylon la Sidney, trecând prin Roy-Georges și Melbourne.

Pe la cinci după-amiază, înaintea surorii care în zonele tropicale leagă ziua cu noaptea, am văzut, împreună cu Conseil, o priveliște ciudată.

Există un animal plăcut la vedere, a cărui întâlnire, după cum se credea în vechime, prevestește noroc. Aristotel, Ateneus, Plinius, Opianus îi studiaseră obiceiurile și vorbisera despre el cu toată arta poetilor Greciei și Romei. Ei îl numiseră «*Nautilus*» sau «*pompilius*». Dar știința modernă n-a păstrat denumirea aceasta: moluscă e cunoscută acum sub numele de «*argonaut*».

Un grup de câteva sute de asemenea argonauți, făcând parte din specia argonauților tuberculati, specifică Mării Indiilor, călătorea tocmai atunci la suprafață oceanului.

Moluștele acestea grațioase mergeau cu spatele înainte, mișcându-se cu ajutorul unui tub locomotor, prin care aruncau afară apa pe care o aspiraseră. Din cele opt tentacule ale fiecărui argonaut, șase, lungi și subțiri, pluteau pe apă, pe când celelalte două, lățite ca niște palme, erau întinse în vânt asemenea unor pânze ușoare. Le vedeam cât se poate de deslușit găoacea ondulată și în formă de spirală, pe care Cuvier o asemuiește pe drept cuvânt cu o corăbioară elegantă. În adevăr, găoacea poartă ca o navă animalul care a secretat-o, fără ca acesta să fie lipit de ea.

— Argonautul poate să-și părăsească găoacea, i-am spus lui Conseil, dar n-o părăsește niciodată.

— Ca și căpitanul Nemo, îmi răspunse, pe bună dreptate, Conseil. De aceea ar fi făcut mai bine să-și numească vasul Argonautul.

Nautilus pluti aproape o oră printre moluște – apoi, nu știu de ce, ele se speriară toate deodată. Ca la un semn, pânzele fură trase, brațele se strânserează, corpurile se înghemuiră, găoacele se răsturnară schimbându-și centrul de greutate și întreaga flotilă dispără sub valuri. Totul se petrecu într-o clipă și nu cred ca vreodată vasele vreunei escadre să fi manevrat cu mai multă punctualitate. În același timp, noaptea coborî dintr-o dată și valurile, abia mișcate de vânt, se prelinseră liniștite pe sub învelișurile de fier ale lui *Nautilus*.

A doua zi, 26 ianuarie, am tăiat Ecuatorul pe la al optzeci și doilea meridian, intrând în Emisfera Boreală.

În cursul zilei ne-a însoțit un alai fioros de rechini, fiare însăspăimântătoare care mișună prin mările acelea, făcându-le foarte periculoase. În scurtă vreme, însă, *Nautilus*, sporindu-și viteza, îi lăsă în urmă chiar și pe cei mai repezi dintre aceștia.

La 27 ianuarie, în largul Golfului Bengal, am văzut de mai multe ori o priveliște înfiorătoare: cadavre care pluteau la suprafața apei. Erau morții orașelor indiene, târâți de Gange până în larg. Pentru că vulturii, singurii gropari ai ținutului, nu isprăviseră de sfârtecat cadavrele, rechinii se grăbeau să le dea o mâna de ajutor în funebra lor îndeletnicire.

Pe la orele șapte seara, *Nautilus*, pe jumătate cufundat, plutea într-o mare ca de lapte, ce părea că se întinde până dincolo de zări. Să fi fost efectul razelor lunii? Nu, pentru că luna nouă, abia de două zile, era încă sub orizont, în razele soarelui. Întregul cer, deși luminat de stele, părea negru față de albeața apelor.

Conseil nu-și credea ochilor; mă întrebă care sunt cauzele acestui fenomen ciudat. Din fericire am putut să-i răspund.

— Ai în față ceea ce se numește o mare de lapte, îi spusei, o întindere nesfârșită de apă albă, care poate fi văzută adesea în apropierea țărmurilor din Amboine ca și prin meleagurile în care ne aflăm acum.

— N-ar putea domnul să-mi spună cauzele unei asemenea priveliști? Că doar nu s-o fi prefăcut apa în lapte!

— Nu, Conseil, albeața care te uimește e datorată numai nenumărațiilor infuzori, un fel de viermușori¹⁷ luminoși, gelatinoși și fără culoare, subțiri cât firul de păr și a căror lungime nu trece de-o cincime de milimetru. Parte din vietățile acestea se lipesc între ele pe o întindere de câteva leghe.

— Câteva leghe! strigă Conseil.

— Da, băiete, și nu încerca să socotești numărul infuzorilor! N-ai să izbutești, fiindcă, dacă nu mă înșel, unii navigatori au plutit pe asemenea mări de lapte chiar și mai mult de patruzeci de mile.

Nu știu dacă Conseil a ținut seama de sfatul meu, dar părea adâncit în gânduri, căuta pesemne să socotească câte cincimi de milimetru sunt în 40 de mile. Cât despre mine, mă uitam în continuare la acest fenomen.

Timp de mai multe ore. *Nautilus* brazdă cu pintenul său valurile alburii, alunecând fără zgromot pe apa ce părea săpunită, ca și cum ar fi plutit prin vâltoarea de spumă pe care curenții și contracurenții din golfuri o lasă uneori între ei.

Spre miezul nopții marea își reluă înfățișarea obișnuită, dar în urma noastră, până la marginea orizontului, cerul, oglindind albeața valurilor, păru multă vreme cufundat în luminile nedeslușite ale unei aurore boreale.

Capitolul II

O nouă propunere a căpitanului Nemo

La 28 ianuarie, spre amiază, ieșind la suprafața apei, la $9^{\circ}4'$ latitudine nordică, *Nautilus* se găsi în apropierea unui țărm aflat la opt mile înspre vest. Am zărit mai întâi o îngrămădire de munți, înalți de aproape două mii de picioare, cu forme foarte neregulate. După determinarea locului, m-am coborât în salon și, cercetând harta, mi-am dat seama că ne aflam în fața insulei Ceylon, această perlă ce pare că atârnă la urechea Peninsulei indiene.

Căutând în bibliotecă vreo carte despre Ceylon, una din cele mai roditoare insule de pe glob, am dat de un volum scris de H. C. Sirr esq. și având titlul: «Ceylon and the Cingalese». Reîntors în salon, mi-am notat mai întâi poziția geografică a insulei, căreia cei din antichitate îi dăduseră atâtea nume.

Tocmai atunci intră în salon căpitanul Nemo urmat de secundul său. După ce privi harta, căpitanul se întoarse spre mine.

— Insula Ceylon, spuse el, e un loc vestit pentru pescuitul perlelor. V-ar plăcea, domnule Aronnax, să vizitați una din pescăriile ei?

— Firește, domnule căpitan.

— Bine. Astă-i foarte ușor. Numai că, dacă vom vedea pescăriile, în schimb nu vom vedea pescarii. Exploatarea anuală încă n-a început. Dar n-are a face. Voi îndrepta vasul spre Golful Manaar, unde vom ajunge în timpul nopții.

Căpitanul Nemo spuse câteva cuvinte ofițerului secund, care ieși îndată. *Nautilus* începu să se scufunde și curând manometrul indică o adâncime de treizeci de picioare.

Cu harta în față căutai Golful Manaar. L-am găsit pe paralela a noua, pe coasta de nord-vest a Ceylonului, format dintr-o prelungire a micii insule Manaar. Pentru ca să ajungem acolo, trebuie să navigam de-a lungul întregii coaste apusene a Ceylonului.

— Domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, se pescuiesc perle în Golful Bengal, în Marea Indiilor, în mările Chinei și Japoniei, în mările din sudul Americii, în Golful Panama, în Golful Californiei; dar nicăieri nu se obțin rezultate mai frumoase decât în Ceylon. Noi am sosit cam devreme, fără îndoială. Pescarii se adună abia în luna martie în Golful Manaar. Aici, timp de treizeci de zile, trei sute de corăbii de-ale lor se îndeletniceșc cu exploatarea fructuoasă a comorilor mării. Pe fiecare corabie sunt câte zece vâslași și zece pescuitori. Aceștia, împărțiti în două grupuri, se scufundă rând pe rând până la doisprezece metri adâncime, cu ajutorul unor pietroaie pe care le țin între picioare. Pietroaiele sunt legate de corăbii cu niște funii.

— Vasăzică se mai folosesc și acum mijloace atât de rudimentare?

— Da, cu toate că pescăriile acestea aparțin englezilor, cărora le-au fost cedate încă din 1802, prin tratatul de la Amiens.

— Mi se pare totuși că haina de scafandru pe care o întrebuiuță și dumneavoastră ar fi de mare folos în munca asta.

— Desigur, pentru că bieții pescuitori nu pot rămâne mult timp sub apă. Descriindu-și călătoria făcută în Ceylon, englezul Perceval vorbește despre un cafru care a stat cinci minute fără să se urce la suprafață, dar faptul mi se pare cam îndoielnic. Știu că unii scufundători pot sta în apă până la cincizeci și șapte de secunde, iar cei mai destoinici – și ei sunt destui de rari – pot rămâne până la optzeci și șapte de secunde. Când acești nefericiți revin la suprafață, din nas și din urechi li se scurge apă amestecată cu sânge. Cred că în medie un pescuitor poate sta sub apă treizeci de secunde, în care timp se zorește să strângă într-o mică plasă cât mai multe scoici perlifere. De obicei însă scufundătorii nu trăiesc mult; vederea le slăbește, ochii li se acoperă de ulcerății; pe trup le apar plăgi și de multe ori chiar pier loviți de apoplexie în fundul mării!

— Da, am spus, este o meserie nenorocită, care nu servește decât unor toane ale modei! Dar ați putea să-mi spuneți cam câte scoici poate să

strângă într-o zi o corabie?

— Între patruzeci și cincizeci de mii de bucăți. Se spune chiar că în 1814 guvernul englez a tocmit scufundători să pescuiască pentru el; în douăzeci de zile au fost culese șaptezeci și șase de milioane de scoici.

— Dar cel puțin pescuitorii sunt de ajuns de bine plătiți? am întrebat.

— Abia dacă primesc ceva, domnule profesor. La Panama ei câștiga un dolar pe săptămână. De obicei li se dă un gologan pentru scoicile care au perle, dar îți dai seama câte adună ei fără perle!

— Un gologan pentru acești nefericiți care își îmbogățesc stăpânii. Ce mârșăvie!

— Așadar, domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, o să vizitați împreună cu tovarășii dumneavoastră bancul de scoici de la Manaar și, dacă din întâmplare vom întâlni vreun pescar mai grăbit, îl veți vedea cum lucrează.

— Ne-am înțeles, căpitan.

— Dar ia spuneți, domnule Aronnax, vă temeți cumva de rechini?

— De rechini? întrebai eu, încurcat, întrebarea mi se păru fără rost.

— De rechini, repetă căpitanul Nemo.

— Mărturisesc, domnule căpitan, că nu sunt încă obișnuit cu soiul acesta de pești.

— Noi ne-am deprins cu ei și cu timpul o să vă deprindeți și dumneavoastră. De altfel, vom fi înarmați și, în drum, poate că vom putea vâna vreunul. E o vânătoare interesantă. Așadar, ne vedem mâine în zori, domnule profesor.

Spusese acestea ca și cum ar fi fost vorba de-o mică plimbare, apoi ieși din salon.

Dacă ați fi poftiți la o vânătoare de urși în munții Elveției, ați zice: «Foarte bine, mâine mergem la vânătoare de urși!» Dacă ați fi poftiți la o vânătoare de lei în câmpiile din Atlas sau de tigri în jungla indiană, ați zice: «Aha, vom vâna lei și tigri!». Dar dacă ați fi invitați să vânați rechini sub apă, poate că v-ați mai gândi înainte de a accepta.

Mi-am trecut mâna peste fruntea îmbrobonită de o sudoare rece.

«Ia să mă gândesc puțin, îmi spusei eu. Ca să vânezi vidre prin pădurile submarine, cum am făcut noi în insula Crespo, mai merge. Dar să cutreieri fundul mărilor când ești sigur că ai să întâlnești rechini, asta mi se pare că e cu totul altceva! Știu că în unele ținuturi, mai ales în insulele Andamane,

negrii nu șovăie să atace rechinul cu un pumnal într-o mâna și cu un laț în cealaltă; mai știu însă că mulți dintre cei care înfruntă fiarele acestea primejdioase nu se mai întorc vii. De altfel, nici nu sunt negru, și chiar dacă aș fi, tot aş avea motive să șovăi.

Și iată-mă numai cu gândul la rechini, la fălcile lor înarmate cu multe șiruri de dinți, în stare să taie un om în două. Începusem să și simt că mă dor șalele. Apoi nu-mi plăcea nici felul în care căpitanul îmi făcuse invitația asta blestemată. Parcă ar fi fost vorba să mergem într-un huceag să urmărim vreo biată vulpe. «Nu-i nimic, mi-am zis, Conseil n-o să meargă nici în ruptul capului și asta mă va scuti să-l însوțesc pe căpitan».

În înțelepciunea lui Ned Land, trebuie să mărturisesc că nu prea aveam incredere. O primejdie, oricât de mare ar fi fost ea, însemna totdeauna un îndemn pentru firea lui războinică.

Am vrut să citesc mai departe cartea lui Sirr, dar n-am făcut decât să o răsfoiesc cu gândul în altă parte. Printre rânduri vedeam deschizându-se fălcii fioroase.

Tocmai atunci intrără Conseil și canadianul, liniștiți, ba chiar voioși, neavând habar de ce-i așteaptă.

— Pe cinstea mea, domnule, îmi zise Ned Land, căpitanul Nemo al dumneavoastră – lua-l-ar dracu’! – ne-a făcut adineauri o propunere foarte plăcută.

— A! Vasăzică știți?

— Dacă nu-i cu supărare, răsunse Conseil, comandantul lui *Nautilus* ne-a invitat să vizităm mâine, în tovărășia dumneavoastră, pescăriile minunate din Ceylon. Ne-a vorbit foarte politicos, ca un adevărat gentleman.

— Afară de asta nu v-a mai spus nimic?

— Nimic altceva, spuse canadianul, decât că și dumneavoastră știți despre plimbarea asta.

— Și nu v-a spus nimic despre...?

— Nu, nimic, domnule naturalist. O să mergeți cu noi, nu-i aşa?

— Eu... firește! Văd că ești încântat de asta, meștere Land.

— Da, fiindcă trebuie să fie ceva neobișnuit!

— Și poate chiar primejdios! am adăugat eu, cu subînțelesuri.

— Cum poate fi primejdioasă o simplă plimbare pe un banc de scoici? se miră Ned Land.

Desigur, căpitanul Nemo socotise că e mai înțelept să nu le pomenească nimic despre rechini tovarășilor mei. Eu îi priveam cu ochii împăienjeniți, de parcă i-aș fi și văzut sfârtecați. Ar fi trebuit oare să-i înștiințez? Desigur, numai că nu prea știam cum să încep.

— Domnul n-ar dori, spuse Conseil, să ne dea câteva amănunte despre pescuitul perlelor?

— Chiar despre pescuit, am întrebat, sau despre întâmplările care...?

— Despre pescuit, răsunse canadianul. Înainte de a-l vedea la fața locului, e bine să-l cunoaștem.

— Atunci stați jos, prieteni, și am să vă spun tot ce-am aflat acum de la englezul Sirr.

Ned și Conseil se aşezară pe un divan și prima întrebare mi-a pus-o canadianul:

— Ce e perla, domnule?

— Dragă Ned, i-am răspuns, perla sau mărgăritarul este pentru poet o lacrimă a mării; pentru orientali e o picătură de rouă solidificată; pentru femei, un juvaer de formă lunguiată, cu strălucire sticloasă, făcut dintr-o materie sidefie, pe care ele îl poartă la deget, la gât sau la urechi; pentru chimist, este un amestec de fosfat și carbonat de calciu cu puțină gelatină, iar pentru naturalist este o simplă secreție bolnăvicioasă a organului care produce sideful la unele bivalve.

— Încrengătura moluștelor, spuse Conseil, clasa acefalelor, ordinul testaceelor.

— Dar, am continuat eu, dintre toate moluștele, aceea care mai ales produce perla este scoica perliferă numită «meleagrina margaritifera». Perla nu-i decât o concrețiune, o îngroșare a sidefului, în formă rotundă. Ea poate fi sau lipită de peretele scoicii, sau încrustată în cutele animalului. Atunci când stă pe scoică, perla se lipește de ea; când crește în carne, e liberă. Totdeauna are însă drept centru un corp mic și tare, fie un grăuncior oarecare, fie un fir de nisip, împrejurul căruia se depune sideful timp de câțiva ani, treptat, în straturi subțiri și concentrice.

— Se pot găsi mai multe perle într-o singură scoică? întrebă Conseil.

— Da, băiete. Unele scoici, numite «pintadine», par niște adevărate cutiuțe cu perle. Am auzit un lucru de care, e drept, mă cam îndoiesc că ar fi adevărat, totuși am să vi-l spun: se zice că într-o scoică din acestea s-au găsit nu mai puțin de o sută cincizeci de rechini.

— O sută cincizeci de rechini? strigă Ned Land.

— Am zis rechini?! mă mirai eu. Vreau să zic o sută cincizeci de perle. Rechinii n-au ce căuta aici.

— Firește. Domnul e atât de bun să ne spună prin ce mijloace se scot perlele?

— Sunt mai multe metode, și adesea, când perlele sunt lipite de valve, pescuitorii le smulg cu cleștele. De obicei, însă, scoicile sunt întinse pe rogojini la malul apei. Ele mor astfel în aer liber și după zece zile sunt de ajuns de putrezite. Atunci sunt cufundate în rezervoare cu apă de mare, pe urmă sunt deschise și spălate. Abia acum începe adevărata muncă. Se scot mai întâi plăcile de sidef, care se vând în lázi de câte o sută douăzeci și cinci și o sută cincizeci de kilograme. Apoi se scoate parenchimul scoiciei, se fierbe și se trece prin sită, ca să nu se piardă nici cele mai mici perle.

— Perlele sunt prețuite după mărimea lor? mă întrebă Conseil.

— Nu numai după mărime, i-am răspuns, ci și după formă, după «apele» pe care le fac, adică după culoarea ca și după luciul lor, după strălucirea pestriță care ne încântă ochiul. Cele mai frumoase dintre ele sunt numite perle-virgine sau parangone. Ele cresc libere în carnea moluștei, sunt albe, cel mai adesea opace, dar câteodată au o transparență opalină. De cele mai multe ori sunt rotunde sau în formă de pară. Fiind cele mai prețioase, se vând cu bucată. Celealte perle cresc lipite de valvele scoiciei; în sfârșit, cele mai puțin prețioase sunt perlele mici, cunoscute sub numele de semințe. Ele se vând cu măsura și sunt folosite mai ales la broderiile de pe odăjiile bisericești.

— Trebuie să fie o muncă anevoieasă și de durată să alegi perlele după mărime.

— Nu, prietene. Munca asta se face cu ajutorul a unsprezece site găurite după nevoie. Perlele care rămân într-o sită cu 20 până la 24 de găuri sunt perle de cea mai mare valoare. Cele care rămân în site cu 100 și 800 de găuri sunt de calitatea a doua. Iar cele pentru care sunt folosite sitele cu 900 până la 1000 de găuri sunt numite semințe.

— E un mijloc ingenios, spuse Conseil, și văd că împărțirea și clasificarea perelor se face în mod mecanic. Domnul ar putea să ne spună ce câștig aduce exploatarea bancurilor de scoici cu perle?

— Dacă ne luăm după ce spune Sirr, pescăriile din Ceylon sunt arendate în fiecare an cu suma de 3 milioane de rechini.

— De franci, vreți să spuneti.

— Da, de franci, trei milioane de franci. Dar cred că pescăriile astea nu mai aduc aceleași venituri ca altădată. La fel se întâmplă și cu pescăriile americane care odinioară aduceau 4 milioane de franci, iar acum câștigul e redus la două treimi. Tot în tot, venitul general adus de exploatarea perlelor poate fi evaluat la 9 milioane de franci.

— Există cumva și perle celebre care au fost cotate la un preț foarte ridicat? întrebă Conseil.

— Da, băiete, se zice că Cezar a dăruit Servilliei o perlă în valoare de 20.000 de franci în moneda noastră.

— Am auzit chiar că una din cucoanele din antichitate bea oțet în care punea perle, vorbi canadianul.

— Cleopatra, răspunse Conseil.

— Trebuie să fi fost destul de rău la gust! se scutură Ned.

— Oribil, prietene Land, dar un păhărel cu oțet care costă 115.000 de franci, frumos preț!

— Îmi pare rău că nu m-am însurat cu cucoana asta, râse Ned.

— Cleopatra soția lui Ned Land! exclamă Conseil.

— Era să mă însor cu adevărat și nu e vina mea dacă nu s-a făcut, răspunse serios canadianul, i-am cumpărat chiar un șirag de perle lui Kat Tander – logodnica mea – care de fapt s-a măritat cu un altul. Ei bine, șiragul de perle nu m-a costat mai mult de un dolar jumătate și cu toate astea – domnul profesor poate să mă credă – perlele acelea n-ar fi trecut prin sita cu 20 de găuri.

— Dragul meu Ned, îi răspunsei râzând, erau perle artificiale, simple boabe de sticlă unse în interior cu esență de Orient.

— Trebuie să coste mult esența asta de Orient!

— Aproape nimic! Nu e altceva decât o substanță argintată din solzi de plastică și amoniac. N-are nicio valoare.

— Poate de asta s-a măritat Kat cu un altul, filosofă Ned Land cu glas tare.

— Dar ca să ne întoarcem la perlele de mare valoare, am spus eu, nu cred că un rege să fi avut una mai valoroasă decât aceea a căpitanului Nemo.

— Asta, arătă Conseil spre vitrina în care era închisă minunata bijuterie.

— Cu siguranță că nu mă înșel dacă afirm că are o valoare de 2 milioane de...

— Franci, spuse iute Conseil.

— Da, două milioane de franci, și pe căpitan nu l-a costat decât oboseala de a o culege.

— Cine știe, poate că mâine, în plimbarea noastră, o să găsim una la fel.

— Ei și? spuse Conseil.

— Cum, ei și?

— La ce ne-ar servi 2 milioane pe *Nautilus*?

— Pe *Nautilus* nu, dar poate... în altă parte! îi întoarse Ned vorba.

— În altă parte! oftă Conseil.

— Meșterul Land are dreptate. Dacă am aduce cu noi în Europa sau în America o perlă de câteva milioane, acest fapt ar întări și adeveri spusele noastre cu privire la călătoria pe sub mări.

— Așa cred și eu, încuviință Ned Land.

— Este primejdios pescuitul perelor? întrebă Conseil, care se întorcea mereu la partea practică a lucrurilor.

— Deloc, am răspuns eu repede, mai cu seamă dacă se iau oarecare măsuri de prevedere.

— Ce primejdii pot fi în meseria asta? făcu Ned Land. Doar să înghiți câteva guri de apă de mare...

— Chiar așa, Ned. Dar ia spune, l-am întrebat eu, încercând să imit tonul nepăsător al căpitanului Nemo, îți este cumva teamă de rechini, bravul meu Ned?

— Mie, se miră canadianul, mie, care sunt de meserie vânător cu cangea? Nici nu-mi pasă de ei!

— Nu e vorba să-i pescuiesti cu cârligul și să-i urci pe bordul unui vas, unde să le tai coada cu toporul, să le deschizi pântecele, să le scoți inima și să o arunci în mare.

— Atunci e vorba să...?

— Sigur că da.

— În apă?

— În apă.

— Pe legea mea! Cu o cange bună n-am de ce să teme. Știți, domnule, rechinii ăștia sunt animale făcute cam fără socoteală. Ca să te poată însfăca, trebuie mai întâi să se întoarcă pe burtă și în timpul ăsta...

Ned Land spunea «însfăca» în aşa fel, încât te treceau fiori auzindu-l.

— Dar tu, Conseil, ce crezi despre rechini?

— Eu, zise Conseil, voi fi sincer cu domnul. «Semn bun», mi-am spus.

— Dacă domnul înfruntă rechinii, urmă Conseil, nu văd de ce nu i-am înfrunta împreună?

Capitolul III

O perlă de zece milioane

Veni și noaptea. M-am culcat. Am dormit destul de prost. Rechinii jucăru un rol însemnat în visele mele și am găsit că-i foarte dreaptă și foarte nedreaptă totodată etimologia după care cuvântul rechin vine de la «requiem».

A doua zi, pe la patru dimineața, m-a trezit stewardul pe care căpitanul Nemo mi-l pusese la dispoziție. Mă sculai în grabă, mă îmbrăcai și intrai în salon.

Căpitanul Nemo mă aștepta.

— Sunteți gata de plecare, domnule Aronnax? mă întrebă el.

— Sunt gata.

— Vă rog să mă urmați.

— Dar tovarășii mei, căpitane?

— Au fost înștiințați și ne așteaptă.

— Îmbrăcăm acum costumele de scafandri? am întrebat.

— Nu încă. Nu l-am adus pe *Nautilus* prea aproape de coastă, aşa că suntem destul de departe de bancul Manaar; dar am pregătit luntrea care ne va duce exact la locul de debarcare, scutindu-ne o bucată bună de mers prin apă. În ea sunt și aparatele de scufundare, pe care le vom pune când va începe explorarea submarină.

Căpitanul Nemo mă conduse spre scara centrală care răspundea pe punte. Ned Land și Conseil erau acolo, încântați de «petrecerea» care se pregătea. Cinci marinari de pe *Nautilus* ne așteptau gata de vâslit, în luntrea ce fusese trasă lângă bord.

Era încă întuneric. Ici-colo printre norii care acopereau cerul, se zărea câte o stea. Uitându-mă spre țărm, văzui doar o linie nedeslușită cuprinzând trei sferturi din orizont, de la sud-vest la nord-est. *Nautilus*, care în timpul nopții înaintase de-a lungul coastei de apus a Ceylonului se găsea la vest de golful format de coastă și de insula Manaar. Aici, sub apele întunecate, se întindea bancul de pintadine, nesecat izvor de perle, a cărui lungime trecea de douăzeci de mile.

Căpitanul Nemo, Conseil, Ned Land și cu mine ne aşezărăm în partea de dinapoi a bărcii. Cârmaciul își luă locul, ceilalți patru tovarăși ai lui prinseră vâslele și pornirăm în larg.

Luntrea se îndrepta spre sud. Vâslașii nu se grăbeau. Am observat că ei cufundau bine vâslele în apă, dar le trăgeau numai din zece în zece secunde, după metoda folosită de marina de război. În timp ce luntrea luneca ușor, picăturile de apă loveau fundul negru al valurilor, sfârâind ca niște stropi de plumb topit; luntrea sălta ușor pe valurile venite din larg, ale căror creste plescăiau lovindu-i prova ascuțită.

Tăceam cu toții. La ce s-o fi gândind căpitanul Nemo? Poate la pământul spre care ne îndreptam și care i se părea prea aproape, spre deosebire de canadian, căruia țărmul i se părea încă prea departe. Cât despre Conseil, el se bucura de plimbare și atâtă tot.

Pe la cinci și jumătate, în cele dintâi lumini ale dimineții se deslușiră mai bine înălțimile coastei, care se arăta a fi mai turtită spre est și mai ridicată spre sud. Aveam încă cinci mile de străbătut până la malul ei pierdut în apele acoperite de pâclă. Între noi și țărm se întindea marea pustie. Nicio barcă, niciun pescar. Singurătatea adâncă stăpânea peste locul de întâlnire al pescuitorilor de perle. După cum spusese căpitanul Nemo, ar fi trebuit să venim abia peste o lună pe meleagurile acestea.

Pe la ora șase se lumină dintr-o dată, aşa cum se luminează în regiunile tropicale, unde nu sunt nici zori, nici amurguri. Razele soarelui străpunseră perdeaua norilor îngrămădiți pe orizontul răsăritean și astrul lucitor se înălță cu repeziciune.

Se vedea deslușit pământul, cu câțiva copaci împrăștiati ici, colo. Luntrea înainta spre insula Manaar, care se rotunjea spre sud. Căpitanul Nemo se ridicase în picioare, cercetând marea.

La un semn al lui fu coborâtă ancorea, care abia de-și târî puțin lanțul, pentru că fundul apei era doar la un metru adâncime, formând în locul acela unul din punctele cele mai ridicate ale bancului de scoici. Luntrea se răsuci în jurul ancorei, împinsă de curentul ce o mâna spre larg.

— Iată-ne ajunși, domnule Aronnax, spuse căpitanul Nemo. Vedeți golful este acesta? Aici, peste o lună, se vor aduna numeroasele corăbii ale exploratorilor și scufundătorilor, care vor scotoci cu îndrăzneală apele. Golful este cât se poate de bine aşezat pentru un asemenea pescuit. E la adăpost de vânturile cele mai puternice și marea aici nu-i niciodată prea

agitată, fapt care înlesnește munca scufundătorilor. Acum să îmbrăcăm costumele de scafandri și să începem plimbarea.

N-am răspuns nimic și, privind bănuitor valurile, am început să îmbrac hainele grele, ajutat de marinarii din luntre. Căpitanul Nemo și cei doi tovarăși ai mei se îmbrăcară și ei. Niciunul dintre oamenii de pe *Nautilus* nu avea să ne întovărășească în călătoria noastră.

Peste câteva clipe eram înciși în îmbrăcămintea de cauciuc, purtând pe spate, prinse de bretele, aparatele cu aer. Cât despre aparatele Ruhmkorff, nici urmă. Înainte de a-mi vârî capul în casca de aramă, îi amintii căpitanului Nemo de ele.

— Aparatele Ruhmkorff ne-ar fi de prisos, îmi răspunse el. Nu mergem la mari adâncimi și ca să avem calea luminată ne sunt de ajuns razele soarelui. De altfel, nici n-ar fi prudent să luăm cu noi acum lanterne electrice. Lumina lor ar putea atrage pe neașteptate vreun locuitor primejdios de prin partea locului.

Pe când căpitanul Nemo îmi vorbea, m-am întors spre locul unde se găseau Conseil și Ned Land; dar cei doi prieteni își și vârâseră capetele în căștile de metal și nu mai puteau nici auzi, nici răspunde. Mai voiam să-i pun doar o întrebare căpitanului Nemo.

— Și armele noastre, puștile?

— Puștile? La ce bun? Muntenii din țara dumneavoastră nu atacă ursul doar cu un pumnal în mâna, și oțelul nu e mai sigur decât plumbul? Iată un pumnal zdravăn. Prindeți-l la cingătoare și să plecăm.

Mă uitai la tovarășii mei. Erau înarmați ca și noi; Ned Land însă își mai luase cu el o cange uriașă, pe care o pusese în luntre înainte de a pleca de pe *Nautilus*.

Apoi, urmând pilda căpitanului, lăsai să mi se pună pe cap casca grea de aramă și îndată rezervoarele de aer intrară în funcțiune.

După aceea marinarii ne debarcară unul câte unul pe nisipul neted, la un metru și jumătate sub apă. Căpitanul Nemo ne făcu un semn cu mâna și noi îl urmarăm dispărând sub valuri pe o pantă ușoară.

Ajunsî în apă, am uitat toate gândurile care mă frământaseră până atunci. Mă simțeam nespus de liniștit. Ușurința cu care mă mișcam îmi întări curajul, iar ciudătenia prileștii mă fermeca.

Soarele trimitea destulă lumină sub apă ca să putem desluși și cele mai mici obiecte. După zece minute de mers, ne aflam la cinci metri sub apă și

terenul devenise aproape neted. În mersul nostru stârneam, aşa cum stârnesc becaținele în baltă, roiuri de pești ciudați din genul monopterelor, care în afară de coadă n-au alte înotătoare. În timpul acesta, lumina soarelui care se înălța străbatea tot mai mult adâncimea apei. Fundul se schimba încetul cu încetul; după nisipul mărunt urma o adevărată şosea de pietre rotunjite, acoperite cu un covor de moluște și zoofite. De mai multe ori am întâlnit crabul uriaș, observat de Darwin, un animal hidros, înzestrat de natură cu instinctul și puterea de a se hrăni cu nuci de cocos; el se cățără pe arborii de pe țărm, dă jos nucile care se sparg căzând și le sfarmă cu cleștii lui puternici. Crabul acesta fugă cu o vioiciune neîntrecută prin apa limpede, în timp ce broaștele testoase, din specia care trăiește pe coastele Malabarului se mișcău încet printre stâncile prăbușite.

Pe la orele șapte, am ajuns în sfârșit la bancul unde pintadinele se înmulțesc cu milioanele.

Moluștele acestea prețioase sunt strâns lipite de pietre printr-un byssus de culoare castanie, care nu le îngăduie să se miște. În privința aceasta ele sunt inferioare altor moluște, cărora natura le-a lăsat puțină de-a se mișca.

Scoicile acestea, numite și «meleagrini», adevărate mame ale perelilor, au valvele aproape egale și rotunjite, cu pereții groși și foarte aspri pe dinafara. Am văzut printre ele unele brăzdate de fâșii verzi, pornind dinspre vârf. Acestea erau scoici tinere.

Altele, aspre și negre pe deasupra și care aveau zece ani sau chiar mai mulți, ajungeau până la o lățime de cincisprezece centimetri.

Căpitanul Nemo îmi arăta îngrămădirea uimitoare de pintadine; mi-am dat seama că am în față o mină nesecată, pe care puterea creatoare a naturii o făcea să întreacă instinctul de distrugere al omului. Ned Land, împins de acest instinct de distrugere, se grăbea să umple cu cele mai frumoase moluște plasa pe care o purta la brâu.

Dar nu ne puteam opri. Trebuia să-l urmăm pe căpitan, care părea că se îndreaptă spre poteci cunoscute numai de el. Fundul oceanului urca ușor și uneori brațul pe care-l ridicam ieșea deasupra apei. Apoi nivelul bancului cobora din nou. Treceam pe lângă stânci asemănătoare unor piramide ascuțite. Din cotloanele lor întunecoase, crustacei mari, înălțați pe picioare lungi, ca niște mașini de război, ne ținteau cu privirea, în timp ce pe sub picioare ni se târau miriane, gliceride, viermi din genul aricia și alte anelide, lungindu-și peste măsură antenele și tentaculele. În fața noastră se deschise

dintr-o dată o grotă uriașă, scobită într-o îngrămădire pitorească de stânci acoperite cu plante submarine. La început, grota mi s-a părut întunecoasă. Înăuntrul ei razele soarelui păreau că se sting treptat. Abia mai puteam zări prin lumina aceea înecată.

Căpitanul Nemo intră, iar noi îl urmarăm. Ochii mi se obișnuiră repede cu întunericul. Am început să deslușesc arcadele întortocheate ale boltii care se sprijinea pe coloane naturale, înțepenite solid pe temelia de granit și semănând cu greoaiele coloane ale arhitecturii toscane. Pentru ce ne conducea tainicul nostru ghid spre fundul criptei aceleaia submarine? Peste puțină vreme aveam să aflu.

După ce am coborât o pantă destul de abruptă, pășirăm pe fundul unui fel de fântâni rotunde. Acolo, căpitanul Nemo se opri și ne arăta un obiect pe care încă nu-l zărisem.

Era o scoică de o mărime extraordinară, o tridacnă uriașă, ca un aghiazmatar care ar fi putut cuprinde un lac de apă sfînțită sau un bazin larg de peste doi metri. Tridacna aceasta o întrecea deci în mărime pe aceea care împodobează salonul lui *Nautilus*.

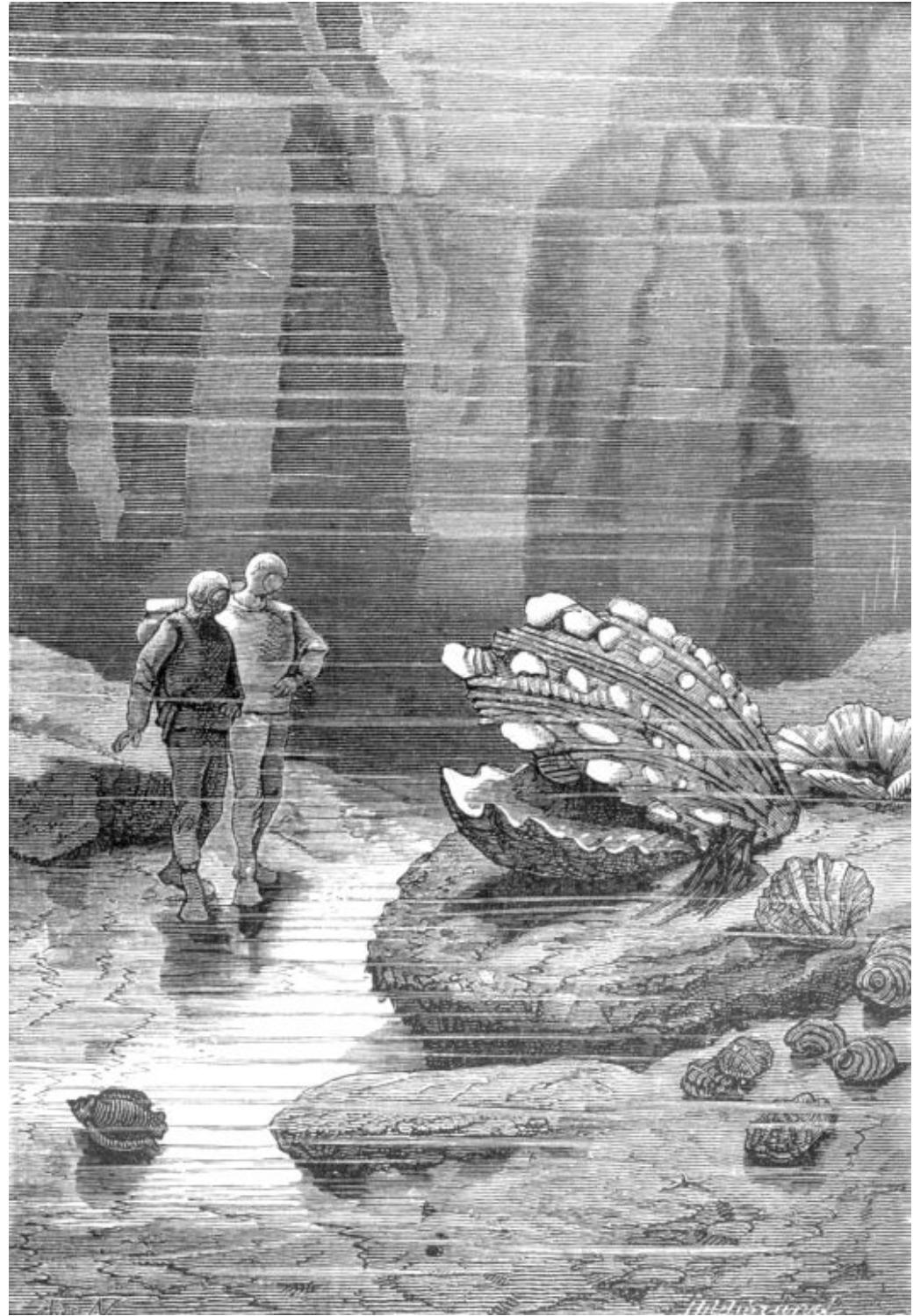
M-am apropiat de molusca gigantică. Byssusul ei o lipea de o lespede de granit și ea creștea acolo singură în apele liniștite ale grotei. Părea să aibă o greutate de vreo trei sute de kilograme. Astfel de scoici au câte cincisprezece kilograme de carne și numai stomacul unui Gargantua ar fi în stare să înghețe câteva duzini din ele.

Căpitanul Nemo cunoștea existența acestui bivalv. Fără îndoială că nu-l vizita acum pentru prima oară și mi-am închipuit că ne adusese aici numai ca să ne arate o ciudătenie a naturii. Mă înșelam însă. Căpitanul Nemo avea un interes anumit: să vadă cum îi merge tridacnei.

Cele două valve ale scoicii erau întredeschise. Căpitanul se apropie și, punându-și pumnalul între ele pentru a le împiedica să se închidă, ridică cu mâna învelișul membranos și dantelat pe margini care forma mantaua animalului.

Acolo, între cutile ca niște foi, am văzut o perlă de mărimea unei nuci de cocos. Rotunjimea, limpezimea desăvârșită și luciul ei minunat îi dădeau o valoare de neprețuit. Împins de curiozitate, am întins mâna ca să o apuc, să o cântăresc, să o pipăi! Căpitanul însă mă opri cu un semn și, retrăgându-și repede pumnalul, cele două valve se închiseră deodată.

Am înțeles atunci planul căpitanului Nemo. Lăsând

perla în mantaua tridacnei, îi dădea puțină să crească încetul cu încetul. An de an secrețiunile moluștei îi adăugau straturi concentrice. Numai căpitanul cunoștea grota în care «se cocea» acest minunat fruct al naturii; el singur îl creștea, ca să zic aşa, pentru ca să-l aducă într-o bună zi în muzeul său. Și cine știe dacă nu cumva, după pilda chinezilor și indienilor, nu făcuse el însuși să se nască perla punând între cutele moluștei vreo bucătică de sticlă sau de metal, care se acoperea încetul cu încetul în materia sidefie. Oricum, asemuind perla aceasta cu celealte din colecția căpitanului, am prețuit-o la cel puțin zece milioane de franci. Era o ciudătenie a naturii, nespus de frumoasă, dar care nu putea fi socotită drept juvaer de purtat, pentru că nu ștui care ureche de femeie ar fi putut-o ține!

Vizita la tridacnă purtătoare de bogății luase sfârșit. Căpitanul Nemo părăsi grota și ne urcarăm din nou pe bancul de scoici în apa limpede, netulburată încă de munca scufundătorilor.

Mergeam despărțiti unul de altul, hoinărind, oprindu-ne ici, colo, fiecare după cheful lui. Uitasem de primejdiile pe care închipuirea mea le exagerase cu atâta ușurință. Fundul apei urca simțitor și curând, adâncimea ajungând numai de un metru, am ieșit cu capul deasupra nivelului oceanului. Conseil mă ajunse și, apropiindu-și casca metalică de a mea, mă salută prietenește, clipind din ochi. Podișul de pe fundul apei n-avea însă decât vreo câțiva stânjeni, de aceea am reintrat curând în «elementul nostru». (Cred că acum am dreptul să-l numesc astfel.)

După vreo zece minute, căpitanul Nemo se opri deodată. Credeam că se oprișe pentru că voia să ne întoarcem. Dar nu era aşa. Printr-un semn, el ne porunci să ne ghemuim alături, în fundul unei adâncituri mari. Mâna sa întinsă arăta spre un punct al apei; am privit cu atenție.

La cinci metri de mine o umbră se ivi și se aplecă spre fund. Teama de rechini mă cuprinse din nou; dar mă înșelam, pentru că nici de data asta n-aveam de-a face cu monștrii oceanului.

Era un om, un om în carne și oase, un indian, un negru, un pescuitor, un om sărman, desigur, care venise să culeagă scoici înainte de recoltă. Îi zăream fundul luntrei la câteva picioare deasupra capului său. Omul se scufunda și se urca întruna. Ca să poată coborî mai repede la fund, se ținea cu picioarele de o piatră în formă de căpătană de zahăr, legată cu o funie de luntre. Asta era singura lui unealtă. Odată ajuns pe fund, la vreo cinci metri adâncime, se arunca în genunchi și-și umplea sacul cu scoici culese la

întâmplare. Apoi urca, își golea sacul, trăgea sus piatra și reîncepea operația, care ținea numai treizeci de secunde.

Scufundătorul nu ne vedea, fiindcă eram ascunsă în umbra stâncii. De altfel, cum i-ar fi putut da prin minte bietului indian că niște oameni, semeni de-a lui, sunt acolo, sub apă, pândindu-i mișcările, nepierzând niciun amânunt din pescuitul său. El se urcă și coborâ astfel de mai multe ori. La fiecare scufundare nu putea lua mai mult de zece pintadine; era nevoie să le smulgă de pe bancul unde se aflau înțepenite prin byssusul lor rezistent. Și câte din scoicile acestea nu erau cu totul lipsite de perlele pentru care își punea el viața în primejdie!

Îl observam cu mare băgare de seamă. Își făcea manevra cu regularitate și timp de o jumătate de oră nicio primejdie nu păru să-l amenințe. Mă obișnuisem cu priveliștea acestui pescuit interesant, când deodată, în clipa în care indianul era îngenuncheat pe fund, îl văzui făcând o mișcare de spaimă, ridicându-se și luându-și avânt ca să iasă la suprafața apei.

I-am înțeles spaimă. O umbră uriașă se ivise deasupra nenorocitului scufundător. Era un rechin, care venea pieziș, cu ochii strălucitori, cu fălcile căscate. Eram împietrit de groază, fără să mai pot face vreo mișcare.

Cu o puternică bătaie a înotătoarelor, fiara se aruncă lacomă asupra indianului. Acesta se feri în lături, scăpând de mușcătură, dar nu și de izbitura cozii care-l lovi în piept trântindu-l la pământ.

Total durase doar câteva secunde. Rechinul se întoarse și, răsturnându-se pe spate, se pregătea să-l taie în două pe indian, când simții cum căpitanul Nemo, care era lângă mine, se ridică dintr-o dată. Cu pumnalul în mâna, el merse de-a dreptul spre fiară, gata să se lupte corp la corp cu ea. În clipa în care era gata să-l înșface pe nenorocitul pescar, rechinul își zări noul adversar și, întorcându-se pe spate, se îndreptă cu repeziciune spre el.

Văd parcă și acum înfățișarea căpitanului Nemo. Se aplecase gata să sară, așteptând, cu un neîntrerut sânge rece, fiara; iar când aceasta se năpusti asupra lui, căpitanul Nemo, sărind în lături cu o iuțeală uluitoare, se feri de lovitura monstrului și-i împlântă pumnalul în pântece. Dar cu asta lupta nu se sfârși. Ea abia începea, pe viață și pe moarte.

Rechinul mugi, ca să zic aşa. Sâangele îi curgea șiroaie din rană. Marea se înrăușise și prin lichidul opac n-am mai putut vedea nimic, până când într-un luminiș îl zării pe neînfricatul căpitan agățat de una din înotătoarele animalului, luptând corp la corp cu monstrul, spintecându-i burta cu lovitură

de pumnal, fără a putea totuși să-i dea lovitura de moarte, adică să-i atingă inima. Zbătându-se, rechinul frământa apa cu furie și vârtejurile amenințau să mă răstoarne.

Aș fi vrut să alerg în ajutorul căpitanului, dar, țintuit de groază, nu mă mai puteam mișca.

Priveam cu ochii rătăciți, vedeam cum se schimbă fazele luptei. Căpitanul căzu la pământ, răsturnat de greutatea enormă care-l apăsa. Apoi rechinul deschise niște fălcii uriașe, ca niște foarfeci de uzină, și căpitanul ar fi fost fără îndoială doborât dacă Ned Land, iute ca gândul, nu s-ar fi repezit spre rechin, izbindu-l cu temuta lui cange.

Un puhoi de sânge umplu valurile agitate de mișcările monstrului, care se zvârcolea cu o furie de nedescris. Ned Land nu-și greșise ținta. Fiara horcăia, lovită în inimă. Ea se zbătu în spasme atât de însărimântătoare, încât mișcarea apei îl trânti jos pe Conseil. În timpul acesta, Ned Land îl eliberase pe căpitan. Nemo se ridică teafăr și, mergând drept spre indian, tăie repede frânghia care-l lega de piatră, îl luă în brațe și-și făcu vânt cu putere, urcând la suprafața apei.

L-am urmat toți trei și în câteva clipe, salvați ca prin minune, ne-am urcat în luntrea pescuitorului.

Prima grijă a căpitanului Nemo a fost să-l readucă la viață pe sărmanul om. Nu știam dacă va izbuti, dar puteam spera, pentru că acesta nu rămăsesese prea mult timp sub apă. Mă temeam însă ca izbitura cozii rechinului să nu fi fost mortală.

Din fericire, după fricțiunile zdravene făcute de Conseil și de căpitan, pescuitorul își reveni încetul cu încetul în simțiri și deschise ochii. Cât de uimit și chiar însărimântat trebuie să fi fost, văzând aplecate deasupra lui patru mari capete de aramă.

Și mai cu seamă ce-o fi gândit când căpitanul Nemo, scoțând dintr-un buzunar al hainei un săculeț cu perle, i-l puse în mâna?

Darul mareț al omului apelor fu primit cu mâini tremurânde de bietul indian din Ceylon. Ochii lui însărimântați arătau, de altfel, că nu știa căruia fel de ființe supraomenești le datora în același timp și viața, și bogăția.

La un semn al căpitanului, ne-am întors pe bancul de pintadine și, urmând drumul pe care venisem, am dat, după vreo jumătate de oră de mers, peste ancora ce ținea în loc luntrea lui *Nautilus*. După ce ne-am

îmbarcat, fiecare dintre noi și-a scos cu ajutorul marinilor casca grea de aramă.

Cel dintâi cuvânt, căpitanul Nemo îl adresă canadianului:

— Mulțumesc, meștere Land! spuse el.

— E o revanșă, domnule căpitan, răspunse Ned Land. Vă eram dator...

Un zâmbet ușor apără pe chipul căpitanului și nimic altceva.

— Spre *Nautilus*, spuse el.

Luntrea parcă zbura pe valuri. După câteva minute am întâlnit cadavrul rechinului plutind pe apă. După culoarea neagră a capetelor înnotătoarelor am recunoscut melanopterul fioros al Mării Indiilor. Avea o lungime de mai bine de douăzeci și cinci de picioare; botul lui uriaș se întindea pe o treime din corp. Era un adult – asta se vedea după cele șase rânduri de dinți aşezăți ca niște triunghiuri isoscele pe maxilarul superior. În timp ce priveam grămadă de carne neînsuflețită, se mai iviră deodată în jurul luntrii noastre încă vreo doisprezece rechini hulpavi. Fără să ne ia măcar în seamă, ei se aruncă asupra cadavrului, sfâșiindu-l în bucăți.

La ora opt și jumătate am ajuns pe bordul lui *Nautilus*. Acolo, gândindu-mă la întâmplările din timpul călătoriei noastre pe bancul Manaar, două lucruri îmi veniră mai întâi în minte: pe de o parte curajul nemaipomenit al căpitanului Nemo, și pe de altă parte faptul că el nu șovăise să se jertfească pentru un om, pentru unul dintre reprezentanții speciei din pricina căreia se refugiase sub mări. Orice s-ar fi spus, ființa aceasta ciudată nu ajunsese încă să-și înăbușe cu totul simțămintele omenești.

Când îi spusei lucrul acesta, el îmi răspunse cu o ușoară tulburare în glas:

— Indianul, domnule profesor, era un locuitor din țara asupriților, și până la ultima mea suflare am să fiu de partea celor asupriți.

Capitolul IV

Marea Roșie

În ziua de 29 ianuarie, insula Ceylon dispăru sub orizont și *Nautilus* se strecură cu o vitează de douăzeci de mile pe oră prin labirintul de canaluri care desparte insulele Maledive de Lacadive. Astfel trecuram și pe lângă Kittan, insulă de origine madreporică, descoperită de Vasco da Gama în 1499, și una din cele nouăsprezece insule principale ale arhipelagului Lacadivelor, situată între 10° și 14°30' latitudine nordică și 69° și 51°12' longitudine estică.

De la plecarea noastră din mările Japoniei și până la Kittan străbătusem șaisprezece mii două sute douăzeci de mile, sau șapte mii cinci sute de leghe.

A doua zi, 30 ianuarie, când *Nautilus* se ridică la suprafață, nu se mai vedea nici urmă de pământ. Ne îndreptam către nord-nord-vest spre Marea Oman, săpată între Arabia și Peninsula indiană, în prelungirea Golfului Persic.

Marea aceasta era fără doar și poate o înfundătură fără nicio ieșire. Încotro ne conducea oare căpitanul Nemo? N-aș fi putut spune. Și bineînțeles că astă îl nemulțumea pe Ned Land, care în aceeași zi mă întrebă încotro mergem.

— Mergem, dragă Ned, acolo unde ne duce fantzia căpitanului, i-am răspuns.

— În felul acesta n-o să ajungem departe. Golful Persic n-are ieșire, și dacă intrăm în el, o să ne întoarcem tot pe unde am venit.

— Nu-i nimic, o să ne întoarcem, meștere Land, iar dacă *Nautilus* va voi să viziteze după aceea Marea Roșie, n-are decât să treacă prin Strâmtoarea Bab-el-Mandeb.

— Știți tot atât de bine ca și mine, îmi răspunse Ned Land, că Marea Roșie e la fel de închisă ca și golful. Istmul Suez nu-i încă tăiat până la capăt și, chiar dacă ar fi, un vas misterios ca al nostru nu s-ar încumeta să-i străbată canalurile pline de stăvilare. Cu alte cuvinte, prin Marea Roșie n-o să ne putem întoarce în Europa.

— Nici n-am spus că ne întoarcem în Europa.

— Atunci ce credeți?

— Cred că după ce o să vizităm meleagurile ciudate ale Arabiei și Egiptului, *Nautilus* va coborî în Oceanul Indian, poate prin Canalul Mozambic, poate prin largul Mascarenelor, căutând să ajungă la Capul Bunei Speranțe.

— Și după ce va ajunge la Capul Bunei Speranțe? stăruí canadianul.

— Atunci va pătrunde în Atlanticul pe care nu-l cunoaștem încă. Ce, prietene Ned, te-ai și plătit să călătorescă pe sub mări? Te-ai săturat de priveliștea veșnic nouă a minunilor submarine? Eu, îți spun drept, aș fi măhnit să văd sfârșindu-se călătoria astă pe care nu mulți oameni pot s-o facă.

— Dar știți, domnule Aronnax, că peste câteva zile se împlinesc trei luni de când suntem închiși pe bordul lui *Nautilus*?

— Nu, Ned, nu știu, nu vreau să știu și nu socotesc nici zilele, nici orele.

— Atunci ce ne rămâne de făcut?

— O să vedem asta când va veni vremea. Acum nu-i nimic de făcut și vorbim degeaba. Dacă tu, dragul meu, ai fi venit să-mi spui, de pildă: «Iată un prilej să evadăm», am mai fi putut discuta. Dar acum nu poate fi nici vorbă de aşa ceva și, de fapt, nu cred că Nemo se va avânta vreodată prin mările europene.

Timp de patru zile, până la 3 februarie, *Nautilus* străbătu Marea Oman cu viteze diferite și la adâncimi diferite. Părea că merge la întâmplare, ca și cum nu se putea hotărî pe ce drum să apuce, dar nu trecu nicio clipă măcar de Tropicul Cancerului.

Părăsind această mare, am zărit orașul Mascat, cel mai însemnat din întregul ținut Oman. Am admirat aspectul lui ciudat, încurzat cum era de stânci negre, cu casele și forturile sale conturate în alb. Am zărit domul rotund al moscheelor, minaretele sale ascuțite și elegante, acoperișurile învelite în verdeță. Dar priveliștea n-a durat decât o clipă, căci *Nautilus* se cufundă curând în apele meleagurilor acestora întunecate.

Am mers apoi, ținându-ne la o depărtare de șase mile de țărm, de-a lungul coastei arabe, de la Mahrah și Hadramant, pe care se înălțau munții împodobiți cu ruini străvechi. La 5 februarie am intrat în sfârșit în Golful Aden, care seamănă atât de bine cu o pâlnie vârâtă în gâtlejul Bab-el-Mandeb-ului. Prin ele, apele indiene se scurg în Marea Roșie.

La 6 februarie am văzut de pe bordul lui *Nautilus* orașul Aden, cățărat pe o limbă de pământ legată de continent printr-un istm îngust. Eram sigur că, odată ajuns aici, căpitanul Nemo se va întoarce; dar mă înșelam, și spre marea mea mirare n-a fost aşa.

A doua zi, 7 februarie, pătrunserăm în Strâmtoarea Bab-el-Mandeb, al cărei nume înseamnă în limba arabă «Poarta lacrimilor». Deși e lată de douăzeci de mile, strâmtoarea are o lungime de numai cincizeci și doi de kilometri, aşa că lui *Nautilus* i-a trebuit numai o oră de mers, cu toată viteza, ca să o străbată. Dar n-am putut vedea nimic, nici măcar insula Perim, cu care guvernul britanic a întărit poziția orașului Aden. Treceau pe acolo prea multe vapoare engleze și franceze ale liniilor ce duc de la Suez la Bombay, Calcutta, Melbourne, Bourbon și Maurice, și, ca să nu fie văzut de

ele, *Nautilus* pluti prevăzător tot timpul sub apă. În sfârșit, aproape de amiază am intrat în apele Mării Roșii.

Marea Roșie, vestitul lac al tradițiilor biblice, pe care ploile nu-l împrospătează niciodată, în care nu se varsă niciun fluviu mai de seamă, pe care o evaporare excesivă o seacă neîncetă și care pierde în fiecare an un strat de apă înalt de un metru și jumătate! Golf ciudat, care, dacă ar fi închis cu totul, ar seca poate în întregime.

N-aveam de gând să-mi bat capul pentru a înțelege ce toană l-a împins pe căpitanul Nemo să ne aducă aici, dar eram foarte mulțumit că ne găsim acolo; *Nautilus* înainta cu o viteză mijlocie, când plutind deasupra apei, când afundându-se, aşa că am putut vedea și dedesubturile, și suprafața mării acesteia ciudate.

La 8 februarie, în zorii zilei, se ivi înaintea noastră orașul Meca, acum numai ruine, ale cărui ziduri se prăbușesc numai la zgomotul tunului și unde mai vezi ici și colo câțiva curmali înverziți. Era un oraș însemnat odinioară, cu șase piețe publice, cu 26 moschee și ale cărui ziduri, apărate de 14 forturi, formau o centură de trei kilometri. Apoi *Nautilus* se apropie de țărmurile africane, unde marea este mai adâncă. Acolo, privind prin geamurile salonului apele limpezi, ca de cristal, am admirat minunatele tufișuri de mărgean strălucitor și peretii uriași ai stâncilor ce păreau acoperiți cu o blană verde, făcută din alge și fuci. Ce priveliște de nedescris și ce bogătie de peisaje și de poziții pitorești la temelia stâncilor și insulițelor vulcanice de lângă coasta libiană! Dar vegetația ne-a apărut în toată frumusețea ei abia spre țărmul răsăritean, pe coasta Tehama, unde *Nautilus* ajunse în scurtă vreme; acolo, zoofitele creșteau nu numai sub nivelul mării, ci formau împletituri nespus de frumoase chiar la câțiva metri deasupra ei; împletiturile acestea mi s-au parut mai variate, dar totodată și mai puțin colorate decât cele din apă, a căror prospețime era întreținută de umezeala.

Câte ceasuri fermecătoare am petrecut astfel la fereastra salonului! și cât de mulți reprezentanți noi ai florei și faunei submarine am admirat la lumina farului nostru electric!

La 9 februarie. *Nautilus* plutea în partea cea mai largă a Mării Roșii. Acolo, marea atinge un diametru de o sută nouăzeci de mile.

În aceeași zi, la amiază, după determinarea locului, căpitanul Nemo se urcă pe punte, unde îl aşteptam. Aveam de gând să nu-l las să plece până nu

aflu ceva despre planurile sale viitoare. De cum mă zări, el veni spre mine și, oferindu-mi prietenos o țigară, îmi spuse:

— Vă place Marea Roșie, domnule profesor? Ați cercetat îndeajuns minunățiile ei, peștii și zoofitele, fundul plin de bureți și pădurile de mărgean? Ați zărit orașele de pe țărm?

— Da, domnule căpitan, i-am răspuns. *Nautilus* este cum nu se poate mai potrivit pentru un astfel de studiu. E foarte priceput, ca să zic așa.

— Priceput, îndrăzneț și de nevătămat! Nu se teme nici de furtunile groaznice ale Mării Roșii, nici de curentii și nici de stâncile ei.

— În adevăr, spusei eu, marea aceasta e socotită printre cele mai rele și, dacă nu mă însel, a avut și în vechime o faimă proastă.

— Cum nu se poate mai proastă, domnule Aronnax! Istoricii greci și latini o vorbesc de rău, iar Strabon spune că-i primejdioasă mai cu seamă în epoca vânturilor de nord din timpul verii și în anotimpul ploilor. Arabul Edrisi, care o descrie sub numele de Golful Colzum, povestește că vasele piereau în mare număr izbite de bancurile ei de nisip și că nimeni nu îndrăznea să străbată în timpul nopții. După cum spune el, e o mare cu vijelii groaznice și cu insule neprimitoare și «care nu are nimic bun» nici în adâncime și nici la suprafață.

— Se cunoaște că istoricii acestia n-au călătorit pe bordul lui *Nautilus*!

— Fără îndoială, îmi răsunse căpitanul zâmbind, dar în privința asta nici modernii nu stau mai bine decât cei vechi. Le-au trebuit secole ca să descopere puterea mecanică a aburului! Cine știe dacă peste o sută de ani va mai exista un al doilea *Nautilus*! După cum veți, se merge greu înainte, domnule Aronnax.

— Așa este, am răspuns, vasul dumneavoastră a depășit cu un secol sau poate cu mai mult epoca noastră. Păcat că un asemenea secret va trebui să piară odată cu inventatorul său!

Căpitanul Nemo nu răsunse.

— După mine, domnule Aronnax, spuse el, după un timp, numele Mării Roșii vine de la cuvântul ebraic «Edrom», și cei din vechime i-au spus așa din pricina culorii deosebite a apelor ei.

— Până acum n-am văzut totuși decât apă limpede, fără nicio culoare deosebită.

— Firește; dar înaintând mai adânc în golf, veți vedea că apa își schimbă culoarea. Mi-aduc aminte că am văzut Golful Tor roșu de tot, ca un lac de

sânge.

— Și culoarea asta o puneți pe seama unei alge microscopice?

— Da, pe seama unei materii mucilaginoase, roșii, produsă de niște plante mărunte, cunoscute sub numele de «tricodesmii», atât de mici, încât patruzeci de mii dintre ele încap într-un spațiu de un milimetru pătrat. Poate că o să le vedeți când vom fi la Tor.

— Așadar, căpitane, nu-i prima oară când străbateți Marea Roșie cu *Nautilus*?

— Nu, domnule. Din nefericire, urmă el, nu vă pot duce prin Canalul de Suez; dar veți putea vedea mările zăgăzuite de la Port Said, poimâine, când vom fi în Mediterana.

— În Mediterana! strigai eu.

— Da, domnule profesor. Vă mirați?

— Mă mir, căpitane, cu toate că de când sunt pe bordul vasului dumneavoastră m-am obișnuit să nu mă mai mir de nimic!

— Dar ce vă miră?

— Viteza nemaipomenită cu care va trebui să meargă *Nautilus* ca să ajungă poimâine în Mediterana, după ce va înconjura Africa, trecând pe la Capul Bunei Speranțe!

— Dar cine v-a spus că vom face înconjurul Africii, domnule profesor?

— Atunci, numai dacă *Nautilus* poate pluti și pe uscat, și ar putea să treacă pe deasupra Istrului Suez...

— Sau pe dedesubt, domnule Aronnax.

— Pe dedesubt?

— Firește, răspunse căpitanul Nemo. Natura a făcut de multă vreme sub limba aceasta de pământ ceea ce oamenii fac acum la suprafața ei.

— Cum! Există o trecătoare?

— Da, o trecătoare subterană pe care am numit-o Arabian-Tunnel. Se deschide sub Canalul de Suez și răspunde în Golful Peluza.

— Dar istmul e alcătuit din nisipuri mișcătoare.

— Până la o anumită adâncime. Începând de la cincizeci de metri, are o temelie tare, de piatră.

— Cum ați descoperit trecătoarea aceasta? Din întâmplare? Îl întrebai din ce în ce mai uimit.

— Întâmplare și raționament, domnule profesor, ba chiar mai mult raționament decât întâmplare.

— Vă ascult, căpitane, deși aproape că nu-mi vine să-mi cred urechilor.

— *Aures habent et non audient*¹⁸; totdeauna a fost aşa. Nu numai că trecătoarea există, dar am și străbătut-o de mai multe ori. Altfel nu m-aș fi încumetat să intru azi în înfundătura asta a Mării Roșii.

— Vi s-ar părea prea mult dacă v-aș întreba cum ați descoperit tunelul acesta?

— Între oameni care nu se vor despărți niciodată nu mai pot fi secrete, îmi răspunse căpitanul Nemo.

Am tăcut, ca și cum n-aș fi înțeles ultimele cuvinte ale căpitanului, și am așteptat să aud povestea.

— Domnule profesor, un simplu raționament de naturalist m-a dus la descoperirea tunelului, pe care numai eu îl cunosc. Observasem că în Marea Roșie și în Mediterana trăiesc mai multe specii de pești absolut identici – ofidii, pești din genul julis, lavraci sau lupi de mare, aterine, exocetii etc. Fiind sigur de asta, m-am întrebat dacă nu cumva există vreo trecătoare între cele două mări. Dacă există, curentul subteran trebuia să meargă fără îndoială de la Marea Roșie spre Mediterana, din cauza diferenței de nivel. Am pescuit deci o mulțime de pești în preajma Suezului, le-am prins de coadă câte un inel de aramă și le-am dat drumul în mare. După câteva luni am pescuit pe coastele Siriei câțiva din acești pești cu inele indicatoare. Astfel era dovedită comunicația între cele două mări. Am căutat cu *Nautilus* locul unde se afla, l-am descoperit, mi-am încercat norocul și în curând, domnule profesor, veți trece și dumneavoastră prin Tunelul meu arab!

Capitolul V

Arabian-Tunnel

În aceeași seară am povestit lui Conseil și lui Ned Land, știind că-i va interesa, ceea ce aflasem de la căpitan. Când le-am spus că peste două zile vom fi în apele Mediteranei, Conseil bătu din palme de bucurie, dar canadianul înăltă din umeri.

— Un tunel submarin, strigă el, o comunicație între cele două mări! Cine a mai pomenit una ca asta?

— Prietene Ned, îi tăie vorba Conseil, despre *Nautilus* ai mai auzit vreodată? Nu! Și cu toate astea există. Așa că nu mai ridică din umeri cu

atâta ușurință și nu te mai îndoi de existența unor lucruri numai fiindcă tu n-ai auzit vorbindu-se despre ele.

— O să vedem noi! spuse Ned Land, clătinând din cap. Aș vrea din toată inima să cred în acest tunel, să-l cred pe căpitan, și facă Cerul ca Nemo să ne conducă în Mediterana!

Chiar în seara aceea, *Nautilus*, plutind la suprafața mării, se apropiere de coasta arabă, la $21^{\circ}30'$ latitudine nordică. Pe țărm se zărea Djedah, important centru comercial al Egiptului, Siriei, Turciei și Indiilor.

A doua zi, la 10 februarie, ivindu-se câteva nave care pluteau în preajmă, *Nautilus* se cufundă, dar la amiază, când trebuia determinat punctul în care ne aflam, marea fiind pustie, vasul nostru urcă din nou până la linia de plutire. Atunci am ieșit pe punte împreună cu Ned și cu Conseil. Spre răsărit se zărea nedeslușit coasta învăluită într-o ceață umedă. Cum stăteam de vorbă despre una, despre alta, rezemați de luntre, Ned Land, arătând cu mâna spre un punct al mării, îmi spuse pe neașteptate:

— Vedeți ceva acolo, domnule profesor?

— Nu, Ned, am răspuns, știi că n-am ochii dumitale.

— Uitați-vă bine, zise Ned, acolo, în față, la tribord, aproape la înălțimea farului! Nu vedeți ceva care parcă se mișcă?

— Adevărat, spusei, după ce m-am uitat cu atenție, zăresc ceva lung și negru plutind pe apă.

— N-o fi cumva încă un *Nautilus*? își dădu părerea Conseil.

— De unde! răsunse canadianul. Dar aş putea să jur că-i un animal marin.

— Balenele trăiesc în Marea Roșie? se interesă Conseil.

— Da, băiete, i-am răspuns, au fost întâlnite uneori și pe aici.

— Nici vorbă nu poate fi de balenă! făcu Ned Land, care nu pierdea din ochi obiectul semnalat. Balenele îmi sunt cunoștințe vechi, aşa că nu m-aș putea însela cu una, cu două.

— Să avem răbdare! spuse Conseil. *Nautilus* se îndreaptă într-acolo și o să știm îndată despre ce-i vorba. În adevăr, pata neagră ajunse curând la numai o milă de noi. Părea o stâncă mare, ieșită în mijlocul apelor. Dar ce anume era, încă n-aș fi putut spune.

— Ia te uită! Merge! Se cufundă! strigă Ned Land. Mii de draci! Ce animal o fi asta? N-are coada despărțită în două cum au balenele sau cășaloții, iar înotătoarele lui par niște membre ciuntite.

— Atunci... am spus.

— Aha, urmă canadianul, s-a întors pe spate și i se văd mamelele.

— E o sirenă, strigă Conseil, o sirenă adevărată, dacă nu vă e cu supărare.

Cuvântul «sirenă» m-a pus pe calea cea bună și am înțeles că animalul acela făcea parte dintre viețuitoarele mării pe care basmele le-au schimbat în sirene – jumătate femei și jumătate pești.

— Nu, i-am spus lui Conseil, nu-i o sirenă, ci o făptură ciudată, ai cărei semenii abia dacă au mai rămas câțiva aici, în Marea Roșie. E un dugong.

— Ordinul sirenienelor, grupul pisciformelor, subclasa monodelfinelor, clasa mamiferelor, încrengătura vertebratelor, răsunse Conseil.

Și când Conseil vorbea așa, nu mai rămânea nimic de adăugat. În timpul acesta Ned Land urmărea animalul și ochii îi sclipeau de poftă. Își ridicase mâna ca și cum s-ar fi pregătit să arunce o cange. S-ar fi spus că abia aștepta clipa în care avea să se azvârle în apă să-l atace.

— Ah, domnule, făcu el cu glas tremurând de emoție, n-am vânat încă niciodată un animal «din asta»...

Vorbea ca un adevărat vânător de balene.

Tocmai atunci căpitanul Nemo ieși pe punte și zări dugongul.

Înțelegând dorința canadianului, îl întrebă de-a dreptul:

— Dacă ai avea o cange în mâna, meștere Land, n-ai arde de nerăbdare să o arunci?

— Nici nu mai începe vorbă, domnule căpitan!

— Ți-ar plăcea să-ți reieci pentru o zi meseria de vânător și să adaugi cetaceul acesta la lista celor pe care i-ai doborât până acum?

— Nu m-aș da înapoi.

— Bine, atunci poți să încerci!

— Vă mulțumesc, domnule, răsunse Ned Land, cu privirea înflăcărată.

— Numai că te sfătuiesc să nu dai greș, urmă căpitanul. Și asta, spre binele dumitale!

— Dugongul este primejdios când îl ataci? am întrebat eu, cu toate că Ned Land ridică din umeri.

— Da, câteodată, răsunse căpitanul. Animalul se întoarce spre cei ce-l atacă și le răstoarnă luntrea. Dar pentru meșterul Land nu-i nicio primejdie. El ochește repede și are mâna sigură. Dacă l-am sfătuit să nu-l scape, e fiindcă dugongul e foarte gustos și știu că meșterul Land nu se dă în lături de la o bucată bună.

— A! făcu Ned Land. Animalul ăsta mai e și bun de mâncat, pe deasupra!

— Da, meștere Land. Carnea lui este foarte prețuită și este păstrată în întreaga Malaezie numai pentru mesele prinților. Din pricina asta dugongul e vânat cu înverșunare, încât, ca și lamantinul, care-i este rudă, se împuținează văzând cu ochii.

— Atunci, domnule căpitan, se amestecă în vorbă, plin de seriozitate, Conseil, dacă din întâmplare acesta este ultimul supraviețuitor al speciei sale, n-ar trebui crutat în folosul științei?

— Poate că da, îi să fie vorba canadianul; dar în folosul bucătăriei este mai bine să-l vânăm!

— Atunci, apucă-te de lucru, meștere Land! spuse căpitanul.

În clipa aceea, șapte oameni din echipaj, muți și netulburați ca întotdeauna, se urcară pe punte. Unul dintre ei ducea o cange și o undiță asemănătoare celor pe care le întrebuițează vânătorii de balene. Luntrea fu scoasă de la locul ei și coborâtă pe mare. Șase vâslași prinseră vâslele, cârmaciul își luă locul său, iar Ned, Conseil și cu mine ne aşezărăm în partea de dinapoi a luntrii.

— Dumneavaastră nu veniți, căpitane? am întrebat.

— Nu, domnule, dar vă doresc vânătoare bună!

Împinsă de cele șase vâsle, luntrea se îndreptă repede spre dugongul care plutea la vreo două mile de *Nautilus*.

Când numai câteva sute de metri ne mai despărțeau de cetaceu, luntrea își încetini mersul și vâslele fură mânuite fără zgromot în apa liniștită. Ned Land, cu cangea în mână, trecu în partea din față a luntrii, unde rămase în picioare. Cangea folosită la vânarea balenelor este legată de obicei cu o frângie foarte lungă, care se desfășoară repede când animalul rănit începe să fugă. Dar de data asta frângia n-avea mai mult de douăzeci de metri, iar capătul ei era prins de un butoiaș care, plutind, trebuia să ne arate fuga dugongului pe sub apă.

Ridicându-mă în picioare, l-am văzut cât se poate de lămurit pe adversarul canadianului. Dugongul, căruia i se mai spune și halicor, semăna foarte mult cu lamantinul. Corpul lui lung se termină cu o coadă foarte alungită, iar înnotătoarele laterale se sfârșeau prin niște adevărate degete. Spre deosebire de lamantin, dugongul avea pe falca de sus doi colțî lungi și ascuțiți.

Exemplarul acesta, pe care Ned Land se pregătea să-l atace, era uriaș, având o lungime de cel puțin șapte metri. Plutea nemîșcat, părând că doarme la suprafața apei, lucru care nu putea decât să înlătărească prinderea lui.

Luntrea se apropiere cu băgare de seamă până la cinci metri de el. Vâslele rămăseră nemîșcate, afară din apă. Mă ridicai. Ned Land, puțin aplecat pe spate, își cumpănea cu dibăcie cangea.

Deodată se auzi o șuierătură și dugongul dispără. Fără îndoială că, deși aruncată cu putere, cangea lovise numai apa.

— Mii de draci! strigă canadianul, furios. L-am scăpat.

— Nu, îi spusei eu, l-ai rănit, fiindcă se vede sânge, dar cangea n-a rămas înfiptă în corpul lui.

Marinarii vâsliră iarăși și cârmaciul îndreptă luntrea spre butoiașul care plutea pe apă. După ce cangea fu scoasă din apă, reîncepu urmărirea animalului.

Acesta se ridică din când în când la suprafață, ca să respire. Rana nu-l slăbise deloc, fiindcă fugea cu o viteză uimitoare. Luntrea, mânuită de brațe voinice, zbură pe urmele lui. De mai multe ori ea se apropiă până la câțiva metri de animal și canadianul se pregătea să-și arunce arma; dar dugongul se ferea, cufundându-se pe neașteptate, și nu mai putea fi atins.

E ușor de închipuit cât de furios și nerăbdător era Ned Land. Îi trimitea bietului animal cele mai grozave înjurături ale limbii engleze. Cât despre mine, mi-era ciudă să văzând cum știe dugongul să scape de toate şiretlicurile noastre.

L-am urmărit fără răgaz timp de o oră și începusem să cred că va fi foarte greu să-l prindem, când animalului îi veni ideea nefericită de a se răzbuna, idee de care avea să se căiască mai apoi. Intenția dugongului nu-i scăpa lui Ned Land.

— Atenție! strigă canadianul.

Cârmaciul rosti în limba lui neînțeleasă câteva cuvinte, prin care fără îndoială că le spunea vâslașilor să fie gata. Ajuns la douăzeci de picioare de luntre, dugongul se opri și adulmecă fără de veste aerul cu nările lui largi aşezate nu pe marginile botului, ci deasupra lui. Apoi se avântă, aruncându-se asupra noastră.

Luntrea, neputându-se feri de lovitură, se apleca mult într-o parte, luând o tonă sau două de apă; însă, datorită îndemânerii cârmaciului, fu lovită oblic

și nu în plin, astfel că nu se răsturnă. Ned Land, proptindu-se zdravăn, ciurui cu lovituri de cange animalul uriaș, care, îngigindu-și dinții în marginea de sus a luntrii, o ridică aşa cum un leu ar ridica o căprioară. Căzuserăm de-a valma, unii peste alții, și nu prea știu cum s-ar fi sfârșit întâmplarea aceasta, dacă până la urmă canadianul, lovindu-l cu îndărjire, n-ar fi nimerit vânatul drept în inimă.

Se auzi hârjâitul dinților pe tablă și dugongul dispără trăgând după el cangea. Dar curând butoiașul reveni la suprafață și după câteva clipe se ivi corpul animalului răsturnat pe spate. Luntrea se apropiie, îl remorcă și apoi se îndreptă spre *Nautilus*. Ca să urcăm dugongul pe punte a fost nevoie de macarale puternice: vânatul cântărea cinci mii de kilograme. Tăierea lui s-a făcut sub supravegherea canadianului, care ținea să ia parte la toate amănuntele operației. În aceeași zi stewardul îmi servi la prânz câteva felii din carne animalului pe care bucătarul bordului o gâtise cu pricepere. Am găsit că era cum nu se poate mai bună, întrecând chiar carne de vițel sau de vacă.

A doua zi, 11 februarie, bucătăria lui *Nautilus* a avut parte de încă un vânat bun. Un stol de rândunele de mare din specia «steră nilotica» s-a abătut peste *Nautilus*. Aceste păsări ce trăiesc în Egipt au ciocul negru, capul cenușiu punctat, ochiul tivit cu puncte albe, spatele, aripile și coada cenușii, pântecele și gâtul alb, iar labele roșii. Au mai fost prinse și câteva duzini de rațe de Nil, păsări sălbaticice, foarte bune la gust, care au gâtul și partea de sus a capului albe, împestrițate cu negru.

Nautilus înainta cu o vitează potrivită. Hoinărea, cum s-ar spune. Am observat că, pe măsură ce ne apropiam de Suez, apa Mării Roșii devinea din ce în ce mai puțin sărată. Pe la cinci seara am ajuns în apropierea Canalului Ras Mohamed care formează extremitatea Africii pietroase, cuprinsă între Golful Suez și Golful Acabah.

Nautilus pătrunse apoi în Strâmtoarea Jubal care duce la Golful Suez. În fața noastră se înălța un munte ce părea că stăpânește cele două golfuri ale Capului Ras Mohamed. Era muntele Oreb.

La ora șase, *Nautilus*, plutind când deasupra, când sub apă, trecu de-a lungul Tor-ului aflat în fundul unui golf ale cărui ape par vopsite în roșu, aşa după cum îmi spusesese căpitanul Nemo. Veni apoi noaptea, cu liniștea ei adâncă, întreruptă doar din când în când de țipătul pelicanului și al unor

păsări de noapte, de zgomotul valurilor ce se spărgeau în țărmul stâncos sau de mugetul îndepărtat al vreunui steamer.

Între orele opt și nouă, *Nautilus* rămase la câțiva metri sub apă. După socoteala mea trebuia să fim foarte aproape de Suez. Prin geamul salonului vedeam funduri stâncoase viu luminate de farul nostru electric. Strâmtarea părea că se îngustează din ce în ce mai mult.

La nouă și un sfert, vasul se ridică din nou la suprafață. M-am urcat pe punte. Nerăbdător să străbat tunelul căpitanului Nemo, nu mai puteam sta locului și am ieșit să respir aerul proaspăt al nopții. Curând se zări în întuneric o lumină ștersă, decolorată de ceată, strălucind la o milă depărtare de noi.

— Un far plutitor, spuse cineva lângă noi.

M-am întors și l-am recunoscut pe căpitan.

— E farul plutitor de la Suez, adăugă el. Peste puțin ajungem la intrarea tunelului.

— Cred că intrarea nu e ușoară.

— Nu, domnule. De aceea obișnuiesc să stau în cabina cârmaciului, ca să conduc eu însumi manevra. Acum vă rog să coborâți fiindcă *Nautilus* se va scufunda și nu va mai ieși la suprafață decât după ce vom străbate Arabian-Tunnel.

L-am urmat pe căpitan. Capacul se închise, rezervele de apă se umplură și submarinul se cufundă la vreo zece metri adâncime. În clipa când mă pregăteam să pornesc spre camera mea, căpitanul mă opri.

— Domnule profesor, mă întrebă el, v-ar plăcea să mă însoțești în cabina cârmaciului?

— Desigur, dar nu îndrăzneam să vă spun...

— Poftiți, atunci. Veți vedea tot ce poate fi văzut într-o navigație subterană și submarină în același timp.

Căpitanul mă conduse spre scara centrală. Pe la mijlocul ei deschise o ușă, merse de-a lungul culoarului de sus și ajunse la cabina pilotului, care, după cum am arătat, era la capătul punții.

Cabina aceasta măsura vreo șase picioare pe fiecare latură și semăna întrucâtva cu cele în care stau cârmacii vaselor cu aburi de pe Mississippi sau de pe Hudson. În mijloc se mișca roata așezată vertical, legată de cablurile cârmei care duceau în partea de dinapoi a lui *Nautilus*. Patru ferestre rotunde de sticlă, tăiate în pereții cabinei, îngăduiau omului de la

cârmă să vadă în toate direcțiile. Încăperea era întunecoasă, dar în scurtă vreme ochii mi se deprinseră cu întunericul și-l zării pe cârmaci, un om voinic, cu mâinile sprijinite de obada roții. Afară, apele erau viu luminate de farul care bătea dinspre spatele cabinei, în celălalt capăt al punții.

— Acum să căutăm intrarea! spuse căpitanul Nemo.

Cabina cârmaciului era legată prin fire electrice de sala mașinilor și căpitanul putea astfel să comande în același timp și direcția, și mișcarea vasului. Apăsând pe un buton de metal, el micșoră îndată viteza elicei.

Priveam în tăcere zidul înalt și foarte abrupt care ne mărginea drumul, formând o temelie puternică masivului nisipos de pe coastă. Am mers astfel timp de o oră de-a lungul lui, la o depărtare de numai câțiva metri. Căpitanul Nemo nu pierdea din ochi busola, fixată în cabină pe două cercuri concentrice de suspensie. Făcea doar câte un semn și cârmaciul schimba în fiecare clipă direcția lui *Nautilus*.

Stând lângă fereastra de la babord, puteam vedea minunatele îngrămadiri de mărgean, zoofite, alge și crustaceii ce-și mișcau labele uriașe pe care le scoteau din scobiturile stâncilor.

La zece și un sfert, căpitanul Nemo trecu el însuși la cârmă. În fața noastră se deschidea o galerie întunecoasă și adâncă. *Nautilus* pătrunse în ea cu îndrăzneală. Se auzi un zgomot neobișnuit. Erau apele Mării Roșii, pe care înclinarea tunelului le zvârlea spre Mediterana. *Nautilus* urma curentul cu iuțeala unei săgeți, în ciuda sforțărilor mașinii care bătea apa mișcând elicea în sens contrar, ca să reziste.

De-a lungul pereților înguști ai trecătorii, nu mai vedeam acum decât fâșii strălucitoare, linii drepte, brazde de flăcări, datorite vitezei și luminii electrice.

Îmi apăsam inima cu mâna, încercând să-i potolesc bătăile.

La zece și treizeci și cinci de minute, căpitanul Nemo, lăsând cârma, se întoarse spre mine:

— Mediterana, îmi spuse el.

Târât de curent. *Nautilus* străbătuse Istmul Suez în mai puțin de douăzeci de minute.

Capitolul VI

Arhipelagul grecesc

A doua zi, 12 februarie, în zori, *Nautilus* se ridică la suprafața valurilor. Alergai într-un suflet pe punte. La trei mile spre sud se zăreau abia deslușit înălțimile Peluzei. Un curent ne purtase dintr-o mare într-alta. Dar tunelul acela, ușor de coborât, cred că era cu neputință de urcat.

Pe la ora șapte, Ned și Conseil veniră să-mi țină tovărăsie. Cei doi prieteni nedespărțiți dormiseră liniștiți, fără să se sinchisească de isprăvile lui *Nautilus*.

— Ei, domnule naturalist, mă întrebă canadianul, pe un ton oarecum ironic, cum e cu Mediterana?

— În clipa asta plutim pe apele ei, prietene Ned.

— Cum! strigă Conseil. Noaptea trecută...

— Da, noaptea trecută am străbătut în câteva minute istmul acela de nestrăbătut.

— Nu cred nimic, răsunse canadianul.

— Să știi că greșești, meștere Land, i-am spus eu. Vezi coasta aceea joasă care se rotunjește spre sud? E coasta egipteană.

— Astea-s povești, domnule! ripostă încăpătânatul canadian.

— Odată ce domnul spune, nu poate fi altfel! îl contrazise Conseil.

— De altfel, Ned, însuși căpitanul Nemo mi-a făcut cinstea de a-mi împărtăși tainele tunelului său și am stat lângă el, în cabina cărmaciului, cât timp l-a condus pe *Nautilus* prin strâmtoarea aceea îngustă.

— Auzi, Ned? făcu Conseil.

— Dumneata, Ned, care ai ochii atât de buni, adăugai, ai putea zări ușor zăgazurile Port Said-ului, care se prelungesc în mare.

Canadianul se uită atent.

— În adevăr, aveți dreptate, spuse el, iar căpitanul e un om și jumătate. Iată-ne în Mediterana. Bun! Hai atunci să vorbim despre trebușoara noastră, dar în aşa fel încât să nu ne audă nimeni.

Am înțeles unde voia să bată canadianul. M-am gândit că tot mai bine e să stăm de vorbă dacă are chef, aşa că ne-am tras toți trei sub far, unde nu ne puteau ajunge stropii valurilor.

— Și acum, Ned, te ascultăm. Ce ai să ne spui?

— Ce am eu de spus e foarte simplu, răsunse canadianul. Acum suntem în Europa; cer să plecăm de pe *Nautilus*, mai înainte ca toanele căpitanului Nemo să ne târască în fundul mărilor polare sau în Oceania.

Mărturisesc că discuțiile acestea cu Ned Land mă puneau totdeauna în mare încurcătură. N-aș fi vrut să fiu cât de cât o piedică a libertății tovarășilor mei, dar, în același timp, nu simteam deloc dorința să-l părăsesc pe căpitanul Nemo. Datorită lui și aparatului său, îmi completam în fiecare zi studiile submarine și-mi refăceam cartea despre adâncurile mărilor, la fața locului. Voi mai găsi vreodată un asemenea prilej de-a cerceta minunile oceanului? Cu siguranță că nu! Iată de ce nu mă puteam împăca cu gândul plecării de pe *Nautilus* înainte de a se fi împlinit ciclul cercetărilor noastre.

— Prietene Ned, l-am întrebat, mărturisește cinstit, te plătisești pe bord? Îți pare rău că soarta te-a aruncat în mâinile căpitanului Nemo?

Canadianul rămase câteva clipe tăcut.

— Să vă spun drept, îmi răspunse apoi, încrucișându-și brațele pe piept, nu-mi pare rău de călătoria asta pe sub mări. Ba chiar voi fi totdeauna mulțumit că am făcut-o. Dar dacă am început-o, apoi odată trebuie s-o și sfârșim, cel puțin aşa mi se pare.

— O vom sfârși, Ned.

— Unde și când?

— Unde? Habar n-am. Când? Nu ți-aș putea spune, sau mai degrabă îmi închipui că se va sfârși atunci când mările nu vor mai avea să ne arate nimic nou. Orice început trebuie să aibă și un sfârșit pe lumea asta.

— Sunt de aceeași părere cu domnul, interveni Conseil, și cred că s-ar putea ca, după ce vom fi cutreierat toate mările globului, căpitanul Nemo să îngăduie ca să ne luăm zborul.

— Să ne luăm zborul! strigă canadianul. Poate vrei să zici să ne zboare creierii!

— Să nu vorbim fără rost, meștere Land, spusei eu. N-avem de ce ne teme din partea căpitanului, dar nu împărtășesc nici părerea lui Conseil. Cunoaștem tainele lui *Nautilus* și nu cred că Nemo ar primi să le afle toată lumea numai pentru plăcerea de a ne da nouă drumul.

— Atunci, ce mai nădăduiți? întrebă canadianul.

— Că se vor ivi anumite împrejurări, pe care le vom putea folosi și pe care va trebui să le folosim poate peste șase luni, tot atât de bine ca și azi.

— He-he! făcu Ned Land. Și unde o să fim mă rog peste șase luni, domnule naturalist?

— Poate aici, poate în China. Știi că *Nautilus* e un alergător sprinten. Străbate oceanele aşa cum străbate o rândunică aerul sau un tren expres

continentele. Nu ocolește mările umblate și nu m-aș mira deloc dacă într-o bună zi s-ar aprobia de coastele Franței, ale Angliei sau ale Americii, de unde am putea încerca să fugim tot atât de bine ca și de aici.

— Domnule Aronnax, răsunse canadianul, spusele dumneavoastră sunt greșite din capul locului. Vorbiți mereu la viitor: «Vom fi acolo! Vom fi aici!» Eu, unul, vorbesc la prezent: «Suntem aici și nu trebuie să pierdem prilejul».

Strâns în chingi de judecata lui Ned Land, simteam cum îmi fuge pământul de sub picioare. Ce să-i mai spun, ca să-l trag de partea mea?

— Să ne închipuim, domnule, ceva imposibil, urmă Ned. Să ne închipuim, de pildă, că ar veni acum căpitanul Nemo și v-ar oferi libertatea. Ați primi-o?

— Nu știu, răsunsei.

— Și dacă ar adăuga că a doua oară nu v-ar mai face hatârul acesta?

Am rămas tăcut.

— Dar prietenul Conseil ce părere are? întrebă Ned Land.

— Prietenul Conseil, răsunse liniștit cel întrebat, n-are nimic de spus. E cu totul dezinteresat în chestiunea asta. Ca și stăpânul său, ca și prietenul său Ned, el e holtei. Nu-l aşteaptă acasă nici nevastă, nici copii, nici părinți. Deoarece se află în slujba domnului profesor, gândește și vorbește ca el și, spre marea lui părere de rău, nu trebuie să vă bizuiți pe el ca să aveți majoritatea. De față sunt numai două persoane: domnul profesor, de o parte, și Ned Land, de celalaltă. Acestea fiind zise, prietenul Conseil ascultă, și-i gata să ia note.

Am zâmbit fără să vreau când am văzut în ce măsură își nimicește Conseil personalitatea. La drept vorbind, însă, canadianul putea să se bucure că nu-l are împotriva lui.

— Atunci, domnule, zise Ned Land, fiindcă Conseil nu există, să discutăm numai noi doi. Eu am spus ce am avut de spus și m-ați auzit. Care vă este răspunsul?

Eram nevoit să ajung la o concluzie și nu puteam suferi şiretlicurile.

— Prietene Ned, spusei, iată-mi răspunsul: dreptatea și argumentele mele sunt slabe față de ale dumitale. Nu trebuie să ne bizuim pe bunăvoiețea căpitanului Nemo. Ar trebui să fie cu totul neprevăzător ca să ne redea libertatea. Pe de altă parte, pe noi, aceeași prevedere ne îndeamnă să folosim cel dintâi prilej ca să fugim de pe *Nautilus*...

— Bravo, domnule Aronnax! Astea zic și eu că sunt cuvinte înțelepte.

— Numai că aş vrea să-ți atrag atenția asupra unui singur lucru: trebuie ca prilejul să fie serios, trebuie ca întâia noastră încercare de fugă să izbutească; dacă dă greș cumva, nu mai găsim al doilea prilej, iar căpitanul Nemo n-are să ne-o ierte niciodată.

— Asta e cât se poate de drept! răspunse canadianul. Dar e același lucru dacă încercăm să fugim peste doi ani sau peste două zile. Deci problema rămâne aceeași: dacă împrejurările ne sunt prielnice, trebuie să le folosim.

— Ne-am înțeles! Și acum te-aș ruga să-mi spui, Ned, ce înțelegi prin împrejurări prielnice?

— De pildă, dacă *Nautilus* s-ar apropiă într-o noapte întunecoasă de țărmul european.

— Ai încerca să scapi, înnotând?

— Da, dacă țărmul ar fi de ajuns de aproape și dacă vasul ar pluti la suprafața apei; nu, însă, dacă țărmul ar fi departe și vasul la adâncime.

— Și în cazul acesta?

— Atunci aş încerca să pun mâna pe luntre. Mă pricep să-o conduc. Ne suim în ea, dăm drumul suruburilor și ne ridicăm la suprafață, fără ca măcar pilotul, care stă în partea de dinainte a vasului, să bage de seamă că am șters-o.

— Bine, Ned! Până să deci prilejul asta, dar nu uita că dacă dăm greș suntem pierduți.

— N-am să uit, domnule Aronnax.

— Și acum, Ned, vrei să știi tot ce cred eu despre planul dumitale?

— Firește, domnule.

— Ei bine, îmi închipui – nu spun nădăjduiesc – îmi închipui că prilejul despre care vorbești n-are să se ivească niciodată.

— Și de ce, mă rog?

— Pentru că Nemo știe prea bine că vom încerca să ne eliberăm, așa că va fi cu ochii în patru, mai cu seamă când vom ajunge pe lângă țărmul european.

— Sunt de aceeași părere cu domnul! spuse Conseil.

— Vom vedea! se împotrivi Ned Land, scuturând îndărjit din cap.

— Și acum, Ned, să ne oprim aici. Niciun cuvânt mai mult. În ziua când vei fi gata, dă-ne de veste și te urmăm. Mă bizui cu totul pe dumneata.

Astfel se sfârși o discuție care avea să aibă mai târziu urmări dintre cele mai grave. Trebuie să arăt acum că faptele părură să adeverească prevederile mele, spre marea deznădejde a canadianului. N-avea oare căpitanul Nemo încredere în noi sau voia doar să se ferească de numeroasele nave ale tuturor națiunilor, care brăzdau Mediterana?

N-aș putea spune; dar *Nautilus* pluti aproape tot timpul sub apă și departe de țărmuri, când ridicându-se la suprafață, atât cât să se ivească deasupra valurilor numai cabina pilotului, când scufundându-se la adâncimi mari; între Arhipelagul grecesc și Asia Mică n-am dat de fund nici la două mii de metri.

N-aș fi știut că trecem pe lângă insula Carpathos, una din Sporade, dacă Nemo nu mi-ar fi arătat cu degetul un punct de pe hartă, amintindu-mi cunoscutul vers al lui Vergiliu:

Est in Carpathio Neptuni gurgite vates

*Coeruleus*¹⁹.

Situată între Rodos și Creta, insula aceasta, numită astăzi Scarpanto, se spune că a fost odinioară sălașul lui Proteu, bătrânul păstor al turmelor lui Neptun. Prin ferestrele salonului n-am putut vedea decât temeliile ei de granit.

A doua zi, 14 februarie, mă hotărâi să-mi petrec câteva ore studiind peștii din arhipelag. Nu știu însă din ce pricină obloanele rămaseră închise. Determinând poziția lui *Nautilus*, băgai de seamă că se îndrepta spre Candia, vechea insulă Creta. În clipa îmbarcării mele pe *Abraham Lincoln*, locuitorii acestei insule se ridicaseră de la mic la mare împotriva despotismului turcesc. Dar ce urmări avusese răscoala nu puteam ști, și nici căpitanul Nemo, care n-avea nicio legătură cu uscatul, n-ar fi putut să mi-o spună.

De aceea, seara, când am rămas numai noi doi în salon, n-am pomenit nicio vorbă despre răscoală. Dealtminteri, căpitanul părea tăcut, îngrijorat. Apoi, împotriva obiceiului, el porunci să se deschidă ambele obloane ale salonului și, mergând de la o fereastră la alta, cercetă cu atenție apele. Cu ce scop? Nu puteam ghici; aşa că, văzând cum stau lucrurile, începui să studiez peștii care mi se perindau prin fața ochilor. Nu-mi puteam desprinde privirea de la minunile mărilor când, deodată, am fost izbit de o apariție cu totul neașteptată.

Din mijlocul apelor se ivi un om, un scufundător, purtând la cingătoare o pungă de piele. Nu era un trup dus de valuri, ci un om viu care înota voinicește, dispărând din când în când ca să respire la suprafață și scufundându-se apoi din nou.

M-am întors tulburat spre căpitanul Nemo.

— Un om, un naufragiat! strigai eu. Trebuie să-l salvăm cu orice preț.

Căpitanul se apropiе de fereastră, fără să-mi răspundă. Omul se apropiase și ne privea, cu față lipită de geam.

Spre marea mea uimire, căpitanul Nemo îi făcu un semn. Scufundătorul îi răspunse mișcându-și mâna, apoi se ridică la suprafață mării și nu se mai ivi.

— Nu vă neliniștiți, îmi răspunse căpitanul. E Nicolai, de la Capul Matapan, poreclit Peștele. E binecunoscut în toate Cicladele ca un scufundător fără pereche! Trăiește mai mult în apă, unde se simte mai în elementul său decât pe pământ, umblând neîncetat de la o insulă la alta, până la Creta.

— Îl cunoașteți, domnule căpitan?

— De ce nu, domnule Aronnax?

După acest schimb de cuvinte, căpitanul Nemo se îndreptă spre un dulap de lângă fereastra stânga a salonului. În apropierea acelui dulap se afla un cufăr legat în cercuri de fier, pe al cărui capac era prinsă o placă de aramă cu inițiala lui *Nautilus* și cu deviza: *Mobilis in mobile*.

Fără să pară stânjenit de faptul că mă aflam acolo, căpitanul deschise dulapul, care semăna cu o casă de bani. Înăuntrul lui se aflau numeroase lingouri de aur.

De unde venea metalul acela prețios, care reprezenta o sumă uriașă? De unde culesese căpitanul atâtă bogătie și ce voia să facă cu aurul?

Priveam fără să scot un cuvânt. Căpitanul Nemo luă una câte una bucățile de metal și le aşeză cu grijă în cufăr, până ce îl umplu. Am socotit că puseșe acolo peste o mie kilograme de aur, adică cinci milioane de franci. Închizând cu grijă cufărul, căpitanul scrise pe capac o adresă în greaca modernă, după cât mi-am dat seama. El apăsa apoi pe un buton, al cărui fir făcea legătura cu postul echipajului. Patru oameni intrară îndată în salon și împinseră cu greu cufărul afară. Am auzit apoi cum îl urcau pe scara de fier cu ajutorul macaralei. În clipa aceea, căpitanul Nemo se întoarse spre mine:

— Ați spus ceva, domnule profesor? mă întrebă el.

— Nu, nimic, domnule căpitan.

— Atunci dați-mi voie să vă urez noapte bună!

Și părăsi salonul.

Vă închipuiți cât de nedumerit m-am întors în camera mea. Zadarnic am încercat să dorm. Căutam să fac o legătură între apariția scufundătorului și cufărul plin de aur. Curând simții, după legănarea vasului, că *Nautilus* se ridică la suprafață. Urmă un zgomot de pași pe punte. Am înțeles că dezlegau luntrea și o lăsau pe apă. Ea izbi o clipă învelișul lui *Nautilus*, apoi se făcu tăcere.

Două ore mai târziu, aceleași zgomote și aceleași tropăituri răsunară din nou. Luntrea fu ridicată și potrivită în găoacea ei, după care *Nautilus* se scufundă iar.

Așadar, milioanele fuseseră trimise cuiva. În care punct al continentului? Cui le trimisese căpitanul Nemo?

A doua zi am povestit lui Conseil și canadianului întâmplările din timpul nopții care-mi stârniseră atât de mult curiozitatea. Tovarășii mei fură la fel de nedumeriți.

— De unde o fi luând atâtea milioane? se minună canadianul.

La asta nu puteam să dau niciun răspuns. După dejun m-am dus să lucrez în salon. Mi-am scris însemnările până la cinci seara. Atunci – poate datorită unei stări personale – mi s-a părut că e atât de cald, încât a trebuit să-mi scot haina de byssus. Nu puteam înțelege de unde venea atâta căldură, căci nu ne aflam la latitudini înalte. Și apoi, atâtă timp cât *Nautilus* se afla sub apă, nu puteau avea loc schimbări de temperatură. M-am uitat la manometru. Arăta o adâncime de șaizeci de picioare, pe care căldura atmosferică n-ar fi putut să o atingă.

Am lucrat mai departe, dar căldura creștea din ce în ce, devenind de nesuferit.

«Nu s-o fi aprins ceva pe bordul vasului?» mă întrebai. Tocmai voi am să ies din salon, când intră căpitanul Nemo. Se apropiе de termometru și, după ce îl cercetă, se întoarce spre mine:

— Patruzeci și două de grade, zise el.

— Văd, căpitane, răsunsei eu, și dacă mai crește căldura, s-a isprăvit cu noi.

— Ei, domnule profesor, căldura n-are să mai crească dacă n-o să vrem noi.

— Puteți s-o micșorați când vreți?

— Nu, dar pot să mă îndepărtez de focarul care o produce.

— E un focar în afară?

— Firește. Plutim într-un curent de apă clocoțită.

— E cu putință? strigai eu.

— Priviți!

Obloanele se dădură în lături și în față ochilor mei se ivi marea, în întregime albă. O paclă de vaporii sulfuroși se desfășura în mijlocul valurilor, care clocoteau ca apa dintr-un cazan. Mi-am sprijinit mâna pe geam, dar era atât de fierbinte, încât a trebuit să mi-o retrag numai decât.

— Unde ne aflăm? am întrebat.

— Aproape de insula Santorin, domnule profesor; mai exact, în canalul care desparte Nea-Kamenni de Palea-Kamenni. Am vrut să vă arăt priveliștea neobișnuită a unei erupții submarine.

— Credeam că a luat sfârșit formarea acestor noi insule, răsunsei eu.

— Nimic încă n-a luat sfârșit pe meleagurile astea vulcanice, îmi răsunse căpitanul Nemo, și globul nostru e veșnic frământat aici de focuri

lăuntrice. După Pliniu și Cassiodor, în anul nouăsprezece al erei noastre a apărut o insulă nouă, Theia cea sfântă, chiar în locul pe care s-au format de curând insulițele acestea. Apoi ea s-a prăbușit într-o bună zi sub valuri, ca să se ivească din nou în anul șaizeci și nouă și să se prăbușească pentru a doua oară. Din vremurile acelea și până în zilele noastre activitatea plutonică a fost întreruptă. Dar la 3 februarie 1866, o nouă insulă, numită insula George, răsări în mijlocul unui nor sulfuros lângă Nea-Kamenni, cu care se uni în a șasea zi a aceleiași luni. După 7 zile, la 13 februarie, apără insuliță Aphroessa, lăsând un canal de 10 metri între ea și Nea-Kamenni. Eram în apele acelea când s-a produs fenomenul, aşa că i-am putut observa toate fazele. Insuliță Aphroessa, de formă rotundă, avea un diametru de 300 de picioare, alcătuită fiind din lavă neagră, sticloasă, amestecată cu bucați de feldspat. În sfârșit, la 10 martie, se ivi lângă Nea-Kamenni încă o insulă, și mai mică, numită Reka; de atunci, cele trei insulițe, unite laolaltă, formează o singură insulă.

— Și canalul în care ne aflăm acum? întrebai eu.

— Iată-l! răsunse căpitanul Nemo, arătându-mi o hartă a arhipelagului. Vedeți, am însemnat aici și insulițele cele noi.

— Dar canalul se va astupa oare cândva?

— S-ar putea, domnule Aronnax, fiindcă din 1866 au mai apărut opt insulițe de lavă, în fața portului Sf. Nicolae de pe Palea-Kamenni. E deci limpede că Nea și Palea au să se unească în curând. Dacă în mijlocul Pacificului insulele sunt formate de infuzori, aici ele iau naștere datorită fenomenelor eruptive. Iată, domnule, ce se petrece sub valuri.

M-am întors spre fereastră. *Nautilus* nu mai înainta. Căldura devenise de nesuferit. Marea se colorase din alb în roșu, datorită unor săruri de fier care se aflau acolo din belșug. Cu toate că salonul se închidea ermetic, înăuntru pătrunse un miros nesuferit de pucioasă și zăream flăcări purpuri, a căror strălucire întuneca lumina electrică.

Eram transpirat din cale afară, mă înăbușeam, simțeam că încep să fierb. Da, simțeam cu adevărat că fierb!

— Nu mai putem rămâne în apa asta cloicotită, i-am spus căpitanului.

— Nu, n-ar fi prudent, îmi răsunse netulburat Nemo. Căpitanul dădu ordin și *Nautilus* viră, îndepărându-se de cuptorul pe care nu-l putea înfrunta. Un sfert de oră mai târziu, respiram deasupra valurilor.

Atunci m-am gândit că dacă Ned Land ar fi ales meleagurile acelea să fugim, n-am fi scăpat cu viață din marea de foc!

A doua zi, la 16 februarie, *Nautilus* ieși din bazinul care atinge adâncimi de trei mii de metri între Rodos și Alexandria și, trecând prin fața insulei Cerigo, părăsi Arhipelagul grecesc, după ce înconjurase Capul Matapan.

Capitolul VII

Mediterana în patruzeci și opt de ore

Mediterana, cea mai albastră dintre mări, împrejmuită de portocali, aloeși, cactuși și pini maritimi, îmbălsămată de parfumul mirților, mărginită de munți măreți, binecuvântată cu un aer limpede și străveziu, dar frământată veșnic de focurile dinăuntrul pământului, este un adevărat câmp de bătălie, pe care Pluton și Neptun se luptă încă pentru împărțirea lumii. Pe țărmurile și pe apele ei, spunea Michelet, omul se călește trăind într-una din cele mai sănătoase clime de pe fața pământului.

Dar, oricât de frumoasă ar fi fost, n-am putut să arunc decât o privire fugăra asupra acestei mări, care se întinde pe o suprafață de două milioane de kilometri pătrați. Nici de cunoștințele căpitanului Nemo nu m-am putut folosi, pentru că omul acesta misterios nu se arăta deloc în tot timpul drumului. *Nautilus* a mers cu cea mai mare viteză, parcurgând pe sub valurile mării șase sute de leghe în patruzeci și opt de ore. Plecați din apropierea țărmului grecesc în dimineața zilei de 16 februarie, în zori, am trecut prin Strâmtoarea Gibraltar.

Se vedea cât de colo că Mediterana, închisă între țărmuri de care nu voia să se apropie, îi era nesuferită căpitanului Nemo. Valurile și vânturile ei îi stârneau prea multe amintiri, dacă nu chiar păreri de rău. Aici nu se putea mișca în voie ca în largul oceanelor și *Nautilus* se simțea la strâmtoare între malurile apropiate ale Africii și Europei.

Din pricina asta am mers cu o viteză de douăzeci și cinci de mile pe oră. E lesne de înțeles cât de necăjit a fost Ned Land, care se văzu silit să lase baltă planurile sale de fugă. De luntre nu se putea folosi, fiindcă ar fi fost târâtă de curent cu doisprezece până la treisprezece metri pe secundă. Să-l părăsești pe *Nautilus* în asemenea împrejurări era ca și cum ai fi vrut să te arunci din mersul unui tren în plină viteză, încercare deosebit de primejdioasă. De altfel, aparatul nostru nu ieșea la suprafață decât noaptea,

ca să-și împrospăteze provizia de aer, și se orienta numai după busolă și după indicatorul de viteză.

N-am văzut deci în Mediterana decât ceea ce zărește călătorul unui tren expres din prilejul care-i fuge pe dinaintea ochilor, adică zările îndepărțate, fiindcă ceea ce era aproape de noi se pierdea cu viteza unui fulger. Totuși, Conseil și cu mine am putut privi câțiva pești din Mediterana, din cei ce se puteau menține o vreme pe lângă *Nautilus*, datorită puterii înotătoarelor. Și dacă n-am fost în stare să urmăresc toate speciile comune oceanului Atlantic și Mării Mediterane, aceasta se datorează doar uriașei viteze cu care străbatea *Nautilus* aceste ape îmbelșugate.

Dintre mamiferele marine, cred că am recunoscut în dreptul Adriaticei vreo doi, trei cășaloți cu înotătoare dorsale, din genul fizeterelor, câțiva delfini din genul globicefalilor, specifici Mediteranei, având partea de dinainte a capului vărgată cu linioare deschise, și o duzină de foce cu pântecele alb și blana neagră, cunoscute sub denumirea de călugări și având în adevăr înfățișarea unor călugări dominicani, lungi de vreo trei metri.

La rândul său, Conseil credea că a zărit și o broască țestoasă lată de șase picioare, împodobită cu trei rânduri de creste ascuțite, aşezate de-a lungul spinării. Îmi părea rău că n-am văzut această reptilă, căci, după descrierea lui Conseil, trebuia să fi fost un «luth», specie rară.

Cât despre zoofite, am putut admira în treacăt un splendid exemplar portocaliu care se agățase de geamul de la babord; era ca un filament lung ce se desfăcea în nenumărate rămurele, terminate la vîrf cu cea mai fină dantelă împletită vreodată de rivalele păianjenilor. Din păcate n-am putut pescui acel exemplar și desigur că n-ăș fi putut vedea niciun zoofit mediteranean dacă în seara zilei de 16 februarie *Nautilus* n-ar fi încetinit viteza. Și iată în ce împrejurări:

Treceam atunci printre Sicilia și coasta Tunisului, în spațiul îngust dintre Capul Bon și Strâmtoarea Messina, unde fundul mării se ridică aproape dintr-o dată. Aici s-a format o adevărată creastă, deasupra căreia sunt numai 17 metri de apă, în timp ce de-o parte și de alta a crestei adâncimea ajunge la 70 de metri. *Nautilus* a fost silit să manevreze cu băgare de seamă, ca să nu se izbească de bariera submarină. Îi arătais în harta Mediteranei, locul unde se afla reciful.

— Dacă nu vă e cu supărare, seamănă foarte bine cu un istm care leagă Europa de Africa, observă Conseil.

— Da, băiete, îi răspunsei eu, reciful închide toată Strâmtoarea Libiei; sondajele lui Smith au dovedit că odinioară continentele erau unite între Capul Boco și Capul Furina.

— Așa cred și eu, întări Conseil.

— Să știi, adăugai eu, că între Gibraltar și Ceuta mai există o barieră asemănătoare care, în timpurile geologice, închidea în întregime Mediterana.

— Și dacă vreo erupție vulcanică va ridica într-o bună zi aceste două bariere deasupra valurilor? întrebă Conseil.

— Așa ceva nu se poate întâmpla, dragul meu. Între timp, Conseil se apucase să studieze liniștit fundul ridicat al mării, pe care *Nautilus*, mergând cu viteză redusă, aproape că îl atingea.

După ce trecu de ridicătura din strâmtoarea Libiei, *Nautilus* își relua viteza obișnuită în apele adânci. În noaptea de 16 spre 17 februarie am intrat în al doilea bazin mediteranean, a cărui adâncime maximă atinge trei mii de metri. Alunecând sub impulsul elicei pe planurile lui înclinate, *Nautilus* se scufundă până la ultimele straturi ale mării.

Aici, în locul minunilor naturale, adâncurile îmi dezvăluiră priveliști tulburătoare și groaznice. Străbateam regiunea cea mai bogată în naufragii din Mediterana. De pe coasta algeriană până pe țărmurile Provenței, nenumărate nave s-au scufundat, nenumărate corăbii au dispărut! Mediterana nu-i decât un lac în comparație cu Pacificul, dar e un lac cu toane, cu valuri schimbătoare, când blajine și binevoitoare, când furioase, frământate, răscolite de vânturi, sfărâmând cele mai puternice corăbii, cu loviturile dese de valuri.

Astfel, în timpul scurtei noastre plimbări la mari adâncimi, am văzut zăcând pe fund, năpădite de corali sau numai învelite într-o pojghiță de rugină, ancore, tunuri, obuze, bucăți de fier, brațe de elice, părți de mașini, coșuri sfărâmate, cazane sparte, apoi schelete de corăbii, unele drepte, altele răsturnate, plutind între două straturi de apă.

Corăbiile acelea scufundate pieriseră fie ciocnindu-se unele de altele, fie izbindu-se de vreo stâncă de granit. Am văzut unele care căzuseră drept în jos, cu catargele țepene, cu pânzele și funiile întărite de ape. Păreau ancorate într-o uriașă radă străină, așteptând momentul plecării. Când *Nautilus* trecea printre ele, învăluindu-le în luminile sale electrice, corăbiile păreau gata să-l

salute, ridicându-și pavilioanele și trimițându-ne numărul lor de ordine! Dar numai tăcerea de moarte stăruia prin acele meleaguri ale nenorocirii.

Pe măsură ce ne apropiam de Gibraltar, fundul mării era tot mai plin de rămășițe înfiorătoare. Tânărurile Africii și ale Europei se strâng unul lângă altul și, în spațiul strâmt, ciocnirile sunt foarte dese. Am văzut acolo o mulțime de carene de fier, ruini fantastice de vapoare, unele culcate, altele în picioare, ca niște animale uriașe. Unul dintre ele, cu flancurile deschise, cu coșul strâmb, cu roți din care nu mai rămăseseră decât scheletul, cu cărma atârnând numai de un lanț de fier, cu inscripția de pe pupa roasă de sărurile marine, avea o înfațășare cumplită. Câte vieți distruse în naufragiu, câte victime înecate sub valuri! O mai fi supraviețuit oare vreun marină, ca să povestească groaznica nenorocire, sau numai valurile singure au păstrat taina naufragiului?

Nu știu de ce îmi trecu prin gând că vasul acesta îngropat în mare trebuie să fie *Atlas*, dispărut fără urmă de vreo 20 de ani și de care nu s-a mai auzit niciodată! Ce sinistră istorie s-ar putea scrie despre fundul Mediteranei, acest întins cimitir unde atâtea bogății s-au pierdut, unde atâtea victime și-au găsit moartea!

În tot acest timp, *Nautilus*, sprinten și nepăsător, trecea în plină viteză prin mijlocul ruinelor. În ziua de 18 februarie, spre ora trei dimineața, ne aflam în fața Strâmtoarei Gibraltar.

Există acolo doi curenți: unul superior, cunoscut de multă vreme, care aduce apele oceanului în bazinul Mediteranei, și altul, un contra-curent, inferior, a cărui existență a fost dovedită de curând pe cale logică. În adevăr, volumul apelor Mediteranei, care sporește neconitenit datorită valurilor Atlanticului și fluviilor pe care le primește, ar trebui să crească an de an, dat fiind că evaporarea nu e îndestulătoare ca să restabilească echilibrul. Or, fiindcă nu se întâmplă aşa, s-a ajuns la concluzia că trebuie să existe un curent inferior, care prin strâmtoarea Gibraltar varsă în Atlantic prisosul apelor Mediteranei.

Contracurrentul acesta există. De el s-a folosit *Nautilus* ca să înainteze cu repeziciune prin strâmtoare. Am întrezărit o clipă minunatele ruine ale Templului lui Hercule, scufundat, după spusele lui Pliniu și Avienus, odată cu insula pe care fusese clădit, și câteva minute mai târziu pluteam pe valurile Atlanticului.

Capitolul VIII

Golful Vigo

Atlanticul! Uriașă întindere de apă care acoperă suprafața a douăzeci și cinci milioane de mile pătrate, lungă de nouă mii și având o lățime mijlocie de două mii șapte sute de mile. Întindere de apă deosebit de însemnată și totuși aproape necunoscută celor vechi. În afară poate de cartaginezi, acești olandezi ai antichității, care în drumurile lor comerciale vizitau țărmurile vestite ale Europei și Africii. Ocean ale cărui țărmuri cu cotituri paralele cuprinde un perimetru uriaș, udat de cele mai mari fluvii din lume: Saint Laurent, Mississippi, Amazonul, La Plata, Orinocul, Nigerul, Senegalul, Elba, Loara, Rinul, care îi aduc ape din țările cele mai civilizate ca și din ținuturile cele mai sălbatice. Câmp mareț, brăzdat fără încetare de corăbiile tuturor națiunilor, adăpostit sub toate pavilioanele din lume și străjuit de cele două groaznice capuri temute de toți navigatorii: Capul Horn și Capul Furtunilor! *Nautilus* îi despica apele cu ascuțisul pintenului său, după ce străbătuse în trei luni și jumătate aproape zece mii de leghe, drum mai lung decât circumferința pământului. Încotro ne duceam acum și ce ne aștepta în viitor? După trecerea Gibraltarului, *Nautilus* porni spre larg. Ridicându-se la suprafață, ne-am putut relua plimbările zilnice pe punte.

M-am urcat îndată însotit de Ned Land și Conseil. La douăsprezece mile depărtare se zărea Capul Sf. Vincențiu, care formează vârful sud-vestic al Peninsulei spaniole. Vântul bătea cu tărie dinspre sud. Marea, furioasă, ne clătina cu putere vasul. Era aproape cu neputință să stai pe puntea biciuită în fiecare clipă de valuri. Am coborât, după ce respirasem câteva guri de aer proaspăt. Mă retrăsesem în camera mea, în timp ce Conseil se îndrepta spre cabină, când Ned Land veni îngrijorat după mine. Goana noastră prin Mediterana nu-i îngăduise să-și ducă planurile la îndeplinire, de aceea canadianul abia își putea ascunde mâhnirea.

După ce închise ușa, el se aşeză privindu-mă tăcut.

— Dragă Ned, i-am spus, te înțeleg, dar să știi că n-ai nicio vină. Așa cum a călătorit până acum *Nautilus*, ar fi fost o nebunie să te gândești la fugă!

Ned Land nu-mi răspunse. Numai sprâncenele lui încruntate și buzele strânse dovedeau îndârjirea unei idei fixe.

— Ascultă, Ned, am urmat eu, nu trebuie să dezinădăduiești.

Mergem de-a lungul coastei portugheze. Franța și Anglia sunt la doi pași și vom găsi ușor un refugiu acolo. Dacă *Nautilus* s-ar fi îndreptat spre sud, după trecerea Gibraltarului, ducându-ne spre regiunile fără continente, și-aș împărtăși îngrijorarea. Dar acum știm că Nemo nu fuge de mările civilizate, și în câteva zile cred că ai să poți încerca să evadezi, fără nicio teamă.

Ned Land mă privi și mai neclintit, apoi se hotărî să-și descloșeze gura:

— În seara asta! zise el.

Am sărit în picioare. Mărturisesc că nu eram pregătit pentru o asemenea veste. Aș fi voit să-i răspund canadianului, dar îmi pierise graiul.

— Ne-am înțeles să aşteptăm o împrejurare prielnică, urmă Ned Land. Acum o avem. Astă-seară vom fi numai la câteva mile de coasta spaniolă. Noaptea e întunecoasă. Vântul suflă dinspre larg. Mi-ai dat cuvântul, domnule Aronnax. Mă bizui pe dumneata.

Pentru că tăceam, canadianul se ridică, apropiindu-se de mine:

— Astă-seară la ora nouă, spuse el. L-am înștiințat și pe Conseil. La ora aceea, căpitanul Nemo se închide în odaia lui și se culcă. Nici mecanicii și nici oamenii echipajului nu ne pot vedea. Conseil și cu mine ne vom urca pe scara principală. Dumneata, domnule Aronnax, vei rămâne ca să aștepți semnalul nostru în bibliotecă, la doi pași de noi. Vâslele, catargul și pânzele sunt în luntre. Am izbutit să pun acolo și niște provizii. Mi-am făcut rost și de o cheie franceză, ca să dau drumul suruburilor ce țintuiesc luntrea de *Nautilus*. Așa că totul e gata. Pe astă-seară, deci!

— Marea e agitată...

— E drept, îmi răspunse canadianul, dar trebuie să îndrăznim. Pentru libertate trebuie să faci orice. De altfel, luntrea e solidă, și câteva mile cu ajutorul vântului nu-i mare lucru. Cine știe dacă mâine nu vom fi la o sută de leghe în larg! Dacă împrejurările ne ajută, între orele zece și unsprezece ori punem piciorul pe uscat, ori pierim. Așadar, cu voia Domnului, pe deseară!

Spunând acestea, canadianul plecă, lăsându-mă buimăcit. Îmi închipuise că, atunci când se va ivi prilejul de fugă, voi avea vreme să mă gândesc, să ne sfătuim pe îndelete. Acum însă încăpătânatul meu tovarăș numi îngăduia asta. Și, la urma urmei, ce aș fi putut să-i spun? Ned Land avea de-o sută de ori dreptate! Împrejurarea aproape că se ivise și el o folosea. Puteam oare să-mi calc cuvântul și să pun în cumpănă viitorul tovarășilor

mei pentru un interes personal? Poate că mâine căpitanul Nemo avea să ne ducă departe de orice țărm.

În clipa aceea, o șuierătură puternică mă încunoștiință că rezervoarele s-au umplut și că *Nautilus* se scufundă sub valurile Atlanticului.

Am rămas în camera mea, pentru că nu voi am să mă întâlnesc cu Nemo, în fața căruia mi-aș fi putut ascunde cu greu tulburarea. Am petrecut astfel o zi tristă, frământându-mă între dorința de a mă vedea liber și părerea de rău că-l părăsesc pe minunatul *Nautilus*, lăsându-mi studiile submarine neterminate! Să părăsesc astfel «Atlanticul meu», cum îmi plăcea să-i spun, fără să-i cercetez adâncurile, fără să-i fur tainele pe care mi le dezvăluiseră mările Indiilor și Pacificului! Ar însemna să scap din mâna romanul de la primul volum, să-mi întrerup visul în clipa cea mai frumoasă! Câte ceasuri grele se scurseră astfel, când închipuindu-mi că sunt în afara de orice primejdie, pe uscat, împreună cu tovarășii mei, când dorind, împotriva voinței mele, ca vreo întâmplare neașteptată să împiedice realizarea planurilor lui Ned Land. De două ori m-am dus în salon. Voi am să cercetez busola. Voi am să știu dacă direcția lui *Nautilus* ne apropiă, într-adevăr, sau ne depărta de țărm. Dar submarinul plutea încă în apele portugheze îndreptându-se spre nord, de-a lungul țărmului. Trebuia deci să mă supun și să-mi pregătesc fuga. Bagajul nu-mi era greu: notele zilnice – și atât. Mă întrebam ce va gândi căpitanul Nemo despre fuga noastră, câte griji, cât rău îi va pricinui ea, poate, și ce va face dacă o va descoperi sau dacă noi nu vom izbuti! În ce mă privește, nu-i găseam nicio vină, dimpotrivă, fusese o gazdă cum nu se poate mai primitoare. Dar nici noi nu puteam fi învinuiri de nerecunoștință pentru că îl părăseam. Doar nu făcuserăm niciun jurământ care să ne lege pentru totdeauna de el. Nemo se biziște numai pe puterea împrejurărilor. Cerința lui de-a rămâne veșnic prizonieri pe vas, mărturisită pe față, ne îndreptătea încercările de fugă.

Nu-l mai văzusem pe căpitan de când fuseserăm pe insula Santorin. Aveam să-l mai văd oare înaintea plecării? Aș fi dorit – dar totodată mă temeam. Căutam să-mi dau seama dacă nu cumva i se aud pașii în camera de alături. Niciun zgromot. Camera părea pustie. Oare se mai află pe bord omul acesta ciudat? Din noaptea în care luntrea plecase de pe *Nautilus* într-o misiune tainică, mi se schimbaseră oarecum părerile despre căpitanul Nemo. Eram încredințat, orice ar fi spus, că tot mai avea anumite legături cu uscatul. Oare nu-și părăsea niciodată submarinul? Se scurgeau uneori

săptămâni de-a rândul fără să-l întâlnesc. Ce făcea el în timpul acesta? Nu cumva, atunci când eu îl credeam retras în singurătate, căpitanul Nemo îndeplinea undeva, departe, vreo misiune despre care nu puteam ști nimic?

Mă munceau tot felul de gânduri. Într-o stare ca aceea în care mă găseam, întrebările și presupunerile vin cu nemiluita. Mă cuprinsese o neliniște groaznică. Ziua părea că nu se mai sfârșește. În așteptare, orele treceau mai încet ca oricând, parcă în ciuda nerăbdării mele. Mi se aduse masa, în cameră, ca de obicei. Am mâncat fără poftă, din pricina gândurilor care mă năpădiseră. La ora șapte m-am ridicat de la masă. O sută douăzeci de minute – le socotisem bine – mă mai despărțeau de clipa în care trebuia să-l întâlnesc pe Ned Land. Mă simteam din ce în ce mai neliniștit. Pulsul îmi bătea cu putere. Nu mai puteam sta locului. Mă plimbam întruna, încercând să-mi liniștesc prin mișcare frământările minții. Teama că am putea pieri în timpul îndrăzneței noastre încercări de fugă nu mă tulbura defel; dar îmi bătea inima numai la gândul că s-ar putea ca planurile să ne fie descoperite înainte de a fugi de pe *Nautilus* și că va trebui să dau ochi cu căpitanul Nemo, mâños sau, și mai rău, măhnit de trădarea mea.

Voiam să revăd salonul pentru ultima oară. Străbătând corridorul, ajunsei în muzeul unde petrecusem atâtea ore plăcute și folositoare. Priveam toate bogățiile, toate comorile acelea, ca un om aflat în pragul unui surghiun veșnic, al unei plecări fără întoarcere. Minunile naturii, capodoperele de artă în mijlocul căroră îmi petrecusem viața în ultimul timp, trebuia acum să le părăsesc pentru totdeauna. Aș fi vrut să mă mai uit o dată prin fereastra salonului în apele Atlanticului, dar obloanele erau închise ermetic și o placă de metal mă despărțea de oceanul pe care nu-l cunoșteam încă.

Plimbându-mă astfel prin salon, am ajuns lângă ușa care dădea în camera căpitanului. Spre uimirea mea, îmi dădui seama că ușa e întredeschisă. Fără voie, m-am tras înapoi. Dacă Nemo era în cameră, putea să mă vadă. Neauzind însă niciun zgromot m-am apropiat din nou. Încăperea era goală. Am deschis ușa și am păsit înăuntru. Camera avea aceeași înfățișare aspră, semănând cu chilia unui pustnic. Privirile mi se opriră pe câteva gravuri prinse în perete, pe care la prima vizită nu le observasem. Erau portretele acelor oameni vestiți, a căror viață a fost o jertfă neîntreruptă în folosul unei mărețe idei omenești: Kosciuzko, eroul care a murit strigând: «*Finis Poloniae!*»; Botzaris, Leonida al grecilor moderni; O'Connel, apărătorul Irlandei; Washington, întemeietorul Uniunii Americane; Manin, patriot

italian, Lincoln, ucis de glonțul unui partizan al sclaviei, și, în sfârșit, luptătorul pentru dezrobirea negrilor, martirul John Brown, atârnat în spânzurătoare, aşa cum l-a desenat Victor Hugo. Ce legătură există între sufletele acelea eroice și sufletul căpitanului Nemo? Puteam ghici, din colecția de portrete, taina vieții lui? Era oare și el apărătorul popoarelor subjugate, eliberatorul sclavilor? Luase parte la ultimele ciocniri politice sau sociale ale secolului nostru?

Deodată, ornicul bătu ora opt. Prima bătaie mă smulse din visuri. Tresării ca și cum un ochi nevăzut mi-ar fi citit gândurile cele mai ascunse și fugii afară din cameră. În salon, privirea mi se opri pe busolă. Ne îndreptam mereu spre nord. Indicatorul arăta o viteză potrivită, iar manometrul o adâncime de aproape șaizeci de picioare. Împrejurările erau deci prielnice planurilor canadianului.

M-am reîntors în camera mea, ca să îmbrac hainele groase: cizme de mare, căciulă de lutru și cazaca de byssus căptușită cu piele de focă. Eram gata. Așteptam. Doar vâjâitul elicei mai tulbura liniștea. Ascultam atent dacă nu cumva se audе vreo larmă de voci care să mă înștiințeze că Ned Land a fost prins pe când se pregătea de fugă. Mă năpădise o îngrijorare de moarte.

La ora nouă fără câteva minute mi-am lipit urechea de ușa camerei căpitanului. Niciun zgromot. Am ieșit din camera mea și m-am întors în salonul pustiu, cufundat în întuneric.

Am deschis ușa care dădea în bibliotecă. Aceeași întunecime, aceeași singurătate. M-am aşezat lângă ușa dinspre scara centrală, hotărât să aştept acolo semnalul lui Ned Land.

În clipa aceea, vâjâitul elicei începu să slăbească, apoi se opri cu totul. De ce își schimbase oare *Nautilus* mersul? Oprirea va înlesni sau va zădărni ci planurile lui Ned Land? N-aș fi putut spune. Tăcerea era atât de adâncă, încât îmi auzeam bătăile inimii. Deodată simții o zguduitură ușoară. Am înțeles că *Nautilus* s-a oprit pe fundul oceanului și asta îmi mări îngrijorarea. Semnalul canadianului întârzia. Mă simteam îndemnat să-l caut pe Ned Land și să-l conving să-și amâne încercarea, îmi dădeam seama că nu mai navigam în condițiile obișnuite... În clipa aceea ușa salonului se deschise și apăru căpitanul Nemo.

— Ah, domnule profesor, mi se adresă el prietenește, vă căutam. Cunoașteți istoria Spaniei?

Chiar dacă cineva ar fi cunoscut pe de rost istoria patriei sale, fiind atât de buimăcit și de tulburat cum eram eu în clipa aceea, sunt sigur că nu și-ar fi amintit o iota cără.

— Ei, domnule profesor, repetă căpitanul Nemo, ați auzit ce v-am întrebat? Cunoașteți istoria Spaniei?

— Foarte puțin, bâiguii eu.

— Așa sunt savanții, spuse căpitanul, nu știu și pace! Atunci luați loc, adăugă el. Să vă povestesc un episod curios din istoria acestei țări.

Căpitanul se întinse pe divan și eu, vrând, nevrând, mă aşezai lângă el, în semiîntuneric.

— Domnule profesor, îmi spuse el, vă rog să mă ascultați cu atenție. Povestirea are să vă intereseze dintr-un anumit punct de vedere, pentru că răspunde unei probleme pe care sunt sigur că n-ați putut-o rezolva.

— Vă ascult, domnule căpitan, zisei eu, neștiind unde vrea să ajungă și întrebându-mă dacă ceea ce voia să-mi povestească avea vreo legătură cu planurile noastre de fugă.

— Domnule profesor, începu căpitanul Nemo, cu voia dumneavoastră o să ne reîntoarcem la anul 1702. Știți prea bine că în epoca aceea regele Ludovic al XIV-lea, crezând că-i destul să facă un gest de despot ca să vâre Pirineii în pământ, i-a silit pe spanioli să-l recunoască drept rege pe ducele de Anjou, nepotul său. Ducele, care a domnit sub numele de Filip al V-lea, a avut dușmani puternici în afară. Într-adevăr, cu un an înainte, casele regale ale Olandei, Austriei și Angliei încheiaseră un tratat de alianță la Haga, cu scopul de a-i răpi lui Filip al V-lea coroana Spaniei, ca să o pună pe capul unui arhiduce numit, dinainte, Carol al III-lea.

Filip trebuia deci să țină piept coaliției. Dar n-avea aproape deloc soldați și nici marinari. Bani ar fi avut, dacă navele spaniole, încărcate cu aur și argint din America, ar fi putut răzbate până la porturi. Deci, spre sfârșitul lui 1702, se aștepta un convoi bogat. Dar fiindcă marina puterilor coalizate străbătea Atlanticul în lung și în lat, paza convoiului trebuia făcută de Franța, care trimisese în acest scop o flotă de douăzeci și trei de vase, comandată de amiralul Château-Renaud.

Convoiul era așteptat să sosească la Cadix, când amiralul, aflând că flota engleză stă la pândă prin meleagurile acelea, se hotărî să debarce într-un port francez.

Comandanții spanioli ai convoiului se ridicară împotriva acestei hotărâri. Ei țineau morțiș să debarce într-un port spaniol și, fiindcă nu se putea la Cadix, cerură să fie duși în Golful Vigo, situat pe coasta nord-vestică a Spaniei, care nu era blocată. Amiralul Château-Renaud se supuse, într-o clipă de slăbiciune, cererii lor, și corăbiile intrară în Golful Vigo. Din nenorocire, golful formează o radă deschisă, care nu poate fi apărată în niciun fel. Corăbiile trebuiau deci să fie descărcate înainte de sosirea flotei inamice și ar fi fost timp de ajuns pentru aceasta, dacă nu s-ar fi ivit pe negândite o ceartă nenorocită iscată din rivalitate. Urmăriți înlanțuirea faptelor? mă întrebă căpitanul Nemo.

— Da, îi răspunsei neștiind încă unde voia să ajungă cu lecția lui de istorie.

— Atunci să vă povestesc mai departe. Iată ce s-a întâmplat: negustorii din Cadix aveau privilegiul ca să primească numai ei mărfurile aduse din Indiile occidentale. Deci, a debarca aurul corăbiilor în Golful Vigo, însemnă să le încalci privilegiul. Așa că se plânseră la Madrid și obținură de la nechibzuitul Filip al V-lea hotărârea ca întreg convoiul, cu mărfuri cu tot, să rămână sechestrat în rada de la Vigo, până când flotele dușmane se vor depărta.

În timp ce se lua hotărârea asta, la 22 octombrie 1702, vasele engleze sosiră în Golful Vigo. Amiralul Château-Renaud se luptă vitejește, cu toate că avea mai puține forțe. Dar când văzu că bogățiile convoiului sunt pe cale să cadă în mâna dușmanului, el dădu foc și găuri corăbiile, care se scufundără împreună cu comorile lor uriașe.

Căpitanul Nemo se opri. Mărturisesc că încă nu vedeam în ce măsură putea să mă privească povestirea asta.

— Și apoi? îl întrebai.

— Ei bine, domnule Aronnax, ne aflăm în Golful Vigo și dacă vreți, puteți să-i pătrundeți tainele.

Căpitanul se ridică și mă îndemnă să-l urmez. Avusesem vreme să-mi vin în fire. Salonul era întunecat, dar prin ferestrele străvezii sclipeau valurile. Am privit afară.

În jurul lui *Nautilus*, pe o întindere de o jumătate de milă, razele electrice luminau apa. Fundul nisipos era neted și curat. Oamenii echipașului, în costume de scafandri, se străduiau să deșerte mai multe butoaie putrezite și lăzi sparte care zăceaau în mijlocul unor resturi de nave înnegrite de vreme.

Din butoaiele și lăzile acelea se rostogoleau bucăți de aur și argint, cascade de pietre prețioase și juvaeruri, acoperind nisipul. Oamenii încărcați cu prețioasa lor pradă urcau pe bordul lui *Nautilus* și se reîntorceau apoi ca să reînceapă nesfârșitul pescuit de aur și argint. Înțelese. Aici avusese loc bătălia din 22 octombrie 1702. Chiar în locul acesta se scufundaseră corăbiile cu încărcătura lor așteptată de guvernul spaniol. Aici venea căpitanul Nemo să încaseze, după trebuință, milioanele cu care își încărca vasul. Pentru el, și numai pentru el, trimisese America metalele ei prețioase. El era singurul moștenitor direct al comorilor smulse de la incașii învinși de Fernando Cortez.

— V-ați închipuit, domnule profesor, că marea ar putea ascunde atâtea bogății? mă întrebă el zâmbind.

— Știam că argintul care se află în mări este socotit la două milioane de tone.

— Fără îndoială; dar ca să extragi argintul acesta, cheltuielile ar întrece câștigul. Aici nu fac decât să culeg ceea ce oamenii au pierdut; și nu numai în Golful Vigo, ci și în mii de alte locuri unde s-au petrecut naufragii și care sunt notate pe harta mea submarină. Acum înțelegeți de ce sunt miliardar?

— Înțeleg, domnule căpitan. Dați-mi voie cu toate astea să vă spun că, exploatând Golful Vigo, n-ați făcut altceva decât să o luați înainte unei alte societăți.

— Nu vă înțeleg...

— Există o societate care a obținut de la guvernul spaniol privilegiul de a căuta corăbiile înecate. Acționarii sunt momiți de câștigurile nemaipomenite care îi așteaptă, fiindcă valoarea comorilor naufragiate este prețuită la cinci sute de milioane.

— Cinci sute de milioane! Nemo surâse. Au fost, dar nu mai sunt.

— Într-adevăr! îi răspunsei. Ar fi bine să se milostivească cineva cu acționarii și să-i înștiințeze. Dar te pomenești că au să se și supere pe cel care îi va înștiința, fiindcă, de obicei, jucătorilor le pare mai rău când își pierd speranțele nesăbuite, decât atunci când își pierd banii. La urma urmei, îi plâng mai puțin pe acționari decât pe miile de nenorociți cărora bogățiile astăzi le-ar folosi cu adevărat. Așa, ele rămân pierdute pentru totdeauna. Înainte încă de a termina, am simțit că vorbele mele îl răniseră pe căpitanul Nemo.

— Pierdute! spuse el, cu înflăcărare. Credeti că bogățiile astăzi sunt pierdute, dacă le culeg eu? Credeti că pentru mine le adun? Cine vă spune că nu le folosesc cum trebuie? Vă închipuiți că nu știu că sunt pe lume ființe care suferă, popoare asuprute, nenorociți de ajutat, victime de răzbunat? Nu pricepeți?...

Căpitanul Nemo se opri deodată. Poate îi părea rău că-mi spusese prea multe. Dar eu ghicisem. Orice motive l-ar fi împins să-și caute libertatea în fundul mărilor, el rămăsese înainte de toate om! Înțelegeam acum cui trimisese milioanele, când *Nautilus* trecuse prin apele Cretei răsculate!

Capitolul IX

Un continent dispărut

A doua zi, în dimineața de 19 februarie, canadianul intră în camera mea. Eram sigur că o să vină. Așa cum mă așteptam, părea foarte dezamăgit.

— Ce mai spuneți? mă întrebă el.

— Ce să mai spun, Ned! Soarta ne-a fost potrivnică ieri.

— Da! A trebuit ca tocmai în clipa când voi am să fugim, blestemul de căpitan să opreasca vasul!

— Da, Ned, a avut treabă cu bancherul lui.

— Cu bancherul?

— Cu banca, mai bine-zis. Vreau să spun, cu oceanul ăsta, în care bogățiile lui stau mai la adăpost decât în tezaurul unui stat.

I-am povestit apoi canadianului întâmplările din ajun, nutrind speranța că am să-l înduplec să nu-l părăsească pe căpitanul Nemo. Dar povestirea mea stârni din partea lui Ned numai părerea de rău că n-a putut face pe socoteala lui o plimbare prin locurile unde s-a desfășurat lupta de la Vigo.

— În sfârșit, încheie el, nu-i încă totul pierdut! N-am nimerit-o acum, dar altă dată o să izbutim, și chiar la noapte, dacă trebuie...

— Ce direcție are *Nautilus*? l-am întrebat.

— Habar n-am, răspunse Ned.

— La amiază o să cercetăm harta.

Canadianul plecă să-l întâlnească pe Conseil, iar eu mă îmbrăcăsi și intrai în salon. Busola îmi dădu de gândit. *Nautilus* se îndrepta spre sud-sud-est. Întorsesem spatele Europei.

Am așteptat cu oarecare nerăbdare să fie însemnat pe hartă punctul în care ne aflam. Aproape de ora unsprezece și jumătate, rezervoarele se goliră

și aparatul nostru urcă la suprafața apei. Am alergat pe punte. Ned Land mi-o luase înainte.

Uscatul nu se mai vedea deloc. Jur împrejurul nostru lucea numai întinderea nemărginită a apelor. La orizont se zăreau câteva pânze. Erau fără îndoială niște corăbii ce se îndreptau spre Capul San Roque în căutarea vânturilor prielnice, care să le poarte dincolo de Capul Bunei Speranțe. Cerul se înnorase; în aer plutea furtuna.

Spumegând de furie, Ned încerca să străpungă cu privirea zările încețoșate. Mai nădăjduia încă să vadă, dincolo de pâcle, țărmul atât de dorit.

La amiază, soarele se mai ivi o clipă. Secundul folosi înseninarea aceasta ca să-i măsoare înălțimea. Apoi, pentru că marea devinea din ce în ce mai furioasă, am părăsit puntea, iar capacul a fost închis. O oră mai târziu, cercetând harta, am văzut că poziția lui *Nautilus* era însemnată la $16^{\circ}17'$ longitudine și $33^{\circ}22'$ latitudine, adică la o sută cincizeci de leghe de coasta cea mai apropiată. Nici gând să mai putem fugi! Și e lesne de închipuit furia canadianului când i-am lămurit situația... În ce mă privește, nu prea eram supărat. Parcă mi se luase o greutate de pe inimă. De aceea, simțindu-mă oarecum liniștit, mi-am reînceput lucrările obișnuite.

Pe la unsprezece noaptea, căpitanul Nemo veni pe neașteptate să mă vadă. Mai întâi mă întrebă prietenește dacă nu mă simt ostenit după veghea din noaptea trecută. I-am răspuns că sunt destul de odihnit.

— Atunci, domnule Aronnax, am să vă propun o plimbare neobișnuită.

— Vă ascult, domnule căpitan.

— N-ați vizitat fundurile mărilor decât ziua și la lumina soarelui. Ce ați spune să le vedeți noaptea, pe întuneric?

— Aș fi încântat.

— Vă spun însă dinainte că va fi o plimbare obositoare. Vom umbla mult și va trebui să urcăm un munte. Drumurile nu prea sunt bine întreținute.

— Ceea ce-mi spuneți, domnule căpitan, îmi stârnește și mai mult curiozitatea. Sunt gata să vă urmez.

— Atunci, domnule profesor, să ne îmbrăcăm costumele de scafandri!

Când am ajuns în vestiar, am văzut că niciunul dintre tovarășii mei sau dintre oamenii echipajului nu avea să ne întovărășească. Căpitanul Nemo nu pomeni niciun cuvânt despre Ned sau despre Conseil. În câteva clipe, ne-am îmbrăcat costumele și ni s-au pus pe spate rezervoarele încărcate din plin.

M-a mirat însă faptul că nu ni se pregătiseră lămpile electrice. Am atras atenția căpitanului asupra acestui lucru.

— Nu ne-ar fi de niciun folos, îmi răspunse el.

Am crezut că nu auzisem bine, dar n-am putut să-i mai spun încă o dată, pentru că Nemo își și puseșe pe cap casca de metal. După ce mi-am încheiat costumul, am simțit că mi se pune în mâna un baston de fier, și câteva clipe mai târziu pășii pe fundul Atlanticului, la o adâncime de trei sute de metri.

Se aprobia miezul nopții. Apele erau învăluite într-un întuneric de nepătruns, dar căpitanul Nemo îmi arăta în depărtare un punct roșiatic, un fel de flacără, strălucind la vreo două mile de *Nautilus*. Ce era focul acela, din ce și cum se iscăse în mijlocul apelor, ce materii îl alimentau, n-aș fi putut spune. În orice caz, ne lumina destul de slab, e drept, dar m-am obișnuit cu întunericul acela ciudat și am înțeles de ce nu era nevoie de aparatele Ruhmkorff.

Mergeam alături de căpitanul Nemo spre focul din zare. Fundul neted urca pe nesimțițe. Înaintam cu pași mari, ajutându-ne de bostoane. Dar drumul nostru era anevoios, căci deseori ni se înfundau picioarele într-un soi de mâl amestecat cu alge și presărat cu pietre lunecoase.

În timp ce înaintam, auzii deodată un fel de țărâit deasupra capului. Zgomotul se mărea din timp în timp, semănând cu o pârâitură neîntreruptă. Am înțeles cine îl făcea: era ploaia care cădea cu violență, izbind valurile. Fără să vreau, mi-a trecut prin minte că o să fiu muiat până la piele de apă, în mijlocul apei! M-a pufnit râsul la ideea asta caraghioasă. Dar, la drept vorbind, sub hainele groase de scafandru nu se mai simte apa și te poți foarte bine crede în mijlocul unei atmosfere ceva mai dense decât atmosfera terestră – și atâta tot.

După o jumătate de oră de mers, pământul deveni pietros. Meduzele, crustaceii microscopici și penatulele îl luminau ușor cu lucirea lor fosforescentă. Zăream movile de pietre acoperite cu milioane de zoofite și tufe de alge. Piciorul îmi aluneca întruna pe covorul acela vâscos de iarbă de mare și aş fi căzut de mai multe ori dacă n-aș fi avut bastonul de fier. Întorcându-mă, vedeam cum lucea în depărtare farul de pe *Nautilus*.

Movile de pietre despre care am amintit erau așezate pe fundul oceanului cu o anumită regularitate, și asta mi se păru de neînțeles. Zăream brazde enorme pierzându-se în întunericul unei depărtări nesfârșite. M-au uimit și alte lucruri, la fel de ciudate, pe care nu le puteam înțelege. Mi se

părea că tălpile mele greoaie, de plumb, strivesc un strat de oseminte care pârâiau, sfărâmându-se. Ce era oare valea aceasta întinsă de-a lungul căreia ne purtau pașii? Aș fi vrut să-l întreb pe căpitan, dar nu pricepeam încă vorbirea prin semne, folosită de el și de tovarășii săi atunci când se găseau pe fundul apelor.

Între timp, lumina roșiatică spre care ne îndreptam creștea, înflăcărând orizontul. Vatra aceasta din mijlocul apelor îmi stârnea grozav curiozitatea. Să fi fost vreo manifestare electrică? Aveam de-a face cu un fenomen natural, necunoscut încă de savanți? Nu cumva – îmi dădu deodată prin minte – era la mijloc tot mâna omului? Ea atâtase focul? Te pomenești că voi întâlni în fundul apelor tovarăși sau prieteni de-ai căpitanului Nemo, trăind aceeași viață ciudată ca și el. Poate că Nemo se ducea să-i vadă. Poate că acolo se afla o întreagă colonie de exilați, sătui de ticăloșiile de pe pământ, care căutaseră și găsiseră libertatea în adâncurile oceanului. Tot felul de idei, una mai năstrușnică decât alta, îmi treceau prin minte. Mă găseam într-o asemenea stare sufletească încât, fermecat de minunile ce mi se perindau mereu pe dinaintea ochilor, nu m-aș fi mirat deloc dacă aş fi descoperit în fundul oceanului unul din orașele submarine visate de căpitanul Nemo!

Drumul nostru se făcea din ce în ce mai luminos. O lumină albicioasă își împrăștia razele din vârful unui munte înalt de vreo opt sute de picioare. Dar ceea ce zăream nu era decât răsfrângerea luminii aceleia în cristalul straturilor de apă. Focarul luminos se afla de cealaltă parte a muntelui.

Căpitanul Nemo înainta fără șovăire prin labirintul pietros care brăzda fundul Atlanticului. El cunoștea bine drumul acesta întunecat. Fără îndoială că îl străbătuse de multe ori și nu se putea rătăci. Îl urmam cu o încredere oarbă. Îmi părea un geniu al mărilor, și, când mi-o lua înainte, îi admiram statura înaltă profilându-se pe fundul luminos al zării.

Pe la unu noaptea ne apropiarăm de primele povârnișuri ale muntelui. Dar, ca să ajungem la ele, mai aveam de străbătut potecile încâlcite ale unui desis uriaș.

Da! Un desis de copaci morți, desfrunziți, fără sevă, copaci mineralizați sub acțiunea apelor, străjuiți ici și colo de pini gigantici. Părea o mină de cărbuni, încă în picioare, ținându-se cu rădăcinile de pământul prăbușit, cu ramurile desenându-se ca o dantelă de hârtie neagră pe fundul apelor. Închipuiți-vă o pădure din Hartz cățărată pe coasta unui munte, dar o pădure

înecată. Printre potecile ei pline de alge și fucuși, mișuna o întreagă lume de crustacei. Înaintam urcându-ne pe stânci, sărind peste trunchiuri răsturnate, rupând lianele de mare ce se legănau de la un arbore la altul, însăpămantând peștii care zburau din creangă în creangă. Îmi urmam neobosita călăuză încântat, aproape fără să mai simt oboseala.

Cum să descriu o asemenea priveliște? Cum să înfățișez pădurea și stâncile înecate în întunecimile sălbaticе din adâncuri, deasupra căroră pâlpâiau lumini roșiatice, crescând în oglindirea apelor! Urcam pe stânci care se prăvăleau în urma noastră, rostogolindu-se în mormane uriașe, cu un zgomot de tunet. De o parte și de alta se adânceau luminișuri largi, părând a fi făcute de mâna omului, și uneori mă aşteptam să-mi iasă înainte, fără de veste, vreun locuitor al ținuturilor submarine.

Dar căpitanul Nemo înaista mereu. Nevoind să rămân în urmă, mă sileam să merg aproape de el. Bastonul mă ajuta foarte mult. Un pas greșit ar fi fost primejdios pe potecile acelea mărginitе de prăpăstii; dar mergeam cu încredere și hotărâre, fără să simt amețeala. Uneori săream peste vreo spărtură atât de adâncă, încât, dacă aş fi întâlnit-o pe uscat, în mijlocul ghețurilor, n-aș fi îndrăznit nici în ruptul capului să o trec; alteori mă încumetam să pășesc pe deasupra prăpăstiilor, peste trunchiuri de copaci prăbușiți. Nu mă uitam pe unde calc, fiindcă n-aveam ochi decât ca să admir frumusețile sălbaticе ale locurilor prin care treeam. Colo, stânci mărețe, plecându-se spre temeliile lor tăiate neregulat, păreau că sfidează legile echilibrului. Dintre genunchii de piatră le țășneau, ca sub o presiune nemaițomenită, arborii care le sprijineau și care, la rândul lor, se sprijineau pe stânci. Dincolo, turnuri ridicate de natură, cu metereze în vârfuri, se înclinau până la un unghi pe care legile gravitației nu le-ar fi încuviințat pe uscat. Simteam eu însumi diferența pricinuită de densitatea puternică a apei, când, cu toate hainele mele grele, casca de aramă și tălpile de metal, mă cățăram pe povârnișuri neînchipuit de abrupte, trecându-le, ca să zic aşa, cu ușurință unei capre negre!

Îmi dau bine seama că ceea ce povestesc nu poate fi crezut. Dar întâmplările acestea au numai o aparență de neadevar, ele sunt de fapt reale, de necontestat. N-a fost un vis. Am simțit și am văzut totul cu propriii mei ochi.

După două ore de la plecarea de pe *Nautilus*, străbătusem zona împădurită și vedeam înălțându-se la o sută de picioare deasupra capetelor

noastre piscul întunecat al muntelui, profilându-se în lumina strălucitoare a povârnișului din partea cealaltă. Ici-colo se înșirau câțiva copăcei împietriți, formând zig-zaguri amenințătoare. Peștii se înălțau în cârduri la trecerea noastră, ca niște păsări întâlnite pe neașteptate în stuf. În coasta muntelui se deschideau scorburi de nepătruns, peșteri adânci, grote întunecoase în fundul căror auzeam cum se mișcă vietăți înfricosătoare. Îmi îngheța săngele în vine de câte ori zăream vreo antenă uriașă barându-mi drumul sau vreun clește însăspăimântător închizându-se cu zgromot în întunericul grotelor! În mijlocul întunericului străluceau mii de puncte luminoase: erau ochii crustaceilor gigantici, pitiți în ascunzătorile lor, ai homarilor care se înălțau ca niște lăncieri, mișcându-și cleștii cu zgromot, ca și cum s-ar fi ciocnit două săbii, erau ochii crabilor uriași care stăteau proptiți ca tunurile pe afeturi și ai caracatitelor groaznice care-și încolăceau tentaculele ca un mărăciniș de șerpi vii.

În ce lume nefirească și necunoscută mă aflam? Din ce ordin făceau parte articulatele acelea, care se serveau de stânci ca de o a doua carapace? Unde găsise natura taina vieții lor vegetative și de câte secole trăiau ele astfel, în apele cele mai adânci ale oceanului?

Dar nu era timp de stat. Căpitanul Nemo, obișnuit cu vietătile acelea fioroase, nici nu se mai uita la ele. Ajunsesem la primul podiș, unde mă aşteptau alte minunătii. Acolo se zăreau ruini pitorești care fără îndoială că fuseseră făcute, cândva, de mâna omului. Printre mormanele de pietre se deslușeau forme nelămurite de castele și de temple, înveșmântate de zoofite înflorite, construcții pe care, în lipsa iederii, algele și fucusii le acopereau ca niște mantii vegetale.

Ce fusese oare partea aceasta a globului, prăbușită de cataclisme? Cine așezase stâncile și pietrele ca pe niște temple din timpuri preistorice? Unde mă aflam și încotro mă târa voia căpitanului Nemo?

Aș fi vrut să-l întreb, dar fiindcă nu puteam, l-am oprit, apucându-l de braț. El cătină capul și-mi arăta ultimul pisc al muntelui, ca și cum ar fi voit să-mi spună:

— Haide! Haide înainte!

L-am urmat cu o ultimă sforțare și îndată am ajuns pe piscul care se înălța cu vreo zece metri deasupra grămezilor de stânci.

Am privit povârnișul pe care-l urcasem. Muntele se ridica numai cu șapte-opt sute de picioare deasupra văii, dar pe cealaltă parte, unde fundul

oceانului era mult mai adânc, povârnișul atingea de două ori înălțimea aceasta. În fața ochilor mei se întindea, până departe, un câmp larg, învăluit într-o lumină orbitoare. Mi-am dat seama că muntele pe care ne aflam era un vulcan.

Cu cincizeci de metri mai jos de pisc, în mijlocul unei ploi de pietre și de zgură, un crater uriaș vîrsa puhoai de lavă, care se împrăștiau în cascade de foc în sânul apelor. Astfel, vulcanul, ca o faclă uriașă, lumina câmpul până în străfundurile zării.

Am spus despre craterul submarin că zvărlea lavă și nu flăcări, pentru că flăcările au nevoie de oxigenul din aer și nu se pot aprinde în apă; dar râurile de lavă pot să se înfierbânte până la roșu, să învingă în luptă apa și să vaporizeze apoi la atingerea ei. Curenți repezi purtau gazele care se împrăștiau, iar puhoaiile de lavă alunecau până la poalele muntelui, semănând cu revărsările Vezuviului pe un alt Torre del Greco.

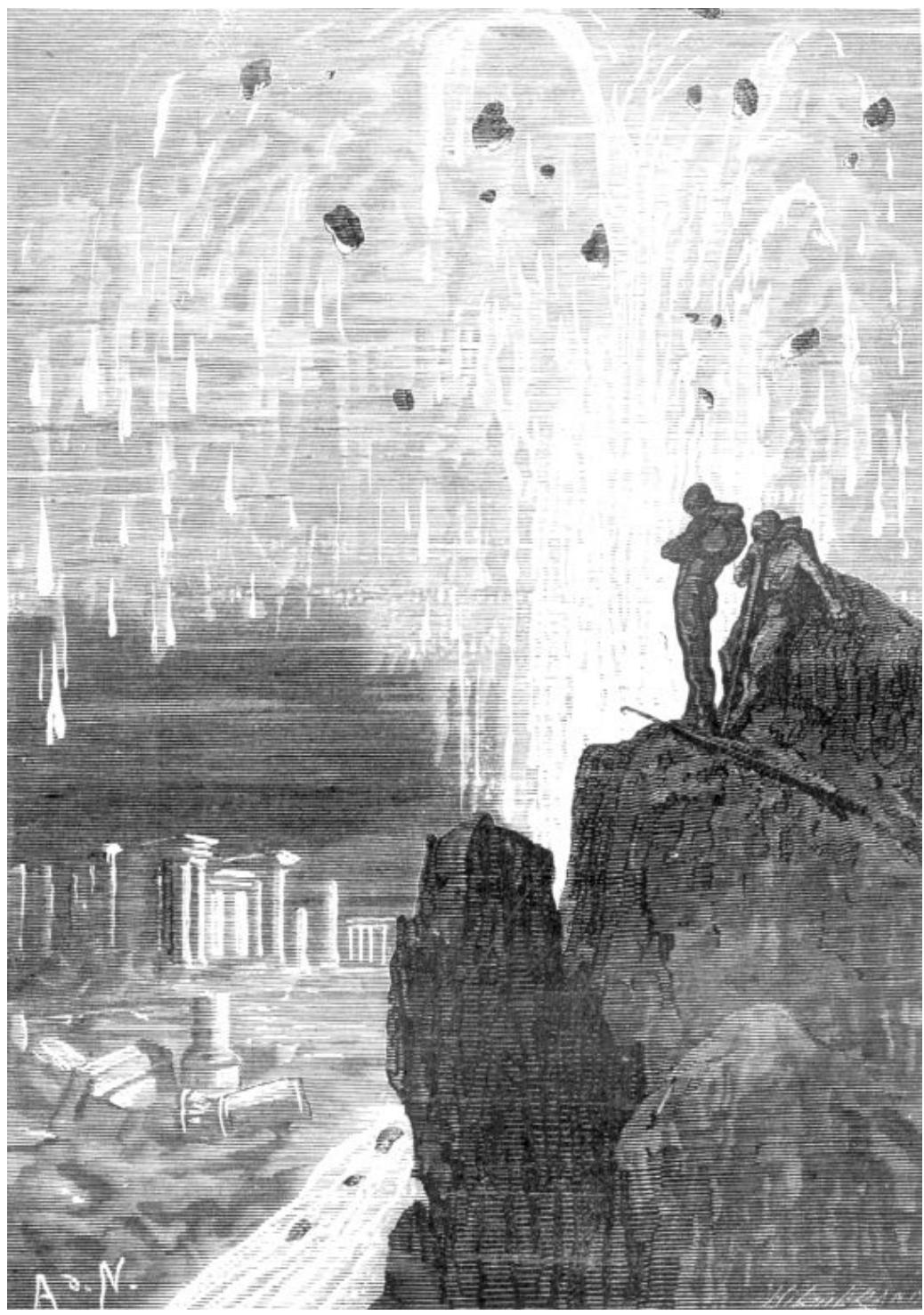
Acolo, sub ochii mei, se iveau ruinele unui oraș – distrus, năruit, cu acoperișurile prăvălite, cu templele prăbușite, cu arcadele desfăcute, cu coloanele dărâmate la pământ – ruine în care se mai simțeau încă proporțiile armonioase ale unui gen de arhitectură toscană. Mai departe se zăreau rămășițele unui apeduct uriaș; apoi, înălțimile näclăite ale unei acropole ale cărei forme amintea de Parthenon; ici, urmele unui chei, ca și cum vreun port antic ar fi adăpostit odinoară, la țărmurile unui ocean dispărut, corăbiile comerciale și triremele de război; dincolo, crestele prelungi ale unor ziduri năruite, străzi largi, pustii, un întreg Pompei îngropat sub apă, pe care căpitanul Nemo îl reînvia în fața ochilor mei!

Unde mă aflam? Unde mă aflam? Voiam să știu cu orice preț, voi am să vorbesc, voi am să-mi smulg casca de aramă care îmi acopere capul.

Dar căpitanul Nemo, venind spre mine, mă opri cu un semn. Apoi ridică de jos o piatră cretoasă, și, apropiindu-se de o stâncă de bazalt negru, scrise un singur cuvânt:

ATLANTIDA

M-am luminat dintr-o dată! Atlantida, vechea Meropidă despre care vorbește Teopomp, Atlantida lui Platon, continentul acesta în a cărui existență Origen, Porfir, Jamblique, d'Anville, Malte-Brun și Humboldt

A. N.

nu credeau, socotindu-i disparația drept o legendă, continentul acesta în a cărui existență au crezut Possidonius, Pliniu, Amian-Marcellinus, Tertulian, Engel, Sherer, Tournefort, Buffon și d'Avezac se afla înaintea ochilor mei cu mărturia de nezdruncinat a catastrofei sale! Acesta era deci ținutul înghițit de ocean, care existase în afara Europei, Asiei și Libiei, dincolo de Coloanele lui Hercule, unde trăia puternica semintie a atlantilor, împotriva căroru au purtat grecii vechi cele dintâi războaie!

Platon însuși este istoricul care, în scrierile sale, a depus drept mărturii unele fapte din timpurile acelea eroice. Iar dialogul dintre Timeu și Critias, în care Platon amintește de Atlantida, i-a fost inspirat, ca să zic aşa, de poetul și legiuitorul Solon.

Într-o zi, Solon stătea la sfat cu câțiva bătrâni înțelepți din Sais, oraș care încă de pe atunci avea o vechime de opt sute de ani, după cum arătau analele săpate pe pereții sacri ai templelor. Unul dintre bătrânnii aceia povestea istoria unui alt oraș, cu o mie de ani mai vechi decât Sais. Această primă cetate ateniană, veche de când lumea, fusese cucerită și distrusă în bună parte de către atlantii. Atlantii, povestea bătrânlui din Sais, trăiseră pe un continent uriaș, mai mare decât Africa și Asia luate laolaltă și care se întindea pe un pământ cuprins între 12° și 14° latitudine nordică! Ei stăpâneau până și Egiptul și voiau să cucerească cetățile grecești, dar au fost siliți să dea înapoi în fața împotrivirii înverșunate a elinilor. Se scurseră veacuri. Veni apoi un cataclism cu potop și cutremure de pământ. O zi și o noapte au fost de ajuns ca să dispară de pe fața pământului întreaga Atlantidă, ale cărei piscuri înalte, Madera, Azorele, Canarele și insulele Capului Verde, mai răsar încă deasupra apelor.

Înscriptia căpitanului Nemo îmi adusese în minte toate amintirile acestea istorice. Așadar, mânat de cea mai ciudată întâmplare, pășeam pe unul din munții continentului scufundat, pipăiam cu mâinile ruinele acelea vechi de mii de veacuri, din vremea erelor geologice! Călcam chiar pe locuri prin care trecuseră contemporanii primului om! Striveam sub tălpile mele grele scheletele animalelor preistorice pe care arborii, acum petrificați, le adăpostiseră odinioară la umbra frunzișului lor!

Ah! De ce n-aveam vreme de ajuns! Aș fi voit să cobor povârnișurile repezi ale muntelui, să cutreier tot continentul acela uriaș, care fără îndoială legă Africa de America, și să cercetez marile orașe clădite înaintea potopului. Poate că acolo, sub ochii mei, se înălțase de mult cetatea

Makhimos cea războinică, sau cucernica Eusebes, ai căror locuitori uriași trăiau secole întregi și aveau destulă putere ca să ridice lespezile enorme care și acum mai rezistau apelor. Poate că, într-o zi, vreo nouă erupție va aduce iar la suprafața valurilor ruinele scufundate. În regiunea aceasta oceanică au fost semnalati numeroși vulcani submarini, și multe corăbii, navigând deasupra apelor zbuciumate, au simțit zguduituri înfricoșătoare. Unii au auzit zgomote înăbușite ce vesteau lupta elementelor din adâncuri, alții au cules din valuri cenușă vulcanică. Tot solul, până la Ecuator, e încă frământat de forțele plutonice. Și cine știe dacă într-o epocă îndepărtată nu vor apărea, deasupra Atlanticului, munți din care vor țășni flăcări, născuți din revărsările vulcanice și din păturile de lavă care se depun necontenit!

În timp ce mă gândeam la toate acestea încercând să nu scap niciunul din amănuntele acelei priveliști mărețe, căpitanul Nemo, sprijinit de o coloană sfârâmată și năpădită de plante, rămăsese ca împietrit, pierdut într-o visare adâncă. Se gândeau oare la generațiile dispărute, cerându-le să-i dezvăluie taina destinului omenesc? Aici era locul unde venea să-și reîmprospăteze forțele, retrăind străvechi amintiri istorice, omul acesta ciudat care fugise de viață modernă? Ce n-aș fi dat să-i cunosc gândurile, să i le împărtășesc, să i le înțeleg!

Am stat astfel o oră întreagă, contemplând nesfârșita câmpie luminată de strălucirea lavei, care căpăta uneori o intensitate uimitoare. Fierberea lăuntrică zguduia scoarța muntelui. Apele făceau să se audă și mai limpede zgomotele adânci însoțite de ecouri puternice. În același timp, se ivise prin pânza apelor luna, aruncând câteva raze palide deasupra continentului scufundat. N-a fost decât o licărire, de o frumusețe cu neputință de zugrăvit. Căpitanul se ridică, mai privi pentru ultima oară întinderea, apoi îmi făcu semn să-l urmez.

Am coborât repede muntele. După ce am trecut de pădurea împietrită, am zărit farul de pe *Nautilus* strălucind ca o stea. Căpitanul porni drept spre el și am ajuns împreună pe bord în clipa în care primele licăriri ale zorilor albeau valurile oceanului.

Capitolul X

Cărbunele submarin

A doua zi, 20 februarie, mă trezii Tânziu, pe la unsprezece, din pricina oboselii din timpul nopții. M-am îmbrăcat în grabă, nerăbdător să aflu

direcția lui *Nautilus*. Instrumentele arătau că înaintam mereu spre sud, cu o viteză de douăzeci de mile pe oră, la o adâncime de o sută de metri.

Peste câtăva vreme veni și Conseil în salon. I-am povestit călătoria noastră nocturnă, și, fiindcă obloanele mai erau încă deschise, a putut să vadă și el o parte din continentul scufundat.

Nautilus, plutind la numai zece metri deasupra pământului Atlantidei, gonea ca un balon dus de vânt deasupra câmpilor terestre; stând la ferestrele salonului, ni se părea că suntem niște călători într-un vagon al unui tren rapid. Prin fața ochilor ni se perindau stânci cioplite în forme nemaivăzute și păduri de arbori trecuți din regnul vegetal în cel animal, ale căror siluete neclintite se strâmbau sub valuri. Mormanele de pietre, pitite în covoare de axidii și de anemone sau împodobite cu lungi hidrofite verticale, cât și blocurile de lavă răsucite nefiresc stăteau mărturie a furiei eruptiilor plutonice.

În timp ce priveliștile acelea ciudate străluceau în lumina farurilor noastre, îi povestii lui Conseil istoria atlantilor. Îi povestii luptele eroice purtate și-i înfățișai problema existenței Atlantidei ca pe un fapt ce nu mai putea fi pus la îndoială. Dar Conseil părea că se gândește în altă parte și că nu mă prea ascultă. Am înțeles îndată nepăsarea lui față de problemele istorice.

Într-adevăr, privirile îi erau atrase de o sumedenie de pești, și atunci când îi avea în față, pierdut în noianul clasificării, uita pe ce lume trăiește. În asemenea împrejurări, n-am putut face altceva decât să-l urmez, reluând, alături de el, studiile noastre ihtiologice.

De altfel, peștii aceiai Atlanticului nu se deosebeau mult de cei pe care-i studiasem până atunci.

Dar pe când cercetam feluriții reprezentanți ai faunei marine, nu mă mai săturam privind văile Atlantidei. Uneori neregularitățile fundului oceanic îl sileau pe *Nautilus* să-și încetinească viteza și să se strecoare cu îndemânarea unui cetaceu printre trecătorile strâmte ale colinelor. Dacă labirintul devinea prea încâlcit, submarinul se înălța ca un balon, apoi, după ce trecea piedica, își relua mersul la numai câțiva metri deasupra solului. Minunată și încântătoare călătorie, semănând cu o plimbare aerostatică, de care o deosebea doar faptul că *Nautilus* se supunea cu desăvârșire mâinii cărmaciului său!

Pe la patru după-amiază, terenul, care până atunci fusese milos și acoperit de crengi mineralizate, începu să se schimbe încetul cu încetul: deveni mai stâncos, părând presărat cu conglomerate, cu tufuri bazaltice și urme de lavă și de obsidian sulfuros. Mă gândeam că după șesurile lungi vor urma în curând munții și, într-adevăr, când *Nautilus* făcu unele mișcări, am văzut spre sud un fel de zid înalt care părea că acoperă orice ieșire. Pe semne că era un continent sau măcar o insulă, fie una dintre insulele Canare, fie una dintre insulele Capului Verde. Poziția vasului nefiind însemnată – poate dinadins – nu știam unde ne aflăm. În orice caz, zidul mi se părea că trebuie să fie marginea Atlantidei, din care nu străbătusem decât o părticică.

Îmi continuai observațiile și în timpul nopții. Rămăsesem singur, fiindcă Conseil plecase să se culce în cabina lui. Încetindu-și mersul, *Nautilus* sălta pe deasupra colinelor învăluite în umbră când atingându-le, ca și cum ar fi vrut să se aşeze pe ele, când ridicându-se la suprafața valurilor. Prin cristalul apelor se vedea câteva constelații strălucitoare, dintre care am recunoscut cele cinci sau șase stele zodiacale care vin după Orion.

Aș fi rămas încă multă vreme în fața ferestrei ca să admir marea și cerul, dacă nu s-ar fi închis obloanele. În clipa aceea, *Nautilus* ajunsese la poalele zidului. Cum avea să iasă de acolo, nu puteam ghici. M-am dus în camera mea. *Nautilus* stătea nemîscat. Adormii cu gândul să mă scol peste câteva ore, dar nu m-am putut trezi decât a doua zi la ora opt. Am intrat atunci în salon și, privind manometrul, îmi dădui seama că *Nautilus* plutește la suprafața oceanului. De altfel, se auzi curând și zgomot de pași deasupra, pe punte.

Cu toate acestea, nicio clătinare de val nu legăna vasul. M-am urcat până aproape de punte. Capacul era deschis. Am scos capul, dar în loc să dau de lumina zilei, m-am pomenit înconjurat de un întuneric de nepătruns. Unde ne aflam? Mă înșelasem? Să nu fi trecut încă noaptea? Nu se vedea totuși nicio stea, iar bezna era cu mult mai neagră decât întunericul nopții. Nu știam ce să cred, când deodată cineva mă întrebă:

- Dumneavoastră sunteți, domnule profesor?
- Ah! Domnule căpitan! Unde ne aflăm?
- Sub pământ, domnule profesor.
- Sub pământ? strigai eu. și *Nautilus* mai plutește?
- Plutește.
- Nu înțeleg...

— Așteptați câteva clipe. Farul se va aprinde îndată și dacă vă plac situațiile limpezi, veți fi mulțumit.

Mă suii pe punte și așteptai. Întunericul era atât de adânc, încât nu-l vedeam nici măcar pe căpitanul Nemo. Dar, uitându-mă spre zenith, exact deasupra capului meu, mi se păru că întrevăd o licărire, un fel de semiîntuneric, străbătând printr-o scobitură rotundă. În clipa aceea farul se aprinse și lucirea lui orbitoare întunecă geana de lumină de deasupra.

După ce am închis o clipă ochii, orbiți de puterea luminii, mă uitai în jurul meu. *Nautilus* plutea pe lângă un mal, zidit ca un chei. Marea în care se oprise era un fel de lac, închis într-un cerc de ziduri, cu diametrul de două mile, adică având vreo șase mile de jur împrejur. Nivelul lacului – după cum arăta manometrul – nu putea fi decât cel exterior, fiindcă trebuia neapărat să existe o comunicație între lac și mare. Pereții înalți, aplecați spre bază, se rotunjeau formând un fel de pâlnie răsturnată, a cărei înălțime atingea cinci sau șase sute de metri. În vârf se deschidea scobitura rotundă prin care zărisem licărirea datorită, fără îndoială, luminii zilei.

Înainte de a cerceta mai cu atenție așezarea grotei aceleia uriașe, înainte de a mă întreba dacă e făcută de natură sau de mâna omului, m-am îndreptat spre căpitanul Nemo.

— Unde suntem? îl întrebai.

— În mijlocul unui vulcan stins, îmi răspunse el; un vulcan înecat de apele mării, în urma unor cutremure. În timp ce dumneavoastră dormeați, *Nautilus* a pătruns în lacul acesta printr-un canal natural, deschis la zece metri sub valurile oceanului. Aici e portul său, un port sigur, tainic și la adăpostul tuturor vânjurilor! Dacă puteți, găsiți-mi pe țărmurile continentelor sau insulelor dumneavoastră o radă asemănătoare cu adăpostul acesta sigur împotriva furiei uraganelor.

— Aici într-adevăr sunteți în siguranță, domnule căpitan. Cine v-ar putea urmări în inima unui vulcan? Dar mi s-a părut că văd o deschizătură în vârful lui...

— E craterul vulcanului. Un crater odinoară plin de lavă, vapori și flăcări, prin care acum pătrunde aerul înviorător pe care-l respirăm.

— Dar ce munte vulcanic e acesta? întrebai eu.

— E un munte situat pe una din numeroasele insule cu care-i presărat oceanul. O stâncă oarecare pentru vapoare; pentru noi însă este o adevărată

peșteră uriașă. Am descoperit-o printr-o întâmplare; o întâmplare fericită însă.

— Oare n-ar putea coborî cineva prin gura craterului?

— Nu, domnule profesor. Până la o sută de picioare spre baza interioară a muntelui mai merge, dar de la o sută de picioare pereții au asemenea povârnișuri încât sunt de netrecut.

— Văd, domnule căpitan, că natura vă ajută totdeauna și pretutindeni. Vă aflați în siguranță pe lacul acesta și nimeni nu poate intra aici. Nu înțeleg însă la ce vă trebuie un adăpost? Doar, *Nautilus* n-are nevoie de port!

— Așa e, domnule profesor, dar are nevoie de electricitate ca să se miște, de elemente care să-i dea electricitatea, de sodiu ca să-i alimenteze elementele, de cărbune ca să facă sodiul și de o mină din care să se scoată cărbunele. Or, tocmai în locurile acestea, marea acoperă păduri întregi, încă din timpurile geologice și care sunt acum, pentru noi, o mină nesecată de cărbuni.

— Așadar, domnule căpitan, oamenii dumneavoastră lucrează aici ca mineri.

— Da, domnule profesor. Minele de aici se întind, ca și cele de la Newcastle, pe sub valuri. Oamenii mei, îmbrăcați în haine de scafandru, cu târnăcopul și hărlețul în mână, scot de aici cărbunele, pe care altfel ar trebui să-l iau din minele de pe continent. Iar când ard combustibilul pentru fabricarea sodiului, fumul careiese prin crater face ca muntele să semene cu un vulcan în activitate.

— Îi vom vedea la lucru pe tovarășii dumneavoastră?

— De data asta nu, fiindcă mă grăbesc să continui ocolul submarin al lumii. De aceea mă voi mulțumi cu rezervele de sodiu pe care le mai am aici. Vom rămâne aici o zi, adică timpul de care e nevoie ca să urcăm sodiul pe bord, apoi ne vom urma călătoria. Așa că, dacă doriți să vizitați grota și să faceți înconjurul lacului, folosiți ziua aceasta, domnule Aronnax.

I-am mulțumit căpitanului și m-am dus să-i caut pe cei doi tovarăși ai mei. Ei nu ieșiseră încă din cabină. Îi rugai să mă întovărășească pe punte, fără să le spun unde ne aflam. Lui Conseil, care nu se mira niciodată de nimic, i se păru tot atât de firesc să se trezească sub un munte, pe cât i se păruse de firesc să adoarmă sub apă. Ned Land însă avea un singur gând: să cerceteze grota ca să găsească vreo ieșire.

După ce am mâncat, pe la ora zece am coborât pe mal.

— Iată-ne din nou pe pământ! spuse Conseil.

— Asta nu se cheamă «pământ», îi răsunse canadianul, și nici nu ne aflăm «pe el», ci «sub el». Între pereții muntelui și apa lacului se întindea un mal nisipos, care în locul cel mai lat avea cinci sute de picioare. Pe malul acela se putea face ușor înconjurul lacului. Dar baza pereților înalți era formată dintr-un sol frământat pe care zăceau, într-o îngrișoare pitorească, blocuri vulcanice și pietre ponce uriașe, pe care flăcările subterane le acoperiseră cu un smalț lucios ce scânteia în lumina farului. Sub pașii noștri, pulberea de mică de pe țărm zbura ca un nor de scântei.

Solul se ridică tot mai mult, cu cât ne îndepărta de apă. Curând ajunserăm la niște dâmburi lungi și întortocheate, adevărate urcușuri, pe care ne-am putut cățăra; dar a trebuit să păsim cu băgare de seamă, fiindcă piciorul aluneca pe trahitele acelea sticioase, neunite între ele și făcute din cristale de silicat și cuarț. Natura vulcanică a grotei se vădea pretutindeni; le atrăsei atenția tovarășilor mei asupra acestui lucru.

— Vă puteți închipui, îi întrebai eu, cum era pâlnia asta atunci când se umplea de lavă clocoțită și când nivelul lichidului incandescent se ridică până la deschizătura muntelui, ca fonta pe pereții unui cuptor?

— Îmi închipui cât se poate de bine, răsunse Conseil. Dar domnul ar putea să-mi spună de ce uriașul topitor și-a oprit munca și cum se face că acum în locul cuptorului sunt apele liniștite ale unui lac?

— După câte s-ar părea, dragă Conseil, vreo zguduire lăuntrică a deschis în apele oceanului canalul pe care a trecut și *Nautilus*. Atunci, apele au năvălit înăuntrul muntelui. O luptă însăși întătoare s-a dat între cele două elemente, luptă care a luat sfârșit cu victoria lui Neptun. Dar secole nenumărate s-au scurs până ce vulcanul înecat a devenit o grotă liniștită.

— Foarte bine, spuse Ned Land. N-am nimic împotriva explicației acesteia, numai că îmi pare rău pentru noi, că deschizătura de care vorbiți nu s-a făcut deasupra nivelului mării.

— Păi, dragă Ned, îl luă în primire Conseil, dacă trecerea n-ar fi fost submarină. *Nautilus* n-ar fi putut pătrunde prin ea.

— Și mai am să adaug, meștere Land, că apele n-ar fi năvălit sub munte, iar vulcanul ar fi rămas vulcan. Așa că n-are de ce să-ți pară rău.

Urcam mereu. Dâmburile erau din ce în ce mai abrupte și mai înguste. Uneori dădeam de sănțuri adânci peste care trebuia să sărim, alteori ne târam pe genunchi sau pe burtă și oculeam povârnișurile ca să trecem peste

crestele ascuțite. Dar dibăcia lui Conseil și forța canadianului învinseră toate piedicile. La vreo treizeci de metri înălțime, natura solului începu să se schimbe. Drumul rămase însă la fel de anevoios. Bazalturile negre înlocuiau acum conglomeratele și trahitele; aici se formaseră prisme regulate, exemple minunate de arhitectură naturală, asemeni unor coloane care susțineau arcadele boltii uriașe. Între bazalturi șerpuiau fluvii împietriti de lavă răcită, încrustate cu fâșii bituminoase, iar pe alocuri se întindeau covoare largi de sulf. Lumina zilei, care pătrundea acum cu putere prin craterul de sus, scălda într-un luciu palid resturile vulcanice, îngropate pentru totdeauna în inima stinsă a muntelui.

Mai sus cu vreo două sute cincizeci de picioare a trebuit să ne oprim. În fața noastră se ridicau obstacole de netrecut. Bolta lăuntrică se înclina în aşa fel, încât nu mai urcam, ci ne învărteam pe loc. La înălțimea aceea, regnul vegetal începea lupta cu regnul mineral. Cățiva copăcei și ici-colo chiar copaci în toată puterea cuvântului ieșeau din scobiturile stâncilor. Am recunoscut câteva euforbii din care picura sevă caustică. Eliotrope ce nu-și justificau numele, pentru că razele soarelui nu le mângâiau niciodată, își apleau trist capetele decolorate și fără mireasmă; crizantemele creșteau sfioase la rădăcina unor aloeși cu frunze lungi, mohorâte, bolnăvicioase. Dar în torrentul împietrit de lavă am găsit câteva violete mici, slab parfumate, pe care le-am mirosit cu nesaț. Parfumul e sufletul florii, dar florile mării, splendidele hidrofite n-au suflet!

Tocmai ajunsescerăm lângă o tufă de liliac neobișnuit de mare, când Ned Land strigă:

- Ia uitați-vă, un stup!
- Un stup? întrebai eu neîncrezător.
- Da, un stup, repetă canadianul. și albinele zumzăie în jurul lui.

M-am apropiat și a trebuit să recunosc că aşa era. În scorbura unui trunchi roiau câteva mii de albine, atât de răspândite în insulele Canare și ale căror produse sunt foarte prețuite. Firește, canadianul a vrut mai întâi să-și strângă o provizie de miere și n-am avut ce-i face. Aprinzând cu bricheta un mănuchi de frunze uscate amestecate cu pucioasă, el începu să afume albinele. Zumzetul se stinse treptat și din scorbura deschisă Ned Land strânse câteva livre de miere aromată pe care o vârî în tolbă.

— Să vedeți ce prăjitură strașnică am să fac din miere și făină de artocarpus! ne spuse el.

— Tii! se bucură Conseil. O să fie ca turta dulce.

— Fie și ca turta dulce, spusei eu, numai hai să mergem mai departe.

La unele coturi ale potecii pe care mergeam se vedea lacul, în toată întinderea lui. Farul îi lumina întreaga suprafață, pe care nu tresărea niciun val, nicio unduire. *Nautilus* părea încremenit. Pe punte și pe mal forfoteau oamenii echipajului, ca niște năluci negre în mijlocul luminii.

Pe când înconjoram vârful înalt al stâncilor care sprijineau bolta, am descoperit că albinele nu erau singurele viețuitoare dinăuntrul vulcanului. Păsări de pradă pluteau din loc în loc, rotindu-se în umbră, sau își luau zborul din cuiburile lor cocoțate pe vârfuri de stâncă. Erau ulii cu pântecul alb și un fel de șoimi care poartă numele de vânturei. Pe povârnișuri alergau cât le țineau picioarele dropii dolofane. E lesne de închipuit ce poftă l-a cuprins pe Ned la vedere unui vânat atât de gustos și cât de rău i-a părut că n-avea o pușcă la îndemână. El încercă să înlocuiască plumbul cu pietre și, după câteva încercări nereușite, izbuti să rânească una din dropiile acelea minunate. Dacă aş arăta că și-a primejduit de zeci de ori viața ca să prindă vânatul, n-ăș minți deloc. Dar până la urmă izbuti să vâre dropia în tolbă, lângă fagurii de miere.

A trebuit să coborâm apoi spre țărm, pentru că era cu neputință să mai urcăm creasta. Deasupra noastră, craterul larg deschis părea o gură uriașă de fântână. Din locul în care ne aflam zăream deslușit cerul și vedeam alergând norii răvășiți de vântul din apus, care-și târau până în vârful muntelui peticele neguroase. Asta arăta că norii nu sunt prea sus, fiindcă muntele se înălța abia cu opt sute de picioare deasupra oceanului.

La o jumătate de oră după ultima ispravă a canadianului, ajunserăm din nou jos, pe malul interior. Aici creșteau lanuri întregi de mărar de mare, un fel de plantă mică din familia umbeliferelor, bună de gătit. Conseil culese câteva buchete. Dintre animale, am întâlnit mii de crustacei de toate soiurile, homari, crabi, palemoni, mysis și nesfârșit de multe scoici și ghiocuri.

Acolo se deschidea o peșteră minunată, pe al cărei nisip ne-am întins toți trei cu placere. Focul lustruise pereții smălțuiți și strălucitori ai peșterii, presărați în întregime cu pulbere de mică. Ned Land pipăia stâncă, încercând să-i măsoare grosimea, ceea ce m-a făcut să zâmbesc fără voie. Vorbind apoi despre veșnicele sale planuri de evadare, i-am dat canadianului o oarecare speranță, spunându-i că Nemo n-a venit spre sud decât ca să-și

împrospăteze provizia de sodiu. N-ar fi fost de mirare ca *Nautilus* să pornească spre coastele Europei și ale Americii, înlesnind astfel canadianului o nouă încercare de fugă. Stăteam tolăniți de o oră în peștera aceea fermecătoare. Discuția, care la început fusese aprinsă, lâncezea acum. Ne cuprinse moleșeala. Fiindcă n-aveam de ce să mă împotrivesc somnului, m-am lăsat în voia lui.

Deodată mă trezi vocea lui Conseil.

— Alarmă! Alarmă! strigă el.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebai ridicându-mă pe jumătate.

— Năvălește apa peste noi!

Am sărit în picioare. Marea năvălea în peșteră ca un puhoi și, fiindcă nu eram moluște, trebuia, nici vorbă, să fugim, în câteva minute ne aflam la adăpost, pe vârful grotelui.

— Ce-o fi asta? întrebă Conseil. Vreun fenomen nou?

— Nicidcum, prietene, îi răspunsei. E fluxul care era cât p-aci să ne prindă pe neașteptate, ca pe eroul lui Walter Scott! Oceanul se umflă în afară și, printr-o lege firească a echilibrului, crește și nivelul lacului. Ne-am ales numai cu o baie. Haidem pe *Nautilus* să ne schimbăm hainele!

Trei sferturi de oră mai târziu, plimbarea noastră în jurul lacului luă sfârșit și ne urcarăm pe bord. Oamenii echipajului tocmai sfârșeau de cărat provizia de sodiu și *Nautilus* ar fi putut pleca de îndată. Cu toate astea, căpitanul Nemo nu dădu niciun ordin. Aștepta oare să se înnopteze, ca să poată ieși în taină prin trecătoarea submarină? Se prea poate. A doua zi dimineață, însă, *Nautilus*, părăsindu-și portul, naviga în larg, la câțiva metri sub valurile Atlanticului.

Capitolul XI

Marea Sargaselor

Direcția lui *Nautilus* nu se schimbase. Prin urmare, orice nădejde de a ne reîntoarce spre mările europene trebuia lăsată la o parte, până una, alta. Căpitanul Nemo mergea întins către sud. Unde ne ducea? Nici nu îndrăzneam să mă gândesc. În ziua aceea, *Nautilus* străbătu o regiune ciudată a Oceanului Atlantic. Nu există om care să nu fi auzit despre existența marelui current de apă caldă, cunoscut sub numele de Golf-Stream. După ce ieșe din canalele Floridei, currentul se îndreaptă spre Spitzberg; dar înainte de a pătrunde în Golful Mexic, cam pe la 44° latitudine nordică, el

se desparte în două brațe: cel principal pornește spre coastele Irlandei și ale Norvegiei, pe când cel de-al doilea cotește spre sud, la înălțimea insulelor Azore; apoi, lovind țărmurile africane și descriind un oval alungit, se întoarce către insulele Antile.

Acest al doilea braț – care-i mai degrabă o salbă decât un braț – înconjură cu inelele lui de apă caldă o portiune din Atlantic, rece, liniștită și nemîșcată, care poartă numele de Marea Sargaselor și care formează un adevărat lac în mijlocul oceanului. Pentru a face înconjurul mării acesteia, apele marelui curent au nevoie de nu mai puțin decât trei ani.

La drept vorbind, Marea Sargaselor acoperă toată partea scufundată a Atlantidei. Unii autori au fost chiar de părere că ierburile numeroase cu care este împânzită sunt smulse din câmpiiile vechiului continent. Totuși s-ar putea ca ierburile acestea, alge și fucus, să fie smulse de pe țărmurile Europei și Americii și târâte până acolo de Golf-Stream. Aceasta a fost unul din motivele care îl făcuse pe Columb să bănuiască existența unui nou continent. Odată ajunse în Marea Sargaselor, corăbiile acestui îndrăzneț călător au înaintat cu greu printre ierburi, fiind silite să se opreasă uneori, spre marea spaimă a echipajelor, și astfel traversarea acestei mări dură trei săptămâni.

Aceasta era regiunea în care naviga *Nautilus*, o adevărată livadă, un covor de alge, de fucus-natans, de struguri tropicali, atât de des și de compact, încât orice vas cu greu îl putea străpunge. De aceea, căpitanul Nemo, care nu voia să vâre elicea în maldărul acela de ierburi, se ținu la câțiva metri adâncime sub valuri.

Numele de Sargase vine de la cuvântul spaniol «sargazzo» care înseamnă varec, adică un soi de iarba de mare. Din iarba aceasta, numită și varec-plutitor, e făcută cea mai mare parte a bancului uriaș. După savantul Maury, autorul lucrării «Geografia fizică a globului», iată din ce pricină se adună hidrotitele acestea în bazinul liniștit al Atlanticului:

«Explicația ce s-ar putea da, spune el, pare să reiasă dintr-o experiență cunoscută de toată lumea. Dacă se pun într-un vas bucătele de plută sau niște corpuri plutitoare și se dă apei din vas o mișcare circulară, se va vedea că bucătelele împrăștiate se adună laolaltă în centrul suprafeței lichide, adică în punctul cel mai liniștit. În fenomenul de care ne ocupăm, vasul este Atlanticul, Golf-Stream-ul este curentul circular, iar Marea Sargaselor e punctul central în care se adună corpurile plutitoare».

Împărtășesc părerea lui Maury și am putut să studiez fenomenul în mediul acesta special, în care rareori pătrund navele. Deasupra noastră pluteau tot felul de corpuri îngrămădite printre ierburile cafenii, trunchiuri de copaci smulse din Anzi sau din Munții Stâncoși și cărate de Amazon sau Mississippi, numeroase epave, resturi de tălpoaie de corăbii, din carene și din învelișuri atât de îngreuiate de scoici și crustacei, încât nu se mai puteau ridica la suprafața oceanului.

Toată ziua de 22 februarie o petrecuram în Marea Sargaselor, în care peștii amatori de plante acvatice și de crustacei găsesc hrană din belșug. A doua zi oceanul își relua înfățișarea lui obișnuită.

Începând de la 23 februarie și până la 12 martie, timp de nouăsprezece zile, *Nautilus* naviga în mijlocul Atlanticului, ducându-ne cu o viteză constantă de o sută de leghe în douăzeci și patru de ore. Nu mai încăpea îndoială că Nemo voia să-și ducă la îndeplinire programul submarin și că, pentru aceasta, se gândeau să revină în mările australe ale Pacificului, după ce ar depăși Capul Horn.

Așadar, temerile lui Ned Land fuseseră îndreptățite. În apele acestea atât de întinse, în care insulele lipsesc, nici vorbă nu putea fi să fugim de pe bord; pe de altă parte, n-aveam cum să ne împotrivim voinței căpitanului. Singurul lucru pe care-l puteam face era să ne supunem; dar nădăduiam să ajungem prin convingere la ceea ce forță sau viclenia nu ne puteau duce. Poate că la sfârșitul călătoriei, căpitanul Nemo se va încovi să ne redea libertatea, dacă îi vom jura să nu-i destăinuim existența... Jurământul ni l-am fi ținut cu cinste. Dar lucrurile acestea anevoieioase trebuiau discutate mai întâi cu căpitanul. Cum va primi Nemo cererea noastră de a ne reda libertatea? Nu ne spusese el însuși de la început, destul de limpede, că era silit să ne opreasă pentru totdeauna pe bordul lui *Nautilus* ca să poată fi păstrat secretul vieții sale? Faptul că tacusem timp de patru luni nu însemna oare că suntem de aceeași părere cu el? Si dacă am aduce din nou vorba despre toate acestea, nu i-am trezi anumite bănuieri care ne-ar putea zădărnici planurile, dacă mai târziu ni se va ivi vreun prilej potrivit ca să le reluăm? Cântăream și răsuceam în minte toate întrebările acestea și apoi i le puneam lui Conseil, care era la fel de încurcat ca și mine. Pe scurt, cu toate că nu mă descurajează ușor, îmi dădeam seama că nădejdea de a-mi revedea semenii trebuia să-mi scadă din zi în zi, mai cu seamă acum, când căpitanul Nemo gonea plin de îndrăzneală spre sudul Atlanticului.

În cursul acestor nouăsprezece zile de călătorie nu s-a petrecut nimic deosebit. Pe căpitan îl vedeam rar: lucra. În bibliotecă găseam adesea cărți deschise, mai ales cărți de științe naturale. Răsfoise și lucrarea mea asupra fundurilor submarine, făcând numeroase note marginale, câteodată în contrazicere cu teoriile și sistemele mele. Căpitanul însă se mulțumea să-mi limpezească în felul acesta lucrarea și numai rareori stăteam de vorbă amândoi. Uneori auzeam răsunând sunetele melancolice ale orgii la care cânta cu multă căldură, dar asta se întâmpla numai noaptea, în întunericul cel mai deplin, atunci când *Nautilus* adormea în adâncurile oceanului.

În timpul acestei perioade a călătoriei navigam zile întregi la suprafața apei. Marea era cu totul pustie; abia câteva corăbii cu pânze, în drum spre Indii, se îndreptau spre Capul Bunei Speranțe. Într-o zi ne-a urmărit o balenieră, care fără doar și poate că ne lua drept o balenă uriașă, de mare preț. Dar căpitanul Nemo, nedorind ca bieții oameni să-și piardă timpul și să se ostenească degeaba, a încheiat vânătoarea cufundându-se sub apă. Întâmplarea aceasta păru că-l interesează foarte mult pe Ned Land. Cred că nu mă însel spunând că bravului canadian trebuie să-i fi părut tare rău că pescarii n-au izbutit să ucidă cu cangea cetaceul nostru de tablă.

Peștii observați de Conseil și de mine în răstimp erau cam aceiași pe care îi studiasem și mai înainte, la alte latitudini. Mai deosebiți au fost doar câțiva reprezentanți ai fiorosului gen de cartilaginoși care se împart în trei subgenuri, numărând nu mai puțin de treizeci și două de specii: rechini dungați, lungi de cinci metri, cu capul turtit și mai lat decât corpul, cu înotătoarele codale rotunjite; rechinii aceștia au pe spate dungi mari negre, paralele și longitudinale; erau apoi rechini cenușii, având șapte deschideri branhiiale și înzestrați cu o singură înotătoare dorsală, aşezată aproape de mijlocul corpului.

Am întâlnit de asemenea și câini de mare, pești grozavi de lacomi. Avem tot dreptul să ne îndoim de povestirile pescarilor, dar iată ce ne spun ei: Odată s-a găsit în corpul unui astfel de animal un cap de bivol și un vițel întreg. Într-un altul s-au găsit doi thoni și un marinări în uniformă, în altul un soldat cu sabie la șold și, în sfârșit, în alt exemplar au dat peste un cal, cu călăreț cu tot. La drept vorbind, toate astea nu prea sunt de crezut. E însă adevărat că niciunul din aceste animale nu s-a lăsat prinț în năvoadele lui *Nautilus*, aşa că n-am putut să le verific lăcomia.

Turme nebunatice de delfini ne însotiră zile de-a rândul. Înotau câte cinci, şase laolaltă, vânând în haite ca lupii în câmpie. Se pare că sunt la fel de lacomi ca şi câinii de mare, dacă e să dăm crezare unui profesor din Copenhaga care a scos din stomacul unui delfin treisprezece marsuini şi cincisprezece foci. E drept că delfinul acela aparținea unei specii de giganți, cu o lungime de mai bine de douăzeci şi patru de picioare. Familia aceasta de delfini cuprinde zece genuri şi cei pe care-i vedeam aparțineau genului delfinoringilor, cu botul foarte îngust, de patru ori mai lung decât capul. Corpul lor, lung de trei metri, e negru pe spinare, iar pe burtă sunt de culoare albă-trandafirie, presărată cu pete mici şi rare.

În mările acestea mai există nişte peşti din ordinul acantopterigienilor, familia scenoizilor. Unii autori – mai mult poeți decât naturaliști – pretind că acești peşti cântă melodios şi că vocile lor alcătuiesc un concert pe care niciun cor de voci omeneşti nu l-ar egala. Nu pot să contrazic asemenea afirmații, dar acești peşti nu ne-au făcut nicio serenadă, fapt pe care nu pot decât să-l regret.

Până la urmă, Conseil a clasat şi o mulțime de peşti zburători, pe care delfinii îi vânau cu o dibăcie neîntrecută. O asemenea vânătoare e cât se poate de interesantă. Oricât de departe ar fi încercat să zboare, ori încotro să ar fi îndreptat, chiar dacă ar fi sărit pe deasupra lui *Nautilus*, bieții peşti nimereau totdeauna în botul deschis al delfinului, care aştepta gata să-i înhăte. Printre peștii aceştia, Conseil a notat pirapezii, un fel de rândunele de mare, cu gura luminoasă, care în timpul nopții, lăsând dâre de foc în aer, se aruncă în apele întunecoase ca nişte stele căzătoare.

Aşa s-a desfăşurat călătoria noastră până în ziua de 13 martie, când *Nautilus* a făcut mai multe sondaje pe care le-am urmărit cu toată atenția.

Până atunci străbătusem aproape treisprezece mii de leghe de la punctul nostru de plecare, din mările de sus ale Pacificului. Ne aflam la $45^{\circ}37'$ latitudine sudică şi $37^{\circ}53'$ longitudine vestică. Eram pe aceleași meleaguri în care căpitanul Denham de pe *Herald* a desfăşurat paisprezece mii de metri de sondă, fără să dea de fund. Tot aici locotenentul Parker de pe fregata americană *Congress* nu putuse atinge solul submarin nici la cincisprezece mii o sută patruzeci de metri.

Căpitanul Nemo hotărî să-l cufunde pe *Nautilus* la cea mai mare adâncime, ca să controleze sondajele de care am pomenit. M-am pregătit să-mi notez rezultatele experienței. Obloanele salonului s-au deschis şi au

început manevrele de cufundare spre regiunile acelea nemaipomenit de adânci.

E lesne de închipuit că nu putea fi vorba de cufundare prin umplerea rezervoarelor, pentru că nu era sigur dacă ele ar fi sporit îndeajuns greutatea specifică a lui *Nautilus*. De altfel, la urcare, suprasarcina de apă ar fi trebuit înlăturată și pompele n-ar fi fost destul de puternice ca să învingă presiunea exterioară.

Căpitanul Nemo hotărî să atingă fundul oceanului coborând într-o diagonală alungită, cu ajutorul planurilor laterale, care au fost așezate sub un unghi de 45° față de linia de plutire a lui *Nautilus*. Apoi se dădu viteză maximă elicei, care bătu apa cu o forță de nedescris.

Sub impulsul ei puternic, *Nautilus* vibra ca o coardă întinsă și se cufundă treptat sub apă. Stăteam împreună cu Nemo în salon și urmăream acul manometrului care devia cu repeziciune. Curând trecuram dincolo de zona în care trăiesc cei mai mulți pești. Dacă unii pești nu pot trăi decât la suprafața mărilor sau a fluviilor, alții, mai puțin numeroși, stau numai la adâncimi destul de mari. Printre aceștia din urmă am văzut un fel de câine de mare, înzestrat cu șase deschideri respiratorii, cu ochi enormi, în formă de telescop; apoi un soi de pește cu aripioarele pectorale negre și care-i apărat de un plastron de plăci osoase roș-palide, și în sfârșit grenadierul, care trăiește la o mie două sute de metri adâncime, suportând deci o presiune de o sută douăzeci de atmosfere.

L-am întrebat pe căpitan dacă întâlnise pești la adâncimi și mai mari.

— Pești? mi-a răspuns el. Rareori. Dar, în stadiul actual al științei, ce se cunoaște, sau, mai bine zis, ce se bănuiește în privința aceasta?

— Iată ce se cunoaște, domnule căpitan: cu cât pătrundem mai mult în adâncul oceanului, viața vegetală dispare mai repede decât viața animală. Se știe, de asemenea, că acolo unde se mai văd încă ființe vii, nu mai găsești nici urmă de hidrofite. Se știe că scoicile trăiesc la două mii de metri sub apă și că Mac Clintock, eroul mărilor polare, a scos o stea de mare de la o adâncime de două mii cinci sute de metri. Se mai știe că echipajul de pe *Bull-Dogy* al marinei regale, a pescuit o stea de mare la două mii șase sute douăzeci de brase²⁰, adică de la mai mult de o leghe adâncime. Dar poate o să spuneți că nu se știe nimic?

— Nu, domnule profesor, n-o să fiu atât de nepoliticos. Totuși, v-aș întreba cum explicați dumneavoastră faptul că unele ființe pot să trăiască la asemenea adâncimi?

— Iată cum îmi explic: în primul rând curenții verticali, determinați de diferențele de salinitate și de densitate a apelor, produc o mișcare suficientă spre a menține viața primitivă a crinilor și a stelelor de mare.

— E drept, încuviață căpitanul.

— Apoi, deoarece oxigenul stă la baza vieții, se știe că o cantitate de oxigen dizolvată în apă sporește odată cu adâncimea, în loc să descrească, și că presiunea păturilor joase de apă contribuie la comprimarea lui.

— A! Se știe acest lucru? se miră căpitanul Nemo. E bine că se știe, fiindcă acesta e adevărul. Trebuie să mai adaug doar că vezica înotătoare a peștilor cuprinde mai mult azot decât oxigen, când aceștia sunt pescuiți la suprafața apei, și, dimpotrivă, mai mult oxigen decât azot când sunt scoși de la adâncimi mari, ceea ce îndreptățește explicația dumneavoastră. Să ne continuăm însă observațiile.

M-am uitat spre manometru. Arăta o adâncime de șase mii de metri. De o oră ne cufundam întruna. Alunecând pe planurile lui înclinate, *Nautilus* cobora mereu. Apele pustii erau de-o limpezime minunată și nespus de străvezii. Peste încă o oră am ajuns la treisprezece mii de metri – aproape trei leghe și un sfert – dar fundul oceanului tot nu se zărea.

Pe la paisprezece mii de metri au început să se deslușească niște piscuri negre, care se înălțau în mijlocul apelor. Piscurile însă puteau fi ale unor munți cât Himalaia sau Mont Blanc, dacă nu și mai înalți, aşa că tot nu ne-am putut da seama de adâncimea oceanului.

Cu toată presiunea puternică pe care o suportă, *Nautilus* coborî și mai mult. Simteam cum îi tremură învelișul de fier la încheieturile niturilor; barele începuseră să se îndoie, peretii gemeau; geamurile salonului păreau că se coșcovesc sub presiunea apei, și *Nautilus*, cât era el de zdravăn, ar fi cedat fără doar și poate, dacă, aşa cum spusese căpitanul, n-ar fi fost făcut ca să reziste ca un bloc plin.

Când am atins povârnișurile acestor munți cufundați sub apă, se mai zăreau încă scoici, serpule, spinorbiși vii și câteva specimene de stele de mare.

Curând însă dispărură și ultimii reprezentanți ai vieții animale și *Nautilus*, cufundat la mai mult de trei leghe, trecu de hotarele vieții submarine, aşa

cum un balon se ridică în înălțimi deasupra zonelor respirabile. Atinsesem o adâncime de șaisprezece mii de metri – patru leghe – și învelișul lui *Nautilus* suporta o presiune de o mie și sase sute de atmosfere, adică o mie și sase sute de kilograme pe fiecare centimetru pătrat al suprafeței sale.

— Vă dați seama, am strigat eu, ce înseamnă să străbați regiunile acestea adânci prin care omul n-a ajuns încă niciodată! Priviți, domnule căpitan, stâncile mărețe, peșterile nelocuite, aceste ultime lăcașuri ale Pământului, în care viața nu mai este cu puțință! Atâtea priveliști necunoscute, și totuși suntem siliți să ne mulțumim numai cu amintirea lor!

— V-ar place să păstrați ceva mai mult decât amintirea? mă întrebă căpitanul.

— Ce vreți să spuneți?

— Că nimic nu-i mai ușor decât să fotografiem regiunea aceasta submarină.

Nici n-am apucat să-mi arăt întreaga uimire pe care mi-o stârniseră cuvintele lui neașteptate, când, la un ordin al căpitanului, un obiectiv fu adus în salon. Prin obloanele larg deschise, apele, luminate electric, se deslușeau cu o limpezime desăvârșită. Nicio umbră, nicio degradare a luminii noastre artificiale. Nici soarele n-ar fi fost mai bun pentru ceea ce ne pregăteam să facem. Împins de elice și silit de înclinarea planurilor lui, *Nautilus* stătea nemîșcat. Aparatul fu îndreptat asupra priveliștilor fundului oceanic și în câteva secunde obținurăm un clișeu de o mare claritate.

Dar eu am să încerc să descriu originalul: în față se înalță stâncile care stau acolo de la începuturile lumii, fără să fi văzut vreodată lumina cerurilor, graniturile inferioare care alcătuiesc puternica temelie a globului, peșterile adânci scobite în masa pietroasă, profilurile tăiate în stâncă, neasemuit de clare, cu vârfuri negre, ieșite parcă din pensula vreunui pictor flamand. De parte, în zare, linia întortocheată a unor munți minunați închide priveliștea. Mi se pare cu neputință de redat frumusețea îngrădirii aceleia de pietre netede, negre și lucioase, fără un fir de mușchi, fără o pată pe ele, tăiate în forme ciudate și stând neclintite pe covorul de nisip care scânteia în razele luminii electrice!

Sfârșindu-și experiențele, căpitanul Nemo îmi spuse:

— Acum să urcăm, domnule profesor. Nu trebuie să întrecem măsura expunându-l prea mult timp pe *Nautilus* la o asemenea presiune.

— Să urcăm! răspunsei eu.

— Tineți-vă bine!

Nici n-am avut vreme să mă gândesc de ce-mi dăduse căpitanul sfatul acesta, că m-am și pomenit aruncat la podea.

Cu elicea în mișcare și cu planurile îndreptate vertical, *Nautilus*, purtat ca un balon în aer, se ridica fulgerător de repede, străpungând grosimea apei cu un freamăt răsunător. Prin ferestrele salonului nu se mai putea vedea nimic. În patru minute vasul străbătu cele patru leghe care îl despărțeau de suprafața oceanului și, după ce țâșni ca un pește zburător, recăzu în apă împroscând valurile până la o înălțime amețitoare.

Capitolul XII

Cașaloți și balene

În timpul nopții de 13 spre 14 martie, *Nautilus* își relua direcția spre sud. Nădăjduiam că, de îndată ce va ajunge în dreptul Capului Horn, va cărmi spre vest, ca să ajungă în mările Pacificului și să înceie astfel înconjurul Pământului. Dar n-a făcut aşa, ci a continuat să urce spre regiunile australe. Încotro avea de gând să meargă? La pol? Ar fi fost o nebunie. Începeam să cred că îndrăzneala căpitanului îndreptățea îndeajuns temerile lui Ned Land.

De câteva zile canadianul nu-mi mai vorbea despre planurile sale de fugă. Devenise mai puțin vorbăret, aproape că tăcea tot timpul, îmi dădeam bine seama cât îl apăsa captivitatea prelungită pe care o îndura. Simteam cât sânge rău își face. De câte ori îl întâlnea pe căpitan, ochii i se aprindeau de mânie și mă temeam de fiecare dată ca firea lui nepotolită să nu-l împingă la cine știe ce fapte nechibzuite. În ziua aceea de 14 martie, canadianul, urmat de Conseil, intră în camera mea. I-am întrebat care era rostul vizitei lor.

— Vrem să vă punem o mică întrebare, domnule, mi-a răspuns canadianul.

— Vorbește, Ned.

— Câți oameni credeți că sunt pe bordul lui *Nautilus*?

— N-aș putea să-ți spun, dragul meu.

— Cred, relua Ned Land, că, aşa cum este făcut, vasul nu are nevoie de un echipaj prea numeros.

— Adevărat, îi răspunsei eu, n-ar trebui mai mult de zece oameni pentru manevrele lui *Nautilus*.

— Atunci, spuse canadianul, de ce ar avea mai mulți?

— De ce? l-am întrebat, la rândul meu.

Îl priveam țintă pe Ned Land, ghicindu-i gândurile.

— Știi de ce, Ned? am vorbit eu mai departe. Dacă mă încred în presimțirile mele și dacă am înțeles viața căpitanului, atunci *Nautilus* nu este numai o navă; submarinul acesta trebuie să fie și un loc de refugiu pentru acei care, la fel ca și comandanțul, au rupt orice legături cu uscatul.

— Tot ce se poate, încuviață Conseil. Cu toate asta, *Nautilus* nu poate adăposti decât un număr anumit de oameni. N-ar vrea domnul să ne arate care ar putea fi acest număr maxim?

— Dar cum să-l aflu, Conseil?

— Păi, faceți socoteala: cunoașteți capacitatea navei și deci cantitatea de aer pe care o conține; dacă ne gândim, pe de altă parte, cât aer consumă fiecare om prin respirație și socotim datele asta față de nevoia lui *Nautilus* de-a ieși la suprafață la fiecare douăzeci și patru de ore...

Conseil nu și-a isprăvit fraza, dar mi-am dat seama unde avea să ajungă.

— Înțeleg, i-am răspuns. Păcat însă că socoteala asta, care nu-i grea deloc, ne dă numai rezultate foarte nesigure.

— N-are a face! insistă Ned Land.

— Atunci să socotim, mă îndoii eu. Un om consumă într-o oră oxigenul cuprins într-o sută de litri de aer; iar în douăzeci și patru de ore oxigenul din două mii patru sute de litri. Deci se cere să știm de câte ori *Nautilus* cuprinde două mii patru sute de litri de aer.

— Întocmai! spuse Conseil.

— Or, continuai eu, capacitatea lui *Nautilus* fiind de o mie cinci sute de tone, iar o tonă având o mie de litri, *Nautilus* conține un milion cinci sute de mii de litri de aer care, împărțit la două mii patru sute... Am calculat repede cu creionul:...dau un cât de șase sute douăzeci și cinci. Ceea ce înseamnă că aerul din *Nautilus* ar ajunge pentru șase sute douăzeci și cinci de oameni timp de douăzeci și patru de ore.

— Șase sute douăzeci și cinci! repetă Ned.

— Dar fii sigur, am adăugat, că pasageri, mateloți și ofițeri laolaltă nu suntem nici la zecea parte din numărul acesta.

— Și tot e prea mult pentru trei oameni! murmură Conseil.

— Așa încât, dragă Ned, nu te pot sfătuhi decât să ai răbdare.

— Și chiar mai mult decât răbdare, adăugă Conseil, trebuie resemnare. Conseil găsise cuvântul potrivit. La urma urmei, continuă el, căpitanul Nemo nu poate merge numai spre sud! Va trebui să se oprească odată și

odată, măcar în fața ghețurilor, și să se întoarcă spre mări mai civilizate! Atunci o să fie timpul să reluăm planurile lui Ned Land.

Canadianul clătină din cap și își trecu mâna peste frunte. Apoi plecă fără să mai spună nimic.

— Îngăduiți-mi să vă spun ce cred eu, mi se adresă atunci Conseil. Bietul Ned visează la ce ar putea avea. Își amintește întruna de viața lui de înainte. Tot ce ne lipsește i se pare de preț. Îl copleșesc amintirile și e amărât. Trebuie să-l înțelegem. Ce rost are el aici? Niciunul. Nu-i nici savant, ca dumneavoastră, și nici nu se bucură ca noi de minunățiile mării. Ar fi în stare de orice ca să mai ajungă să pună o dată piciorul într-o crâșmă, în țara lui!

Neîndoios că monotonia de pe bord trebuia să-i fie nesuferită canadianului, care era obișnuit cu o viață liberă și activă. Rar se mai întâmpla câte ceva care să-l poată scoate din amorteașă. Și totuși, în ziua aceea s-a petrecut un fapt ce i-a amintit din plin frumoasele timpuri când era vânător de balene.

Cam pe la unsprezece dimineața, când *Nautilus* plutea la suprafața apei, am nimerit în mijlocul unei turme de balene. Întâlnirea nu m-a mirat, deoarece știam că animalele acestea, hăituite din cale afară de vânători, se adăpostesc în apele latitudinilor înalte.

Rolul pe care l-a jucat balena în lumea navigatorilor și influența ei asupra descoperirilor geografice a fost dintre cele mai însemnante. Atrăgând în urmărirea ei mai întâi pe basci, apoi pe asturieni, englezi și olandezi, i-a deprins cu primejdiile oceanului și i-a condus de la un capăt la celălalt al Pământului.

Balenelor le plac mările australe și boreale. Vechi legende spun că acești cetacei au adus pe pescari până la șapte leghe depărtare de Polul Nord. Dacă aceasta nu e adevărat, va fi totuși cândva, și poate că în felul acesta, vânând balene în regiunile arctice sau antarctice, oamenii vor păsi pe aceste ținuturi încă necunoscute ale globului.

Stăteam pe punte. Marea era liniștită; prin meleagurile acestea, în luna octombrie sunt zile frumoase de toamnă. Canadianul – care nu se putea înșela – semnală o balenă la orizont, spre răsărit. Privind cu atenție, puteai vedea o spinare neagră, ridicându-se și coborându-se ritmic în mijlocul valurilor, la cinci mile de *Nautilus*.

— Ah! strigă Ned Land. Câtă plăcere mi-ar face întâlnirea asta, dacă aş fi pe bordul unei baleniere! E un animal cât toate zilele; uitați-vă numai cu ce putere aruncă coloane de aburi și aer! Mii de draci! De ce-oi fi blestemat să stau pironit pe tinicheaua asta?!

— Hei, Ned, îi răspunsei eu, încă nu te-ai săturat de vânătoare?

— Credeți, domnule, că un vânător de balene poate să-și uite meseria? Poți să te saturi vreodată de o asemenea vânătoare?

— N-ai vânat niciodată în mările astea, Ned?

— Niciodată, domnule. Numai în mările nordice, în Strâmtoarea Bering și Davis.

— Atunci nu cunoști încă balenele din sud. Până acum ai vânat numai din cele obișnuite, care nu s-ar încumeta să treacă apele calde ale Ecuatorului.

— Ce vorbiți, domnule profesor! spuse cam neîncrezător canadianul.

— Spun ce este.

— Ei, comedie! Eu, ăsta care vă vorbesc, în anul șaizeci și cinci, adică acum doi ani și jumătate, am prins lângă Groenlanda o balenă în care mai era înfiptă o cange cu semnul unei baleniere din Bering. Și atunci vă întreb: cum se putea ca animalul rănit în vestul Americii să fi venit în est, unde l-am ucis, dacă n-ar fi trecut Ecuatorul fie pe la Capul Horn, fie pe la Capul Bunei Speranțe?

— Sunt de aceeași părere cu prietenul Ned, întări Conseil, și aş fi curios să aud ce o să-i răspundeți.

— Am să vă răspund, dragii mei, că balenele trăiesc, fiecare după soiul din care face parte, în anumite mări, din care nu ies niciodată; și dacă una din ele a venit din Strâmtoarea Bering în Strâmtoarea Davis, înseamnă pur și simplu că există vreo trecere dintr-o mare într-alta, fie pe coastele nordice ale Americii, fie pe cele ale Asiei.

— Să vă cred oare? mă întrebă canadianul, închizând un ochi.

— Trebuie să-l credem pe domnul, răspunse Conseil.

— Atunci, urmă canadianul, fiindcă n-am vânat niciodată prin meleagurile astea, înseamnă că nu cunosc deloc balenele care umblă pe aici?

— Aşa îmi închipui, Ned.

— Un motiv mai mult ca să faci cunoștință cu ele, adăugă Conseil.

— Ia priviți! strigă canadianul, emoționat. Se apropie! Vine spre noi! Nici nu-i pasă de mine; știe că nu pot să-i fac nimic!

Ned bătea din picior. Îi tremura mâna în care învârtea o cange închipuită.

— Cetaceii ăştia sunt tot atât de mari ca şi cei din apele Nordului? mă întrebă el.

— Aproape tot atât, Ned.

— Eu am văzut balene mari, domnule, balene care aveau şi o sută de picioare lungime; i-am auzit pe unii spunând că hullamock-ul şi umgallick-ul din insulele Aleutine trec câteodată de o sută cincizeci de picioare.

— Asta mi se pare cam prea mult, i-am răspuns eu. Şi unele, şi altele nu sunt decât balenoptere, cu înotătoare dorsale, şi, asemenea caşaloţilor, sunt în general mai mici decât balena adevărată.

— Hei! exclamă canadianul, cu privirea atintită pe valuri. Se apropie, vine în apele lui *Nautilus*.

Apoi reluă:

— Vorbiţi de caşalot ca de un animal mărunt. Există totuşi şi caşaloţi giganţi, foarte inteligenţi. Se spune că unii dintre ei se acoperă cu alge şi fucus şi sunt luaţi drept insule. Marinarii debarcă pe ele, se instalează acolo, fac foc...

— Şi clădesc case, râse Conseil.

— Da, glumeţule, şi într-o bună zi animalul se scufundă, trăgând toţi locuitorii în adânc.

— Ca în călătoriile lui Sindbad marinarul, i-am întors eu vorba râzând. Ei, jupâne Land, mi se pare că-ţi plac povestiri din acestea extraordinare. Sper că nu crezi în ele!

— Domnule naturalist, spuse Ned serios, din partea balenelor poți să te aştepți la orice. Ia uite la asta cum înoată, cum se ascunde. Se spune că cetaceii pot face înconjurul lumii în 15 zile.

— Nu te contrazic.

— Şi ştiţi că la începutul lumii balenele înotau mult mai repede?

— Serios? De ce oare?

— Pentru că atunci aveau coada la fel ca peştii, şi loveau cu ea apa de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga. Dar Creatorul, băgând de seamă că merg prea repede, le-a răsucit coada, şi de atunci ele bat de sus în jos, pierzând din iuţeală.

— Şi vrei să te cred?

— Nu cuvânt cu cuvânt, şi nici dacă vă spun că există balene care cântăresc o sută de mii de livre.

— Cam mult, într-adevăr. Totuși trebuie spus că unii cetacei sunt destul de dezvoltați și pot da până la 120 de tone de untură.

— Am văzut asemenea exemplare.

— Te cred, Ned, și mai cred că unele balene sunt la fel de groase ca 100 de elefanți. Gândește-te ce efect produc asemenea exemplare înotând cu toată viteza!

— E adevărat, întrebă Conseil, că pot scufunda un vas?

— Nu cred, dar se povestește totuși că în 1820, în Măriile Sudului, o balenă s-a repezit asupra vasului Essex care se scufundă cât ai clipi.

Ned mă privi cu un aer ironic.

— Pe mine, spuse el, m-a lovit o balenă cu coada, eu fiind în barcă. Am fost zvârlit cu tovarășii mei la o înălțime de 6 metri. Dar pe lângă balena domnului profesor, a mea nu-i decât un pui.

— Animalele astăzi trăiesc mult? întrebă Conseil.

— O mie de ani, răsunse canadianul, fără să clipească.

— De unde știi?

— Așa se spune.

— Și de ce se spune așa?

— Pentru că așa se știe.

— Nu, Ned, nu se știe, se presupune, și uite de ce: acum 400 de ani, pe vremea când pescarii vânau pentru prima dată balene, animalele astăzi erau mai mari decât acum. Logica te face deci să presupui că balenele de azi sunt inferioare celor de odinioară pentru că n-au avut timpul necesar să se dezvolte complet. De aceea a afirmat Buffon că cetaceii pot trăi 1000 de ani.

Ned Land nu mai asculta nimic și nu mai auzea nimic. Balena se apropiă mereu! Canadianul o privea cu nesaț.

— Ah! strigă el. Nu-i numai una, sunt zece, douăzeci, o turmă întreagă! Și eu stau aici, legat de mâini și de picioare, și nu pot să fac nimic.

— Ascultă, dragă Ned, îi spuse Conseil, de ce nu-i ceri voie căpitanului Nemo?

Nici nu apucase Conseil să-și sfârșească vorba și Ned Land se și repezise să-l caute pe căpitan. După câteva clipe, amândoi ieșeau pe punte.

Căpitanul Nemo se uită la turma de cetacei care se zbengua în apă la o milă depărtare de *Nutilus*.

— Sunt balene australe, spuse el. E aici o comoară pentru o întreagă flotă de baleniere!

— Domnule căpitan, întrebă canadianul, n-aș putea să vânez vreo câteva, măcar ca să nu-mi uit meseria?

— La ce-ar folosi? îi răspunse căpitanul Nemo. Vrei să vânezi doar ca să distrugi? Noi n-avem ce face pe bord cu uleiul de balenă.

— Cu toate astea, domnule, în Marea Roșie ne-ați lăsat să urmărim un dugong.

— Atunci ne trebuia carne proaspătă pentru echipaj. Acum însă ar însemna să ucidem pentru a ucide. Știu, omul și-a păstrat pentru el dreptul de a face asta, dar eu sunt împotriva petrecerilor de ucigași. Distrugând balena australă ca și balena obișnuită, care sunt nevătămătoare și pașnice, vânătorii, meștere Land, săvârșesc o faptă necugetată. Până acum au distrus toate balenele din Golful Baffin și sunt pe cale să nimicească o clasă întreagă de animale folositoare. Dă-le pace nenorociților cetacei; au ei de ajuns de luptat cu dușmanii firești, cașaloții, peștii-spadă și peștii-ferăstrău, ca să te mai amesteci și dumneata!

E lesne de închipuit cum asculta canadianul discursul acesta moralizator. Pentru un vânător de balene, asemenea idei erau sortite să se piardă în vînt. Ned Land se uita la căpitan, fără ca să priceapă o iota din tot ce auzea. Căpitanul avea însă dreptate: îndărjirea sălbatică și nesocotită a vânătorilor va face să dispară într-o bună zi și ultima balenă din ocean.

Ned Land șuieră printre dinți «Yankee doodle», își vârî mâinile în buzunare și ne întoarse spatele. În timpul acesta, căpitanul cercetă turma de cetacei.

— Pe bună dreptate spuneam că balenele au în afară de om destui dușmani firești. Și cele din fața noastră vor avea de dus în curând o luptă grea. Ia uitați-vă, domnule Aronnax, vedeți punctele acelea negre care înaintează la opt mile de aici în direcția vântului?

— Da, domnule căpitan.

— Sunt cașaloți, niște animale fioroase, pe care uneori le-am întâlnit în turme, câte două, trei sute la un loc. Fiarele asta crude și răufăcătoare trebuiesc stârpite.

Auzind ultimele cuvinte, canadianul se întoarse repede spre noi.

— Atunci, domnule căpitan, îmi dădui eu părerea, ar mai fi timp, chiar în interesul balenelor...

— N-are niciun rost, domnule profesor. *Nautilus* poate să împrăștie singur cașaloții. Are un pinten de otel, care cred că nu-i cu nimic mai prejos decât

cangea meșterului Land.

Canadianul ridică din umeri. Să ataci cetaceii cu un pinten! Cine a mai auzit una ca asta?

— Aveți puțină răbdare, domnule Aronnax, urmă căpitanul Nemo. Am să vă arăt o vânătoare cum n-ați mai văzut. Cetaceii aceștia lacomi, care sunt mai mult gură și dinți, trebuiesc uciși fără milă.

Gură și dinți! Nici că s-ar putea descrie mai bine cașalotul macrocefal, a cărui lungime trece uneori de douăzeci și cinci de metri. Numai capul singur cuprinde aproape o treime din întregul corp. Mult mai bine înarmat decât balena, al cărei maxilar superior are numai fanoane, cașalotul este înzestrat cu douăzeci și cinci de dinți mari, cilindrici și cu vârful conic, lungi de câte douăzeci de centimetri, cântărind două livre fiecare. În partea superioară a capului, în niște adâncituri mari despărțite prin zgârciuri, se găsesc trei până la patru sute de kilograme de ulei prețios, numit «alb de balenă».

Între timp turma monștrilor se apropiă mereu. Ea zărise balenele și se pregătea să le atace. Se vedea cât de colo că izbânda va fi de partea cașaloților care, pe lângă faptul că sunt mai bine înarmați decât pașnicii lor adversari, pot să stea și sub apă mai multă vreme decât balenele, fără să iasă la suprafață ca să respire.

Venise timpul să ne grăbim în ajutorul balenelor. *Nautilus* se cufundă puțin. Conseil, Ned și cu mine am coborât în salon și ne-am instalat în fața ferestrelor. Căpitanul Nemo trecuse lângă cărmaci, cu gândul să-și folosească submarinul ca armă de distrugere. Am simțit îndată cum sporesc bătăile elicei și cum crește viteza vasului.

Când *Nautilus* sosi pe locul de luptă, bătălia dintre cașaloți și balene începuse. Submarinul manevră, căutând să împrăștie turma de macrocefali. La început, aceștia nu se sinchisiră prea mult la vederea nouui monstru care intrase în luptă. Curând însă au fost nevoiți să se ferească de loviturile lui.

Ce luptă! Până și Ned Land se înflăcăraseră și începuse să aplaude. *Nautilus* nu mai era altceva decât o cange nemaipomenită, zvârlită de mâna căpitanului său. Năpustindu-se asupra grămezilor de carne, el le tăia de la un capăt la celălalt, lăsând în urmă jumătățile încă vii ale animalelor. Fără să-i pese de puternicele lovituri de coadă ale fiarelor, *Nautilus*, de îndată ce isprăvea cu un cașalot, se repezea după altul, întorcându-se în loc ca să nu-și scape prada, năpustindu-se înainte, dându-se înapoi, ascultând de cărmă,

cufundându-se când cetaceul cobora în adâncime, urcând după el când acesta se întorcea la suprafață, lovindu-l în plin sau pieziș, oricare i-ar fi fost direcția sau iuțeala, tăindu-l și sfârtecându-l cu pintenul său înfricoșător.

Ce măcel! Ce zgromot deasupra apei! Cum mai șuierau și cum mai grohăiau fiarele însăspăimântate! Cozile lor stârneau adevărate vijelii în apele acelea, de obicei atât de liniștite.

Masacrul nemaipomenit, din care macrocefalii nu mai aveau scăpare, a ținut o oră. De mai multe ori cașaloții, adunați câte zece, doisprezece laolaltă, încercără să strivească vasul sub greutatea lor. Prin geamuri le vedeam gurile enorme întesate de dinți și ochii fioroși. Nemaiputându-se stăpâni, Ned Land îi amenința și-i înjura. Cașaloții se țineau după submarin ca niște câini care hăituiesc un mistreț prin desăruri. Dar *Nautilus*, forțându-și elicea, îi ducea după el, îi târa sau îi urca spre suprafața apei, fără să-i pese nici de greutatea, nici de strânsoarea lor puternică.

În cele din urmă, grămadă de cașaloți se rări și apele se liniștiră.

Simțeam că ne ridicăm la suprafața oceanului. Panoul se deschise și ne repezirăm pe punte.

Marea era acoperită de cadavre sfârtecate. Nicio explozie, oricât de grozavă, n-ar fi putut să sfârâme, să rupă și să sfâșie cu mai multă furie grămezile acelea de carne. Pluteam printre corpuri uriașe, albăstrui pe spate, alburii pe pântece și presărate cu umflături. În zare fugeau câțiva cașaloți însăspăimântați. Valurile se înroșiseră pe o întindere de mai multe mile și *Nautilus* plutea în mijlocul unei mări de sânge. Căpitanul Nemo veni spre noi.

— Ei, ce zici, meștere Land?

— Ce să zic, domnule? răsunse canadianul, care se mai potolise. E o priveliște grozavă, ce-i drept, dar eu nu sunt măcelar, ci vânător, și aici a fost un măcel în toată regula.

— Aici au fost ucise niște animale răufäcătoare, îi răsunse căpitanul iar *Nautilus* nu-i cuțit de măcelar.

— Cangea mea îmi place totuși mai mult...

— Fiecare cu arma lui! răsunse căpitanul, privindu-l întă. Mă temeam ca Ned să nu se lase cuprins de furie, ceea ce ar fi putut să aibă urmări rele. Dar el își uită mânia dând cu ochii de o balenă pe lângă care *Nautilus* tocmai trecea. Era o balenă australă, cu capul negru, zdrobit, care nu izbutise să scape de dinții cașaloților. Nefericitul cetaceu murise culcat pe o

parte. La capătul înotătoarei sale sfârtecate plutea puiul, pe care nu-l putuse scăpa de la moarte. Din botul deschis, printre fanoane, i se scurgea apa, murmurând ca un pârâu.

Căpitanul Nemo îl duse pe *Nautilus* lângă cadavrul balenei. Doi dintre oamenii lui se urcară pe corpul ei și, spre mirarea mea, îi scoaseră din uger tot laptele pe care-l avea, adică vreo două-trei tone.

Căpitanul îmi întinse o ceașcă cu lapte, cald încă. Băgând de seamă sila pe care nu mi-o puteam stăpâni în fața băuturii aceleia, el mă asigură că laptele de balenă este cât se poate de bun și că nu se deosebește cu nimic de laptele de vacă.

L-am gustat și am fost de aceeași părere. Era deci o rezervă folositoare pentru noi. Laptele, sub formă de unt sărat sau brânză, avea să ne îmbogățească hrana. În ziua aceea am băgat de seamă cu îngrijorare că Ned Land e din ce în ce mai pornit împotriva căpitanului și am luat hotărârea să supraveghez de aproape faptele și gesturile canadianului.

Capitolul XIII

Banchiza

Nautilus își relua direcția, mereu spre sud, mergând cu mare viteză de-a lungul meridianului al cincilea. Voia oare să ajungă până la pol? N-aș fi crezut, fiindcă până atunci toate încercările de a se atinge polul dăduseră greș. De altfel, nici timpul nu era potrivit, deoarece 13 martie al pământurilor antarctice corespunde cu 13 septembrie al regiunilor boreale, când începe perioada echinoxială.

În ziua de 14 martie, la 55° latitudine, am zărit ghețuri plutitoare, niște sfărâmături neînsemnate, de douăzeci până la douăzeci și cinci de picioare, ca niște praguri de care se spărgeau valurile. *Nautilus* plutea la suprafața oceanului. Ned Land, care vânase prin mările arctice, era obișnuit cu priveliștea ghețurilor. Conseil și cu mine le vedeam pentru întâia oară. În zare, spre sud, se întindea o fâșie albă, orbitor de sclipitoare, căreia balenierele engleze i-au dat numele de «iceblinck». Fâșia asta pe care norii, oricât de deși ar fi, nu o pot întuneca, vestește prezența unui pack sau a unui banc de gheață.

În adevăr, curând se iviră blocuri tot mai mari, a căror strălucire se schimba mereu, după toanele căii. Unele din ele erau străbătute de vine verzi, ca niște dungi șerpuite, trase cu sulfat de cupru. Prin altele, care

semăna cu niște ametiste uriașe, lumina pătrundea nestânjenită. Unele oglindau razele de lumină pe miile de fațete ale cristalelor lor; altele, colorate de reflexele vii ale calcarului, ar fi ajuns pentru construirea unui întreg oraș de marmură. Cu cât coboram mai spre sud, cu atât insulele acestea plutitoare se înmulțeau și se măreau. Mii de păsări polare își făcuseră cuiburi pe ele. Notalițele, damierii, furtunarii ne asurzeau cu țipetele lor, ba chiar, luându-l pe *Nautilus* drept un cadavru de balenă, se aşezau pe el lovind cu ciocul în tabla sonoră.

În timpul navegăției printre ghețuri, căpitanul Nemo stătea adesea pe punte, cercetând cu atenție ținuturile pustii. Câteodată, privirea lui liniștită părea că se însuflețește. Se gândeau că în mările acestea polare, nestrăbătute de oameni, era la el acasă, stăpân peste întinderile de netrecut? Tot ce se poate. Dar nu spunea o vorbă. Stătea ca împietrit și nu-și venea în fire decât când simțul său de cărmaci îl îndemna să facă. Îl conducea pe *Nautilus* cu o măiestrie desăvârșită, ferindu-l de ciocnirile cu ghețarii, dintre care unii măsurau o lungime de mai multe mile și o înălțime de șaptezeci până la optzeci de metri. Adesea, orizontul părea pe de-a-ntregul închis. La 60° latitudine nu se mai vedea niciun loc de trecere. Cu toate asta, cercetând cu grijă, căpitanul Nemo găsea totdeauna vreo deschizătură îngustă, prin care se strecu că întrăznală, știind bine că ea se va închide în urma noastră. În felul acesta, *Nautilus*, condus cu îndemnare, străbătu ghețurile, clasificate după forma sau după mărimea lor cu o precizie ce-l încânta pe Conseil: iceberguri sau munți de gheață, icefielduri sau câmpii întinse și nesfârșite, driftice sau ghețuri plutitoare, packuri sau câmpuri de sfărâmături, numite și palkuri atunci când sunt circulare sau streamuri, când sunt alcătuite din fâșii lungi.

Temperatura era destul de scăzută: termometrul de afară arăta două sau trei grade sub zero. Noi însă aveam haine călduroase, făcute din pielea focilor și a urșilor marini. Interiorul lui *Nautilus*, încălzit cu regularitate de aparatele lui electrice, putea să înfrunte și frigurile cele mai mari. De altfel, n-aveam decât să ne cufundăm câțiva metri sub valuri, ca să dăm de o temperatură potrivită.

Dacă am fi călătorit prin locurile acestea cu două luni în urmă, am fi nimerit în timpul când ziua este neîntreruptă; acum, însă, noaptea ținea trei sau patru ore, și mai târziu avea să întunece pentru șase luni regiunile din jurul polului.

La 15 martie am depășit latitudinea insulelor New Sethland și Orkney.

Căpitanul îmi spuse că odinioară numeroase turme de balene locuiau în ținuturile acelea, dar balenierele engleze și americane, în setea lor de distrugere, au măcelărit masculii și femelele adulte și au lăsat în urma lor pustiu și moarte.

La 16 martie, pe la opt dimineață, *Nautilus*, urmând meridianul al cincizeci și cincilea, trecu peste Cercul polar antarctic. Ghețurile ne înconjurau din toate părțile. Nemo înainta mereu, mergând din trecătoare în trecătoare.

— Oare încotro o fi mergând? întrebai eu.

— Drept înainte! îmi răspunse Conseil. Până la urmă, dacă n-o să poată merge mai departe, o să se oprească.

— Nu-mi prea vine să cred!

Și, la drept vorbind, excursia aceea aventuroasă nu-mi displăcea deloc. Cu greu aş putea să arăt cât mă încânta frumusețea regiunilor pe care le străbăteam! Ghețurile luau forme minunate: îngrămădirea lor înfățișa când un oraș oriental cu nenumărate minarete și geamii, când o cetate prăbușită, doborâtă la pământ de vreun cutremur. În mijlocul furtunilor de zăpadă, priveliștea se schimba necontenit sub razele piezișe ale soarelui sau sub cețurile fumurii. Auzeam și vedeam pretutindeni detunături, surpări, prăbușiri de ghețari, care se schimbau asemenei vederilor dintr-o lanternă magică.

Dacă *Nautilus* era scufundat în timpul acestor ruperi de echilibru, zgomotul se propaga prin apă cu o intensitate însăși întătoare și prăbușirea uriașelor grămezi isca vârtejuri primejdioase până în straturile cele mai adânci ale oceanului. *Nautilus* sălta și se clătina atunci ca o corabie lăsată pradă furiei elementelor naturii. De multe ori nu se mai vedea nicio trecere și credeam că vom rămâne acolo, prinși pentru totdeauna. Dar căpitanul Nemo, călăuzit de instinct, descoperea noi trecători, după cele mai mici semne. Nu se înșela niciodată, observând firisoarele de apă albăstrie care brăzdau icefield-urile. De aceea eram sigur că se va aventura în mările antarctice.

Dar în ziua de 16 martie, câmpurile de gheță ne închiseră calea cu desăvârșire. Nu ajunseserăm încă la banchiză, dar aveam în față icefielduri, înțepenite laolaltă de ger. O asemenea piedică nu-l putea opri însă pe căpitanul Nemo și el se aruncă împotriva icefield-ului cu o furie

înspăimântătoare. *Nautilus* intră ca o daltă în masa sfărâmicioasă, despicând-o cu troșnituri grozave. Semăna atunci cu un berbece antic, împins de o putere nemărginită. Sfărâmăturile de gheață, aruncate la mari înălțimi, cădeau ca grindina în jurul nostru. Prin forța propriului său impuls, submarinul nostru își croia un canal. Uneori, dus de vânt, se ridică deasupra câmpului de gheață, strivindu-l sub greutatea sa. Alteori, vârât sub icefield, îl făcea să plesnească printr-o simplă clătinare, pricinuindu-i spărturi largi. În zilele acelea am avut de înfruntat furtuni puternice. Câteodată pâclă era atât de deasă, încât nu se mai vedea nici de la un capăt la celălalt al punții. Vântul se schimba pe neașteptate dintr-o direcție în alta. Zăpada se grămădea în troiene atât de tari, încât ar fi trebuit sfărâmată cu târnăcopul. La numai cinci grade sub zero, tot învelișul lui *Nautilus* se acoperea de gheață. O corabie n-ar fi putut să se miște, căci toate funiile i s-ar fi încurcat în scripeți. Numai un vas fără pânze, împins de motoare electrice și nefolosind cărbuni, ar fi fost în stare să înfrunte latitudini atât de înalte. În condițiile acestea, barometrul rămânea mereu coborât, atingând chiar $73^{\circ}5'$. Nici pe indicațiile busolei nu ne mai puteam bizui. Cu cât ne apropiam de Polul magnetic meridional, care nu trebuie confundat cu Polul Sud al globului, cu atât acele înnebunite ale busolei arătau mai anapoda. După Hansten, polul acesta se afla cam la 70° latitudine și 130° longitudine, iar după observațiile lui Duperrey, la 135° longitudine și $70^{\circ}30'$ latitudine. Trebuia deci să facem cercetări numeroase, ducând compasurile în diferite locuri ale navei, și să ne oprim la o medie. Adesea însă ne mulțumeam să trasăm drumul străbătut după calcule aproximative, metodă puțin satisfăcătoare pentru trecătorile șerpuite, ale căror puncte de reper se schimbau necontenit. În sfârșit, la 18 martie, după douăzeci de încercări zadarnice, *Nautilus* se văzu stăvilit de-a binelea. Nu mai erau nici streamuri, nici palkuri și nici icefield-uri, ci doar o nesfârșită și neclintită barieră clădită din munți uniți între ei.

— Banchiza! îmi spuse canadianul.

Am înțeles că pentru Ned Land, ca și pentru toți navigatorii dinaintea noastră, banchiza însemna un hotar de netrecut. Pentru că soarele se ivise o clipă spre sud, căpitanul Nemo făcu o măsurătoare destul de exactă, care ne situa la $51^{\circ}30'$ longitudine și $67^{\circ}39'$ latitudine meridională. Era un punct înaintat al regiunilor antarctice. În fața ochilor noștri nu mai era nici urmă de mare, de suprafață lichidă. Sub pintenul lui *Nautilus* se întindea o

nesfârșită câmpie frământată, plină de movile încâlcite, cu tot amestecul acela întortocheat care se poate vedea pe un fluviu înainte de topirea ghețurilor. Aici, însă, toate acestea aveau proporții uriașe. Ici și colo se ridicau până la o înălțime de două sute de picioare vârfuri ascuțite, ca niște piscuri subțiri; în altă parte, un sir de faleze cenușii, tăiate drept, păreau oglinzi nesfârșite, reflectând cele câteva raze de soare pe jumătate înecate de ceață. Peste priveliștea pustiită plutea o tacere sălbatică, tulburată doar de aripile notoliștilor și furtunarilor. Totul era înghețat, chiar și zgomotul! *Nautilus* se văzu nevoit să-și opreasă goana sa aventuroasă printre ghețuri.

— Domnule, îmi spuse în ziua aceea Ned Land, dacă ar merge mai departe căpitanul...

— Ce s-ar întâmpla?

— Ar fi un om grozav.

— De ce, Ned?

— Fiindcă nimeni nu poate trece de banchiză. E tare căpitanul, dar, mii de draci! n-o fi mai tare decât natura; și acolo unde a pus ea un hotar, trebuie să te oprești, vrând, nevrând!

— Adevărat, Ned. Și totuși aş fi vrut să ştiu ce se află îndărătul banchizei. Nimic nu mă supără mai mult decât un zid!

— Aveți dreptate, încuviaintă Conseil. Zidurile au fost născosite numai ca să-i necăjească pe savanți. Nicăieri n-ar trebui să fie ziduri!

— Bun! făcu canadianul. Dar se știe foarte bine ce este după banchiză.

— Ce este? am întrebat.

— Gheață și iar gheață!

— Dumneata ești sigur de lucrul acesta, Ned, dar eu nu sunt. Iată de ce aş vrea să mă duc să văd.

— Renunțați la asemenea idei, domnule profesor, îmi răspunse canadianul. Ați ajuns la banchiză, și asta nu-i puțin. Mai departe n-o să mergeți nici dumneavoastră, nici căpitanul Nemo și nici *Nautilus*. De voie, de nevoie o să ne întoarcem spre nord, adică spre țările oamenilor de treabă.

Trebuie să recunosc că Ned Land avea dreptate și că atât timp cât navele nu vor fi făcute ca să meargă pe câmpuri de gheață, vor fi nevoie să se opreasă în fața banchizei. În adevăr, cu toate sforțările și cu toate mijloacele puternice întrebuințate ca să spargă ghețurile, *Nautilus* trebuie să se opreasă. De obicei, cine nu poate merge mai departe se întoarce pe unde a venit. Aici, însă, a te înapoia era tot atât de imposibil ca și a înainta,

pentru că trecătorile se închiseseră în urma noastră. Și orice oprire în loc a lui *Nautilus* nu putea să aibă altă urmare decât înțepenirea lui în scurtă vreme. Asta s-a și întâmplat, de altfel, pe la două noaptea, când cu o iuțeală uimitoare s-a format o nouă gheată pe ambele laturi ale vasului. Eram silit să recunosc că purtarea căpitanului Nemo fusese mai mult decât nechibzuită.

În clipa aceea eram pe punte. Căpitanul, care cercetase câtva timp situația, îmi spuse:

— Ei, domnule profesor, ce credeți?

— Cred că suntem prinși, domnule căpitan.

— Prinși? Ce înțelegeți prin asta?

— Vreau să spun că nu mai putem merge nici înainte, nici înapoi și nici în lături. Cred că asta, cel puțin pe continentele locuite, înseamnă «a fi prins».

— Așadar, domnule Aronnax, credeți că *Nautilus* nu se va putea libera?

— E greu, domnule căpitan, fiindcă anotimpul este prea înaintat ca să vă puteți bizui pe topirea gheții.

— Ah, domnule profesor, răspunse cu un ton ironic căpitanul Nemo, sunteți mereu același! Pretutindeni vedeți doar piedici și greutăți! Vă spun însă că *Nautilus* nu numai că o să scape, dar va merge și mai departe încă!

— Mai departe, spre sud? îl întrebai mirat.

— Da, domnule, va merge la pol.

— La pol! strigai eu neîncrezător.

— Da, răspunse căpitanul, la Polul Sud, în punctul necunoscut încă, unde se întretaie toate meridianele globului. Doar știți că pot face cu *Nautilus* tot ce vreau.

Da! Știam. Știam că îndrăzneala omului acestuia mergea până la vitejie! Dar ca să îngingi piedicile nenumărate ale Polului Sud, care n-a fost încă atins nici de cei mai îndrăzneți navigatori și care, de fapt, e mai greu de cucerit decât Polul Nord, însemna să începi o faptă cu totul nechibzuită, pe care numai mintea unui nebun putea să o plăsmuiască.

M-am gândit atunci să-l întreb pe căpitan dacă descoperise polul acesta, necălcat încă de niciun picior omenesc.

— Nu, domnule, mi-a răspuns el, dar îl vom descoperi împreună. N-am să mă împotmoleșc acolo unde s-au împotmolit alții. Încă nu l-am dus niciodată pe *Nautilus* atât de departe în mările australe, dar vă repet că va merge și mai departe.

— Aș vrea să vă cred, domnule căpitan, i-am răspuns eu, cu oarecare ironie în glas, vă cred chiar! Haidem înainte! Pentru noi nu există piedici! Să sfărâmăm banchiza! S-o aruncăm în aer și, dacă tot mai rezistă, să-i punem aripi lui *Nautilus*, ca s-o poată trece pe deasupra!

— Pe deasupra, domnule profesor? mă întrebă liniștit căpitanul Nemo. Nu pe deasupra, ci pe dedesubt.

— Pe dedesubt! strigai eu.

Planurile căpitanului mi se arătară limpezi dintr-o dată. Înțelesesem. Minunatele calități ale lui *Nautilus* aveau să-i servească iarăși în încercarea aceea supraomenească!

— Văd că începem să ne întelegem, domnule profesor, îmi spuse căpitanul, zâmbind ușor; ai întrevăzut posibilitatea – aş spune succesul – încercării mele. Pentru o navă obișnuită ea ar fi cu neputință, dar pentru *Nautilus* nu-i mare lucru. Dacă până la pol este un continent, vasul se va opri. Dar dacă, dimpotrivă, e o mare liberă, vom merge pe ea până la pol!

— Astă-i, am spus, urmând raționamentul căpitanului; dacă marea este înghețată la suprafață, în schimb straturile ei inferioare sunt libere, pentru motivul binecuvântat că apa de mare cu cât e mai densă, cu atât îngheță mai greu. Și, dacă nu mă înșel, partea scufundată a banchizei este de patru ori mai mare decât partea din afară.

— Cam atât, domnule profesor. Pentru fiecare picior înălțime deasupra apei, icebergul are trei picioare grosime sub apă. Fiindcă munții aceștia de gheață nu sunt mai înalți de o sută de metri, înseamnă că nici sub apă nu au o adâncime mai mare de trei sute de metri. Or, ce înseamnă trei sute de metri pentru *Nautilus*?

— Nimică toată.

— Ar putea chiar să coboare la adâncimi și mai mari ca să caute temperatura obișnuită a mărilor, și atunci nici nu ne-ar păsa măcar când afară ar fi un ger de treizeci sau patruzeci de grade.

— E drept, domnule căpitan, foarte drept! răspunsei eu.

— Singura greutate, urmă căpitanul, ar fi dacă am rămâne cufundați mai multe zile, fără să ne împrospătăm provizia de aer.

— Numai asta ne oprește? întrebai eu. *Nautilus* are rezervoare uriașe pe care le putem umple și ele ne vor da tot oxigenul de care vom avea nevoie.

— Ați judecat bine, domnule Aronnax, răspunse zâmbind căpitanul; dar ca să nu se poată spune că sunt nechibzuit, am să vă arăt de pe acum ce

greutăți ar mai putea fi.

— Ar mai putea fi vreuna?

— Una singură. Dacă există mare la Polul Sud, s-ar putea tot aşa de bine ca ea să fie înghețată peste tot și prin urmare să nu ne putem urca deloc la suprafață!

— Bine, dar uitați că *Nautilus* e înarmat cu un pinten strășnic și că am putea să-l lansăm pieziș, contra câmpului de gheață care ar trebui spart?

— Ei, domnule profesor, aveți multe idei astăzi!

— Și pe urmă, domnule căpitan, am adăugat însuflețindu-mă și mai mult, de ce să nu fie apă la Polul Sud ca și la Polul Nord? Polii frigului nu se confundă cu polii pământului nici în Emisfera Australă, nici în Emisfera Boreală și trebuie să presupunem că în punctele acestea ale globului se află ori un continent, ori un ocean fără gheață.

— Și eu cred la fel, domnule Aronnax, răsunse căpitanul. Am să vă atrag numai atenția că, după ce ați avut atâtea de spus împotriva planului meu, acum mă dați gata cu argumente în favoarea lui.

Căpitanul Nemo avea dreptate. Ajunsesem să fiu mai îndrăzneț decât el. Îl îndemnam să meargă la pol! Îl întreceam, i-o luam înainte... Aș! Cum ar fi cu puțință una ca asta, biet zăpăcit! Căpitanul Nemo cunoaște mai bine decât tine toate laturile problemei, și acum se distrează privindu-te purtat de visuri spre lucruri cu neputință de realizat.

Dar căpitanul nu-și pierdea timpul. La un semnal al său apăru secundul. Stătură de vorbă amândoi, repede, în limba lor de neînțeles, iar secundul, fie că fusese înștiințat de mai înainte, fie că socotea planul destul de bun, nu păru deloc surprins. Dar, oricât a fost secundul de calm, Conseil tot l-a întrecut în privința asta atunci când i-am făcut cunoscut planul nostru de a ne îndrepta spre Polul Sud. El a primit vestea mea cu un «cum dorește domnul» și a trebuit să mă mulțumesc cu atât. Cât despre Ned Land, cred că nimeni n-a ridicat vreodată din umeri mai sus decât i-a ridicat el atunci.

— Să vă spun drept, mi-e milă de dumneavoastră și de căpitanul Nemo al dumneavoastră, făcu el.

— Vom merge la pol, meștere Land.

— Tot ce se poate, dar de întors n-o să vă mai întoarceți de acolo! Și Ned Land intră în cabina lui, «ca să nu se întâmple vreo nenorocire», după cum spunea el.

Între timp începuseră pregătirile pentru îndrăzneața încercare. Puternicele pompe ale lui *Nautilus* împingeau aerul în rezervoare și îl înmagazinau la presiune înaltă. Pe la orele patru, căpitanul Nemo mă înștiința că panourile de pe punte vor fi închise. Am aruncat o ultimă privire spre banchiza pe care urma să-o străbatem. Timpul era senin, atmosfera destul de lăptită, ger puternic, 12° sub zero; dar fiindcă vântul se liniștise, frigul nu părea de neîndurat.

Vreo zece oameni se urcară ca să sfărâme cu târnăcoapele gheata din jurul carenei lui *Nautilus*. Treaba a mers repede, fiindcă gheata era încă subțire. Ne întoarserăm cu toții înăuntru. Rezervoarele obișnuite, goale în timpul plutirii la suprafață, fură umplute cu apă și *Nautilus* începu să se scufunde.

Stăteam în salon, împreună cu Conseil. Priveam prin geam straturile inferioare ale Oceanului Austral. Termometrul urca. Acul manometrului se mișca pe cadran.

Cam pe la trei sute de metri, aşa cum prevăzuse căpitanul Nemo, am început să plutim pe sub banchiză. Dar *Nautilus* se cufundă și mai mult, atingând o adâncime de opt sute de metri. Temperatura apei, care fusese de 12° la suprafață, era acum numai de 11°. Era de la sine înțeles însă că temperatura din interiorul lui *Nautilus*, menținută cu aparatele de încălzit, era cu mult mai ridicată. Toate manevrele se îndeplineau cu o precizie extraordinară.

— Vom trece, dacă nu-i cu supărare, spuse Conseil.

— Sunt sigur că vom trece! îi răspunsei eu, convins.

Sub apele libere, *Nautilus* pornise de-a dreptul spre pol, fără să se depărteze de meridianul al cincizeci și doilea. Ne rămâneau de străbătut douăzeci și două de grade și jumătate de latitudine, de la 67°30' până la 90°, adică ceva mai mult de cinci sute de leghe. *Nautilus* înainta cu o viteză de douăzeci și şase de mile pe oră, viteză egală cu aceea a unui tren expres. Dacă mergea mereu aşa, îi erau de ajuns patruzeci de ore ca să atingă polul.

Atras de noutatea situației, am rămas împreună cu Conseil o parte din noapte la fereastra salonului. Marea, luminată de razele farului, era pustie. Peștii nu locuiau în apele ei captive, pe care le foloseau doar pentru trecerea din Oceanul Antarctic în marea liberă a polului, înaintam cu repeziciune și simteam asta după tresăririle corpului de oțel al vasului.

Pe la orele două noaptea m-am dus să mă odihnesc puțin. Conseil îmi urmă pilda. Străbătând coridoarele, nu l-am întâlnit pe căpitanul Nemo. Mi-

am închipuit că este în cabina cârmaciului.

A doua zi, la 19 martie, pe la cinci dimineață, îmi reluai postul în salon. Indicatorul electric arăta că viteza lui *Nautilus* nu se micșorase. Vasul se ridică spre suprafață cu băgare de seamă, golindu-și rezervoarele.

Îmi bătea inima. Aveam să ieşim și să dăm de aerul liber al polului? Nu. O zguduitură mă făcu să-mi dau seama că *Nautilus* se lovise de fundul banchizei, foarte groasă încă, judecând după sunetul înăbușit al loviturii. Într-adevăr, o «atinsesem» – după cum spun marinarii – dar în sens invers și la trei mii de picioare adâncime. Asta arăta că gheata de deasupra avea patru mii de picioare grosime, dintre care o mie erau deasupra apei. Banchiza era acolo mult mai groasă decât fusese la margine, ceea ce nu era deloc îmbucurător. În timpul zilei, *Nautilus* repetă de mai multe ori încercarea și de fiecare dată se lovi de zidul de deasupra. Uneori dădea de el la nouă sute de metri, ceea ce facea o mie două sute de metri grosime, dintre care trei sute se ridicau deasupra oceanului – adică o grosime de două ori mai mare decât în locul unde *Nautilus* se scufundase sub apă.

Mi-am notat cu grijă diferențele adâncimi și am obținut astfel profilul submarin al lanțului de ghețari.

Seara nu se produsese nicio schimbare în situația noastră. Mereu gheată, de patru sau cinci sute de metri adâncime! Banchiza se subțiașe destul de mult, dar mai aveam încă o grosime serioasă între noi și suprafața oceanului! Se făcu ora opt. După regulile zilnice ale bordului, aerul ar fi trebuit să fie împrospătat cu patru ore mai înainte. Totuși nu sufeream prea mult, deși căpitanul Nemo nu dăduse încă drumul unui supliment de oxigen din rezervoare.

În noaptea aceea n-am dormit bine. Speranța și echipa mă năpădiră rând pe rând. M-am trezit de mai multe ori. *Nautilus* continua să dibuie. Pe la trei dimineață observai că suprafața inferioară a banchizei era numai de cincizeci de metri adâncime. O sută cincizeci de picioare ne mai despărțeau de suprafața apei. Banchiza se schimba încetul cu încetul în icefield. Muntele se prefăcea în câmpie. Priveam cu atenție manometrul. Vasul nostru urca întruna, urmând pieziș o suprafață lucioasă ce scânteia sub razele luminii electrice. Banchiza se micșora sus și jos prin povârnișuri domoale, subțindu-se din leghe în leghe. În sfârșit, pe la șase dimineață, în neuitata zi de 19 martie, ușa salonului se deschise și căpitanul Nemo apăru.

— Mare liberă! spuse el.

Capitolul XIV

Polul Sud

Alergai pe punte.

Da! Mare liberă! Se zăreau ici-colo câteva bucăți de gheăță împrăștiate, dar în fața noastră se întindea până departe marea; în aer zburau o mulțime de păsări și miliarde de pești înotau în apele a căror culoare se schimba după adâncime, de la albastru până la verde măsliniu. Termometrul arăta 3° peste zero. Părea că primăvara e închisă dincolo de banchiza ai cărei munți îndepărtați se profilau în zare, spre nord. Îmi simțeam inima bătând cu putere.

— Am ajuns la pol? îl întrebai pe căpitan.

— Nu știu, îmi răspunse el. La amiază vom determina locul în care ne aflăm.

— Dar va ieși oare soarele din ceața asta? urmai eu privind cerul cenușiu.

— Cât de puțin ar ieși, tot o să-mi ajungă, îmi răspunse căpitanul. La zece mile de *Nautilus*, înspre sud, o insulă singuratică se înălța cu vreo două sute de metri deasupra. Ne-am îndreptat spre ea, dar cu băgare de seamă, pentru că marea putea să aibă stânci.

După o oră am ajuns la insulă. După alte două ore îi și făcusem înconjurul. Avea o circumferință de vreo patru sau cinci mile. Un canal îngust o despărțea de un țărm întins, un continent, poate, ale cărui hotare se pierdeau departe în zare. Existența acestui pământ părea că îndreptățește ipotezele americanului Maury, care, făcând observația că între Polul Sud și paralela șaizeci marea este acoperită cu ghețuri plutitoare uriașe, cum nu se întâlnesc niciodată în Atlanticul de Nord, a tras de aici concluzia ingenioasă după care Cercul Antarctic trebuie să cuprindă uscaturi întinse, dat fiind că ghețarii nu se pot forma în mijlocul mării, ci numai pe coaste. După calculele lui, grămadă de ghețuri ce acoperă polul austral formează o calotă, a cărei lățime trebuie să atingă patru mii de kilometri.

Ca să nu se împotmolească, *Nautilus* se oprișe la vreo șase sute de metri depărtare de plaja în spatele căreia se ridică o îngrămadire măreată de stânci. Luntrea fu lăsată la apă. Căpitanul, doi oameni care duceau instrumentele, Conseil și cu mine ne-am urcat în ea. Era pe la zece dimineață. Nu-l văzusem încă pe Ned Land care, pesemne, se ferea de noi,

ca să nu fie nevoie să ne dea dreptate. Din câteva vâsliri, luntrea se opri pe nisipul plajei. Conseil se și pregătea să sară pe uscat, dar l-am oprit.

— Căpitane, am spus, dumneavoastră vi se cuvine cinstea de-a pune cel dintâi piciorul pe pământul acesta.

— Da, răspunse căpitanul, și dacă nu șovăi pășind pe pământul polului, e fiindcă până acum nicio ființă omenească nu și-a lăsat pe aici urmele pașilor.

Spunând acestea, el sări sprinten pe nisip. Emoția făcea ca inima să-i bată cu putere. Suind o stâncă, în vîrful căreia locul era neted, căpitanul Nemo rămase acolo cu brațele încrucișate și cu privirea aprinsă, neclintit și mut, părând că pune stăpânire pe ținuturile australe. După ce stătu astfel câteva minute, se întoarse spre noi.

— Poftiți, domnule! îmi strigă el.

Am coborât, urmat de Conseil, lăsând în barcă pe cei doi marinari.

Pe o întindere mare, solul semăna cu un tuf roșiatic, ca și cum ar fi fost făcut din cărămidă pisată. Era acoperit cu zgură, lavă întărită și piatrăponce. Originea lui vulcanică era neîndoiește. Pe alocuri, unele crăpături, din care se ridică un miros de pucioasă, dovedeau că focul din adâncimi își păstra încă puterea. Cu toate acestea, deși m-am urcat în vîrful unei stânci înalte, n-am văzut nici urmă de vulcan, pe o întindere de câteva mile. Se știe că în aceste ținuturi antarctice James Ross a găsit în plină activitate craterele lui Erebus și ale lui Terror, pe meridianul al șaizeci și şaptelea și la $77^{\circ}32'$ latitudine.

Vegetația acestui continent pustiu mi s-a părut foarte săracă. Cățiva licheni din specia usnea melanoxantha se întindeau pe pietrele negre.

Tărmul era presărat cu moluște, cu midii mici, patele, izocordii lucioase în formă de inimă, clioși cu corpul lunguiet și membranos. Al căror cap e compus din doi lobi rotunjiți.

În aer însă era viață din belșug. Mii de păsări de diferite specii zburau și ne asurzeau cu țipetele lor. Altele stăteau îngrămadite pe stânci, privindu-ne fără frică pe când treceam sau ținându-se după noi. Erau pinguini, tot atât de îndemânatichi și mlădioși în apă, unde pot fi asemănați cu peștii cei mai iuți, pe cât de stângaci și de greoi pe uscat. Ei scoteau țipete caraglioase, adunându-se în grupuri. Aveau gesturi cumpătate, dar făceau un zgromot asurzitor.

Dar ceață nu se ridică și pe la unsprezece soarele nu apăruse încă. Eram neliniștit, pentru că fără soare nu puteam ști dacă am ajuns sau nu la pol.

Căutându-l pe căpitanul Nemo, l-am găsit cu coatele sprijinite de o stâncă, privind cerul. Era nerăbdător, necăjit. Dar ce putea face? Omul acesta îndrăzneț și puternic nu putea să-i comande soarelui aşa cum îi comanda mării.

Veni și amiaza, fără ca soarele să se fi arătat măcar o clipă. Niciodată nu puteam ghici măcar locul unde se găsea, în dosul perdelei de ceață. Curând, ceața se schimbă în ninsoare.

— Pe mâine! îmi spuse căpitanul și ne-am întors pe *Nautilus* prin vârtejurile viscolului.

În lipsa noastră fuseseră întinse plasele și am cercetat cu atenție peștii care tocmai erau încărcați pe bord. În măriile antarctice se adăpostește un număr foarte mare de pești migratori, care fug de furtunile din latitudini mai puțin înalte, ca apoi să cadă în gura marsuinilor și a focelor. Viforul nu încetă. Era cu neputință de stat pe punte. Auzeam din salon, unde îmi însemnam întâmplările călătoriei pe continentul polar, tipetele petrelilor și albatroșilor, cărora puțin le păsa de furtună. *Nautilus* nu rămase pe loc, ci înaintă de-a lungul coastei cu încă zece mile spre sud, prin lumina scăzută a soarelui ce atingea marginea zării.

A doua zi, la 20 martie, ninsoarea încetă. Frigul se întețise. Termometrul arăta 2° sub zero. Ceața se împrăștia și nădăjduiam că vom putea stabili locul unde ne aflam.

Căpitanul Nemo nu se arătase încă, aşa că luntrea ne duse la țărm numai pe mine și pe Conseil. Și aici natura solului era tot vulcanică, întâlneam pretutindeni urme de lavă, zgură, bazalturi, fără ca să pot zări vulcanul care le aruncase. Și aici, ca și în celalătă parte, nenumărate păsări populau țărmul polar. Dar aici ele locuiau alături de turme mari de mamifere marine, care ne priveau cu ochi blânzi. Erau foci de felurite specii, unele stând lungite pe pământ, altele culcate pe bucățile de gheăță aduse de curenții apei, altele ieșind din apă ori întrând. Fiindcă nu mai avuseseră până atunci de-a face cu omul, nu fugeau de noi când ne apropiam. Am făcut socoteala că erau destule ca să aprovizioneze câteva sute de vase.

— Pe legea mea, bine că Ned Land n-a venit cu noi, zise Conseil.

— De ce?

— Pentru că, vânător pasionat cum e, ar fi ucis toate animalele astea.

— Chiar toate nu, dar cred într-adevăr că nu l-am fi putut împiedica să arunce cangea în câțiva cetacei. Și căpitanul Nemo s-ar fi supărat, căci el nu varsă fără rost săngele acestor animale inofensive.

— Și are dreptate.

— Bineînțeles, dragul meu Conseil. Dar, ia spune, n-ai clasat încă aceste splendide mostre ale faunei marine?

— Domnul știe bine că nu prea sunt tare în practică. Dacă domnul mi-ar spune numele lor...

— Sunt foci și morse.

— Două genuri care aparțin familiei pinipedelor, se grăbi să spună Conseil, ordinul carnasierelor, grupa unghicularelор, subclasa monodelfinilor, clasa mamiferelor, încrengătura vertebratelor.

— Bravo, Conseil! De altfel, focile și morsele, aceste două genuri, se împart și în specii și, dacă nu mă înșel, aci vom avea prilejul să le studiem. Și acum, hai să mergem.

Era ora opt dimineața. Mai aveam patru ceasuri până când puteam lua înălțimea soarelui. Ne-am îndreptat spre un golf larg, săpat în faleza de granit a țărmului.

De jur împrejur, cât vedeam cu ochii, pământul și sloiurile de gheăță erau năpădite de animalele marine (și fără să vreau l-am căutat din ochi pe bătrânul Proteu, păstorul din mitologie, care păzea uriașele turme ale lui Neptun). Erau mai cu seamă foci care stăteau în grupuri deosebite, bărbat cu femelă. Tatăl veghea asupra familiei, iar mama își alăpta puii, dintre care unii mai măricei îndrăzneau să se îndepărteze cu câțiva pași. Când voiau să meargă, focile înaintau prin salturi mici, contractându-și corpul și ajutându-se destul de stângaci cu înotătoarele imperfecte, care la lamantin, rubedenia lor, formează un adevărat antebraț. Trebuie să spun că în apă, în elementul lor, animalele acestea, cu șira spinării mobilă, cu bazinele înguste, cu blana scurtă și netedă, cu picioare palmate, înoată admirabil. Stând pe loc, pe pământ, ele făceau mișcări cât se poate de grațioase. Cei din antichitate, văzând înfățișarea lor blândă, privirea frumoasă ca de femeie, ochii catifelați și limpezi, pozițiile fermecătoare pe care le luau, poetizau în felul lor aceste animale, transformând bărbații în tritoni și femeile în sirene.

I-am atras atenția lui Conseil asupra dezvoltării foarte mari a lobilor cerebrali la acești cetacei inteligenți. Niciun mamifer, în afară de om, nu are materia cerebrală atât de bogată. De aceea focile pot primi cu ușurință o

oarecare educație. Ele pot fi ușor domesticite, și cred, ca și alți naturaliști, de altfel, că, dresate cum se cuvine, ele ar putea servi foarte bine drept câini de pescuit.

Cele mai multe dintre animalele acestea dormeau pe pietre sau pe nisip. Printre ele se strecurau elefanți de mare, un fel de foci cu trompă scurtă și mobilă, uriașii speciei, având o circumferință de douăzeci de picioare și o lungime de zece metri. Nu se fereau deloc la apropierea noastră.

— Nu sunt periculoase? mă întrebă Conseil.

— Nu, afară de cazul când le ataci. Când o focă își apără puiul, furia ei e grozavă, și în asemenea cazuri se întâmplă adesea să sfarme luntrile pescarilor.

— E în legitimă apărare! își dădu părerea Conseil.

— Așa cred și eu.

Ne-am oprit la două mile mai departe, în fața stâncii care apără golful împotriva vânturilor din sud și care cobora drept în marea însipumată de bătaia valurilor. Dinapoia ei se auzeau răgete asurzitoare, cum numai o cireada de rumegătoare poate scoate.

— N-o fi cumva un concert de tauri? mă întrebă Conseil.

— De unde, i-am răspuns eu, e un concert de morse.

— Se luptă?

— Se luptă sau se joacă.

— Dacă nu-i cu supărare, aş vrea să le vedem.

— Hai să le vedem, Conseil.

Și iată-ne străbătând stâncile negre, printre surpături ce se iveau pe neașteptate și printre pietroaiele pe care gheața le făcea foarte lunecoase. De mai multe ori am căzut, lovindu-mă destul de tare. Conseil, mai prevăzător sau mai îndemânatic, nu se poticnea deloc, ba chiar mă ridica spunându-mi: «Dacă domnul ar fi bun să-și țină picioarele mai depărtate, și-ar păstra mai bine echilibrul».

Ajuns pe creasta unei limbi de pământ, am zărit o câmpie albă, întinsă, plină de morse care se jucau. Răgetele erau răgete de bucurie și nu de mânie.

Prin forma trupului și a membelor, morsele se aseamănă cu focile. Ele nu au canini și incisivi pe maxilarul de jos, iar caninii de deasupra sunt doi fildeși lungi de optzeci de centimetri, cu o circumferință de treizeci și trei de centimetri spre gură. Acești colți, dintr-un fildeș compact și fără striuri, mai

tari decât ai elefanților și mai puțin supuși îngălbénirii, sunt foarte prețuiți. Morsele sunt vânate fără nicio socoteală, și în scurtă vreme vor fi nimicite până la ultima, fiindcă vânătorii măcelăresc fără deosebire și femelele, și puii, ucigând în fiecare an mai mult de patru mii dintre ele.

Trecând pe lângă animalele acestea curioase, am putut să le observ în toată voia, fiindcă lor nici nu le păsa de noi. Pielea le era groasă și aspră, de culoare roșcată, iar blana scurtă și destul de rară. Unele aveau patru metri lungime. Fiind mai liniștite și mai puțin sperioase decât rudele lor din nord, nu puseseră santinele care să le supravegheze împrejurimile taberei.

După ce am cercetat orașul morselor, ne-am hotărât să ne întoarcem. Era ora unsprezece și dacă Nemo avea condiții prielnice pentru determinarea locului, voi am să fiu și eu de față. Dar nu prea nădăjduiam ca în ziua aceea să se ivească soarele! Norii îngrămadîți la orizont ni-l ascundeau vederii. Părea că astrul, gelos, nu voia să dezvăluie unor finți omenești punctul de neatins al globului pământesc.

Ca să ne întoarcem spre *Nautilus*, coborâram râpa dreaptă care ducea spre țărm. La unsprezece și jumătate ajunsesem la punctul de debarcare. Luntrea era trasă la mal. Îl adusese pe căpitan. L-am zărit stând în picioare pe o lespe de bazalt, cu instrumentele de măsurat înălțimea soarelui lângă el. Își ațintise privirea spre orizontul de nord, spre partea în care soarele își descria curba sa alungită.

Mă așezai lângă căpitan, aşteptând în tacere. Dar, ca și în ziua trecută, la amiază soarele nu se arăta. Parcă era un făcut. Astfel măsurătoarea n-a putut fi efectuată. Dacă nu izbuteam s-o facem nici a doua zi, trebuia să renunțăm pentru totdeauna la aflarea punctului în care ne găseam.

Toate astea se întâmplau în ziua de 20 martie. Or, după ea urma 21 martie, ziua echinocțiului, când, dacă lăsam la o parte refracția, soarele trebuia să dispară sub orizont pentru șase luni, și odată cu dispariția lui avea să înceapă lunga noapte polară. De la echinocțiul din septembrie el ieșise de sub orizontul septentrional, ridicându-se prin spirale alungite până la 21 decembrie, ziua solstițiului ținuturilor boreale. De atunci, soarele începuse să coboare și în ziua următoare avea să arunce ultimele lui raze. Îi împărtășii căpitanului Nemo observațiile și temerile mele.

— Aveți dreptate, domnule Aronnax, îmi spuse el. Dacă mâine nu obținem înălțimea soarelui, nu voi putea să reiau operația decât peste șase

luni. Fiindcă din întâmplare suntem aici tocmai la 21 martie, determinarea ar fi mai ușor de făcut dacă soarele s-ar arăta la amiază.

— De ce, domnule căpitan?

— Pentru că atunci când soarele descrie spirale atât de lungi, este greu să-i măsori exact înălțimea deasupra orizontului, fiindcă instrumentele pot face greșeli mari.

— Atunci, cum veți proceda?

— Am să întrebuiuțez numai cronometrul, îmi răspunse căpitanul Nemo. Dacă mâine, 21 martie, la amiază, discul soarelui, ținând seama de refracție, este tăiat exact pe orizontul de nord, înseamnă că suntem la Polul Sud.

— Adevărat! Încuviințai. Totuși măsurătoarea asta nu va fi exactă matematicește, fiindcă echinoxul nu cade neapărat la amiază.

— Fără îndoială; dar devierea n-ar fi mai mare de o sută de metri și n-avem nevoie de mai mult. Așadar, pe mâine!

Căpitanul Nemo se întoarse pe bord. Conseil și cu mine am rămas până la ora cinci, cutreierând plaja, observând și studiind. Singurul lucru pe care l-am luat cu noi a fost un ou de pinguin, deosebit de mare și pe care un amator ar fi dat mai mult de o mie de franci. Era de culoarea cafelei cu lapte, înfrumusețat cu dungi și semne, ca o podoabă rară! I l-am încredințat grijuliului Conseil, care știa să se țină bine pe picioare; purtându-l ca pe un porțelan chinezesc de mare preț, el l-a dus nevătămat până la *Nautilus*. Aici l-am așezat într-o vitrină a muzeului. La masă am mâncat cu poftă o bucată de ficat de focă, foarte gustos, asemănător la gust cu carnea de porc. Pe urmă m-am culcat, după ce am invocat, ca un hindus, bunăvoiea soarelui.

A doua zi, 21 martie, pe la cinci dimineață, m-am urcat pe punte, unde l-am găsit pe căpitanul Nemo.

— Vremea se limezește puțin, îmi spuse el. Sunt speranțe. După ce mâncăm, vom coborî pe uscat ca să alegem un post de observație. Înțelegându-ne cu privire la aceasta, m-am dus să-l caut pe Ned Land, pe care aş fi vrut să-l iau cu mine. Încăpățânatul canadian n-a vrut să meargă și am băgat de seamă că era din ce în ce mai tăcut și mai morocănos. La urma urmelor, nu mi-a părut rău de încăpățânarea lui; pe uscat erau prea multe foci și vânătorul cel nestăpânit nu trebuia supus ispitei.

După ce am mâncat, pornii spre uscat. *Nautilus* mai străbătuse câteva mile în timpul nopții. Acum se afla în larg, la câteva mile de o coastă pe care se înălța un pisc ascuțit, înalt de patru sau cinci sute de metri. În afara de

mine și de căpitanul Nemo, se mai aflau în luntre doi oameni din echipaj și instrumentele trebuincioase, adică un cronometru, o lunetă și un barometru.

Până să ajungem la țărm, am văzut o mulțime de balene. Adunate în turme, ele se zbenguiau în apele liniștite. Fără nicio îndoială că bazinele acela al polului antarctic servea de adăpost cetaceilor, urmăriți cu prea multă râvnă de vânători!

La ora nouă am coborât pe țărm. Cerul se limpezea, norii alergau spre sud, negurile părăseau fața rece a apelor. Căpitanul se îndreptă spre piscul ascuțit de unde voia să-și facă măsurătorile. Urcușul a fost greu din pricina lavei colțuroase, a pietrei ponce și a atmosferei adeseori saturată de emanațiile sulfuroase ale fumarolelor. Deși se dezobișnuise să calce pe pământ, căpitanul urca povârnișurile cele mai aspre cu o sprinteneală și o agerime pe care le-ar fi invidiat și un vânător de capre sălbaticice. Abia mă puteam ține după el.

Ne-au trebuit două ore ca să ajungem pe creasta piscului format jumătate din porfir și jumătate din bazalt. De aici îmbrățișai cu privirea o întindere uriașă de apă, care își desena limpede linia orizontului spre nord, pe fondul cerului; la picioarele noastre, câmpuri orbitor de albe; deasupra capului, un cer albăstrui fără nori; înspre nord, discul soarelui, ca un glob de foc șirbit de tăietura orizontului. Din sânul apelor se ridicau în mănușchiuri mărețe sute de coloane lichide, în depărtare, *Nautilus* părea un cetaceu adormit. În spatele nostru, spre sud și est, se desfășura o întindere nesfârșită de pământ, o amestecătură haotică de pietre și de ghețuri.

După ce urcă creasta, căpitanul Nemo îi stabili înălțimea cu ajutorul barometrului, fiindcă avea nevoie de ea în observația pe care urma să o facă.

La douăsprezece fără un sfert, soarele, care se vedea numai prin refracție, se arăta ca o minge de aur, aruncându-și ultimele raze peste continentul pustiu și peste mările pe care omul nu le brăzdase încă.

Cu ajutorul unei lunete cu reticul, prevăzută cu o oglindă pentru corectat refracția, căpitanul Nemo observă astrul ce se cufunda încetul cu încetul sub orizont, urmând o diagonală foarte lungă. Eu țineam în mână cronometrul. Inima îmi bătea cu putere: dacă dispariția jumătății soarelui avea să coincidă cu ora douăsprezece, indicată de cronometru, atunci însemna că suntem chiar la pol.

— Douăsprezece! strigai.

— Polul Sud! răspunse căpitanul Nemo, cu o voce gravă, dându-mi luneta prin care se vedea soarele, tăiat de orizont în două jumătăți egale.

Privii cum cele din urmă raze luminau piscul și cum întunericul urca încet, încet spre noi.

Punându-mi mâna pe umăr, căpitanul Nemo rosti:

— Astăzi, 21 martie 1868, eu, căpitanul Nemo, am atins Polul Sud la gradul al nouăzecilea și pun stăpânire pe regiunea aceasta a globului, care-i a șasea parte ca întindere față de continentele cunoscute.

— În numele cui, domnule căpitan?

— În numele meu, domnule!

Spunând aceasta, căpitanul Nemo desfășură un drapel negru, pe care era brodată cu aur litera N. Pe urmă, întorcându-se spre astrul zilei ale cărui ultime raze atingeau orizontul mării, strigă:

— Adio, soare! Apune sub ocean, astru luminos, și lasă noaptea de șase luni să-și întindă umbrele pe noul meu domeniu!

Capitolul XV

Accident sau incident?

A doua zi, 22 martie, la șase dimineață, se începură pregătirile de plecare. Ultimele lumini ale amurgului se topeau în noapte. Era un frig pătrunzător. Stelele sclipeau cu o tărie uimitoare. La zenit strălucea minunata Cruce a Sudului, Steaua polară a ținuturilor antarctice.

Termometrul arăta 12° sub zero. Când vântul se întețea, frigul devinea începător. Sloiurile de gheață se înmulțiseră; marea începuse să înghețe pe toată întinderea. Pe suprafața ei, numeroase pete de culoare închisă arătau locurile în care începuse să se formeze pojghița de gheață. Desigur că în bacinul central, care îngheța timp de șase luni, cât ținea iarna, nu se putea pătrunde. Ce se făceau atunci bietele balene? Fără îndoială că porneau pe sub banchiză spre alte mari. Cât despre foc și morse, obișnuite cu climele cele mai aspre, ele rămâneau prin meleagurile acelea înghețate. Instinctul le învăță să găurească icefield-urile și să le țină astfel veșnic deschise; prin găurile acestea ies ca să respire. Când păsările alungate de frig emigrează spre nord, mamiferele marine rămân singuri stăpâni ai continentului polar.

Rezervoarele de apă fură umplute și *Nautilus* se cufundă încet până la adâncimea de o mie de picioare, unde se opri. Elicea bătu apa și vasul

înainta drept spre nord, cu o viteză de cincisprezece mile pe oră. Spre seară pluteam pe sub uriașa carapace înghețată a banchizei.

Obloanele salonului erau închise, pentru că *Nautilus* s-ar fi putut lovi de vreun ghețar scufundat. De aceea mi-am petrecut întreaga zi trecându-mi însemnările pe curat. Retrăiam în minte toate peripețiile călătoriei noastre pe pol. Ajunsesem la punctul acela de neatins, fără oboseală și fără primejdii, ca și cum vagonul nostru plutitor ar fi alunecat pe niște şine de cale ferată. Și acum începea adevărată întoarcere. Ce ne mai aştepta? Puteam să-mi închipui orice, fiindcă șirul minunilor submarine este nesfârșit! De cinci luni și jumătate, de când întâmplarea ne aruncase pe bordul lui *Nautilus*, străbătusem paisprezece mii de leghe; și în drumul nostru, mai lung decât Ecuatorul, se petrecuseră nenumărate întâmplări ciudate sau groaznice: vânătoarea în pădurile din Crespo, naufragiul din strâmtoarea Torres, cimitirul de mărgean, pescăriile din Ceylon, Tunelul arab, focurile din Santorin, milioanele din Golful Vigo, Atlantida, Polul Sud! Toată noaptea, amintirile mi-au frământat mintea și nu m-au lăsat să mă odihnesc nicio clipă.

Pe la trei dimineață m-a trezit o zguduitură puternică. Mă ridicai ascultând în întuneric. Deodată m-am pomenit aruncat în mijlocul camerei. Mi-am dat seama că *Nautilus* se izbise de ceva și se lăsa pe o parte. Sprijinindu-mă de pereți, mă tărâii până în salon, unde ardea încă lumina. Mobilele erau răsturnate. Din fericire, vitrinele, fixate solid în perete, rezistaseră. Tablourile dinspre tribord se apropiaseră mult de perete, pe când cele dinspre babord se depărtaseră. *Nautilus* era deci culcat pe partea dreaptă și stătea complet nemîșcat.

Dinăuntrul vasului se auzeau zgomote de pași și voci nedeslușite. Căpitanul Nemo însă nu se ivi. Tocmai când voi am să ies din salon, intrără Ned Land și Conseil.

— Ce s-a întâmplat? îi întrebai.

— Tocmai asta voi am și eu să-l întreb pe domnul, îmi răspunse Conseil.

— Mii de draci! strigă canadianul. Eu știu ce s-a întâmplat. *Nautilus* s-a ciocnit și, după cât stă de apăcat, nu cred s-o mai scoată la capăt cum a scos-o atunci în strâmtoarea Torres.

— Dar cel puțin o fi ajuns la suprafața apei?

— Nu știm, răspunse Conseil.

— O să aflăm îndată, spusei eu.

Am cercetat manometrul. Spre marea mea mirare, el arăta o adâncime de trei sute șaizeci de metri.

- Ce înseamnă asta? am strigat uimit.
- Ar trebui să-l întrebăm pe căpitanul Nemo, își dădu părerea Conseil.
- Dar unde să-l găsim? întrebă Ned Land.
- Urmați-mă! le spusei tovarășilor mei.

Ieșirăm din salon. În bibliotecă, nimeni. Mi-am închipuit că Nemo trebuie să fie în cabina cârmaciului. Cel mai bun lucru era să așteptăm. Ne întoarserăm tustrei din nou în salon.

Voi trece sub tacere cuvintele canadianului, care găsise clipa prietică să se înfurie iar. L-am lăsat să-și descarce veninul în voie, fără ca să-i răspund.

De vreo douăzeci de minute stăteam aşa, căutând să prindem şi cele mai mici zgomote din interiorul lui *Nautilus*, când își făcu apariția căpitanul Nemo. Părea că nici nu ne vede. Înfățișarea lui, atât de liniștită de obicei, trăda îngrijorarea. El cercetă în tacere busola și manometrul, apoi puse degetul pe un punct al planisferei, în partea care reprezenta mările australe.

Nu voiam să-l întrerup. Dar după câteva clipe, când se întoarse spre mine, l-am întrebat, folosind o expresie pe care o mai auzisem de la el, în strâmtorarea Torres:

- Un «incident», căpitane?
- Nu, domnule, de data asta un accident.
- Grav?
- Poate.
- Este vreun pericol imediat?
- Nu.
- *Nautilus* a eșuat?
- Da.
- Și asta din pricina...
- ...unei toane a naturii și nu din neprinciperea oamenilor. În manevră n-a fost făcută nicio greșală. Totuși, efectele echilibrului nu pot fi împiedicate. Poți să înfrunți legile omenești, dar nu te poți împotrivi legilor naturii!

Ciudată clipă își alese căpitanul ca să filosofeze. De fapt, răspunsul lui nu lămurise nimic.

- S-ar putea să, l-am întrebat, care-i cauza accidentului?

— S-a răsturnat un bloc uriaș de gheață, îmi răspunse. Centrul de greutate al ghețarilor se urcă atunci când ape mai calde sau lovituri repetate îi sapă pe dedesubt. În asemenea cazuri, ghețarii se răstoarnă, se dau peste cap. Așa s-a întâmplat și acum. Răsturnându-se, un ghețar l-a lovit pe *Nautilus*, care plutea pe sub el. Apoi, alunecând pe învelișul lui și ridicându-l cu o putere de neînvins, ghețarul l-a atras în straturi mai puțin dense și l-a culcat pe o coastă.

— Nu s-ar putea cumva să-l desprindem pe *Nautilus* golind rezervoarele cu apă și făcându-l astfel să-și recapete echilibrul?

— Chiar asta se și face acum! Se poate auzi cum funcționează pompele. Iată, acul manometrului arată că *Nautilus* se ridică, dar și ghețarul se ridică odată cu el. Poziția noastră rămâne neschimbată până când ghețarul nu va întâlni o stâvilă care să-i oprească urcarea.

Într-adevăr, *Nautilus* rămăsese tot atât de înclinat la tribord. Fără îndoială că el urma să se îndrepte odată cu oprirea ghețarului. Dar dacă asta avea să aibă loc în momentul ciocnirii de banchiza care plutea deasupra noastră, atunci cele două suprafețe de gheață ne-ar fi strivit fără milă.

Îmi frământam mintea gândindu-mă la ceea ce putea să ni se întâiple. Căpitanul privea necontent spre manometru. De la ciocnirea cu ghețarul, *Nautilus* se ridicase cu aproape o sută cincizeci de picioare, dar își păstrase aceeași înclinare. Deodată simții o ușoară mișcare. *Nautilus* se îndreptase puțin. Obiectele atârnate pe perete în salon își recăpătau încetul cu încetul poziția normală. Pereții se apropiau de verticală. Niciunul dintre noi nu mai vorbea. Adânc tulburați, vedeam și simteam cum vasul se îndreaptă. Sub picioarele noastre podeaua devinea orizontală. Se scurseră astfel zece minute.

— În sfârșit, ne-am îndreptat! strigai eu.

— Da, spuse căpitanul Nemo, pășind spre ușa salonului.

— Dar vom mai putea pluti? l-am întrebat.

— Desigur, îmi răspunse. Cum se vor goli rezervoarele, *Nautilus* va urca la suprafața apei.

Căpitanul plecă și peste câțiva timp am observat că, din ordinul lui, *Nautilus* își încetase ridicarea. Era bine să plutim aşa, între două ape, altfel ne-am fi putut ciocni de partea de jos a banchizei.

— Am scăpat ca prin urechile acului! spuse Conseil.

— Da, puteam fi strivită între ghețuri sau, în cel mai bun caz, puteam rămâne țintuită pe loc și atunci n-am fi avut cum să ne primenim aerul... Da, am scăpat ușor!

— Dacă ar fi numai asta! mormăi Ned Land.

Nu voiam să încep o discuție fără rost cu canadianul; de aceea nu i-am răspuns. De altfel, obloanele se deschiseră în aceeași clipă și lumina de afară năvăli prin ferestre.

Eram încă sub apă, după cum am spus; de fiecare parte a lui *Nautilus*, la o depărtare de zece metri, se înălța câte un zid de gheată care-ți lua ochii cu strălucirea lui; deasupra și dedesubt, alte ziduri; deasupra era fundul banchizei, întinzându-se ca un tavan uriaș, dedesubt era ghețarul care, răsturnându-se încetul cu încetul, își găsise pe zidurile laterale două puncte de sprijin, rămânând între ele. *Nautilus* se găsea închis într-un adevărat tunel de gheată, larg de aproape douăzeci de metri, plin cu apă liniștită. I-ar fi fost deci ușor să iasă, mergând fie înainte, fie înapoi, și găsind după aceea, la câteva sute de metri mai încolo, vreo trecere liberă pe sub banchiză.

Becurile fuseseră stinse și totuși salonul strălucea în lumina vie pe care o dădeau razele farului, răsfrânte în pereții de gheată. Îmi este cu neputință să descriu frumusețea oglindirii razelor electrice pe blocurile nesfârșite, tăiate mereu în alte forme. Lumini colorate, după cum erau vinele care brăzdau gheată, țășneau din fiecare unghi, din fiecare creastă, din fiecare fațetă. Ne simțeam ca într-o mină de pietre prețioase, mai ales de safire, care-și amestecau scânteierile cu licăririle verzi ale smaraldelor. Ici și colo, nuanțe de opal nespus de dulci se iveau în mijlocul unor puncte aprinse, adevărate diamante de foc, foarte strălucitoare. Puterea razelor era însurită, ca lumina ce țășnește din lamelele lenticulare ale celui mai puternic far.

— Cât e de frumos! se minună Conseil.

— Da, e o priveliște cum nu se poate mai frumoasă, spusei eu. Nu-i aşa, Ned?

— Mii de draci! E nemaipomenită! Încuviință canadianul. Turbez de necaz că n-am încotro și trebuie să recunosc. E nemaivăzut!

Ned avea dreptate. Era ceva nemaivăzut! Deodată un strigăt al lui Conseil mă făcu să mă întorc.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebai.

— Domnul să închidă ochii, să nu se uite! Nu vă uitați! Spunând aceasta, Conseil își acoperi repede fața cu mâinile.

— Dar ce-ai pățit?

— Sunt orbit, nu mai văd!

M-am uitat fără voie spre fereastră, dar n-am putut îndura focul care o mistuia.

Am înțeles ce se se întâmplase: *Nautilus* pornise cu mare viteză. Toate sclipirile liniștite ale peretilor de gheăță se prefăcuseră în mănușchiuri fulgerătoare. Focurile acestor miliarde de diamante se amestecau între ele. Împins de elice, *Nautilus* gonea parcă învăluind în fulgere.

Atunci, obloanele salonului se închiseră. Ne-am apărat cu palmele ochii în care ne jucau nenumărate globuri și luminițe, ca atunci când te uiți prea mult spre soare. Ne-a trebuit destulă vreme ca să ne potolim vederea tulburată. În cele din urmă ne-am luat palmele de la ochi.

— Pe legea mea! N-aș fi crezut că poate exista aşa ceva, spuse Conseil.

— Mie nici acum nu-mi vine să cred! adăugă canadianul.

— Când vom fi înapoi pe uscat, spuse Conseil, după ce am văzut atâtea minuni ale naturii, cât de nevrednice și de neînsemnate au să ni se pară continentele și măruntele înfăptuirii ale omului! Nu! Lumea aceea nu mai este demnă de noi!

Asemenea cuvinte, ieșite din gura unui om de obicei atât de calm, arătau cât era el de înfierbântat. Dar canadianul nu scăpa prilejul să pună paie pe foc.

— Lumea! făcu el clătinându-și capul. Fii pe pace, prietene Conseil. N-o să ne mai întoarcem niciodată la ea!

Acestea se petreceau pe la orele cinci dimineața. Și tot atunci avu loc o ciocnire în partea din față a lui *Nautilus*. Îmi dădui seama că vârful vasului se lovise de un bloc de gheăță. Pesemne că fusese o manevră greșită, fiindcă nu era deloc ușor să navighezi prin tunelul submarin, printre sloiuri de gheăță. Îmi spuneam că, schimbându-și drumul, căpitanul Nemo va ocoli piedicile, urmând cotiturile tunelului. În orice caz, înaintarea noastră nu putea fi împiedicată cu desăvârșire. Totuși, împotriva așteptărilor mele, *Nautilus* dădu înapoi destul de mult.

— Ne întoarcem? întrebă Conseil.

— Se vede că da, răspunsei eu. Pesemne că în partea asta tunelul nu are ieșire.

— Și atunci?...

— Atunci e foarte simplu; ne întoarcem pe unde am venit și ieșim prin partea de sud. Atâtă tot.

Vorbind astfel, voi am să par mai liniștit decât eram în realitate, între timp se accelerase mișcarea înapoi a lui *Nautilus* care, mergând de-a-ndăratelea, ne ducea cu o viteză tot mai mare.

— O să avem o întârziere, făcu Ned.

— Ce contează câteva ore mai mult ori mai puțin? Măcar de-am ieși odată...

— Da, repetă Ned Land. Numai de-am ieși.

Mă plimbai câtva timp de la salon la bibliotecă. Tovarășii mei tăceau. Mă întinsei apoi pe un divan cu o carte în mână. După un sfert de oră, Conseil, apropiindu-se de mine, mă întrebă:

— E interesantă cartea pe care o citiți?

— Foarte interesantă, îi răspunsei.

— Cred și eu! Doar citiți cartea pe care chiar dumneavoastră ați scris-o!

— Cartea mea?

În adevăr, țineam în mâini, fără să știu, lucrarea mea «Misterele din adâncul mărilor». Am închis cartea și mi-am reluat plimbarea. Ned și Conseil se ridicară să plece.

— Mai stați, prieteni, le spusei eu. Să fim împreună până când vom ieși din încurcătura asta.

— Cum dorește domnul! îmi răspunse Conseil.

Mai trecuță câteva ceasuri, în care timp cercetai întruna instrumentele atârnate pe pereții salonului. Manometrul arăta că *Nautilus* plutește mereu la o adâncime de trei sute de metri, busola arăta că se îndreaptă înspre sud, iar indicatorul de viteză – că merge cu douăzeci de mile pe oră, ceea ce însemna prea mult pentru un spațiu atât de îngust. Căpitanul Nemo însă știa că trebuie să se grăbească. Acum, fiecare minut prețuia cât un secol.

La orele opt și douăzeci avu loc cea de-a doua ciocnire, de data asta în partea de dinapoi a vasului. Pălii. Tovarășii mei se apropiară de mine. L-am luat de mână pe Conseil. Ne înțelegeam din priviri mai bine decât prin cuvinte. În clipa aceea intră în salon căpitanul. M-am îndreptat către el.

— Drumul spre sud ne este închis? îl întrebai.

— Da, domnule. Icebergul, răsturnându-se, ne-a închis orice ieșire.

— Suntem blocăți?

— Da.

Capitolul XVI

Fără aer

Astfel, de o parte și de alta, deasupra și dedesubt, *Nautilus* se găsea împrejmuit de un zid de gheață, de nepătruns. Eram prizonierii banchizei! Canadianul izbi în masă cu pumnul lui puternic. Conseil tăcea. M-am uitat la căpitan. Chipul său își recăptase calmul obișnuit. Stătea cu brațele încrucișate, gândindu-se. *Nautilus* nu mai mișca.

După un timp, căpitanul vorbi:

— Domnilor, spuse el cu glas liniștit, în împrejurările de față există două feluri de a muri.

Omul acesta de neînțeles avea aerul unui profesor de matematici care face o demonstrație elevilor.

— Primul, continuă el, este să murim striviți. Al doilea, să murim asfixiați. Nu vorbesc despre posibilitatea de-a muri de foame, pentru că proviziile lui *Nautilus* pot ține, fără îndoială, mai mult decât noi. Să ne ocupăm deci de posibilitățile de strivire și de asfixie.

— De asfixie nu trebuie să ne temem, domnule căpitan, fiindcă rezervoarele de aer sunt pline, îi răspunsei eu.

— E drept, observă căpitanul Nemo, dar ele nu ne pot ajunge decât pentru două zile. Au trecut treizeci și sase de ore de când suntem sub apă și până acum ar fi trebuit să primenim aerul îngreuiat al lui *Nautilus*. În patruzeci și opt de ore provizia de aer se va sfârși.

— Atunci, domnule căpitan, să ne eliberăm înainte de-a trece patruzeci și opt de ore!

— Vom face-o, cel puțin încercând să spargem zidul care ne înconjoară.

— Prin care parte?

— Asta o să ne-o arate sonda. Îl voi culca pe *Nautilus* peste ghețarul de dedesubt, iar oamenii mei, îmbrăcați în costume de scafandri, vor ataca muntele de gheață acolo unde va fi mai subțire.

— Putem deschide obloanele salonului?

— Fără îndoială, doar stăm pe loc.

Căpitanul Nemo ieși. Curând se auziră șuierăturile apei care umplea rezervoarele. *Nautilus* începu să se cufunde încet și se aşeză pe ghețar la o adâncime de trei sute de picioare.

— Prieteni, spusei eu, situația e gravă, dar mă bizui pe curajul și pe energia voastră.

— Domnule, îmi răspunse canadianul, acum n-o să vă mai bat capul cu cârtelile mele. Sunt gata să fac orice pentru salvarea tuturor!

— Bine, Ned! i-am spus întinzându-i mâna.

— Am de adăugat că, știind să mânuiesc cu tot atâta îndemânare târnăcopul ca și cangea, sunt la dispoziția căpitanului.

— Nu-ți va refuza ajutorul. Vino, Ned!

L-am condus pe canadian în camera în care echipajul lui *Nautilus* își îmbrăca hainele de scafandri. Am făcut cunoscută căpitanului propunerea lui Ned, care fu primită. Canadianul își îmbrăcă costumul și fu gata odată cu ceilalți tovarăși de muncă. Fiecare purta în spate câte un aparat Rouquayrol, plin cu aer curat, scos din rezervoare. Era un împrumut mare pentru rezerva de aer a lui *Nautilus*, dar trebuia făcut. Cât despre lămpile Ruhmkorff, ele nu ar fi avut niciun rost în apa luminată de farul electric.

După ce Ned se îmbrăcă, m-am întors în salon, unde obloanele fură deschise, și, stând lângă Conseil, am privit stratul de gheață pe care se sprijinea *Nautilus*. Peste câteva clipe se iviră vreo doisprezece oameni din echipaj, mergând pe bancul de gheață, și printre ei am recunoscut statura înaltă a lui Ned Land. Căpitanul Nemo îi întovărășea.

Înainte de a se începe săparea pereților, se făcuse câteva sondaje pentru a se hotărî în ce parte trebuia pornite lucrările. În pereții lateralii fură înfipte sonde lungi, dar ele se opriră din pricina zidului gros, după ce pătrunseseră cincisprezece metri. Cât despre gheață de deasupra, era zadarnic să se încerce străpungerea ei. Acolo se înălța banchiza care măsura mai mult de patru sute de metri grosime. Căpitanul Nemo puse să fie sondată gheața de dedesubt. Aici doar zece metri ne despărțeau de apă, căci grosimea ghețarului se dovedi a nu fi mai mare de atât. Rămânea acum să se taie o bucată a cărei suprafață să fie egală cu linia de plutire a lui *Nautilus*. Cu alte cuvinte, trebuiau desprinși peste șase mii de metri cubi, pentru a se face o scobitură prin care *Nautilus* să poată coborî sub câmpul de gheață.

Munca începu îndată și continuă cu înversunare. În loc să se sape în jurul lui *Nautilus*, ceea ce ar fi sporit greutătile, căpitanul Nemo însemnă locul spărturii cam la opt metri de coasta stângă a vasului. Apoi, oamenii sfredeliră în mai multe puncte locul ales și îndată după aceea târnăcoapele începură să taie cu putere gheața, desprinzând blocuri mari. Printr-un efect

curios al greutății specifice, blocurile acestea, fiind mai ușoare decât apa, zburau, ca să spun aşa, spre bolta tunelului, care se îngroşa în sus cu ceea ce pierdea din partea de jos. Dar lucrul acesta nu putea să ne supere, fiindcă zidul de dedesubt se subția în aceeași măsură.

După două ore de muncă îndărjită, Ned Land se întoarse sleit de puteri. El și tovarășii lui fură înlocuiți cu alți lucrători, la care ne-am alăturat și noi, eu și Conseil. Ne-a condus secundul lui *Nautilus*. La început, apa mi s-a părut foarte rece, dar mânuind târnăcopul m-am încălzit. Cu toate că ne aflam la o presiune de treizeci de atmosfere, ne puteam mișca cu destulă ușurință.

Când după două ore de lucru m-am întors ca să mănânc ceva și să mă odihnesc, am simțit diferența dintre aerul curat pe care ni-l dădea aparatul Rouquayrol și atmosfera din *Nautilus*, încărcată cu acid carbonic. Aerul nu mai fusese reînnoit de patruzeci și opt de ore și puterea lui înviorătoare era mult slăbită. În douăsprezece ore de muncă fusese săpat, pe întinderea unde lucram, numai un strat gros de un metru, adică vreo șase sute de metri cubi. Dacă săpam tot atât în fiecare douăsprezece ore, ne-ar mai fi trebuit încă cinci nopți și patru zile ca să ducem lucrul la bun sfârșit.

— Cinci nopți și patru zile! le spusei tovarășilor mei. Iar aer în rezervoare nu mai avem decât pentru două zile.

— Fără să mai ținem socoteala că, odată ieșiți din închisoarea astă blestemată, vom fi închiși sub banchiză, fără să putem ieși la aer! adăugă Ned.

Era adevărat. Cine ar fi fost în stare să prevadă timpul cel mai scurt care ne-ar fi trebuit ca să ne eliberăm? Nu ne puteam asfixia mai înainte ca *Nautilus* să revină la suprafața apei? Situația părea groaznică. Dar noi o priveam plini de curaj, hotărâți să ne facem datoria până la capăt.

După cum socotisem, în timpul nopții fu desprins un nou strat de un metru din alveola uriașă. Dar dimineață, când îmbrăcat cu costumul meu de scafandru am străbătut apa la o temperatură de șase sau șapte grade sub zero, observai că zidurile laterale se apropiau încetul cu încetul. Straturile de apă, aflate mai departe de groapă, nefiind încălzite de oamenii care lucrau și de loviturile uneltelor, începuseră să se solidifice. Care erau șansele noastre de scăpare în fața acestei noi primejdii și cum puteam împiedica înghețarea apei, care ar fi sfărâmat pereții lui *Nautilus* ca pe o bucată de sticlă?

N-am spus nimic celor doi tovarăși ai mei despre noul pericol care ne pândeau. La ce ar fi folosit să-i descurajeze, când muncea cu atâtă râvnă pentru salvare? Dar când am revenit pe bord, îi arătai căpitanului Nemo cum stau lucrurile.

— Știi, îmi spuse el cu tonul lui liniștit, pe care nici împrejurările cele mai groaznice nu i l-ar fi putut schimba. E încă un pericol, dar nu văd cum l-am putea înlătura. Singura posibilitate de scăpare este să lucrăm mai repede decât înghețul, să i-o luăm înainte, asta-i tot!

Să i-o luăm înainte! Adevărat, ar fi trebuit ca până acum să mă fi obișnuit cu felul acesta de-a vorbi. În ziua aceea am mânuisit târnăcopul cu îndârjire ore întregi. Munca îmi dădea puteri. De altfel, a lucra însemna a pleca de pe bord, însemna a părăsi un aer sărac și stricat și a respira aerul proaspăt din aparate.

Spre seară, groapa se mai adâncise cu un metru. Când m-am întors pe bord, era cât pe-aci să mă asfixieză acidul carbonic din submarin. Ah, de am fi avut mijloace chimice cu care să înlăturăm gazul acesta înăbușitor! Oxigenul nu ne lipsea; se găsea în apă oricât de mult. Ar fi fost de ajuns să descompunem apa cu ajutorul unor pile electrice, ca să căpătăm fluidul dătător de viață. Mă gândisem la asta, dar la ce-ar fi folosit, de vreme ce acidul carbonic produs de respirația noastră cuprinsește toate colțurile vasului? Spre a-l absorbi, ar fi trebuit să agităm fără încetare niște vase umplute cu sodă caustică; dar n-aveam substanță asta și n-am fi putut-o înlocui cu nimic altceva.

Seară, căpitanul Nemo trebui să deschidă robinetele rezervoarelor și să dea drumul la câteva coloane de aer în interiorul lui *Nautilus*. Dacă n-ar fi făcut asta, în dimineață următoare nu ne-am mai fi trezit.

A doua zi, 26 martie, îmi reîncepui munca de miner, săpând împreună cu tovarășii mei al cincilea metru. Pereții laterali și fundul banchizei se îngroșau văzând cu ochii. Nu mai era nicio îndoială că aveau să se unească mai înainte ca *Nautilus* să poată ieși. Eram cât pe-aci să las târnăcopul din mâna. De ce să mai sap, când tot trebuia să mor înăbușit, în chinuri pe care nu le-ar fi putut născoci nici chiar cruzimea unor sălbatici? Mi se părea că sunt între fălcile formidabile ale unui monstru, iar ele se strângneau necruțătoare.

Căpitanul Nemo, care conducea lucrările și muncea el însuși, trecu pe lângă mine. L-am atins cu mâna și i-am arătat pereții închisorii noastre.

Zidul dinspre tribord înaintase până la aproape patru metri de învelișul lui *Nautilus*.

Căpitanul mă pricepu și-mi făcu semn să-l urmez. Ne-am întors pe bord. După ce mi-am scos costumul, l-am însoțit în salon.

— Domnule Aronnax, trebuie să încercăm un mijloc eroic, altfel rămâнем cimentați în apa asta întărăită.

— Da, spusei eu, dar ce putem face?

— O, dacă *Nautilus* ar fi destul de tare ca să suporte presiunea gheții fără să fie strivit!

— Atunci? am întrebat neștiind la ce vrea să ajungă.

— Nu pricepeți că înghețarea apei ne-ar putea veni în ajutor? Nu vă dați seama că ea ar putea face să crape câmpul de gheață care ne ține închiși, aşa cum face să crape și pietrele cele mai tari? Nu vă dă prin gând că ar putea să ne salveze în loc să ne ucidă?

— Tot ce se poate, domnule căpitan; dar oricât de rezistent la strivire ar fi *Nautilus*, tot n-ar putea să suporte presiunea asta însăjuitătoare și s-ar turbi ca o foaie de tablă.

— Știi, de asta nu trebuie să ne biziim pe ajutorul naturii, ci pe noi însine. Trebuie să stăvilim înghețul. Trebuie să-l oprim! Nu numai pereții laterali se strâng, dar și în față, și în spate n-au mai rămas nici zece picioare de apă. Gheața ne prinde din toate părțile.

— Cât timp ne mai ajunge aerul? îl întrebai eu. Căpitanul mă privi drept în ochi.

— Poimâine rezervoarele vor fi goale! spuse el.

Simții cum îmi îngheță sângele în vine. Și totuși nu puteam să mă aştept la alt răspuns. În ziua de 22 martie, *Nautilus* se cufundase în apele libere ale polului. Acum eram în 26. Trăisem cinci zile numai cu rezervele de pe bord! Iar aerul curat care mai rămăsese trebuia păstrat pentru lucrători. Și astăzi, când scriu, îmi amintesc atât de bine de toate astea, încât mă năpădește fără voie spaimă și simt cum mă sufoc.

Căpitanul Nemo se gândeau, tacut, nemîșcat. Se vedea bine că-i venise o idee, pe care însă părea că o respinge. În sfârșit, lăsa să-i scape câteva cuvinte.

— Apă cloicotită! murmură el.

— Apă cloicotită?! mă mirai eu.

— Da. Suntem închiși într-un spațiu destul de mic. Oare apa clocoșită, pe care ar arunca-o necontenit pompele lui *Nautilus*, n-ar ridica temperatura acestui loc, încetinind înghețul?

— Trebuie să încercăm! spusei eu hotărât.

— Să încercăm, domnule profesor!

Termometrul arăta că afară erau mai puțin de șapte grade sub zero. Căpitanul Nemo mă duse în bucătărie, unde funcționau puternicele aparate de distilare care prin evaporare dădeau apa de băut. Ele fură umplute cu apă și întreaga căldură electrică a pilelor năpădi serpentinele cufundate în lichid. În câteva minute, apa atinse 100° și fu trimisă spre pompe, în timp ce alta proaspătă o înlocuia. Căldura dezvoltată de pile era atât de mare, încât apa rece trasă din mare ajungea clocoșită în pompe de îndată ce trecea prin aparate.

Pomparea începu. După trei ore termometrul arăta că afară sunt 6° sub zero. Câștigasem un grad. Două ore mai târziu, termometrul arăta doar 4° .

— Vom izbuti! îi spusei căpitanului, după ce urmărisem și controlasem prin numeroase observații mersul lucrărilor.

— Și eu cred același lucru, îmi răspunse el. Nu vom fi striviti. Nu ne mai amenință acum decât pericolul sufocării. În timpul nopții temperatura apei se urcă la un grad sub zero. Era tot ce puteau face pompele. Dar cum înghețul apei de mare începe numai de la două grade sub zero, m-am simțit în sfârșit liniștit în privința asta.

A doua zi, 27 martie, fuseseră scoși din groapă șase metri de gheață. Mai rămâneau de scos patru metri. Asta însemna încă patruzeci și opt de ore de muncă. Aerul nu mai putea fi împrospătat în interiorul lui *Nautilus*, astfel că din ziua aceea lucrurile au mers din ce în ce mai greu.

Simțeam cum mă apasă o greutate de nesuferit. Pe la orele trei noaptea mă copleșise o neliniște de neînvins. Căscam de-mi trosneau fălcile și gâfâiam, căutând să găsesc oxigenul care se rărea tot mai mult. Zăceam fără să mă mai pot gândi, fără putere, aproape fără cunoștință. Bietul Conseil, căzut în aceeași stare, îndurând aceleași suferințe, nu mă părăsea. Îmi lua mâna, mă încuraja și-l auzeam murmurând:

— Ah! Dacă aş putea să nu respir, ca să vă las mai mult aer!

Îmi dădeau lacrimile când îl auzeam vorbind astfel.

Dacă situația tuturor era de neîndurat înăuntrul vasului, e lesne de închipuit cu ce grabă, cu câtă fericire ne îmbrăcam hainele de scafandri

atunci când ne venea rândul ca să lucrăm! Tânăraopele răsunau pe stratul înghețat. Brațele ne osteneau, mâinile nu se jupuiau, dar nici oboseala, nici rănilor nu însemnau nimic! Aerul dătător de viață ne pătrundea în plămâni! Respiram! Respiram!

Cu toate astea, nimeni nu-și prelungea lucrul sub apă peste timpul hotărât. Odată sarcina îndeplinită, fiecare dintre noi trecea tovarășilor care se sufocau rezervoarele dătătoare de viață. Căpitanul Nemo se supunea primul acestei discipline severe. Când sosea ora, dădea aparatul său altuia și intra în aerul nesănătos de pe bord, mereu liniștit, fără urmă de slăbiciune, fără să murmură. În ziua aceea lucrul fu îndeplinit cu și mai mult zel. Ne mai rămâneau de ridicat doi metri de pe toată întinderea săpăturii. Numai doi metri ne mai despărțeau de marea liberă. Dar în rezervă nu mai era decât foarte puțin aer, și acela încă trebuia păstrat pentru săpători. Niciun strop pentru *Nautilus*.

Când m-am întors pe bord, aproape că m-am sufocat. Ce noapte! Mi-e peste puțină s-o descriu. Asemenea chinuri nu pot fi descrise. A doua zi dimineață, o apăsare îngrozitoare îmi tăia răsuflarea. Mă dorea capul și mă simteam amețit ca un om beat. Nici tovarășii mei nu sufereau mai puțin. Cățiva oameni din echipaj horcăiau.

În ziua aceea, a șasea de când eram captivi, căpitanul Nemo, găsind că lucrul merge prea încet cu tânăraopele și cazualele, hotărî să spargă stratul de gheață care ne mai despărțea de apă. Omul acesta își păstrase săngele rece și energia. Își stăpânea durerile fizice prin forța morală. Gândea, combina, lupta.

La ordinul său, vasul fu ușurat, adică ridicat de pe stratul de gheață, prin schimbarea greutății specifice. Și îndată ce pluti, el fu adus deasupra săpăturii făcute pe măsura sa. După ce i se umplură rezervoarele de apă, vasul coborî până ce linia de plutire se potrivi cu marginile săpăturii.

Atunci, tot echipajul urcă pe bord și ușa dublă de ieșire în apă fu închisă. *Nautilus* se sprijini în stratul de gheață care avea mai puțin de un metru grosime și pe care sondele îl găuriseră în mii de locuri.

Robinetele rezervoarelor fură larg deschise și o sută de metri de apă năvăliră în ele, sporind cu o sută de mii de kilograme greutatea lui *Nautilus*.

Așteptam și ascultam, uitând suferințele, nădăjduind încă. Încercam să ne salvăm printr-o ultimă sforțare. Cu toate că îmi vâjâiau urechile, am auzit peste puțin timp cum scârțâie gheața sub *Nautilus*. Se produse o mișcare,

gheață plesni cu un zgomot ciudat, ca o bucată de hârtie care se rupe, și *Nautilus* coborî.

— Trecem! îmi şoptică Conseil.

N-am putut să-i răspund. Î-am luat mâna și i-am strâns-o, cutremurat de emoție. Deodată, împins de înspăimântătoarea greutate adăugată, *Nautilus* se înfundă în apă ca o ghiulea, căzând în gol!

Atunci, întreaga forță electrică fu îndreptată spre pompe, care începură îndată să golească apa din rezervoare. După câteva minute, căderea se încetini. Manometrul arăta chiar o mișcare de ridicare. Elicea porni cu toată viteza, făcând să tremure din încheieturi învelișul metalic al vasului și împingându-ne spre nord. Dar cât aveam să plutim pe sub banchiză, până la marea liberă? Încă o zi? N-aveam să mai trăiesc atât! Stăteam întins pe un divan în bibliotecă. Simteam că mă sufoc. Fața mi se învinetise, buzele mi se albiseră și îmi pierdusem cunoștința. Nu mai vedeam, nu mai auzeam, nu mai eram în stare să fac nicio mișcare. Câte ore s-au scurs astfel, n-aș putea spune. Dar mi-am dat seama că începea agonia. Am înțeles că moartea era aproape.

Deodată însă mi-am revenit, simțind în plămâni o dâră de aer proaspăt. Ieșisem la suprafața apei? Trecusem banchiza?

Nu! Ned și Conseil, bravii mei prieteni, se jertfeau ca să mă salveze. Pe fundul unui aparat mai rămăsese puțin aer. În loc să-l respire, îl păstraseră pentru mine, și cu toate că ei își se sufocau, mi-l dădeau mie, picătură cu picătură. Voi am să dau aparatul la o parte, dar ei îmi țineau mâinile și câteva clipe am respirat cu nesaț.

Mă uitai la ceas. Era ora unsprezece dimineață. Trebuia să fim în 28 martie. *Nautilus* gonea cu o iuțeală înspăimântătoare, de patruzeci de mile pe oră, zvârcolindu-se în ape.

Unde era căpitanul Nemo? Murise? Dar tovarășii săi? Muriseră și ei? În clipa aceea manometrul arăta că suntem la numai douăzeci de metri sub apă. Un simplu câmp de gheață ne mai despărțea de aer. Oare nu-l puteam sfărâma? Oricum, *Nautilus* avea să încerce. L-am simțit într-adevăr luând o poziție oblică, coborându-și partea dinapoi și ridicându-și pintenul. Fusese de ajuns să tragă puțină apă ca să-și schimbe echilibrul. Apoi, împins de elicea lui puternică, vasul atacă ghețarul pe dedesubt, ca un berbec uriaș. Îl crăpă puțin câte puțin, se dădu înapoi și își făcu vânt, izbind din nou câmpul

de gheătă care se crăpa. În sfârșit, cu o ultimă sforțare. *Nautilus* se năpusti deasupra gheții, pe care o sparse cu greutatea lui.

Panoul fu deschis și valuri de aer curat năvăliră în toate ungherele vasului.

Capitolul XVII

De la Capul Horn la Amazon

N-aș putea spune cum am ajuns pe punte. Poate că mă duse canadianul. Tot ce știam este că respiram aerul înviorător al mării. Tovarașii mei se îmbătau și ei de prospetimea aerului. Nefericiții care flămânzesc prea multă vreme trebuie să fie cumpătați atunci când găsesc ceva de mâncare. Noi, dimpotrivă, n-aveam de ce să fim cumpătați, puteam să ne umplem plămâni cu aer și ceea ce ne îmbăta era adierea, adierea însăși a mării!

— Ah! făcea Conseil. Bun mai e oxigenul! Nu vă temeți să respirați, domnule. E de ajuns pentru toată lumea.

Ned Land tăcea, dar căsca fălcile de ar fi putut speria și un rechin. Si ce respirație puternică! Canadianul «trăgea» ca o sobă în care s-a aprins focul.

Ne-am recăpătat curând puterile, și când m-am uitat împrejur, am văzut că suntem singuri pe punte. Niciun om din echipaj. Nici căpitanul Nemo. Ciudații marinari de pe *Nautilus* se mulțumeau cu aerul care circula înăuntru. Niciunul nu venise afară ca să se desfete în aer liber.

Primele cuvinte rostite de mine au fost cuvinte de mulțumire și de recunoștință pentru cei doi tovarași ai mei. Ned și Conseil îmi prelungiseră viața în timpul celor din urmă ceasuri ale agoniei. Toată recunoștința mea nu putea răsplăti un astfel de devotament.

— Lăsați, domnule profesor, îmi răsunse Ned Land, nu face să mai vorbim de asta! Ce merit avem noi? Niciunul. N-a fost decât o problemă de aritmetică. Viața dumneavoastră e mai prețioasă decât a noastră. Deci trebuie să-o păstrăm.

— Nu, Ned, i-am răspuns, nu este mai prețioasă. Nimici nu-i superior unui om dănic și bun aşa cum ești dumneata!

— Bine! Bine! repetă canadianul, încurcat.

— Si tu, dragul meu Conseil, ai suferit mult.

— Nu chiar aşa de mult. Ca să vă spun drept, mi-au lipsit și mie vreo câteva înghițituri de aer, dar cred că m-aș fi obișnuit și cu asta. De altfel, am văzut că domnul leșinase, aşa că mi-a trecut orice chef ca să respir. Cum se

spune, mi s-a tăiat răsuflarea... Conseil, încurcat în propriile sale cuvinte, se opri.

— Prieteni, le răspunsei eu adânc tulburat, de acum suntem legați pentru totdeauna și aveți drepturi asupra mea...

— De care mă voi folosi din plin! spuse canadianul.

— Cum? se miră Conseil.

— Dreptul de a vă lua cu mine când voi părăsi acest vas infernal.

— Fiindcă veni vorba, întrebă Conseil, mergem în direcție bună?

— Sigur, fiindcă mergem spre soare și aici soarele e nordul, îi răspunsei eu.

— Asta aşa e, se amestecă Ned Land, dar nu știm încă dacă mergem spre Pacific sau spre Atlantic, adică spre mari umblate sau spre mari pustii.

La asta nu știam ce să răspund, dar în sinea mea mă temeam că Nemo ne va duce mai degrabă spre oceanul uriaș care scaldă coastele Asiei și ale Americii. Așa, ar fi întregit înconjurul lumii submarine și s-ar fi reîntors în mările în care *Nautilus* își găsea întreaga libertate. Dar dacă ne întorceam în Pacific, departe de orice pământ locuit, cum rămânea cu planurile lui Ned Land?

În privința acestui punct important aveam să ne lămurim în scurtă vreme. *Nautilus* înainta cu toată viteza. Curând trecuram cercul polar, îndreptându-ne spre Capul Horn. La 31 martie, ora șapte seara, eram acolo.

Uitasem toate suferințele noastre. Amintirea închisorii de gheăță mi se ștersese încetul cu încetul din minte. Nu ne mai gândeam decât la viitor. Căpitanul Nemo nu mai era de văzut nici prin salon, nici pe punte. Punctul însemnat în fiecare zi pe hartă de către ofițerul secund îmi arăta direcția exactă a lui *Nautilus*. În seara aceea, spre marea mea mulțumire, era vădit că ne reîntorceam spre nord, pe drumul Atlanticului. I-am înștiințat pe canadian și pe Conseil.

— Bună veste! îmi răspunse canadianul; dar oare unde merge *Nautilus*?

— Nu ți-aș putea spune, Ned.

— O fi având de gând căpitanul ca după Polul Sud să înfrunte Polul Nord și apoi să se întoarcă în Pacific prin faimoasa trecătoare din nord-vest?

— Să nu-i pomenim de asta, că e în stare s-o facă, ne sfătuí Conseil.

— N-avea grija, spuse canadianul, o ștergem noi mai din vreme!

— Oricum, își dădu părerea Conseil, căpitanul ăsta e un om strănic și n-o să ne pară rău că l-am cunoscut.

— Mai ales după ce-l vom părăsi! adăugă Ned Land.

A doua zi, 1 aprilie, cu puțin înainte de amiază când *Nautilus* se urcă la suprafața apei, zării spre apus o coastă. Era Țara de Foc, căreia primii navigatori i-au dat acest nume văzând fumurile numeroase care se ridicau din colibele indigenilor. Țara de Foc este alcătuită dintr-o îngrămădire de insule ce se întind pe treizeci de leghe în lung și optzeci de leghe în lat, între 53° și 56° latitudine australă și 67°50' și 77°15' longitudine vestică. Coasta era joasă, dar în depărtare se ridicau munți înalți. Mi s-a părut chiar că zăresc muntele Sarmiento, care se înalță până la două mii și patruzeci de metri deasupra nivelului mării, bloc piramidal de șist, cu vârful foarte ascuțit, care, după cum spunea Ned, «anunță vremea frumoasă sau vremea rea» după cum e învăluit sau nu în ceată.

— Un barometru grozav, prietene.

— Un barometru natural, domnule, care nu m-a înșelat niciodată când navigam în Strâmtoarea lui Magellan.

În clipa aceea, piscul se vedea deslușit pe un cer senin. Era o prevestire de vreme frumoasă, care se și îndeplini.

Nautilus, intrând sub valuri, merse de-a lungul țărmului, la o depărtare de numai câteva mile. Prin geamul salonului vedeam liane lungi, fuci și gigantici și alte specii de ierburi de mare, din care văzusem și în marea liberă a polului, cu filamente vâscoase și lustruite care aveau până la trei sute de metri lungime; ele păreau niște adevărate cabluri, mai groase decât degetul cel mare, foarte tari, putând să servească drept odgoane pentru nave. Pe fund, amestecata prin concrețiunile de mărgean, se aşternea o altă iarbă, cunoscută sub numele de «velp», cu frunze lungi de patru picioare. Ea servește de cuib și de hrană nenumăraților crustacei, moluște, crabi și sepii.

Aici focile și vidrele de mare aveau la îndemână mâncăruri grozave, amestecând carne de pește cu legume de mare, după metoda englezescă.

Nautilus trecea cu cea mai mare viteză prin apele acestea îmbelșugate. Spre seară se apropi de arhipelagul Maluinelor, ale cărui vârfuri stâncoase le-am putut recunoaște a doua zi dimineață.

M-am gândit deci, pe bună dreptate, că aceste două insule, înconjurate de numeroase insulițe, aparținuseră odinioară pământurilor descoperite de Magellan. Insulele Maluine au fost probabil descoperite de celebrul John Davis, care le-a dat numele de «Davis-Southern Islands». Mai târziu, Richard Hawkins le boteză Maiden Islands, Insulele Fecioarei. Apoi, la

Începutul secolului XVIII, niște pescari din Saint Malo le-au dat numele de insulele Maluine. În sfârșit, englezii, în a căror posesiune sunt, le-au numit insulele Falkland.

Prin meleagurile acelea, plasele ne-au adus alge frumoase și mai ales un anumit fucus cu rădăcinile pline de cele mai bune midii din lume. O mulțime de gâște și rațe se abătură pe punte. Ele fură prinse și duse de îndată la bucătăria bordului. În privința peștilor, am observat mai ales pești osoși din genul porcușorilor, și în special unii dintre ei, lungi de douăzeci de centimetri, presărați cu pete albicioase și gălbui.

Mi-au plăcut de asemenea foarte mult meduzele, îndeosebi unele dintre ele, cele mai frumoase, numite «chrysaore» și care trăiesc numai în mările Maluinelor.

Când cele din urmă înălțimi ale Maluinelor dispărură în zare, *Nautilus* se cufundă între douăzeci și douăzeci și cinci de metri, mergând de-a lungul coastei americane. Pe căpitanul Nemo tot nu l-am văzut.

Până la 3 aprilie, n-am părăsit meleagurile Patagoniei, plutind când sub ocean, când deasupra valurilor. *Nautilus* trecu golful larg făcut de gurile lui La Plata și la 4 aprilie ajunse în dreptul Uruguayului, la cincizeci de mile în larg. Vasul nostru se îndrepta mereu spre nord, de-a lungul cotiturilor coastei Americii meridionale. Străbătusem de la îmbarcarea noastră din mările Japoniei și până aici săisprezece mii de leghe. Pe la unsprezece dimineață am tăiat Tropicul Capricornului pe meridianul treizeci și şapte, trecând apoi prin largul Capului Frio. Spre marea nemulțumire a lui Ned Land, se vedea că lui Nemo nu-i place vecinătatea coastelor locuite ale Braziliei, pentru că mergea cu o viteză amețitoare. Niciun pește, nicio pasăre, oricât de iute ar fi fost, nu ne puteau urmări și nu puturăm studia niciuna din curiozitățile acestei mări.

Gonind cu aceeași viteză timp de câteva zile, am atins, la 9 aprilie, spre seară, punctul cel mai răsăritean al Americii de Sud, Capul San Roque. După aceea, *Nautilus* se depărta din nou și coborî la adâncimi mai mari, căutând o vale submarină care se întinde între Capul San Roque și Sierra Leone, de pe coasta africană. Valea aceasta se bifurcă în dreptul Antilelor și se sfârșește la nord printr-o groapă uriașă, de nouă mii de metri. Acolo secțiunea geologică a oceanului arată până la Antile o faleză de șase kilometri, tăiată drept, iar la înălțimea insulelor Capului Verde, un alt zid, tot atât de mare, care împreună cu celălalt mărginesc continentul scufundat

al Atlantidei. Pe netezișul acestei văi se ridică vreo câțiva munți care dau o înfățișare plăcută fundului submarin. Descriu toate aceste amănunte mai ales după hărțile netipărite din biblioteca lui *Nautilus*, făcute fără îndoială de căpitanul Nemo, pe baza observațiilor sale personale.

Timp de două zile am colindat apele pustii și adânci, coborând cu ajutorul planurilor înclinate. *Nautilus* mergea în diagonale lungi, străbătând astfel toate adâncimile. Dar la 11 aprilie, el se urcă deodată la suprafață și zărirem țărmul la gura imensă a fluviului Amazoanelor, al cărui debit este atât de mare, încât desăreaază oceanul pe o întindere de mai multe leghe.

Tăiarăm și Ecuatorul. În urma noastră, la douăzeci de mile spre vest, rămăsese Guyana, colonie franceză în care am fi putut găsi cu ușurință un refugiu. Dar vântul sufla cu putere și n-am fi putut înfrunta valurile furioase cu o simplă luntre. Se vede că Ned Land și-a dat seama de lucrul acesta, fiindcă nu mi-a pomenit nimic despre fugă. Nici eu n-am spus nimic, fiindcă nu voiam să-l îndemn la o încercare sortită, fără îndoială, să dea greș.

De întârzierea planurilor noastre mă despăgubii destul de ușor, făcând studii interesante. În timpul celor două zile, în 11 și 12 aprilie, *Nautilus* rămase la suprafață mării și plasa lui ne aduse o colecție minunată de zoofite, pești și reptile.

Într-una din plase am găsit un fel de vulpe de mare foarte turtită, care, dacă i s-ar fi tăiat coada, ar fi format un disc perfect, cântărind douăzeci de kilograme. Era albă pe pântece și avea spinarea roșcată și împestrițată cu pete mari, rotunde, de un albastru-închis încercuite cu negru. Pielea îi era foarte netedă, iar înotătoarea o avea despicate în două. Vulpea de mare se zbătea. Întinsă pe punte, încercând prin mișcări convulsive să se întoarcă, și făcu atâtea sforțări, încât era cât pe-aci să sară în mare, când Conseil, care ținea la peștele lui, se aruncă peste ea și, înainte de a-i putea spune eu ceva, o prinse cu amândouă mâinile.

Dar, cât ai clipi, bietul băiat căzu pe spate, cu picioarele în sus, cu jumătate de corp paralizată și strigând:

— Domnule! Nu mă lăsa! Ajută-mă!

Era pentru prima oară când nu-mi vorbea «la persoana a treia». L-am ridicat împreună cu Ned Land, l-am fricționat zdravăn și, când și-a revenit în simțiri, veșnicul clasificator îngână cu o voce stinsă:

— Clasa cartilaginoșilor, ordinul condropterigienilor cu branpii fixe, subordinul selacienilor, familia raidelor, genul torpilelor!

— Da, prietene, îi răspunsei eu, o torpilă te-a adus în halul ăsta.

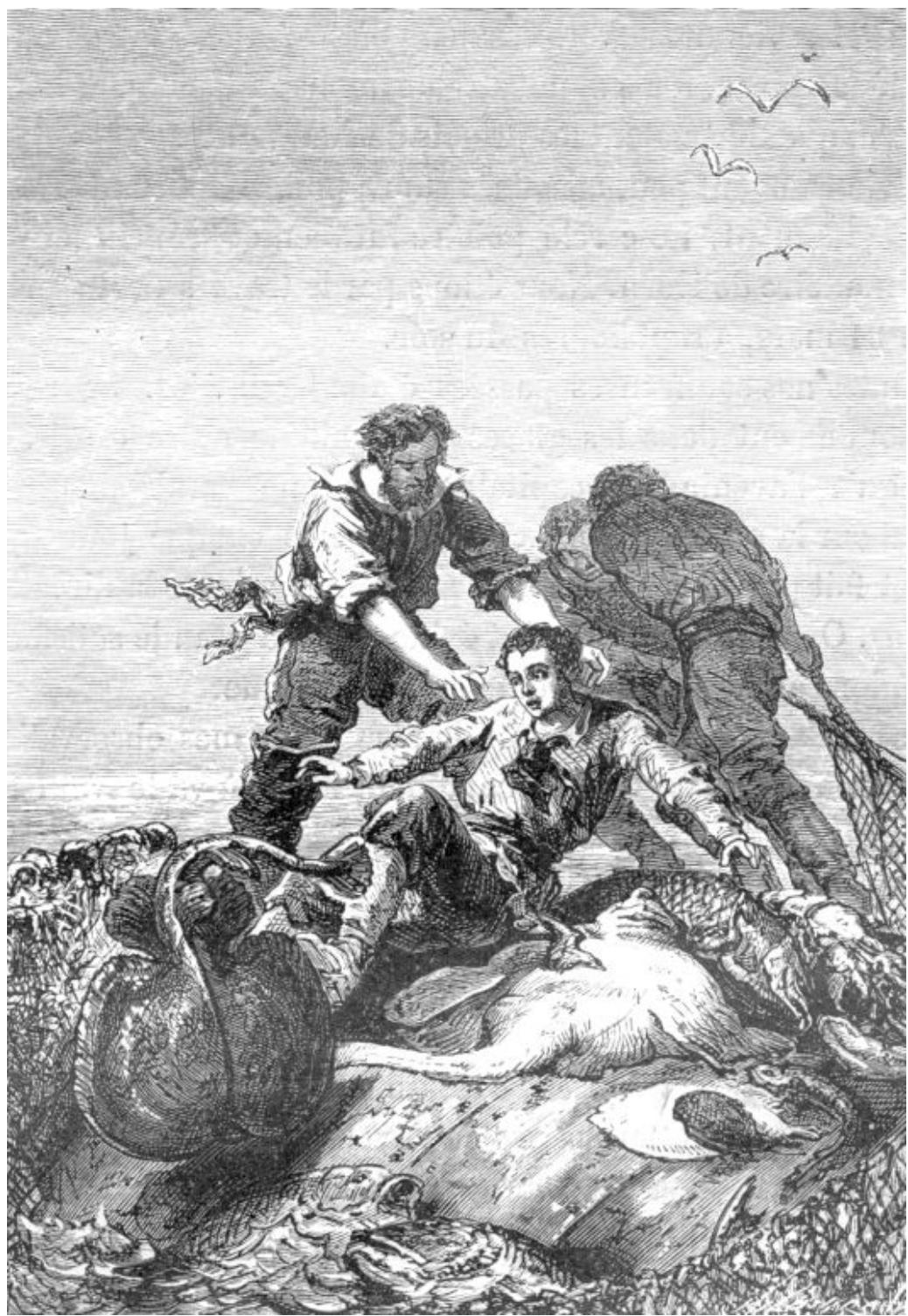
— Ah, domnule, vă rog să mă credeți, am să mă răzbun pe animalul ăsta, amenință Conseil.

— Cum aşa?

— Mâncându-l!

Şi a mâncat din peşte în aceeaşi seară, dar numai ca să se răzbune, pentru că, cinstit vorbind, carnea era cam tare.

Bietul Conseil dăduse peste o torpilă dintre cele mai periculoase, din specia cumana. Animalul acesta ciudat, când e într-un mediu bun conducător de electricitate, cum e apa, trăsneşte peştii de la o distanţă de mai mulţi metri, atât de mare este puterea organului său electric, ale cărui două feţe principale n-au mai puţin de douăzeci şi şapte picioare pătrate!

A doua zi, 12 aprilie. *Nautilus* se apropiă de coasta numită «olandeză», spre gura lui Maroni. Acolo trăiau în familii mai multe grupuri de manăși, care, ca și dugongul și stelarul, fac parte din ordinul sirenienilor. Animalele acestea frumoase, blânde și pașnice, lungi de șase până la șapte metri, cântăreau cel puțin patru mii de kilograme.

Le-am explicat lui Ned Land și lui Conseil că natura, prevăzătoare, hărăzise acestor mamifere un rol însemnat. Ca și focile, ele pasc ierburile submarine și distrug astfel aglomerarea de ierburi care astupă gura fluviilor tropicale.

Deși nu disprețuia această teorie, echipajul de pe *Nautilus* vână totuși vreo 6 manăși.

Trebuiau făcute provizii, și carnea manășilor este mai gustoasă decât a vacilor și vițelor. Vânațoarea n-a fost deloc interesantă. Manașii s-au lăsat omorâți fără să se apere. Am adus pe bord spre a fi puse la uscat mai multe mii de kilograme de carne. În aceeași zi a mai avut loc un pescuit ciudat, care a sporit proviziile lui *Nautilus*. Prinse sem în plase câțiva pești al căror cap se termina printr-o placă ovală, cu margini cărnoase. Erau echeneide din a treia familie a melacopterigenilor subbranhiali. Discul lor turtit este alcătuit din lame cartilaginoase, transversale și mișcătoare, între care animalul poate face vid, ceea ce îi dă putință să se prindă de lucruri ca o ventuză.

Remora pe care o întâlnisem în Mediterana aparține acestei specii. Dar cele de aici sunt echeneide osteochere, specifice acestei mări. Pe măsură ce le prindeau, marinarii noștri le aruncau în căzi pline cu apă.

Terminând pescuitul. *Nautilus* se apropii de țărm, unde văzurăm dormind pe apă mai multe broaște țestoase de mare. Ar fi fost greu să prindem reptilele acestea prețioase, fiindcă ele se trezesc la cel mai ușor zgromot și carapacea lor puternică le apără de cange. Dar echeneida avea să ni le prindă cu o siguranță și o precizie extraordinară. Peștele acesta este un adevarat cârlig viu, care ar ferici și ar îmbogăți orice pescar cu undiță.

Oamenii lui *Nautilus* prinseră de cozile echeneidelor câte un inel destul de mare, ca să nu le împiedice mișcările, iar de inel legată o frângie lungă, cu capătul prinț de bord.

Echeneidele aruncate în mare își începură îndată misiunea, lipindu-se de plastronul broaștelor țestoase. Îndărjirea lor era atât de mare, încât mai

degrabă s-ar fi lăsat rupte decât să dea drumul pradei. Apoi ele fură trase pe bord odată cu broaștele țestoase de care se lipiseră.

Am prins astfel câteva cacuane, late de un metru și grele de două sute de kilograme. Carapacea lor, acoperită cu plăci mari, cornoase, subțiri și străvezii, de culoare cafenie, împestrițate cu alb și galben, este foarte căutată. Pe lângă asta, ele sunt tot atât de bune de mâncat ca și broaștele țestoase obișnuite, a căror carne are un gust minunat. Pescuitul acesta puse capăt șederii noastre pe meleagurile fluviului Amazoanelor și, odată cu venirea nopții, *Nautilus* se depărta în larg.

Capitolul XVIII

Caracatițele

Timp de câteva zile, *Nautilus* se depărta mereu de țărmul american. Era impede că nu voia să treacă prin Golful Mexic sau prin Marea Antilelor. Adâncime ar fi avut destulă, nu-i vorbă, pentru că mările acestea ating în medie o mie opt sute de metri; se vede însă că insulele sunt presărate la tot pasul și navele care plutesc de colo-colo nu-i erau pe plac căpitanului Nemo.

La 16 aprilie, treceam pe lângă Martinica și Guadelupa, la o depărtare de treizeci de mile. O clipă am zărit piscurile înalte ale acestor insule.

Canadianul, care nădăjduia să-și ducă planurile la îndeplinire în Golful Mexicului, fie coborând pe uscat, fie acostând pe una din numeroasele nave care trec de la o insulă la alta, fu dezamăgit. Dacă ar fi izbutit să pună mâna pe luntre, fără știrea căpitanului, n-ar fi fost mare lucru să fugim, dar în largul oceanului nici vorbă nu putea fi de o asemenea ispravă.

Ned Land, Conseil și cu mine am avut o lungă discuție în privința asta. Eram prizonieri de șase luni. Străbătuserăm șaptesprezece mii de leghe și, după cum spunea canadianul, călătoria noastră putea să țină încă mult și bine. De aceea Ned Land îmi ceru un lucru la care nu mă așteptam; să-l întreb hotărât pe căpitanul Nemo dacă avea de gând să ne țină pentru totdeauna pe bordul lui *Nautilus*. O asemenea încercare nu-mi plăcea deloc. Eram convins că n-ar fi dus la niciun rezultat. Nu trebuia să ne bizuim pe comandantul lui *Nautilus*, ci numai pe noi însine. De altfel, de câtăva vreme, căpitanul Nemo devenise mai mohorât, mai retras și mai puțin prietenos. Mi se părea că mă ocolește și îl întâlneam rareori. La începutul călătoriei îmi vorbea cu placere despre minunile submarine; acum însă mă lăsa cu studiile mele și nu mai dădea prin salon.

Ce se întâmplase cu el? Din ce pricină se schimbăse? Eu nu eram vinovat cu nimic. Îl stânjenea prezența noastră pe bord? Orice ar fi fost, era de necrezut că ne va reda libertatea.

Îl rugai deci pe Ned să-mi dea răgaz să chibzuiesc înainte de a-i vorbi căpitanului. Dacă încercarea mea n-ar fi dus la nimic bun, ea îi putea trezi bănuielile, înrăutățindu-ne astfel situația și ducând de râpă planurile canadianului. Adăugai că în niciun caz nu-i putem cere lui Nemo să ne dea drumul sub motiv că sănătatea noastră ar avea de suferit. În afară de zilele grele pe care le petrecusem la Polul Sud, toți trei eram cât se poate de zdraveni. Hrana sănătoasă, aerul curat, viața regulată, temperatura uniformă ne fereau de boli. Un astfel de trai era foarte potrivit pentru un om căruia nu-i părea rău după viața de pe uscat, cum era căpitanul Nemo, care se simțea la el acasă și umbla unde voia, urmărindu-și ținta pe căi misterioase pentru alții, dar cunoscute de el. Noi însă ne simțeam legați de omenire. Eu, unul, de pildă, n-aș fi vrut deloc să-mi îngrop studiile atât de interesante și de noi, pe care le făcusem. Puteam acum să scriu adevărată carte despre mare și voi am ca ea să vadă lumina tiparului cât mai curând.

La 20 aprilie, pluteam la o adâncime mijlocie de o mie cinci sute de metri. Pământul cel mai apropiat de noi era arhipelagul Lucayelor presărat ca o grămadă de pietriș în mijlocul apelor. Acolo se înălțau stânci submarine, ziduri drepte făcute din blocuri colțuroase, puse ca niște temelii largi. Între ele se adânceau gropi întunecate, pe care razele noastre electrice nu le puteau lumina până la fund. Stâncile erau învăluite în ierburi mari, laminarii uriașe, fuciști nesfârșiți, ca niște adevărate spaliere de hidrofite dintr-o lume de titani.

De la plantele uriașe despre care tocmai discutam cu Conseil și cu Ned, veni vorba pe nesimțite despre animalele gigantice care trăiesc în mări și oceane. Unele bineînțeles că n-au alt rost decât să le hrânească pe celelalte. Cu toate acestea, prin fereastra lui *Nautilus*, care părea nemîscat, nu vedeam prin filamentele plantelor decât principali articulați ai brahiurilor, lambrii cu labe lungi, crabi vineți și clioși, care viețuiesc numai în apele Antilelor.

Era aproape ora unsprezece când Ned Land îmi atrase atenția că ierburile sunt mișcate cu putere de o vîță nevăzută.

— Ei bine, spusei eu, printre ierburi trebuie să fie văgăuni plini de caracatițe și nu m-aș mira dacă am vedea vreo câțiva monștri dintr-ăștia.

— Cum adică? întrebă Conseil. Sunt pe aici calmari, simpli calmari din clasa cefalopodelor?

— Nu-i vorba de calmari îi răspunsei eu, ci de caracatițe mari. Dar mi se pare că Ned s-a înșelat, fiindcă nu văd nimic.

— Mi-ar părea rău să fie aşa, spuse Conseil. Tare aş vrea să văd de aproape o caracatiță mare, despre care am auzit atâtea și care poate să fie corăbiile la fund. Lighioanele astăzi mi se pare că se numesc krak...

— Numai craque²¹ e de ajuns, râse canadianul.

— Kraken, își isprăvi vorba Conseil, fără să ia în seamă gluma tovarășului său.

— N-o să cred niciodată că există asemenea animale! spuse Ned Land.

— De ce nu? răspunse Conseil. În narval cum am crezut?

— Ne-am înșelat, Conseil.

— Nici vorbă. Dar poate că alții mai cred încă și acum.

— Tot ce se poate, îi răspunsei eu lui Conseil, dar în ceea ce mă privește sunt hotărât să nu admit existența monștrilor acestora decât atunci când am să-i disec cu propria mea mâină.

— Așadar, întrebă Conseil, domnul nu crede că există caracatițe uriașe?

— Dar cine dracu' a văzut vreodată? se miră canadianul.

— Multă lume, prietene Ned.

— Or fi fost savanți, nu pescari!

— Ba, să mă ierți, Ned, și pescari, și savanți!

— Eu, care vă vorbesc, spuse Conseil cu aerul cel mai serios din lume, îmi amintesc cum nu se poate mai bine că am văzut o corabie trasă la fund de brațele unui cefalopod.

— Ai văzut tu asta? întrebă canadianul.

— Da, Ned.

— Cu ochii tăi?

— Cu ochii mei.

— Şi unde, mă rog?

— La Saint-Malo, răspunse calm Conseil.

— În port? întrebă batjocoritor Ned Land.

— Nu, într-o biserică, răspunse Conseil.

— Într-o biserică! strigă canadianul.

— Da, Ned, caracatiță de care vorbesc era zugrăvită pe un tablou!

— Strașnic! făcu Ned, izbucnind în râs. Domnul Conseil mă ia în balon!

— De fapt, are dreptate, mă amestecai eu. Am auzit de tabloul acela; dar subiectul lui e luat dintr-o legendă și știți cât preț au legendele pentru științele naturii! De altfel, când e vorba de monștri, imaginația nu cere altceva decât s-o lași în voie. Nu numai că s-a spus despre caracatițele asta cum că ar putea trage corăbiile la fund, dar un oarecare Olaüs Magnus vorbește despre un cefalopod lung de o milă, care seamănă mai mult a insulă decât a animal. Se mai povestește că episcopul din Nitros a ținut slujba religioasă pe un munte. Când și-a isprăvit slujba, muntele a pornit din loc și a intrat în mare; muntele era o caracatiță.

— Și asta-i tot? întrebă canadianul.

— Nu-i tot. Un alt episcop, Pontoppidan din Berghem, vorbește și el despre o caracatiță pe care putea să facă manevre un regiment de cavalerie!

— Îi ziceau bine, nu se încurcau episcopii de altădată! spuse canadianul.

— Nu numai ei, ci și naturaliștii din vechime pomenesc de monștri cu o gură cât un golf și care erau prea mari ca să încapă în Strâmtoarea Gibraltar.

— Asta-i bună! făcu Land.

— O fi oare ceva adevărat în toate poveștile asta? întrebă Conseil.

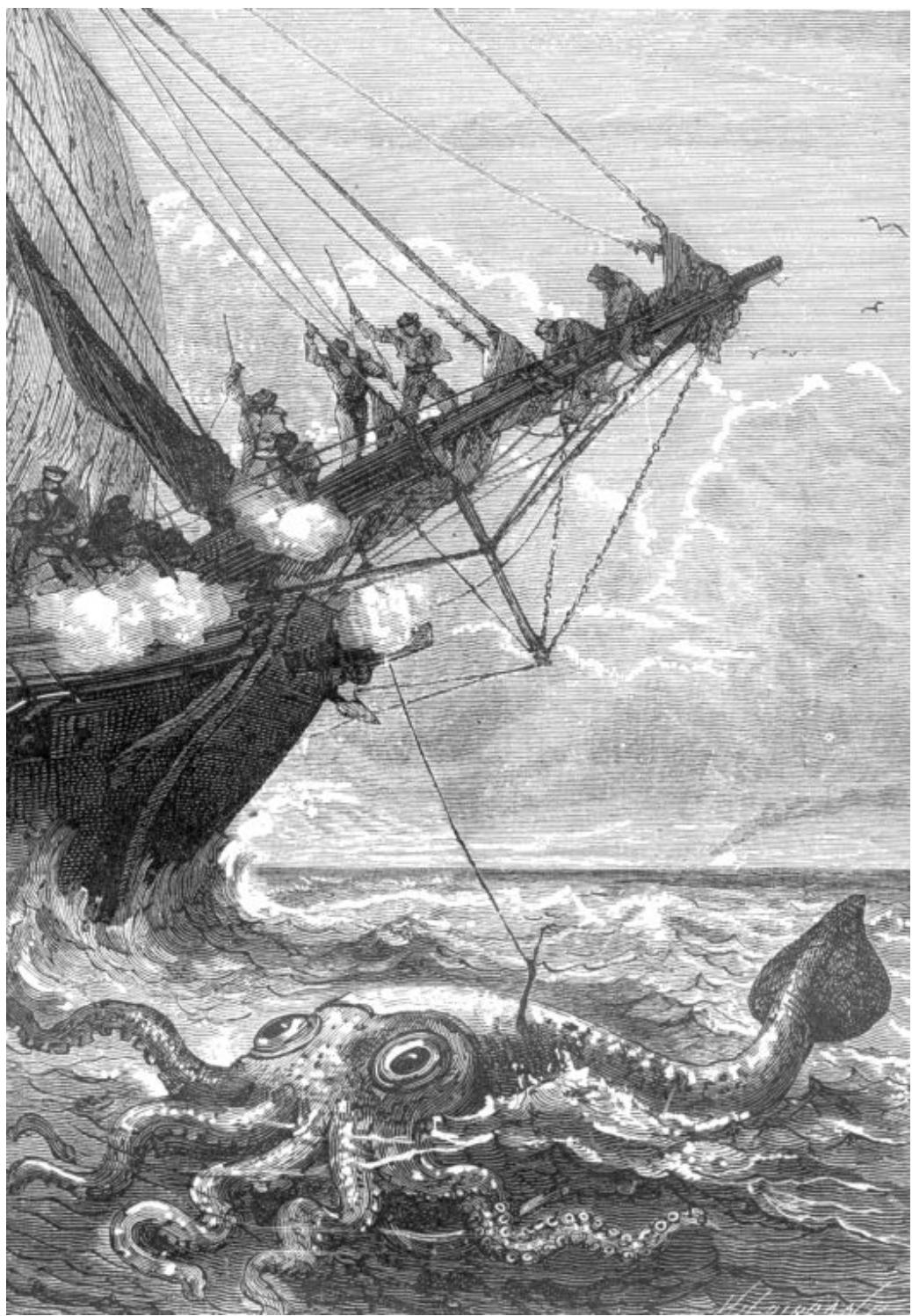
— Absolut nimic, dragii mei, cel puțin din ceea ce trece dincolo de limitele adevărului ca să devină fabulă sau legendă. Totuși, imaginația celor care au născocit legendele trebuia să pornească de la o fărâmă de adevăr. Și nu se poate nega că există caracatițe și calmari uriași, dar care nu-i întrec în privința asta pe cetacei. Aristotel a constatat mărimea unui calmar de cinci coți, adică de trei metri și zece centimetri. Pescarii noștri întâlnesc și ei mulți care trec de un metru și optzeci de centimetri. Muzeele din Triest și Montpellier păstrează exponate lungi de doi metri; iar după socoteala naturaliștilor, o caracatiță de șase picioare ar avea tentacule lungi de douăzeci și șapte de picioare. Asta ajunge ca să se facă din ea un monstru nemaițomenit.

— Și asemenea animale se pescuiesc și în zilele noastre? întrebă canadianul.

— Chiar dacă nu le pescuiesc, pescarii le văd uneori. Unul dintre prietenii mei, căpitanul Paul Bos din Le Havre, m-a încredințat că întâlnise un asemenea monstru uriaș în măriile Indiilor. Dar faptul cel mai uimitor și care nu ne îngăduie să credem că ei nu există s-a petrecut abia acum câțiva ani, în 1861.

— Ce s-a întâmplat atunci? întrebă Ned Land.

— În 1861, la est de Teneriffe, aproape la latitudinea la care ne găsim noi acum, echipajul vasului de război *Alecton* a zărit un calmar cât toate zilele, care înota pe lângă vas. Comandantul Bouguer se apropie de animal și îl atacă cu lovituri de cange, apoi trase cu pușca, dar fără să facă nicio ispravă, căci gloanțele și căngile străbăteau cărnurile moi ca o piftie. După mai multe încercări neizbutite, echipajul reuși să treacă un laț în jurul moluștei. Lațul lunecă până la înotătoarele codale, unde se opri. Oamenii încercară să ridice monstrul pe bord, dar greutatea lui era atât de mare, încât coada s-a rupt în

locul unde era trasă de frânghie și, lipsindu-se de podoaba aceasta, monstrul dispără în apă.

— În sfârșit, iată un fapt! spuse Ned Land.

— Un fapt neîndoielnic, Ned. S-a și propus ca această caracatiță să fie numită «calmarul lui Bouguer».

— Și ce lungime avea? întrebă canadianul.

— Nu avea cumva aproape șase metri? întrebă și Conseil, care stătea la geam, cercetând din nou pereții colțuroși ai falezei.

— Exact! am răspuns.

— Și pe cap, continuă Conseil, nu avea o coroană cu opt tentacule care se mișcau în apă ca niște șerpi?

— Întocmai.

— Iar ochii bulbucați nu erau foarte mari?

— Ba da, Conseil.

— Și botul nu era ca un cioc de papagal, un cioc grozav?

— Chiar aşa, Conseil.

— Atunci, dacă nu-i cu supărare, iată calmarul lui Bouguer, sau, dacă nu-i el, iată cel puțin un frate de-al lui.

M-am uitat la Conseil. Ned Land se repezi la fereastră.

— Ce lighioană îngrozitoare! strigă el.

Privii și eu și nu-mi putui stăpâni un gest de scârbă. În fața mea se zvârcolea o dihanie groaznică, scoasă parcă din legendele cu monștri.

Era un calmar uriaș, lung de vreo opt metri, venind cu o vitează uluitoare spre *Nautilus*. Monstrul ne privea cu ochii lui enormi și nemîșcați, de culoare verde-albăstrie... Cele opt brațe, sau mai bine zis cele opt picioare prinse pe cap, din pricina cărora î s-a dat acestui animal numele de cefalopod, erau de două ori mai lungi decât corpul și se zvârcoleau ca niște șerpi. Pe partea dinăuntru a tentaculelor se deslușeau bine cele două sute cincizeci de ventuze, asemănătoare cu niște capsule emisferice. Monstrul își lipea din când în când ventuzele

de geamul salonului, făcând vid sub ele. Botul dihaniei – un fel de cioc cornos semănând cu un cioc de papagal – se deschidea și se închidea de sus în jos. Din botul ca o foarfecă îi ieșea, fremătând, limba, făcută și ea dintr-o substanță cornoasă și înarmată cu câteva rânduri de dinți ascuțiți. Ce fantezie a naturii! Un cioc de pasăre la o moluscă! Corpul, în formă de fus, umflat înspre mijloc, alcătuia o masă de carne care trebuia să cântărească douăzeci până la douăzeci și cinci de mii de kilograme. Culoarea ei nestatornică, schimbându-se pe măsură ce dihania se înfuria, trecea cu o iuțeală de nespus de la cenușiu-vânăt la cafeniu-roșcat.

De ce era furioasă fiara? Fără îndoială că din pricina lui *Nautilus*, mai puternic decât ea și asupra căruia brațele sugătoare și mandibulele ei n-aveau nicio putere. Și totuși, dihaniile acestea grozave, care au trei inimi, dau doavadă de o vitalitate și de o vigoare în mișcări rar întâlnite.

Întâmplarea ne scosese în față acest calmar uriaș și nu voiam să pierd prilejul de a-l studia cu de-amănuntul. Stăpânindu-mi dezgustul pe care mi-l insufla înfățișarea lui, am luat un creion și am început să-l desenez.

— Poate că-i același calmar pe care l-a întâlnit Alecton, își dădu părerea Conseil.

— Nu se poate, răspunse canadianul, fiindcă asta e întreg, iar celălalt a rămas fără coadă.

— Asta n-ar însemna nimic, le explicai eu. Brațele și coada cefalopodelor se refac de la sine și în şapte ani coada calmarului lui Bouguer a avut tot timpul să crească din nou.

— Atunci, o întoarse Ned, chiar dacă n-am dat încă de el, poate că îl găsim printre ceilalți!

Într-adevăr, alte caracatițe se iveau la fereastra dinspre tribord. Am numărat șapte dihăni. Îl însoțeau pe *Nautilus* și li se auzeau scrâșniturile ciocurilor pe învelișul de otel. Nu ne puteam plânge de lipsă de caracatițe. Mi-am urmat lucrul. Lighioanele se țineau după noi cu atâta precizie, încât păreau nemîscăte și aş fi putut să le desenez, copiindu-le forma prin transparenta geamului. De altfel nici *Nautilus* nu mergea prea repede.

Deodată, vasul se opri ca și când s-ar fi izbit de ceva.

— Ne-am ciocnit oare? întrebai eu.

— Orice ar fi, răspunse canadianul, am scăpat, fiindcă plutim încă. *Nautilus* plutea, fără îndoială, dar de mers nu mai mergea. Paletele elicei nu

mai băteau apa. Trecu un minut. Apoi căpitanul Nemo, urmat de secund, intră în salon.

Nu-l mai văzusem de câtva timp. Părea posomorât. Fără să ne vorbească, poate că fără să ne vadă chiar, el merse spre fereastră, privi caracatițele, apoi spuse câteva cuvinte secundului. Acesta ieși. Obloanele se închiseră îndată. Luminile din plafon se aprinseră.

M-am îndreptat spre căpitan.

— Ciudată colecție de caracatițe! îi spusei cu tonul nepăsător al unuia care ar privi un acvarium.

— Într-adevăr, domnule naturalist, îmi răspunse căpitanul, și o să ne luptăm cu ele corp la corp.

Mă uitai la comandant. Credeam că nu înțelesesem bine.

— Corp la corp?

— Da. Elicea s-a oprit. Cred că mandibulele cornoase ale unui calmar să au încurcat în paletele ei; de aceea nu mai putem merge.

— Și ce vreți să faceți?

— Să ne urcăm la suprafață și să măcelărim toate lighioanele astea.

— N-o să fie tocmai ușor.

— E adevărat. Gloanțele electrice n-au nicio putere împotriva acestor cărnuri moi, în care nu găsesc destulă rezistență ca să explodeze. Dar le vom ataca cu topoarele.

— Și cu cangea, domnule, adăugă canadianul; dacă primiți, vă ajut și eu!

— Nici vorbă că primim, meștere Land!

— Vă vom întovărăși, spusei eu și, urmându-l pe căpitanul Nemo, ne-am îndreptat spre scara centrală.

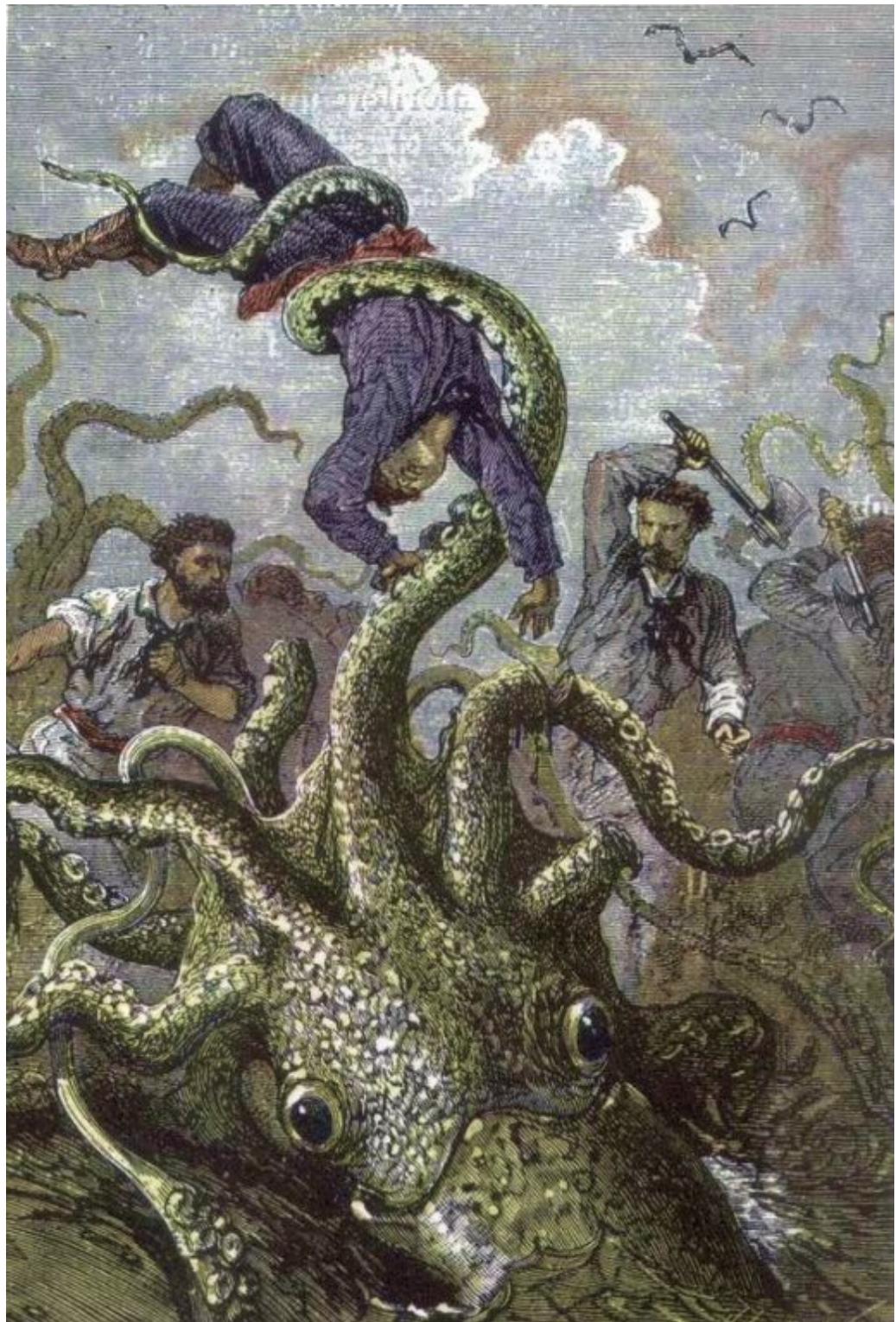
Acolo, vreo zece oameni înarmați cu topoare erau gata de atac. Conseil și cu mine apucărăm două topoare. Ned Land luă cangea.

Între timp, *Nautilus* se ridicase la suprafață apei. Pe ultimele trepte ale scării, unul dintre marinari deșuruba panoul. Dar abia se desfăcură piulițele suruburilor, când capacul se ridică tras cu o furie grozavă de ventuzele unui braț de caracatiță. Deodată, un braț lung se strecură ca un șarpe prin deschizătură, în timp ce alte douăzeci se frământau deasupra noastră. Cu o lovitură de topor, căpitanul Nemo tăie brațul uriaș, care alunecă pe scări, zvârcolindu-se. În clipa în care ne îngrămădeam unul peste altul ca să ieşim pe punte, alte două brațe, biciuind aerul, se năpustiră asupra marinarului

care stătea în fața căpitanului Nemo și-l ridicără cu o forță de nedescris. Căpitanul Nemo scoase un strigăt și sări afară. Ne repezirăm și noi după el.

Ce priveliște îngrozitoare! Nenorocitul marină, ținut strâns de tentacul care îl însfăcăse și lipit de ventuzele lui, se legăna în aer, pradă trompei uriașe. Horcăia, se sufoca și striga: «Ajutor! Ajutor!» Cuvintele lui, spuse în limba franceză, mă uluiră cu totul. Așadar, aveam pe bord un compatriot, ba poate chiar mai mulți! Strigătul acela sfâșietor nu-l voi putea uita niciodată.

Nefericitorul era pierdut. Cine l-ar fi putut smulge din strânsoarea puternică? Căpitanul Nemo se aruncă împotriva monstrului și cu o lovitură de topor îi mai tăie un braț. Secundul luptă înverșunat cu alte caracatițe, care încercau să se apropiie. Întregul echipaj lovea cu topoarele... Canadianul, Conseil și cu mine ne înfigeam armele în maldărele de carne. Era groaznic! O clipă crezui că nenorocitul însfăcat de caracatiță ar fi putut scăpa; șapte din cele opt brațe fuseseră tăiate. Singurul

braț rămas se răsucea în aer, purtându-și victima ca pe un fulg. Dar în clipa când căpitanul Nemo și secundul se aruncără asupra ei, dihania împroșcă o coloană de lichid negricios, secretată de o pungă din abdomen; câteva clipe am fost orbiți. Când norul negru se împrăștie, calmarul dispăruse târând cu el pe nefericitul meu compatriot!

Cu câtă furie ne-am repezit atunci asupra monștrilor! Parcă ne pierdusem mințile. Pe puntea lui *Nautilus* năvăliseră zece sau douăsprezece caracatițe. Ne rostogoleam unii peste alții în mijlocul șerpilor care se zvârcoleau, în valuri de sânge și de cerneală neagră. Cangea lui Ned Land se înfigea, la fiecare lovitură, în ochii verzi ai calmarilor, plesnindu-i. Dar viteazul meu tovarăș fu deodată trântit de tentaculele unui monstru de care nu se putuse feri. Ciocul uriaș al calmarului se deschise deasupra lui Ned Land. Nefericitul canadian avea să fie tăiat în două. M-am repezit în ajutorul lui. Dar căpitanul Nemo mi-o luase înainte. Toporul său dispără între fălcile enorme ale dihaniei, și canadianul, salvat ca prin minune, se ridică înfigând întreaga cange până în inima întreită a caracatiței.

— Mi-am plătit datoria! îi spuse căpitanul Nemo canadianului. Ned se înclină, fără să-i răspundă.

Lupta ținuse un sfert de oră. Monștrii învinși părăsiră câmpul de luptă, dispărând sub valuri. Căpitanul Nemo roșu de sânge, stătea nemîșcat lângă far, privind marea care înghițise pe unul din tovarășii lui. Din ochi îi curgeau lacrimi mari.

Capitolul XIX

Golf-Stream

Niciunul dintre noi nu va putea uita vreodată groaznica întâmplare din 20 aprilie! Am scris cum s-au desfășurat faptele, pe când eram încă adânc tulburat. Pe urmă am refăcut cele scrise și le-am citit lui Conseil și canadianului. Ei au găsit că faptele sunt povestite întocmai, dar nu sunt redate cu destulă tărie. Ca să zugrăvesc asemenea tablouri, mi-ar fi trebuit să am pana celui mai mare poet al nostru, a ilustrului Victor Hugo.

După cum spuneam, căpitanul Nemo plânsese privind valurile. Durerea îi era nemărginită. Pierdea al doilea tovarăș de când ne găseam pe bord. Și ce moarte! Prietenul acesta, zdrobit, înăbușit de brațul puternic al caracatiței, sfărâmat de fălcile ei tari ca fierul, n-avea să se odihnească împreună cu tovarășii săi în apele liniștite ale cimitirului de mărgean!

Mie, ceea ce îmi sfâșiașe inima în toiul luptei fusese strigătul de deznădejde al nefericitului marină. Sărmanul francez, uitându-și limbajul de împrumut, folosise limba țării și a mamei sale ca să ne cheme pentru cea din urmă oară! Așadar, avusesem un compatriot printre oamenii din echipajul lui *Nautilus*, un francez credincios trup și suflet căpitanului Nemo, fugind ca și el de orice legătură cu cei de pe pământ. Să fi fost oare singurul care reprezenta Franța în asociația aceasta misterioasă, alcătuită fără doar și poate din oameni de naționalități diferite? Iată încă una din întrebările fără răspuns care îmi frământau mintea neîncetat.

Căpitanul Nemo intră în cabina sa și timp de câteva zile nu l-am mai văzut. Puteam să-mi dau seama de tristețea, de deznădejdea și de nehotărârea sa, judecând după mersul lui *Nautilus*, al cărui suflet era și care îi oglindea toate simțăminte. Vasul nu mai păstra o țintă hotărâtă. Mergea înapoi, plutind ca un cadavru în voia valurilor. Deși elicea îi fusese curățată, *Nautilus* abia dacă se mai mișca; naviga la întâmplare, neputându-se smulge din locul ultimei lupte, care înghițise pe unul dintre ai săi!

Astfel trecu zece zile. Abia la 1 mai, *Nautilus* își reluă drumul spre nord, trecând pe lângă insulele Lucayes, în apropierea canalului Bahama. Mergeam prin apele celui mai mare fluviu al mării, care își are malurile sale, peștii săi și temperatura proprie. Cu alte cuvinte, urmam curentul Golf-Stream.

Golf-Streamul este într-adevăr un fluviu ce curge liber prin mijlocul Atlanticului și ale cărui ape nu se amestecă cu apele oceanului. Este un fluviu sărat, mai sărat decât marea din jurul lui. Adâncimea lui mijlocie e de trei mii de picioare, iar lățimea mijlocie de șaizeci de mile. În unele locuri, curentul atinge o viteză de patru kilometri pe oră. Volumul constant al apelor lui este cu mult mai mare decât al tuturor fluviilor de pe glob.

Adevăratul izvor sau punctul de plecare al Golf-Streamului, după părerea lui Maury, ar fi în Golful Gasconiei. Acolo încep să i se formeze apele, la o temperatură însă scăzută. Coborând spre sud, de-a lungul Africii ecuatoriale, curentul își încălzește valurile la soarele zonei toride, străbate Atlanticul, atinge Capul San Roque pe coasta braziliană și se desparte în două brațe, dintre care unul se duce să-și mai încălzească apele în Marea Antilelor. Atunci, Golf-Streamul, care are menirea să echilibreze temperaturile și să amestece apele tropicelor cu apele boreale, își începe

rolul cumpănitor. Înfierbântat în Golful Mexicului, el se ridică spre nord pe coastele americane, mergând până la Terra Nova, unde se abate din drum sub puterea curentului rece din Strâmtoarea Davis, apoi, apucând din nou drumul oceanului, face o curbă deosebit de largă și se desparte la gradul al patruzeci și treilea în două brațe: unul, ajutat de alizeul de nord-est, se întoarce în Golful Gasconiei și în Azore, iar celălalt, după ce încalzește țărmurile Irlandei și ale Norvegiei, merge până dincolo de Spitzberg, unde temperatura lui coboară la 4° și formează marea liberă a polului.

Pe acest fluviu al oceanului naviga atunci *Nautilus*. La ieșirea din canalul Bahama, Golf-Streamul merge cu opt kilometri pe oră, având o lățime de paisprezece leghe și o adâncime de trei sute cincizeci de metri. Viteza lui scade treptat cu cât ajunge mai spre nord și e de dorit ca regularitatea scăderii acesteia să se mențină, căci dacă, aşa cum se pare, curentul și-ar schimba viteza și direcția, clima europeană ar avea de suferit tulburări însemnate.

Spre amiază eram pe punte împreună cu Conseil. Îi explicam ciudăteniile Golf-Streamului. Când am terminat, îl îndemnai să-și cufunde mâna în apele curentului.

Conseil mă ascultă și fu foarte mirat de faptul că nu simțea nici răceală, nici căldură.

— Astă înseamnă că temperatura apelor Golf-Streamului, cândiese din Golful Mexicului, este aproape aceeași cu temperatura săngelui – i-am spus eu. Golf-Stream e un mare calorifer, care face ca țărmurile Europei să fie veșnic împodobite cu verdeată. Si dacă îi dăm crezare lui Maury, căldura curentului, folosită în întregime, ar ajunge ca să nu lase să se răcească un fluviu de fier topit, la fel de mare ca Amazoanele sau ca Missouri.

În momentul acela, viteza Golf-Streamului atingea doi metri și douăzeci și cinci pe secundă. Curentul se deosebește atât de mult de marea care îl îinconjoară, încât apele lui înghesuite se ridică deasupra oceanului, făcând o oarecare diferență de nivel față de valurile reci. Întunecate și foarte bogate în săruri, apele curentului se deosebesc prin culoarea lor liliachie de valurile verzi dimprejur. Linia care desparte apele este atât de deslușită, încât în dreptul Carolinelor, în timp ce *Nautilus* străpungea cu pintenul apele Golf-Streamului, elicea să bătea încă apele oceanului.

Curentul ducea cu el o lume întreagă de vietăți. Printre ele am văzut cârduri întregi de argonauți, foarte obișnuiți și în Mediterana.

Mai pot adăuga că, în timpul nopții, fosforescența apelor Golf-Streamului se lăua la întrecere cu lumina noastră electrică, mai ales în timpul furtunilor care ne amenințau deseori.

La 8 mai ajunsem lângă Capul Hatteras, în dreptul Carolinei de Nord. Acolo, Golf-Streamul are o lățime de șaptezeci și cinci de mile și o adâncime de două sute zece metri. *Nautilus* rătacea încă la întâmplare. Nicio supraveghere pe bord. În asemenea împrejurări, evadarea noastră putea să izbutească! Într-adevăr, țărmurile locuite ne-ar fi înlesnit un refugiu. Marea era necontentit brăzdată de vapoarele care fac serviciul între New York sau Boston și Golful Mexic, ca și de micile golete încărcate cu felurite mărfuri care opresc în mai toate punctele coastei americane. S-ar fi putut încerca de aici foarte bine o evadare, deși țărmul era la vreo treizeci de mile depărtare.

Un lucru supărător însă împiedica cu desăvârșire planurile canadianului: vremea deosebit de rea. Ne apropiam de meleagurile unde furtunile sunt dese, de locurile în care însuși Golf-Streamul dă naștere trombelor și uraganelor. A te încumeta să străbați marea furioasă cu o lună ușoară, însemna să mergi la pieire. Chiar Ned Land recunoștea asta. De aceea își stăpânea furia, dar îl rodea o mâhnire adâncă pe care numai fuga ar fi putut-o vindeca.

— Domnule, îmi spuse el în ziua aceea, trebuie să sfârșim odată! Nemo ăsta al dumneavoastră iar se depărtează de uscat și se urcă spre nord. Vă spun hotărât că mi-e de ajuns Polul Sud și că n-am de gând să-l urmez și la Polul Nord.

— Ce-i de făcut, Ned? Acum nu putem evada!

— V-am mai spus o dată: trebuie să vorbim cu căpitanul dumneavoastră. Nu i-ați spus nimic atunci când ne aflam în apele Franței. Am să-i vorbesc eu acum, fiindcă sunt aproape de țara mea. Când mă gândesc că peste câteva zile *Nautilus* va trece pe lângă Noua Scoție și că acolo, spre Terra Nova, se deschide un golf larg, și că în golf se varsă Saint Laurent, și că Saint Laurent este fluviul meu, fluviul Quebecului, orașul în care m-am născut, ei bine, când mă gândesc la toate astea mi se urcă sângele la cap și mă zbârlesc tot. Vă spun drept: mai bine mă arunc în mare decât să mai rămân aici! Nu mai pot!

Se vedea că de colo că Ned Land ajunse la capătul răbdării. Firea lui viguroasă nu se putea împăca defel cu închisoarea aceasta prelungită. Slăbea

din zi în zi și se făcea tot mai morocănos. Îmi dădeam seama cât suferă, fiindcă și pe mine mă năpădise dorul. Doar se scurseseră aproape șapte luni de când nu mai aveam nicio știre de pe uscat. În afară de asta, sihăstria căpitanului Nemo, schimbarea felului său de a fi, mai ales după lupta cu calmarii, faptul că devenise din cale afară de tăcut mă făceau să văd lucrurile sub o altă înfățișare. Nu mai simțeam entuziasmul din primele zile. Ar fi trebuit să fiu un flamand, cum era Conseil, ca să mă împac cu asemenea situație, să trăiesc într-un mediu hărăzit cetaceilor și celorlalți locuitori ai mării. Cred că băiatul acesta cumsecade, dacă ar fi avut branhii în loc de plămâni, ar fi fost un pește de soi!

- Ei, ce ziceti, domnule? spuse Ned Land, văzând că nu-i răspund.
- Vrei să-l întreb pe căpitan ce are de gând în privința noastră?
- Da!
- Și asta cu toate că ne-a arătat el însuși destul de limpede?...
- Da! Vreau să fiu sigur pentru ultima dată. Vorbiți-i numai pentru mine, numai în numele meu, dacă vreți.
- Vezi, greutatea este că îl întâlnesc destul de rar. Mă ocolește.
- N-are a face! Tocmai pentru asta!
- Bine, am să-i vorbesc, Ned.
- Când? întrebă canadianul, stăruitor.
- Când am să-l întâlnesc.
- Domnule Aronnax, vreți să mă duc eu să-l caut?
- Nu, lasă-mă pe mine. Mâine...
- Astăzi, zise Ned Land.
- Fie. Am să-i vorbesc astăzi! îi făgăduii eu canadianului, care ar fi fost în stare să strice totul dacă l-aș fi lăsat să vorbească el însuși.

Am rămas singur. Mă hotărâsem să limpezesc situația chiar atunci. Îmi place să nu las lucrurile de azi pe mâine.

M-am dus în camera mea. Alături, în cabina căpitanului, se auzeau pași. Nu voiam să pierd prilejul de a-l întâlni. Am bătut la ușă. Nu mi-a răspuns nimici. Am bătut din nou. Apoi am apăsat pe clanță și am intrat. Căpitanul, aplecat peste masa de lucru, nu mă auzise. Hotărât să nu plec fără să-l întreb ce are de gând să facă, m-am apropiat de el. Îl văzui ridicându-și deodată capul și încruntându-se. După ce mă privi o clipă, îmi spuse aproape răstit:

- Dumneavoastră, aici? Ce doriți?
- Să vă vorbesc, căpitane.

— Sunt ocupat, domnule, lucrez. Nu pot să am și eu, ca dumneavoastră, libertatea de a rămâne nestingherit?

Primirea era puțin încurajatoare. Dar mă hotărâsem să duc lucrurile până la capăt.

— Domnule, i-am spus pe un ton rece, vreau să vă vorbesc despre ceva care nu suferă întârziere.

— Despre ce anume? Ați mai făcut vreo nouă descoperire! mă întrebă ironic. V-a destăinuit marea vreun secret pe care eu l-am scăpat din vedere?

Vedeam bine că nu ne vom înțelege. Dar înainte de a apuca să-i răspund, căpitanul Nemo îmi arăta un manuscris deschis și-mi spuse cu multă seriozitate:

— Domnule Aronnax, iată un manuscris redactat în mai multe limbi. Este rezultatul studiilor mele asupra mării și, dacă o vrea Dumnezeu, n-o să piară odată cu mine. E semnat cu adevăratul meu nume și întregit cu povestea vieții mele. Manuscrisul va fi închis într-un aparat care nu se poate cufunda. Ultimul om care va rămâne în viață din toți cății suntem pe bordul lui *Nautilus* va arunca aparatul în mare, lăsându-l în voia valurilor.

Adevăratul nume al căpitanului Nemo! Viața sa scrisă de el însuși! Taina îi va fi, aşadar, dezvăluită? Dar în clipa aceea nu vedeam în cuvintele lui decât prilejul ca să deschid vorba despre ceea ce mă frământa.

— Domnule căpitan, îi spusei, sunt cu totul de părerea dumneavoastră. Roadele studiilor pe care le-ați făcut nu trebuie să se piardă. Dar mijlocul pe care-l întrebuiuți mi se pare primitiv. Cine știe unde vor împinge vânturile aparatul și în ce mâini va cădea? N-ați putea găsi un mijloc mai bun? Dumneavoastră sau unul dintre ai dumneavoastră n-ar putea să...?

— Niciodată, domnule! spuse cu tărie căpitanul, intrerupându-mă.

— Eu și tovarășii mei am fi gata să păstrăm manuscrisul în taină, iar dacă ne-ați reda libertatea...

— Libertatea!

Căpitanul Nemo mă privi o clipă, apoi se ridică.

— Da, și chiar despre asta venisem să vă vorbesc. Suntem de șapte luni pe bord. Vă întreb astăzi, în numele tovarășilor mei și în numele meu, dacă aveți de gând să ne rețineți aici pentru totdeauna.

— Domnule Aronnax, răspunse căpitanul, vă voi spune și astăzi ce v-am spus acum șapte luni: cine intră în *Nautilus* nu trebuie să-l mai părăsească!

— Ne supuneți unei adevărate robii!

— Numiți-o cum vă place.

— Dar pretutindeni sclavul are dreptul să-și răscumpere libertatea! Și oricare ar fi mijloacele de scăpare, el le găsește bune!

— Dreptul acesta îl aveți și dumneavoastră. M-am gândit eu vreodată să vă leg printr-un jurământ?

Căpitanul mă privi încrucișându-și brațele.

— Domnule, îi spusei, ne-ar fi foarte neplăcut să mai deschidem vorba despre asta. Dar fiindcă am început, să mergem până la capăt. Vă repet că nu este vorba numai de mine. Pentru mine, studiul este un ajutor, o plăcere, o obișnuință, o patimă care mă poate face să uit de toate. Ca și dumneavoastră, mi-ar plăcea să trăiesc retras, neștiut de nimeni, cu o oarecare speranță de-a lăsa într-o zi viitorului roadele muncii mele, într-un aparat îndoielnic, încredințat valurilor și vânturilor. Într-un cuvânt, pot să vă înteleg, să vă admir și să vă urmez cu plăcere în unele privințe; dar mai sunt și alte aspecte care îmi arată viața dumneavoastră încunjurată de taine și de complicații, despre care doar eu și tovarășii mei nu știm nimic. Chiar atunci când ne-au mișcat durerile dumneavoastră sau când ați dat dovadă de întelepciune adâncă și de curaj, a trebuit totdeauna să închidem în noi până și cele mai neînsemnate semne ale bucuriei pe care o ai văzând un lucru frumos sau bun, fie că-l face un prieten sau un dușman. Simțământul că suntem străini de tot ce vă privește face ca situația noastră să fie de nesuferit, de neîndurat chiar pentru mine, dar mai cu seamă pentru canadian. Orice om, numai prin faptul că este om, merită să fie luat în seamă. V-ați întrebat vreodată ce gânduri de răzbunare poate nutri o fire ca a lui Ned Land din dorința de libertate și din ură împotriva sclaviei? V-ați gândit vreodată ce poate el gândi, îndrăzni, încerca?

Tăcui. Căpitanul Nemo se ridică:

— Ned Land n-are decât să gândească, să îndrăznească și să încerce tot ce vrea. Ce-mi pasă mie? Nu l-am adus eu aici. Nu-l țin pe bord pentru plăcerea mea! Cât despre dumneavoastră, domnule Aronnax, cred că sunteți dintre cei care pot întelege tot, chiar și tăcerea. Nu mai am nimic să vă spun. Aș dori să fie ultima dată când mai vorbim despre lucrul acesta, fiindcă a doua oară nici n-aș putea măcar să vă ascult.

Am plecat. Din ziua aceea, relațiile noastre se înăspriră foarte mult. Povestii tovarășilor mei con vorbirea avută cu căpitanul.

— Acum știm, spuse Ned, că nu trebuie să ne așteptăm la nimic din partea lui. *Nautilus* se apropie de Long Island. Vom fugi, oricum va fi vremea.

Dar cerul devinea din ce în ce mai amenințător. Toate semnele arătau apropierea unui uragan. Aerul se făcuse albicios ca laptele. În zare, în locul buchetelor desfăcute de nori cirus, se iveau straturile nimbo-cumuluși. Mai jos, alergau învălmășindu-se alți nori. Marea creștea și se umfla în vârtejuri lungi. Păsările, în afara de satanicle, prietena furtunilor, dispăruseră. Barometrul coborâse mult, arătând grozava tensiune a vaporilor din aer. Amestecul din stormglass se descompunea sub influența electricității din atmosferă. Lupta dintre elemente era aproape.

Furtuna izbucni în ziua de 18 mai, tocmai când *Nautilus* plutea pe lângă Long Island, la câteva mile de trecătorile New York-ului. Mi-ar fi lesne să descriu uraganul, pentru că, în loc să se adăpostească în adâncuri, căpitanul Nemo, nu știu de ce, a voit să înfrunte vijelia la suprafața apei.

Vântul sufla dinspre sud-vest, la început cu o tărie de cincisprezece metri pe secundă, apoi, spre ora trei după-amiază, cu douăzeci și cinci de metri. Aceasta e tăria obișnuită a furtunilor.

Căpitanul Nemo stătea neclintit pe punte, bătut de furia vântului. Se legase cu o frângie pe după mijloc, ca să nu fie luat de valurile uriașe care măsurau puntea. M-am urcat și eu, legându-mă la fel și admirând în aceeași măsură furtuna și omul care o înfrunta. Nori mari și destrămați măsurau valurile mării dezlănțuite. Încrețiturile care de obicei se formează în golul dintre valuri nu se mai vedea. Cât puteai cuprinde cu ochii, se înălțau talazuri întunecate, a căror creastă nu se mai spărgea, atâtă era de compactă. Înălțimea lor creștea necontenit. Uriașele talazuri se frământau, în timp ce *Nautilus*, culcat când pe o parte, când pe alta, sau ridicat în picioare ca un catarg, se clătina și sălta îngrozitor. Pe la ora cinci căzu o ploaie torențială; ea însă nu domoli nici vântul și nici marea. Uraganul se dezlănțui cu o viteză de patruzeci și cinci de metri pe secundă, adică cu aproape patruzeci de leghe pe oră. La tăria aceasta el dărâmă casele, aruncă țiglele de pe acoperișuri, înfigându-le în uși, rupe zăbrelele de fier și clintește din loc tunurile. Și totuși, în mijlocul vijeliei, *Nautilus* îndreptăcea cuvintele unui constructor savant: «Nu există vas bine construit pe care să-l poată înfrângere marea!» Era mai tare decât o stâncă, pe care valurile ar fi sfărâmat-o, era un

fus de oțel ascultător și ușor de mânuuit, fără pânze și fără catarg, căruia nu-i păsa de furia furtunii.

Priveam cu atenție valurile dezlănțuite. Unele ajungeau până la cincisprezece metri înălțime și la o sută șaptezeci și cinci de metri lungime, iar viteza cu care înaintau, pe jumătate cât a vântului, era de cincisprezece metri pe secundă. Volumul și puterea le creșteau cu cât apele erau mai adânci. Am înteles atunci rostul valurilor care închid în sănul lor aerul, purtându-l astfel până în adâncuri și ducând acolo viața, odată cu oxigenul. Cea mai mare presiune a lor, calculată, se poate ridica până la trei mii de kilograme pe un picior pătrat din suprafața pe care o bat. Erau valuri ca acelea care în Hebride au deplasat un bloc greu de 84 mii de livre, sau care în furtuna de la 23 decembrie 1864 au dărâmat o parte din orașul Jeddo²² din Japonia, înaintând cu 700 km pe oră și sfărâmându-se în aceeași zi de coastele Americii.

Odată cu noaptea, spori și puterea furtunii. Barometrul coborî la 710 milimetri. Pe când se înnopta, am văzut trecând la orizont o navă mare, luptând din greu cu furtuna; curând ea se pierdu în întuneric. Trebuie să fi fost unul din vasele liniei New York – Liverpool sau Le Havre.

Pe la zece seara, cerul părea de foc; fulgere puternice brăzdau zarea. Îmi întorceam fața, orbit de strălucirea lor, în timp ce căpitanul Nemo le privea de parcă ar fi vrut să se pătrundă de sufletul furtunii. Un huruit înfricoșător umplea cerul, huruit în care se amestecau urletele valurilor ce se prăbușeau, mugetele vântului și bubuiturile tunetelor. Vântul se muta de colo-colo, iar uraganul, pornit din răsărit, se întorcea trecând prin nord, vest și sud, în direcția inversă față de furtunile învârtitoare din Emisfera Australă.

Golf-Streamul își îndreptăcea cu prisosință numele de rege al furtunilor! El doar este acela care, din pricina deosebirii de temperatură a păturilor de aer de deasupra curenților săi, dă naștere cicloanelor înspăimântătoare.

După ploaie începu să se reverse focul. Picăturile de apă se prefăceau în mănuuchiuri de scânteи. Zvârlit cu putere de un val, *Nautilus* își înălță în aer pintenul de oțel, din care am văzut cum scăpărau nenumărate scânteи. Zdrobit de oboseală și sleit de puteri, m-am târât spre panou. L-am deschis și am coborât în salon. Furtuna atinsese atunci furia ei cea mai mare. În interiorul lui *Nautilus* era cu neputință de stat în picioare. Pe la miezul

nopții coborî și căpitanul Nemo. Am auzit rezervoarele umplându-se încetul cu încetul, apoi *Nautilus* se cufundă sub valuri.

Prin geamul salonului se vedea pești mari, însământați, trecând ca niște năluci prin apele de foc. *Nautilus* cobora întruna. Crezusem că la o adâncime de cincisprezece metri își va regăsi liniștea. Dar straturile superioare erau tulburate prea puternic. A trebuit să ne coborâm la cincizeci de metri în măruntaiile mării.

Ce liniște, ce tacere, ce nemîșcare în aceste adâncuri! Cine ar fi crezut că o furtună groaznică se dezlănțuise atunci la suprafața oceanului?

Capitolul XX

La 47°24' latitudine și 17°28' longitudine

Uraganul ne aruncase spre est. Pierdusem orice nădejde de a mai putea evada prin preajma New York-ului sau a Sf. Laurențiu. Bietul Ned Land, deznădăjduit, stătea singur tot timpul, ca și căpitanul Nemo. Conseil și cu mine eram nedespărțiți.

Am spus că *Nautilus* se îndepărta spre est. Ar fi trebuit să spunem mai exact spre nord-est. Vreo câteva zile vasul rătăci când la suprafața apei, când sub valuri. Treceam prin mijlocul unor cețuri deosebit de primejdioase pentru navigatori, pricinuite mai ales de topirea ghețurilor care umezește peste măsură atmosfera.

Câte corăbii au pierit prin meleagurile acestea, crezând că se îndreaptă spre focurile nesigure de pe țărm. Câte nenorociri se datorează cețurilor de nepătruns; câte izbiri de stâncile în preajma cărora urletul vântului înăbușă clipocitul valurilor! Câte ciocniri între vapoare, cu toate semnalele sirenelor și clopotelor de alarmă!

Fundul acestor ape avea înfățișarea unui câmp de luptă în care zăcea toti cei învinși de ocean: vase bătrâne, năclăite, și nave noi, în ale căror alămuri se reflectă puternic lumina farului nostru.

La 15 mai, atinsesem capătul de sud al bancului Terra Nova. Bancul acesta este format din depuneri marine, îngrămădire nemaipomenită de resturi organice, cărate fie de la Ecuator de către curentul Golf-Stream, fie de la Polul Nord, de către contracurentul de apă rece ce vine de-a lungul coastei americane. Aici se adună și blocurile rătăcitoare cărate de ghețari când vine dezghețul. Tot aci s-a format un morman de oseminte de pești, de moluște și de zoofite, care pier cu miliardele.

Marea nu e prea adâncă pe bancul Terra Nova – are cel mult câteva sute de metri. Dar mai spre sud se adâncește dintr-o dată o depresiune foarte mare, o groapă de trei mii de metri. Acolo Golf-Streamul se lărgește, își pierde din viteză și din căldură și devine o mare. În timp ce pluteam aproape de fundul bancului Terra Nova, am văzut limpede undițele lungi, prevăzute cu două sute de cărlige, din care vasele aruncă în apă cu sutele. Fiecare undiță avea la un capăt o mică greutate care o trăgea la fund, iar la celălalt capăt, o plută care o menținea deasupra apei. Ca să străbată această rețea submarină. *Nautilus* a trebuit să manevreze cu multă îndemânare.

De altfel, vasul nostru nici n-a rămas multă vreme pe meleagurile acelea, atât de străbătute de corăbii. Am mers înainte, la al patrulea grad de latitudine, în dreptul lui Saint Jean și Heart's Content, unde se află capătul cablului transatlantic.

Acolo, în loc să-și continue drumul spre nord, *Nautilus* își schimbă direcția spre răsărit, ca și cum ar fi vrut să urmeze platoul telegrafic pe care se sprijină cablul și al cărui relief l-am aflat cu mare precizie, făcând nenumărate sondaje.

În ziua de 17 mai, la aproape cinci sute de mile depărtare de Heart's Content și la două mii opt sute de metri adâncime, am zărit cablul întins pe fund. Conseil, care nu știa despre ce este vorba, crezu la început că e vreun șarpe de mare uriaș și se pregăti să-l claseze, după obiceiul lui. Dar l-am dezamăgit spunându-i adevărul și, ca să nu-l las în pagubă, i-am povestit cum a fost aşezat cablul.

Cel dintâi cablu a fost întins în cursul anilor 1857 și 1858; dar, după ce a transmis vreo patru sute de telegramme, n-a mai funcționat. În 1863, inginerii construiră un nou cablu, cu o lungime de trei mii patru sute de kilometri, cântărind patru mii cinci sute de tone, care fu îmbarcat pe *Great-Eastern*. Dar și încercarea aceasta dădu greș.

La 25 mai, *Nautilus*, cufundat la trei mii opt sute treizeci și șase de metri adâncime, se găsea chiar în locul unde se rupsese cablul adică la șase sute treizeci și opt de mile depărtare de coasta Irlandei. Într-una din zile, pe la ora două după-amiază, se observase că s-au întrerupt comunicațiile cu Europa. Electricienii de pe bordul lui *Great-Eastern* îl reparaseră și îl coborâseră iar, însă câteva zile mai târziu cablul se rupsese din nou și n-a mai putut fi găsit în fundul oceanului.

Americanii nu se descurajară. Îndrăznețul Cyrus Field, șeful întreprinderii de instalare a cablului și care își puseșe în joc toată averea sa, lansă o nouă subscripție, care fu acoperită imediat. Astfel fu aşezat alt cablu, în condiții mai bune. Mănușchiul de fire conducețoare, izolate cu o învelitoare de gutaperca, era apărat de o căptușeală de materii textile, aflate într-o armătură metalică. *Great-Eastern* ieși în larg la 13 iulie 1866.

Operația se desfășură în condiții bune. Totuși se petrecu un lucru ciudat: de mai multe ori, întinzând cablul, electricienii observă că în el fuseseră de curând înfipte cuie, cu scopul de a-l strica. Căpitanul Anderson, ofițerii și inginerii se întuniră, se sfătuiră și hotărâră că dacă-l vor prinde pe vinovat, îl vor arunca în mare fără nicio judecată. De atunci, încercarea criminală nu s-a mai repetat.

Nici vorbă nu putea fi ca să găsim cablul electric aşa cum puseșe atunci când ieșise din ateliere. Ca un șarpe lung, acoperit de scoici, de foraminifere și de pietriș, înfășurat într-un înveliș pietros care-l apără de moluștele vătămătoare, el se odihnea liniștit, la adăpost de frământarea mării și sub o presiune favorabilă transmiterii scânteii electrice care trece din America în Europa în treizeci și două de sutimi de secundă. Cablul acesta va ține, fără îndoială, o veșnicie, fiindcă s-a observat că învelișul de gutaperca devine cu atât mai trainic cu cât stă mai mult timp în apa mării.

De altfel, pe podișul atât de bine ales pe care este întins, cablul nu-i niciodată cufundat la adâncimi la care ar putea să se rupă. *Nautilus* merse de-a lungul lui până la locul cel mai adânc, la patru sute treizeci și unu de metri, și nici acolo cablul nu era supus vreunui efort de tracțiune. Apoi ne apropiarăm de locul accidentului din 1863.

Fundul oceanului se adâncea într-o vale largă de o sută douăzeci de kilometri, în care ar fi încăput Mont-Blanc, fără ca vârful lui să ajungă la suprafața apei. Valea se închidea la răsărit ca un zid drept, înalt de două mii de metri. Am ajuns acolo la 28 mai. *Nautilus* se găsea la numai o sută cincizeci de kilometri de Irlanda. Se gădea oare căpitanul Nemo că ne îndreptăm spre Insulele Britanice? Nu. Spre marea mea uimire, el coborî către sud, pornind în direcția mărilor europene. Când am înconjurat Insula Smaraldelor am zărit o clipă Capul Clear și farul din Fastenet, care călăuzește miile de vase ieșite din Glasgow sau din Liverpool.

O întrebare importantă îmi stăruia în minte: Va îndrăzni oare *Nautilus* să intre în Canalul Mânecii? Ned Land, care se ivise din nou de când ne

apropiam de pământ, nu mai contenea cu întrebările. Cum să-i răspund? Căpitanul Nemo rămânea de nevăzut. Oare acum voia să-mi arate mie coastele Franței, după ce îi arătase canadianului cărmurile Americii? În timpul acesta, *Nautilus* cobora mereu spre sud. La 31 mai el trecu pe lângă Land's End, între capătul extrem al Angliei și Sorlinge, pe care le lăsă în urmă, spre tribord.

Dacă voia să intre în Marea Mânecii, ar fi trebuit să apuce de-a dreptul spre est – fapt care nu s-a întâmplat.

Spre marea mea nedumerire, în tot timpul zilei de 31 mai, *Nautilus* se învârti în cerc de nenumărate ori. Părea să caute un loc pe care nu-l putea găsi ușor. La amiază, căpitanul Nemo măsură el însuși înălțimea soarelui. Nu-mi spusese niciun cuvânt. Mi se păru mai posomorât ca de obicei. Ce-l măhnea oare? Vecinătatea cărmurilor europene? Amintirea țării pe care o părăsise? Ce simțea? Remușcări sau păreri de rău? M-am gândit multă vreme la asta, simțind că întâmplarea avea să-mi dezvăluie foarte curând tainele căpitanului.

A doua zi, *Nautilus* manevră la fel. Era vădit că voia să găsească un punct precis în ocean. Căpitanul Nemo veni ca și în ajun să ia înălțimea soarelui. Marea era liniștită, cerul senin. La opt mile spre est, un vapor mare se desena pe linia orizontului. Pentru că nu avea niciun steag, nu i-am putut recunoaște naționalitatea.

Cu câteva minute înainte de trecerea soarelui la meridian, căpitanul Nemo luă sextantul și îi măsură înălțimea cu cea mai mare grijă. Liniștea desăvârșită a apei îi îlesnea operația. *Nautilus* stătea nemîșcat. Mă aflam atunci pe punte. După ce căpitanul își termină măsurătorile, îl auzii spunând doar atât:

— Aici e!

Apoi coborî în submarin. Văzuse oare vasul care își schimbă direcția părând că se apropiе de noi? N-aș putea spune.

Mă întorsei în salon. Panoul se închise și se auzi zgometul apei în rezervoare. *Nautilus* începu să se scufunde, vertical, elicea fiind oprită. După câteva minute el se opri la o adâncime de opt sute treizeci și trei de metri, atingând fundul.

Tavanul luminos al salonului se stinse, obloanele fură deschise și prin ferestre se văzu marea, luminată viu de farul nostru, pe o rază de o jumătate de milă. Privind spre babord n-am văzut decât nemărginirea apelor liniștite.

La tribord, în fund, o ieșitură ca o grămadă mare îmi atrase atenția. Aș fi putut crede că sunt niște ruini, învăluite într-un strat de scoici albe ca într-o mantie de zăpadă. Uitându-mă cu băgare de seamă, am recunoscut formele îngroșate ale unui vas scufundat, fără catarge, și care trebuie să fi zăcut multă vreme în fundul apelor.

Ce vas era acela? De ce venea *Nautilus* să-i viziteze mormântul? Scufundarea lui nu se datora unui simplu naufragiu?

Nu știam ce să cred, când, lângă mine, îl auzii pe căpitanul Nemo spunând cu o voce potolită:

— Pe vremuri, vasul acesta se numea *Marsiliezul*. Avea șaptezeci și patru de tunuri și a fost lansat în 1762. În 1778, la 13 august, sub comanda lui La Poype-Vertrieux, el luptă vitejește împotriva lui *Preston*. În 1779, la 4 iulie, veni cu escadra amiralului d'Estaing la cucerirea Grenadei. În 1781, la 5 septembrie, luă parte la lupta din Golful Chesapa. În 1794, republica franceză îi schimbă numele. La 16 aprilie, în același an, vasul se alătură la Brest escadrei lui Villaret-Joyeuse, ca să escorteze un transport de grâu care venea din America, sub comanda amiralului Van Stabel. Acum șaptezeci și cinci de ani, chiar în locul acesta, la $47^{\circ}24'$ latitudine și $17^{\circ}28'$ longitudine, convoiul întâlnii escadra engleză. Vasul acesta, după o luptă vitejească în care și-a pierdut cele trei catarge, luând apă și pierzând o treime din echipaj, a preferat să se scufunde cu cei trei sute cincizeci și șase de marinari decât să se predea și a dispărut sub valuri în strigătele «Trăiască Republica!»

— E *Răzbunătorul!* am strigat eu.

— Da, *Răzbunătorul!* Un nume frumos! murmură căpitanul Nemo, încrucișându-și brațele.

Capitolul XXI

Dezastrul

Felul în care vorbise căpitanul, priveliștea neașteptată, povestea plină de patriotism a vasului scufundat, apoi tulburarea lui Nemo când rostise numele *Răzbunătorului*, al cărui tâlc nu putea să-mi scape, toate acestea mi s-au întipărit adânc în minte. L-am privit îndelung pe căpitanul Nemo. El stătea cu mâinile întinse spre mare, învăluind în priviri arzătoare rămășițele glorioase ale *Răzbunătorului*. Poate că niciodată n-aveam să știu cine era, de unde venea și încotro se ducea; vedeam însă din ce în ce mai mult omul desprinzându-se de savant. Căpitanul Nemo și cu tovarășii lui se închiseseră

în *Nautilus* dintr-o ură groaznică sau sublimă, pe care timpul n-o putea șterge.

Ura aceasta îl mai împingea încă la răzbunare? Aveam să o afli curând.

Nautilus urcă pe nesimțite spre suprafață și forma nedeslușită a vasului scufundat dispără încetul cu încetul. O legănare ușoară îmi arătă că plutim deasupra valurilor.

În clipa aceea se auzi o bubuitură înfundată. Mă uitai la căpitan. Rămăsesese neclintit.

— Ce-a fost asta, domnule căpitan? întrebaui.

Nu-mi răspunse. L-am părăsit și m-am urcat pe punte. Conseil și canadianul mi-o luaseră înainte.

— De unde a venit bubuitura? i-am întrebat.

Am privit înspre vasul pe care-l zărisem. Se apropiase de *Nautilus* și se vedea că-și mărește viteza. Doar șase mile ne mai despărțeau.

— O bubuitură de tun, răspunse Ned Land.

— Ce vas e acesta, Ned?

— După toate semnele, aş pune rămășag că-i un vas de război. De-ar veni încocace să scufunde pe blestematul ăsta de *Nautilus*.

— Prietene Ned, răspunse Conseil, ce rău i-ar putea face lui *Nautilus*? Crezi că o să-l atace sub apă? Crezi că o să poată trage cu tunul după el, în fundul oceanului?

— Spune-mi, Ned, am întrebat eu, poți recunoaște naționalitatea vasului?

Canadianul se încruntă și, mijindu-și ochii, scrută câțiva timp vasul, cu toată puterea privirii sale.

— Nu, domnule, nu știu cărei națiuni aparține. Nu are niciun steag. Pot numai să vă spun că e un vas de război.

Un sfert de oră am tot cercetat vasul care se îndrepta spre noi. Nu credeam că ar putea să-l vadă pe *Nautilus* de la asemenea depărtare. Și eram sigur că oamenii de pe bord să-l vadă de unde să știe că au de-a face cu un submarin. Curând, canadianul recunoșcu în vasul care se apropia de noi un cūirasat mare de luptă, cu pinten și cu două punți. Din cele două coșuri ale cūirasatului ieșea un fum negru și des. Înainta repede. Dacă Nemo l-ar fi lăsat să se apropie, am fi putut să evadăm.

— Domnule, îmi spuse Ned Land, dacă vasul ajunge la o milă de noi, mă arunc în mare și vă sfătuiesc să faceți la fel.

Nu i-am răspuns și am privit mai departe cîirasatul care se mărea văzând cu ochii. Orice ar fi fost, englez, francez, american sau rus, era sigur că ne-ar fi primit dacă am fi putut ajunge până la el.

— Domnul să binevoiască să-și aducă aminte, spuse Conseil, că eu am o oarecare pricepere la înot și să lase pe seama mea grija de a-l remorca până la vas, dacă este de aceeași părere cu prietenul Ned.

Tocmai voiam să-i răspund, când, deodată, un fum alb țâșni din partea din față a cîirasatului. Apoi, după câteva clipe, apa tulburată de căderea unui corp greu stropi partea dindărăt a lui *Nautilus*. Îndată după aceea se auzi o detunătură.

— Cum? Trag în noi! strigai eu.

— Ce oameni cumsecade! șopti canadianul.

— Vasăzică nu ne iau drept naufragiați agătați de o epavă!

— Dacă nu-i cu supărare, au recunoscut narvalul și trag în el, spuse Conseil, scuturându-se de apa cu care îl împroscase o altă ghiulea.

— Doar au ochi să vadă că suntem oameni! strigai eu.

— Poate tocmai de asta trag! spuse Ned Land, privindu-mă.

Dintr-o dată am priceput. Fără îndoială că acum se știa ce era cu pretinsul narval. Atunci când canadianul lovise monstrul cu cangea, comandantul Farragut de pe *Abraham Lincoln* își dăduse seama că are în față o navă submarină, mai periculoasă decât un cetaceu supranatural. Da, aşa trebuie să fi fost, iar acum submarinul era urmărit prin toate mările!

Ar fi fost într-adevăr groaznic dacă, după cum bănuiam, căpitanul Nemo îl folosea pe *Nautilus* ca să se răzbune.

În noaptea în care fuseserăm închiși în celulă, în mijlocul Oceanului Indian, oare nu atacase submarinul un vas? Marinarul înmormântat în cimitirul de mărgean era cumva victima loviturii date vreunei nave de către *Nautilus*? Da, sigur că aşa trebuia să fie. O parte din viața misterioasă a căpitanului Nemo mi se dezvăluise. Şi chiar dacă numele lui nu era cunoscut, națiunile ce se întovărășeau contra lui nu mai urmăreau acum o fință himerică, ci un om care le jurase o ură neîmpăcată. Toate acestea mi se păreau acum limpezi. În loc să întâlnim prieteni pe vasul care se apropia, nu puteam găsi decât dușmani fără milă.

În timpul acesta, ghiulelele plouau în jurul nostru. Unele, întâlnind suprafața apei, ricoșau în salturi mari și se pierdeau departe. Dar niciuna nu-l atinse pe *Nautilus*.

Vasul cuirasat nu mai era decât la trei mile de noi. Cu tot bombardamentul puternic, căpitanul Nemo nu se arătase pe punte. Și totuși, dacă vreo ghiulea ar fi lovit în plin învelișul lui *Nautilus*, submarinul ar fi fost pierdut.

Atunci canadianul îmi spuse:

— Domnule, trebuie să încercăm totul ca să ieşim din încurcătura asta. Să le facem semne. Mii de draci! Vor înțelege ei că suntem oameni cinstiți!

Ned își scoase batista ca s-o fâlfâie în aer. Dar abia o desfăcuse, când, cu toată puterea lui de uriaș, îl doboră o mâna ca de fier. Canadianul se prăbuși pe punte.

— Ticălosule, strigă căpitanul, vrei să te înfig în pintenul lui *Nautilus* înainte de a-l repezi împotriva vasului acelui?

Dacă glasul căpitanului Nemo era înfricoșător, înfățișarea sa era și mai groaznică. Obrazul i se făcuse ca varul. Pupilele i se micșoraseră, părând că scapă de mânie. Nu mai vorbea, ci urla. Aplecat înainte, frângea în mâini umerii canadianului. Apoi, lăsându-l și întorcându-se spre vasul de luptă ale cărui ghiulele plouau în jurul nostru:

— A! Tu știi cine sunt, navă a unei țări blestemate! strigă el. N-am nevoie de steagul tău, ca să te recunosc! Privește! Am să ți-l arăt pe al meu!

Și căpitanul Nemo desfășură pe partea de dinainte a punții un steag negru, ca acela pe care-l înfipsese la Polul Sud. În clipa aceea, o ghiulea, atingând învelișul lui *Nautilus* fără să-l poată sparge, ricoșa, trecând pe lângă căpitan și pierzându-se în mare. Căpitanul Nemo înălță din umeri, apoi, întorcându-se spre mine, îmi spuse cu o voce aspră:

— Coborâți în cabină împreună cu tovarășii dumneavoastră!

— Domnule, strigai eu, aveți de gând să atacați vasul?

— Da, am să-l scufund.

— Nu, nu faceți una ca asta!

— Am s-o fac, îmi răspunse nepăsător căpitanul Nemo. Nu vă încumetați să mă judecați. Soarta vă arată ceea ce nu trebuia să vedeți. Sunt atacat! Răspunsul meu o să fie groaznic! Intrați înăuntru!

— Ce vas e acesta?

— Nu știți? Cu atât mai bine! Cel puțin naționalitatea lui va rămâne o taină pentru dumneavoastră. Vreo cincisprezece marinari de pe *Nautilus* se strânseseră în jurul căpitanului și priveau cu ură neîmpăcată vasul care înainta spre noi. Pe toate chipurile se puteau citi aceeași dorință de răzbunare.

Am coborât tocmai în clipa în care o altă ghiulea zgâria învelișul lui *Nautilus* și l-am auzit pe căpitan strigând:

— Lovește, corabie smintită! Împrăștie-ți zadarnic ghiulele! Nu vei scăpa de pintenul lui *Nautilus*; dar nu vei pieri aici! Nu vreau ca rămășițele tale să se amestece cu rămășițele glorioase ale *Răzbunătorului!*!

Am intrat în camera mea. Căpitanul și secundul rămăseseră pe punte. Elicea fu pusă în mișcare. *Nautilus* se îndepărta cu iuțeală, ieșind din bătaia tunurilor de pe vas. Dar cum urmărirea continua, căpitanul Nemo se mulțumi să păstreze distanță.

Pe la patru după-amiază, nemaiputând sta locului din pricina neliniștii și nerăbdării, m-am reîntors la scara centrală. Căpitanul se mai plimba încă acolo, neliniștit. Privirea lui urmărea cirasatul care venea în urmă, la vreo cinci sau șase mile. *Nautilus* îi dădea târcoale vasului ca o fiară sălbatică, atrăgându-l spre el și lăsându-se urmărit. Dar nu ataca. Poate că șovăia încă. Aș fi vrut să intervin pentru cea din urmă oară.

Dar n-am apucat să scot o vorbă măcar, și căpitanul îmi făcu semn să tac.

— Am dreptate și voi face dreptate! îmi spuse el. Eu sunt asupritul și iată asupritorul. Datorită lui am pierdut tot ce mi-a fost mai drag, tot ce am iubit cu înflăcărare și am cinstit din adâncul sufletului: patrie, soție, copii, tatăl și mama mea, toți au pierit! Ceea ce urăsc este acolo! Nu-mi mai spuneți nimic!

Mi-am aruncat o ultimă privire spre cirasat, apoi m-am întors lângă Ned și Conseil.

— Vom fugi! le-am spus.

— Bine, făcu Ned. Ați aflat ce vas este?

— Nu, dar n-are importanță, fiindcă va fi scufundat înainte de a se înnopta. Oricum, mai bine să pierim odată cu el, decât să ne facem părtași la o faptă care nu știm dacă e dreaptă.

— Și eu cred la fel, spuse scurt Ned Land. Să așteptăm noaptea.

Și noaptea sosi! Pe bord domnea o tăcere adâncă. Nu se mai auzeau decât bătăile repezi și regulate ale elicei. Busola ne arăta că *Nautilus* nu-și schimbase direcția. Mergea deasupra valurilor, legănându-se ușor când pe o parte, când pe alta.

Hotărâserăm să fugim când cirasatul va fi destul de aproape ca să ne poată auzi ori vedea, căci luna – aproape plină – răspândea raze din belșug. Odată ajunși pe bordul cirasatului, dacă n-am fi putut preveni lovitura care-

I amenința, cel puțin am fi încercat tot ce ne-ar fi îngăduit împrejurările. Mi s-a părut de mai multe ori că *Nautilus* se pregătește de atac. Dar, după ce se mulțumea să-și atragă dușmanul, submarinul își reîncepea goana.

Se scurse astfel o bună parte din noapte fără ca să se întâmple nimic. Până deam prilejul ca să fugim. Vorbeam puțin, fiind prea tulburați. Ned Land ar fi vrut să se arunce în mare. L-am silit să mai aștepte.

După părerea mea, *Nautilus* trebuia să atace cirasatul la suprafața apei și atunci nu numai că s-ar fi putut, dar ar fi fost chiar ușor de fugit.

Pe la trei dimineață mă urcai neliniștit pe punte. Căpitanul Nemo nu se clintise de acolo. Stătea în picioare, lângă steagul său, care fâlfâia ușor în bătaia vântului. Cu privirile ațintite, părea că vrea să atragă cirasatul, să-l fascineze și să-l târască după el cu mai multă putere decât dacă l-ar fi remorcat. Luna era la meridian. Jupiter se înălța spre răsărit. În tăcerea din jurul nostru, oceanul părea că vrea să întreacă seninătatea cerului, iar luna își găsise în apă cea mai frumoasă oglindă care-i scăldase vreodată chipul. Și când puneam în cumpănă calmul neclintit al naturii și mânia care clocotea înăuntru lui *Nautilus*, simțeam că mă cutremur! Cirasatul venea la două mile în urma noastră. Se apropiase călăuzit de strălucirea fosforescentă a submarinului, îi vedeam cele două lumini de semnalizare, una verde, cealaltă roșie, și felinarul alb, cocoțat în vârful catargului mare. Mănușchiurile de scânteie și zgură încinsă care-i ieșeau din coșuri, înstelând cerul, arătau că focurile îi erau forțate peste măsură.

Am rămas aşa, până la șase dimineață, fără ca Nemo să fi părut măcar că mă vede. Cirasatul era acum la o milă și jumătate în urma noastră și odată cu primele lumini ale zorilor începu să ne bombardeze din nou. Nu mai putea fi departe clipa în care *Nautilus* avea să-și atace dușmanul, iar eu, împreună cu tovarășii mei, aveam să-l părăsesc pentru totdeauna pe omul acesta pe care nu îndrăzneam să-l judec.

Tocmai mă pregăteam să cobor ca să-i previn pe Ned și pe Conseil, când secundul, întovărășit de mai mulți marinari, se urca pe punte. Căpitanul Nemo nu-i văzu sau nu voi să-i vadă. Noii veniți luară unele măsuri foarte simple, care totuși puteau fi numite «pregătiri de luptă»: balustrada din jurul punții fu strânsă, cabina farului și cea a cârmaciului reintrară în învelișul lui *Nautilus*. Forma de țigără de foi a vasului nostru nu mai avea nicio ieșitură care să-i fi putut stingheri mișcările.

M-am întors în salon. *Nautilus* plutea tot la suprafață. Lumina revărsatului de zori începuse să pătrundă prin apă. Sub unduirile valurilor, văpăile zorilor băteau în ferestre. Îngrozitoarea zi de 2 iunie începea. Pe la orele cinci, *Nautilus* își micșoră viteza. Am priceput că își lăsa dușmanul să se apropie. De altfel, bubuiturile tunurilor se auzeau tot mai puternice. Ghiumele împroșcau apa în jurul nostru, însurubându-se parcă în ea cu șuierături ciudate.

— Prieteni, spusei eu, a sosit clipa. Să ne strângem mâna și Domnul să ne aibă în paza sa!

Ned Land era hotărât, Conseil – liniștit, iar eu – nervos, abia putându-mă stăpâni. Trecurăm în bibliotecă. Pe când deschideam ușa ce ducea spre scara centrală, am auzit deodată zgometul panoului de deasupra, care se închidea. Canadianul dădu să se repeadă pe trepte, dar îl oprii. O vâjăitură binecunoscută mă prevesti că apa intră în rezervoare. În adevăr, peste câteva clipe, *Nautilus* se cufundă la câțiva metri sub valuri.

I-am priceput manevra. Dar era prea târziu ca să mai putem face ceva. *Nautilus* nu avea de gând să lovească cuirasatul în partea de deasupra apei, unde se afla o platoșă de nepătruns, ci în partea de dedesubt a liniei de plutire, acolo unde lipsește carapacea metalică. Eram din nou prizonieri și martori siliți la drama înfricoșătoare ce se pregătea. De altfel, nici n-am avut vreme să cugetăm. Stăteam toți trei în camera mea și ne priveam fără să scoatem o vorbă. Nu mai puteam să mă gândesc la nimic. Mă aflam în starea aceea de încordare dureroasă pe care o ai când aștepți să izbucnească o detunătură însăspaimântătoare: așteptam, ascultam, nu mai trăiam decât prin simțul auzului!

În acest timp, *Nautilus* își mărise simțitor viteza. Se vedea că își lua avânt. Învelișul îi fremăta. Deodată scosei un strigăt. O ciocnire destul de ușoară avusese loc. Simțeam puterea de pătrundere a pintenului de otel. Se auziră hârșăituri și troșnituri. *Nautilus*, dus de avântul său, trecu prin corpul cuirasatului, cum trece un ac prin pânză! Nu m-am mai putut stăpâni. Înnebunit, pierdut, alergai afară din cameră și mă repezii în salon. Căpitanul Nemo era acolo. Mut, întunecat, neclintit, el privea prin geamul de la babord, ca să nu piardă nimic din agonia vasului scufundat. *Nautilus* cobora împreună cu el în abis. La zece metri de mine, prin învelișul spart al cuirasatului, năvălea apa cu un zgomet de tunet. Vedeam dubla linie de tunuri și de întărituri și puntea înțesată de umbre negre care se frământau.

Apa urca. Nenorociții se agățau de odgoane, de catarguri, se zvârcoleau sub apă. Era un furnicar omenesc înecat pe neașteptate de apele unei mări!

Paralizat, împietrit de groază, cu părul vâlvoi și ochii holbați, cu răsuflarea tăiată, amuțit, mă uitam și eu! O putere de neînvins mă țintuise la fereastră.

Cuirasatul uriaș se scufunda încetul cu încetul. *Nautilus* îl urmărea pândindu-i toate mișcările. Deodată se auzi o explozie. Aerul comprimat zvârli departe punțile vaporului, ca și cum focul ar fi aprins proviziile de pulbere. Apele fură smucite cu atâtă putere, încât *Nautilus* fu împins într-o parte. Atunci, nenorocitul cuirasat începu să se scufunde mai repede. Se iviră mai întâi platformele încărcate de victime, apoi barele îndoite sub greutatea grămezilor de oameni și, în sfârșit, vârful catargului mare. După aceea, umbra întunecată dispără în adânc. Mă întorsei spre căpitanul Nemo. Judecătorul acesta neînduplecă, adevărat arhanghel al urii, privea mereu. Când totul se sfârși, căpitanul Nemo se îndreptă spre ușa camerei sale, o deschise și intră. M-am uitat după el. Pe peretele din fund, sub portretele eroilor săi, am văzut portretul unei femei tinere și a doi copilași. Căpitanul Nemo îi privi câteva clipe, le întinse brațele și, îngenunchind, izbucni în lacrimi.

Capitolul XXII

Ultimele cuvinte ale căpitanului Nemo

Obloanele se închiseră acoperind această priveliște însășimântătoare, dar salonul rămase cufundat în întuneric. Peste tot, înăuntrul lui *Nautilus*, domnea bezna și tăcerea. Pluteam la o sută de picioare adâncime, cu o viteză amețitoare. Ne îndepărtau locurile acelea pline de jale. Încotro? Spre nord sau spre sud? Încotro fugeau oamenii aceștia, după groaznică lor răzbunare? Mă întorsesem în camera mea, unde Ned și Conseil mă așteptau tăcuți. Simteam o groază de neînvins pentru căpitanul Nemo. Oricât ar fi suferit el din pricina oamenilor, n-avea dreptul să se răzbune astfel; iar pe mine mă făcuse, dacă nu părtaş, cel puțin martor al răzbunării sale! Era prea mult!

Pe la unsprezece se aprinse lumina electrică. Am trecut în salon. Era pustiu. Cercetai instrumentele. *Nautilus* gonea spre nord cu o viteză de douăzeci și cinci de mile pe oră, când deasupra valurilor, când la treizeci de

picioare sub apă. Harta îmi arătă că străbătusem Marea Mânecii și ne îndreptam spre nord cu o viteză nemaipomenită.

Abia puteam zări țâșnind de lângă noi rechini cu botul lung, rechini-ciocan, câini de mare care trăiesc în apele acestea, vulturi uriași de mare, cai de mare asemănători calului de la jocul de șah, țipari care se agitau ca rachetele unui foc de artificii, armate de crabi care țâșneau oblic în apă încrucișându-și cleștii sub carapace, în sfârșit turme de marsuini care se luau la întrecere cu *Nautilus*. Dar nu era momentul potrivit să-i studiez și să-i clasez. În ziua aceea am mai parcurs două sute de leghe din Atlantic. Odată cu venirea serii, marea rămase învăluită în umbră, până ce răsări luna.

M-am reîntors în camera mea. N-am putut dormi. Mă chinuiau visuri groaznice. Priveliștea scufundării cūrasatului îmi stăruia mereu în minte.

Cine ar putea spune până unde ne-a dus de atunci *Nautilus* prin ceturile Atlanticului de Nord? Gonea mereu cu aceeași viteză amețitoare. Trecuse pe la Spitzberg, pe lângă Noua Zemlie? Străbătuse mari neștiute, Marea Albă, Marea Kara, Golful Obi, arhipelagul Liarov și țărmurile necunoscute ale coastei asiatice? N-aș putea spune. Nu știau nici cât timp a ținut drumul acela. Ceasurile fuseseră oprite pe bord. Mi se părea că ziua și noaptea nu mai urmează una după alta cu regularitate, aşa cum se întâmplă în ținuturile polare. Mă simțeam tărât într-o lume ciudată, parcă ieșită din închipuirile bolnavicioase ale lui Edgar Poe. În fiecare clipă mă aşteptam să văd, aşa cum văzuse vestitul Gordon Pym, «...acel chip omenesc acoperit de văluri, mai uriaș decât al oricărui alt locuitor de pe pământ, culcat peste cascada care oprește intrarea la pol!»

Socotesc – deși poate mă înșel – că goana aceasta a lui *Nautilus* a ținut cincisprezece sau douăzeci de zile, și nu știau cât ar mai fi durat încă dacă nu s-ar fi întâmplat nenorocirea care i-a pus capăt. Din ziua răzbunării sale nu l-am mai văzut pe căpitanul Nemo și nici pe ajutorul său. Si oamenii echipajului parcă dispăruseră fără urme. *Nautilus* călătorea pe sub apă aproape tot timpul. Când ieșea la suprafață ca să-și împrospăteze aerul, panoul se deschidea și se închidea automat. Niciun punct nu mai era indicat pe hartă. Nu mai știam unde ne aflăm.

Canadianul, care își pierduse orice nădejde și ajunsese la capătul răbdării, nu se mai arăta nici el. Conseil nu putea scoate o vorbă de la el și se temea ca nu cumva Ned, ieșindu-și din minți, să se sinucidă; de aceea îl

supraveghea clipă de clipă cu un devotament nemărginit. E lesne de înțeles că în asemenea împrejurări situația era de neîndurat.

Într-o dimineață – n-aș putea spune a cărei zile – căzusem într-un fel de amorțeală nesănătoasă și obositoare. Când m-am trezit, l-am văzut pe Ned Land aplecându-se spre mine și spunându-mi cu voce scăzută:

— O să fugim!

M-am ridicat în capul oaselor.

— O să fugim? Când? Îl întrebai eu.

— La noapte. Pe bord se pare că nu mai este nicio pază. Veți fi gata?

— Da. Unde ne aflăm?

— În preajma unui țărm pe care l-am zărit azi-dimineață prin ceată, la douăzeci de mile spre est.

— Ce țărm e acela?

— Nu știu, dar, oricare ar fi, ne vom adăposti acolo.

— Da, Ned! Fugim la noapte, chiar de-ar fi să ne înghită marea.

— Marea e agitată, vântul puternic, dar douăzeci de mile în luntrea lui *Nautilus* nu mă sperie. Am dus în ea, fără să știe nimeni niscaiva merinde și apă de băut.

— Voi merge cu tine.

— De altfel, dacă sunt prins, am să mă apăr chiar de-ar fi să mor.

— Vom muri împreună, prietene Land.

Eram pe deplin hotărât. Canadianul plecă. M-am dus pe punte, unde abia m-am putut ține pe picioare din pricina valurilor puternice. Cerul arăta că va fi furtună, dar trebuia să fugim, fiindcă undeva, prin cețurile dese, se afla un țărm. Nu trebuia să pierdem nicio zi, nicio oră.

M-am întors în salon, temându-mă și dorind totodată să-l întâlnesc pe căpitanul Nemo, voind și nevoind să dau ochii cu el. Ce i-aș fi spus? Puteam să-i ascund groaza pe care mi-o insufla? Nu! Mai bine să nu-l întâlnesc! Mai bine să-l uit! și totuși...

Ce lungă a fost ziua aceea, cea din urmă pe care o petreceam pe bordul lui *Nautilus*! Am rămas singur. Ned Land și Conseil mă oculeau, temându-se să nu ne dăm de gol. Pe la șase am mâncat, cu toate că nu-mi era foame. M-am silit să mănânc ca să-mi păstreze puterile. La șase și jumătate Ned intră în cameră și-mi spuse:

— Nu ne vom mai vedea până la plecare. Pe la zece, luna încă nu va fi pe cer, aşa că plecăm pe întuneric. Veniți la luntre. Conseil și cu mine vă

așteptăm acolo.

Canadianul ieși înainte de a-i fi putut răspunde.

Voiam să aflu direcția lui *Nautilus*. M-am dus în salon. Înaintam spre nord-nord-est cu o iuțeală însăpăimântătoare, la cincizeci de metri adâncime.

Aruncai o ultimă privire minunățiilor naturii, comorilor artistice îngrămadite în muzeu, colecției aceleia fără seamă, sortită să piară într-o zi în fundul mărilor, împreună cu cel care o adunase. Voiam să-mi întipăresc în minte o imagine vie și de neuitat. Am rămas astfel o oră, scăldat de undele plafonului luminos, uitându-mă la bogățiile care străluceau în vitrine. Apoi m-am întors în camera mea.

Acolo m-am îmbrăcat cu haine groase de mare și mi-am adunat cu grijă însemnările, ca să le iau cu mine. Desigur că tulburarea m-ar fi trădat față de căpitan.

Oare ce făcea el în clipa aceea? Am ascultat la ușa camerei lui. Se auzea un zgomot de pași. Căpitanul era acolo. Nu se culcase încă. La orice mișcare mi se părea că are să apară, ca să mă întrebe de ce vreau să fug. Simteam cum mă cuprinde spaima, pe care neliniștea mi-o mărea și mai mult. Starea aceasta devenise atât de cumplită, încât mă întrebam dacă n-ar fi mai bine să intru în camera căpitanului și să-i înfrunt privirea, ca să mă potolească odată..

Era un gând nebunesc. Din fericire m-am stăpânit și m-am dus să mă întind pe pat, ca să mă liniștesc. Nervii mi se calmară puțin, dar creierul îmi lucra cu înfrigurare și revăzui în minte tot răstimpul petrecut pe bordul lui *Nautilus*, toate întâmplările fericite sau nefericite care se perindaseră de când căzusem în mare de pe *Abraham Lincoln*, vânătorile sub apă, strâmtoarea Torres, sălbaticii din Papuasia, împotmolirea, cimitirul de mărgean, Suezul, insula Santorin, cufundătorul din Creta, Golful Vigo, Atlantida, banchiza, Polul Sud, închisoarea dintre ghețari, lupta cu caracatițele, furtuna de pe Golf-Stream, *Răzbunătorul* și groaznica scenă a scufundării cuiarasului, împreună cu echipajul său!... Toate întâmplările acestea îmi trecu pe dinaintea ochilor, ca pânzele ce se schimbă într-un decor de teatru. Apoi, căpitanul Nemo îmi apăru ca un uriaș în mijlocul amintirilor acestora ciudate. Chipul său mi se limpezi tot mai mult în minte și crescă, luând proporții supraomenești. Nu mai era semenul meu, ci omul apelor, geniul mărilor.

Se făcu ora nouă și jumătate. Îmi țineam fruntea în palme, simțind-o gata să-mi plesnească. Închisesem ochii. Voiam să nu mai gândesc. Încă o jumătate de ceas de așteptare! În clipa aceea am auzit acordurile nedeslușite ale orgei; era o armonie tristă, un cântec nelămurit, ca plânsetele unui suflet care vrea să-și frângă legăturile pământești. Ascultam cu toată ființa mea, ținându-mi răsuflarea, cufundat ca și căpitanul Nemo în extazul muzical care-l ducea dincolo de hotarele lumii acesteia.

Deodată, un gând mă îngrozi. Căpitanul Nemo ieșise din cameră. Era acum în salon, pe unde trebuia să trec ca să fug. Îl voi întâlni acolo, pentru cea din urmă oară. Are să mă vadă, poate îmi va vorbi, chiar! Mă putea nimici cu un gest, mă putea încătușa pe bord cu un singur cuvânt! Peste puțin avea să fie ora zece. Venise clipa să ies și să-mi întâlnesc tovarășii.

Trebuia să mă hotărăsc, chiar dacă mi-ar fi stat în față căpitanul Nemo. Deschisei ușa cu multă grijă; totuși mi se păru că balamalele fac un zgomot îngrozitor. Poate că zgomotul nu exista decât în închipuirea mea!

Am înaintat tiptil de-a lungul coridoarelor întunecate, oprindu-mă la fiecare pas ca să-mi potolesc bătaile inimii.

Ajuns la ușa salonului, am deschis-o încet. Încăperea era cufundată într-o beznă adâncă. Acordurile orgei răsunau potolit. Căpitanul Nemo era acolo. Nu mă vedea. Cred că nici pe lumină nu m-ar fi văzut, atât era de cufundat în muzică. M-am târât pe covor, ferindu-mă să fac cel mai mic zgomot care m-ar fi putut da de gol. Mi-au trebuit cinci minute până să ajung la ușa din fund, care dădea spre bibliotecă.

Mă pregăteam să-o deschid, când un oftat al căpitanului mă țintui locului. Am înțeles că se ridică de la orgă. L-am și zărit chiar, fiindcă din bibliotecă se strecurau câteva raze de lumină. El venea spre mine cu brațele încrucișate, tacut, mai mult lunecând ca o nălucă decât mergând. Ofta întruna. L-am auzit murmurând câteva cuvinte, ultimele care mi-au mai ajuns la ureche:

«Dumnezeule atotputernic! Destul! Destul!»

Era oare mărturia remușcării care își făcea drum în conștiința omului acestuia?

Înnebunit, mă repezii în bibliotecă. Urcând scara centrală și trecând prin corridorul de sus, am ajuns la luntre. Am pătruns prin deschizătura prin care trecuseră și tovarășii mei.

— Să plecăm! Să plecăm! le strigai.

— Îndată! îmi răspunse canadianul.

Locul de trecere făcut în tabla învelișului lui *Nautilus* fu închis și înșurubat cu o cheie franceză pe care o adusese Ned Land. Deschizătura luntrii fu de asemenea închisă și canadianul începu să desfacă șuruburile care o mai țineau fixată de *Nautilus*. Deodată se auzi un zgomot înăuntrul submarinului. Răsunau glasuri, întrebări, răspunsuri... Ce se întâmplase? Băgaseră oare de seamă că fugim? Am simțit cum Ned Land îmi strecoară în mâna un pumnal.

— Da, șoptii eu, vom muri vitejește!

Canadianul se oprișe din lucru. Dar un cuvânt, spus de zeci de ori, un cuvânt groaznic, mă făcu să înțeleg frământarea care cuprinsese bordul lui *Nautilus*. Nici vorbă nu era despre fuga noastră!

«Maelstrom! Maelstrom!» striga echipajul.

Maelstromul! Am fi putut auzi oare un nume mai înfricoșător într-o situație mai îngrozitoare? Ne găseam deci prin meleagurile primejdioase ale coastei norvegiene? *Nautilus* fusese prins în uriașul vârtej, tocmai în clipa în care desprindeam luntrea.

Se știe că în timpul fluxului, apele cuprinse între insulele Feroe și Loffoden se aruncă cu o furie sălbatică. Iureșul apelor dă naștere unui vârtej, din care n-a scăpat încă niciodată vreun vas. Din toate punctele orizontului năvălesc valuri înspăimântătoare. Ele formează vârtejul acesta, numit pe drept cuvânt «buricul oceanului», a cărui putere de atracție se întinde până la o depărtare de cincisprezece kilometri. Spre fundul vârtejului sunt trase nu numai navele, ci și balenele și urșii albi din regiunile boreale.

Acolo, fără voie, sau poate cu voia căpitanului său, intrase *Nautilus*, descriind o spirală a cărei rază se micșora din ce în ce. Odată cu el era târâtă cu iuțeală amețitoare și luntrea încă înșurubată de învelișul vasului. Simțeam cum mă cuprinde amețeala bolnăvicioasă pe care o ai atunci când te învârtești în loc vreme îndelungată. Ne zbăteam în prada spaimei, a groazei nemărginite, cu nervii zdrobiți, scăldați în sudorile reci ale morții! Ce zgomot în jurul nostru! Ce urlete, pe care ecoul le repeta la depărtări de mile! Cu ce bubuituri de tunete se spărgeau apele izbindu-se în stâncile ascuțite de pe fund, unde se sfarmă și lucrurile cele mai tari, unde trunchiurile de lemn se rod și își fac o «blană», cum spun norvegienii!

Ce grozăvie! Eram azvârliți fără milă de colo-colo. *Nautilus* se zvârcolea ca o ființă omenească. Mușchii lui de oțel trosneau. Uneori se ridica – și noi ne ridicam odată cu el!

— Trebuie să ne ținem bine și să prinDEM la loc piulițele... Dacă rămânem agătați de *Nautilus*, mai putem scăpa!... strigă Ned.

Dar n-a apucat să-și termine vorba, când se auzi o trosnitură. Piulițele se desprinseră și luntrea, smulsă din locul ei, fu aruncată ca o piatră de praștie drept în mijlocul vârtejului.

Mă izbii cu capul de un pervaz de fier și sub lovitura aceasta groaznică îmi pierduse cunoștința.

Capitolul XXIII

Încheiere

Iată încheierea călătoriei noastre sub mări. N-aș putea spune ce s-a petrecut în noaptea aceea, cum a ieșit luntrea din vârtejul Maelstromului și cum am scăpat toți trei, Ned Land, Conseil și cu mine. Când m-am trezit, eram culcat în coliba unui pescar din insulele Loffoden. Tovarășii mei, teferi și nevătămați, erau lângă mine și-mi strângeau mâinile. Ne-am îmbrățișat din tot sufletul.

Acum nu ne putem încă gândi să ne întoarcem în Franța. Mijloacele de comunicație între Norvegia de Miazănoapte și Sud sunt rare. Va trebui să aşteptăm trecerea vaporului care face cursa de două ori pe lună până la Capul Nord.

Îmi revăd deci istorisirea întâmplărilor noastre aici, între oamenii aceștia de treabă care ne-au primit. Ea este exactă. N-am uitat niciun fapt, n-am exagerat niciun amănunt. Este istorisirea cât se poate de adevărată a

expediției acesteia de necrezut, în mijlocul unui element în care omul nu poate încă să pătrundă. Sunt sigur însă că progresul îi va deschide într-o bună zi căile și acolo.

Voi fi crezut oare? Nu știu. Puțin îmi pasă, la urma urmei! Pot spune însă că acum am dreptul să vorbesc despre mările sub care, timp de aproape zece luni, am străbătut douăzeci de mii de leghe, că am dreptul să vorbesc despre ocolul submarin al pământului care mi-a destăinuit atâtea minunății în Pacific, în Oceanul Indian, în Marea Roșie, în Mediterana, în Oceanul Atlantic și în mările australe și boreale!

Dar ce s-a întâmplat cu *Nautilus*? A putut înfrunta Maelstromul? Mai trăiește căpitanul Nemo? Își mai urmează încă pe sub oceane înfricoșătoarele lui răzbunări, sau le-a părăsit odată cu ultimul dezastru? Vor aduce vreodată valurile la lumină manuscrisul care-i cuprinde întreaga poveste a vieții? Voi afla în cele din urmă numele acestui om? Voi afla țara căreia a aparținut submarinul, țara în care s-a născut căpitanul Nemo?

Nădăjduiesc. Mai nădăjduiesc că puternicul *Nautilus* a invins vîrtejul cel mai groaznic al apelor și că a scăpat de acolo, de unde au pierit atâtea nave! Dacă este aşa, iar căpitanul Nemo mai locuiește încă în ocean, în patria sa adoptivă, fie ca ura să se stingă în inima lui sălbatică! Fie ca priveliștea atâtore minunății să stingă în el gândurile de răzbunare! Fie ca judecătorul să dispară, lăsându-l pe savant să-și urmeze cercetarea pașnică a mărilor! Dacă destinul său este ciudat, el este și sublim totodată! Oare n-am pricoput aceasta prin mine însuși? N-am trăit chiar cu zece luni dintr-o viață supranaturală? De aceea, la întrebarea pusă acum șase mii de ani de Eclesiast: «Cine a putut pătrunde vreodată adâncurile prăpastiei?» dintre toți oamenii numai doi au acum dreptul să răspundă: căpitanul Nemo și cu mine.

SFÂRȘIT

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI 4

Capitolul I <i>O stâncă mișcătoare</i>	5
Capitolul II <i>Pentru și contra</i>	13
Capitolul III <i>Cum dorește domnul!</i>	20
Capitolul IV <i>Ned Land</i>	26
Capitolul V <i>La întâmplare</i>	34
Capitolul VI <i>Cu toată viteza</i>	41
Capitolul VII <i>O balenă de specie necunoscută</i>	50
Capitolul VIII <i>Mobilis in mobile</i>	60
Capitolul IX <i>Furiile lui Ned Land</i>	69
Capitolul X <i>Omul mărilor</i>	76
Capitolul XI <i>Nautilus</i>	86
Capitolul XII <i>Totul cu ajutorul electricității</i>	95
Capitolul XIII <i>Câteva cifre</i>	102
Capitolul XIV <i>Fluviul negru</i>	110
Capitolul XV <i>O invitație scrisă</i>	123
Capitolul XVI <i>O plimbare pe câmp</i>	132
Capitolul XVII <i>O pădure submarină</i>	139
Capitolul XVIII <i>Patru mii de leghe sub Pacific</i>	146
Capitolul XIX <i>Vanikoro</i>	154
Capitolul XX <i>Strâmtarea Torres</i>	165
Capitolul XXI <i>Câteva zile pe uscat</i>	173
Capitolul XXII <i>Trăsnetul căpitanului Nemo</i>	187
Capitolul XXIII <i>Aegri somnia</i>	199
Capitolul XXIV <i>Împărăția mărgoreanului</i>	210
PARTEA A DOUA 219	
Capitolul I <i>Oceanul Indian</i>	220
Capitolul II <i>O nouă propunere a căpitanului Nemo</i>	228
Capitolul III <i>O perlă de zece milioane</i>	238
Capitolul IV <i>Marea Roșie</i>	251
Capitolul V <i>Arabian-Tunnel</i>	258
Capitolul VI <i>Arhipelagul grecesc</i>	267
Capitolul VII <i>Mediterana în patruzeci și opt de ore</i>	280
Capitolul VIII <i>Golful Vigo</i>	285
Capitolul IX <i>Un continent dispărut</i>	296
Capitolul X <i>Cărbunele submarin</i>	308
Capitolul XI <i>Marea Sargaselor</i>	318
Capitolul XII <i>Cașaloți și balene</i>	329
Capitolul XIII <i>Banchiza</i>	340
Capitolul XIV <i>Polul Sud</i>	353
Capitolul XV <i>Accident sau incident?</i>	364
Capitolul XVI <i>Fără aer</i>	372
Capitolul XVII <i>De la Capul Horn la Amazon</i>	383
Capitolul XVIII <i>Caracatițele</i>	392
Capitolul XIX <i>Golf-Stream</i>	404
Capitolul XX <i>La 47°24' latitudine și 17°28' longitudine</i>	416

Capitolul XXI <i>Dezastrul</i>	422
Capitolul XXII <i>Ultimele cuvinte ale căpitanului Nemo</i>	431
Capitolul XXIII <i>Încheiere</i>	438

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PÂMÎNTULUI
2. OCOLUL PÂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SÂPTÂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUĂ SUDULUI
5. CÂPITANUL HATTERAS
6. ȘCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANTĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPÂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURÂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ȘARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MÂRI
14. DE LA PÂMÎNT LA LUNÂ. ÎN JURUL LUNII
15. UIMITOARELE PERIPEȚII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPÂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASÂ (vol. I)
21. INSULA MISTERIOASÂ (vol. II)
22. MINUNATUL ORINOOC
23. CASTELUL DIN CARPATI. ÎNTÎMPLÂRI NEOBISNUITE
24. TINUTUL BLÂNURILOR (vol. I)
25. TINUTUL BLÂNURILOR (vol. II)
26. CÂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CÂPITANULUI GRANT (vol. I)
29. COPIII CÂPITANULUI GRANT (vol. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STÂPINUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAȘ PLUTITOR. SPÂRGÂTORII BLOCADERI. INVAZIA MÂRII
36. PILOTUL DE PE DUNÂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPIURILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCÂPÂȚINATUL

EDITURA ION CREANGĂ

Observații

[[←1](#)]

Aproximativ 106 metri. Piciorul englez are 30- 40 cm. (n.a.)

[2]

Probabil că autorul se referă la un vechi ziar care purta acest nume.

[[←3](#)]

Erou din mitologia greacă.

[←4]

În limba franceză «conseil» înseamnă sfat.

[←5]

Babirussa un fel de mistreț, cu colții de pe falca superioară foarte puternici. Trăiește în insulele Moluce.

[←6]

Monstru marin legendar.

[[←7](#)]

Bowie-knife – cuțit cu lamă lată.

[←8]

Lege engleză datând din sec. XVII, conform căreia nici o persoană nu putea fi arestată fără o hotărâre judecătoarească.

[←9]

Specialist în cunoașterea cochiliilor de moluște.

[←10]

Într-adevăr, se vorbește tocmai despre o invenție de felul acesta, în care un nou sistem de pârghii produce o forță considerabilă. Oare s-o fi întâlnit cândva inventatorul cu căpitanul Nemo? (n.a.)

[←11]

Safran – partea exterioară a cârmei. care spintecă valurile.

[←12]

Etambou – piesă la pupa navei, care susține cârma.

[←13]

Palanc – instrument alcătuit din două rânduri de macarale, întrebuințat la ridicarea greutăților pe vapoare.

[←14]

În limba latină «nemo» înseamnă «nimeni».

[←15]

Muscada – un soi de nuci parfumate, specifice regiunilor tropicale.

[←16]

Somn neliniștit (în limba latină în text).

[←17]

Ca și în alte pasaje ale textului original, unele clasificări de zoologie și botanică sunt astăzi depășite.

[<18]

Au urechi si nu aud (în limba latină în text).

[←19]

În insula Carpathos, într-o lagună a mării se afla un proroc (în limba latină în text).

[←20]

Bras – unitate de măsură folosită în marină, egală cu 1,62 m.

[←21]

Craque (se pronunță krak) în franceză înseamnă „o minciună gogonată”.

[←22]

Tokio.